బేతాళ పంచవింశతి

సోమదేవ భట్టు

బేతాళ పంచవింశతి

సోమదేవ భట్టు

ఉపోద్ఘాతము

ప్రతిష్ఠాన అభిధానః అస్తి దేశః గోదావరీ తటే॥1॥

తత్ర విక్రమసేనస్య పుత్రః శక్ర-పరాక్రమః|
ప్రాక్ త్రివిక్రమసేన-ఆఖ్యః ఖ్యాత-కీర్తిః అభూత్ నృ-పః॥2॥

తస్య ప్రతి-అహం ఆస్థాన-గతస్య ఉపేత్య భూ-పతేః|
సేవా-అర్థం క్షాంతిశీల-ఆఖ్యః భిక్షుః ఫలం ఉపానయత్॥3॥

సః అపి రాజా తత్ ఆదాయ ఫలం ఆసన్న-వర్తినః|
హస్తే దదౌ ప్రతి-దినం కోష-అగార-అధికారిణః॥4॥

ఇత్థం గతేషు వర్షేషు దశసు అత్ర కిల ఏకదా|
దత్త్వా రాజ్ఞే ఫలం తస్మై భిక్షౌ ఆస్థానతః గతే॥5॥

సః రాజా తత్ ఫలం ప్రాదాత్ ప్రవిష్టాయ అత్ర దైవతః|
క్రీడా-మర్కట-పోతాయ హస్త-భ్రష్టాయ రక్షిణాం॥6॥

సః మర్కటః తత్ అశ్నాతి యావత్ తావత్ ఫలాత్ తతః|
విభిన్న-మధ్యాత్ నిరగాత్ అనర్ఘం రత్నం ఉత్తమం॥7॥

తత్ దృష్ట్వా ఆదాయ పప్రచ్ఛ తం భాండ-అగారికం నృ-పః|
భిక్షు-ఉపనీతాని మయా యాని నిత్యం ఫలాని తే॥8॥

హస్తే దత్తాని తాని క్వ స్థాపితాని సదా త్వయా|
తత్ శ్రుత్వా తం సః స-భయః కోష-అధ్యక్షః వ్యజిజ్ఞపత్॥9॥

క్షిప్తాని తాని అన్-ఉద్ఘాట్య మయా గంజే గవాక్షతః|
యది ఆదిశసి తత్ దేవ తం ఉద్ఘాట్య గవేషయే॥10॥

ఇతి ఊచివాన్ అనుమతః రజ్ఞా గత్వా క్షణేన సః|
కోష-అధ్యక్షః సమాగత్య ప్రభుం వ్యజ్ఞాపయత్ పునః॥11॥

శీర్ణాని న అత్ర పశ్యామి కోషే తాని ఫలాని అహం|
రత్న-రాశిం తు పశ్యామి రశ్మి-జ్వాల-ఆకులం విభో॥12॥

తత్ శ్రుత్వా తాన్ మనీన్ దత్త్వా తుష్టః అస్మై కోష-రక్షిణే|
రాజా అన్యే-ద్యుః పృచ్ఛత్ సః భిక్షుం తం ప్రాక్-వత్ ఆగతం॥13॥

భిక్షో ధన-వ్యయేన ఏవం సేవసే మాం కిం అను-అహం|
న ఇదానీం తే గ్రహీష్యామి ఫలం యావత్ న వక్ష్యసి॥14॥

ఇతి ఉక్తవంతం రాజానం భిక్షుః తం విజనే అబ్రవీత్|
వీర-సాచివ్య-స-అపేక్షం మంత్ర-సాధనం అస్తి మే॥15॥

తత్ర వీర-ఇంద్ర సాహాయ్యం క్రియమానం త్వయా అర్థయే|
తత్ శ్రుత్వా ప్రతిపేదే తత్ తథా ఇతి అస్య సః భూ-పతిః॥16॥

తతః సః శ్రమణః తుష్టః నృ-పం పునః ఉవాచ తం|
తర్హి కృష్ణ-చతుర్దశ్యాం ఆగామిన్యాం నిశా-ఆగమే॥17॥

ఇతః మహా-శ్మశాన-అంతః-వటస్య అధః స్థితస్య మే|
ఆగంతవ్యం త్వయా దేవ ప్రతిపాలయతః అంతికం॥18॥

బాఢం ఏవం కరిష్యామి ఇతి ఉక్తే తేన మహి-భుజా|
సః క్షాంతిశీలః శ్రమణః హృష్టః స్వ-నిలయం యయౌ||19||

అథ తాం సః మహా-సత్త్వః ప్రాప్య కృష్ణ-చతుర్దశీం|
ప్రార్థనాం ప్రతిపన్నాం తాం భిక్షోః తస్య నృ-పః స్మరన్||20||

ప్రదోషే నీల-వసనః తమాల-కృత-శేఖరః|
నిర్యయౌ రాజ-ధానీతః ఖడ్గ-పాణిః అలక్షితః||21||

యయౌ చ ఘోర-నిబిడ-ధ్వాంత-వ్రాత-మలీమసం|
చితా-నల-ఉగ్ర-నయన-జ్వాలా-దారుణ-దర్శనం||22||

అ-సంఖ్య-నర-కంకాల-కపాల-అస్థి-విశంకటం|
హృష్యత్-సంనిహిత-ఉత్తాల-భూత-వేతాల-వేష్టితం||23||

భైరవస్య అపరం రూపం ఇవ గంభీర-భీషణం|
స్ఫూర్జత్ మహా-శివ-అరావం శ్మశానం తత్ అవిహ్వలః24||

విచిత్య చ అత్ర తం ప్రాప్య భిక్షుం వట-తరోః అధః|
కుర్వాణం మండల-న్యాసం ఉపసృత్య జగాద సః||25||

ఏషః అహం ఆగతః భిక్షో బ్రూహి కిం కరవాణి తే|
తత్ శ్రుత్వా సః నృ-పం దృష్ట్వా హృష్టః భిక్షుః ఉవాచ తం||26||

రాజన్ కృతః ప్రసాదః చేత్ తత్ ఇతః దక్షిణా-ముఖం|
గత్వా విదూరం ఏకాకీ విద్యతే శింశపా-తరుః||27||

తస్మిన్ ఉల్లంబిత-మృతః కః అపి ఏకః పురుషః స్థితః|
తం ఇహ ఆనయ గత్వా త్వం సానాథ్యం కురు వీర మే|| 28||

తత్ శృఉత్వా ఏవ తథా ఇతి ఉక్త్వా సః రాజా సత్య-సంగరః|
దక్షిణాం దిశం ఆలంబ్య ప్రవీరః ప్రయయౌ తతః||29||

ఆత్త-దీప్త-చితా-అలాత-లక్షితేన పథా అత్ర సః|
గత్వా తమసి తం ప్రాప కథంచిత్ శింశపా-తరుం||30||

తస్య స్కంధే చితా-ధూమ-దగ్ధస్య క్రవ్య-గంధినః|
సః అపశ్యత్ లంబమానం తం భూతస్య ఇవ శవం తరోః||31||

ఆరుహ్య చ అత్ర భూమౌ తం ఛిన్న రజ్జుం అపాతయత్|
పతితః చ అత్ర సః అకస్మాత్ చక్రంద వ్యథితః యథా||32||

తతః అవరుహ్య కృపయా జీవ-ఆశంకీ సః తస్య యత్|
రాజా అంగం ప్రామృశత్ తేన సః అట్టహాసం వ్యధాత్ శవః||33||

తతః సః రాజా మత్వా తం వేతాల-అధిష్ఠితం తదా|
కిం హససి ఏహి గచ్ఛావ ఇతి యావత్ అ-కంపితః||34||

వక్తి తావత్ న భూమౌ స-వేతాలం శవం ఐక్షత|
ఐక్షత అత్ర ఏవ వృక్షే తు లంబమానం స్థితం పునః||35||

తతః అధిరుహ్య భూయః అపి తం అవాతారయత్ తతః|
వజ్రాత్ అపి హి వీరాణాం చిత్త-రత్నం అ-ఖండితం||36||

ఆరోప్య చ స-వేతాలం స్కంధే మౌనేన తం శవం|
సః త్రివిక్రమసేనః అథ రాజా గంతుం ప్రచక్రమే||37||

యాంతం చ తం శవ-అంతః-స్థః వేతాలః అంస-స్థితః అబ్రవీత్|
రాజన్ అధ్వ-వినోదాయ కథాం ఆఖ్యామి తే శృణు||38||

1 వ కథ

అస్తి వారాణసీ నామ పురారి-వసతిః పురీ|
స్థలీ ఇవ కైలాస-గిరేః యా పుణ్య-జన-సేవితా||39||

భూరి-వారి-భృతా శశ్వత్-ఉపకంఠ-నివేశినీ|
హార-యష్టిః ఇవ ఆభాతి యస్యాః స్వర్గ-తరంగిణీ||40||

ప్రతాప-అనల-నిర్దగ్ధ-విపక్ష-కుల-కాననః|
తస్యాం ప్రతాపముకుటః నామ రాజా అభవత్ పురా||41||

తస్య అభూత్ వజ్రముకుటః తనయః రూప-శౌర్యయోః|
కుర్వాణః దర్ప-దలనం స్మరస్య అరి-జనస్య చ||42||

రాజ-పుత్రస్య తస్య అత్ర మంత్రి-పుత్రః మహా-మతిః|
ఆసీత్ బుద్ధిశరీర-ఆఖ్యః శరీర-అభ్యధికః సఖా||43||

తేన సఖ్యా సహ క్రీడన్ సః కదా-చిత్ నృ-ప-ఆత్మజః|
జగామ దూరం అధ్వానం మృగయా-అతి ప్రసంగతః||44||

శౌర్య-శృఈ-చామరాని ఇవ సింహానాం మస్తకాని సః|
ఛిందత్ శరైః స-టాలాని వివేశ ఏకం మహా-వనం||45||

తత్ర ఆస్థానే స్మరస్య ఇవ పఠత్ కోకిల-బందిని|
దత్త-ఉపకారే తరుభిః మంజరీ-చల-చామరైః||46||

సః అన్వితః మంత్రి-పుత్రేణ తేన అపశ్యత్ సరః-వరం|
విచిత్ర-కమల-ఉత్పత్తి-ధామ అంబుధిం ఇవ అపరం||47||

తస్మిన్ తదా ఏవ సరసి స్నాన-అర్థం కా-చిత్ ఆగతా|
తేన దివ్య-ఆకృతిః కన్యా దదృశే స-పరిచ్ఛదా||48||

పూరయంతీ ఇవ లావణ్య-నిః-ఝరేణ సరః-వరం|
దృష్టి-పాతైః సృజంతీ ఇవ తత్ర ఉత్పల-వనం నవం||49||

ప్రత్యాదిశంతీ ఇవ ముఖేన అంబు-జాని జిత-ఇందునా|
సా జహార మనః తస్య రాజ-పుత్రస్య తత్-క్షణం||50||

సః అపి అహార్షీత్ తథా తస్యాః యువా దృష్ట్వా విలోచనే|
యథా న ఐక్షత సా కన్యా లజ్జాం స్వాం అపి అలంకృతిం||51||

యూని పశ్యతి తస్మిన్ సా కా ఇయం స్యాదితి స-అనుగే|
సంజ్ఞాం స్వ-దేశ-ఆది-ఆఖ్యాతుం విలాస-ఛద్మనా అకరోత్||52||

కరోతి స్మోత్పలం కర్ణే గృహీత్వా పుష్ప-శేఖరాత్|
చిరం చ దంత-రచనాం చకార ఆదాయ చ వ్యధాత్||53||

పద్మం శిరసి సాకూతం హృదయే చ ఆదధే కరం|
రాజ-పుత్రః చ తస్యాః తాం సంజ్ఞాం న జ్ఞాతవాన్ తదా||54||

మంత్రి-పుత్రః తు బుబుధే సః సఖా తస్య బుద్ధిమాన్|
క్షణాత్ చ సా యయౌ కన్యా నీయమానా అనుగైః తతః||55||

ప్రాప్య చ స్వ-గృహం తత్థా పర్యంగే అంగం నిధాయ సా|
చిత్తం తు నిజ-సంజ్ఞ-అర్థం ఆస్థాత్ తస్మిన్ నృ-ప-ఆత్మజే||56||

సః అపి రాజ-సుతః భ్రష్ట-విద్యః విద్యాధరః యథా|
గత్వా స్వ-నగరీం కృచ్ఛ్రాం ప్రాప అవస్థాం తయా వినా||57||

సఖ్యా చ మంత్రి-పుత్రేణ తేన పృష్టః తదా రహః|
శంసతా తాం అదుష్ప్రాపాం త్యక్త-ధైర్యః జగాద సః||58||

యస్యాః న నామ న గ్రామః నాన్వయః వా అవబుధ్యతే|
సా కథం ప్రాప్యతే తత్ మాం ఆశ్వాసయసి కిం మృషా||59||

ఇతి ఉక్తః రాజ-పుత్రేణ మంత్రి-పుత్రః తం అభ్యధాత్|
కిం న దృష్టం త్వయా తత్ యత్ సంజ్ఞయా సూచితం తయా||60||

న్యస్తం యత్ ఉత్పలం కర్ణే తేన ఏతత్ తే తయా ఉదితం|
కర్ణోత్పలస్య రాష్ట్రే అహం నివసామి మహీ-భృతః||61||

కృతా యత్ దంత-రచనా తేన ఏతత్ కథితం తయా|
తత్ర జానీహి మాం దంత-ఘాటకస్య సుతాం ఇతి||62||

పద్మావతీ ఇతి నామ ఉక్తం తయా ఉత్తంసిత-పద్మయా|
త్వయి ప్రాణాః ఇతి ప్రోక్తం హృదయ-అర్పిత-హస్తయా||63||

కలింగ-దేశే హి అస్తి అత్ర ఖ్యాతః కర్ణోత్పలః నృ-పః|
తస్య ప్రసాద-విత్తః అస్తి మహాన్ యః దంత-ఘటకః||64||

సంగ్రామవర్ధన-ఆఖ్యస్య తస్య అపి అస్తి జగత్-త్రయే|
రత్నం పద్మావతీ నామ కన్యా ప్రాణ-అధిక-ప్రియా||65||

ఏతత్ చ లోకతః దేవ యథావత్ విదితం మమ|
అతః జ్ఞాతా మయా సంజ్ఞా తస్యాః దేశ-ఆది-శంసినీ||66||

ఇతి ఉక్తః మంత్రి-పుత్రేన తేన రాజ-సుతః అథ సః|
తుతోష తస్మై సు-ధియే లబ్ధ-ఉపాయః జహర్ష చ||67||

సంమంత్ర్య చ సమం తేన సః తత్-యుక్తః స్వ-మందిరాత్|
ప్రియా-అర్థీ మృగయా-వ్యాజాత్ పునః తాం అగమత్ దిశం||68||

అర్ధ-మార్గే చ వాత-అశ్వ-వేగ-వంచిత-సైనికః|
తం మంత్రి-పుత్ర-ఏక-యుతః కలింగ-విషయం యయౌ||69||

తత్ర తౌ ప్రాప్య నగరం కర్ణోత్పల-మహీ-భృతః|
అన్విష్య దృష్ట్వా భవనం దంత-ఘాటస్య తస్య చ||70||

తత్-అదూరే చ వాస-అర్థం ఏకస్య వృద్ధ-యోషితః|
గృహం ప్రావిశతాం మంత్రి-పుత్ర-రాజ-సుతౌ ఉభౌ||71||

దత్త-అంబు-యవసౌ వాహౌ గుప్తే అవస్థాప్య చ అత్ర సః|
రాజ-పుత్రే స్థితే వృద్ధాం మంత్రి-పుత్రః జగాద తాం||72||

కచ్చిత్ వేత్సి అంబ సంగ్రామవర్ధనం దంత-ఘాటకం|
తత్ శృఉత్వా సా జరద్-యోషిత్ స-శ్రద్ధా తం అభాషత||73||

వేద్మి ఏవ ధాత్రీ తస్య అస్మి స్థాపితా తేన చ అధునా|
పద్మావత్యాః స్వ-దుహితుః పార్శ్వే జ్యేష్ఠతరా ఇతి అహం||74||

కిం తు అహం న సదా తత్ర గచ్ఛామి ఉపహత-అంబరా|
కుపుత్రః కితవః వస్త్రం దృష్ట్వా హి హరతే మమ||75||

ఏవం ఉక్తవతీం ప్రితః స్వ-ఉత్తరీయ-ఆది-దానతః|
సంతోష్య సః అత్ర వృద్ధాం తాం మంత్రి-పుత్రః అబ్రవీత్ పునః||76||

మాతా త్వం తత్ వదామః తే గుప్తం యత్ తత్ కురుష్వ నః|
దంతఘాట-సుతాం ఏతాం గత్వా పద్మావతీం వద||77||

సః అత్ర ఆగతః రాజ-పుత్రః దృష్టః యః సరసి త్వయా|
తేన చ ఇహ తద్ ఆఖ్యాతుం ప్రేషితా ప్రణయాత్ అహం||78||

తత్ శృఉత్వా సా తథా ఇతి ఉక్త్వా వృద్ధా దాన-వశీ-కృతా|
గత్వా పద్మావతీ-పార్శ్వం ఆజగామ క్షణ-అంతరే||79||

పృష్టా జగాద తౌ రాజ-సుత-మంత్రి-సుతౌ చ సా|
యుష్మత్-ఆగమనం గత్వా గుప్తం తస్యాః మయా ఉదితం||80||

తయా శ్రుత్వా చ నిర్భర్త్స్య పాణిభ్యాం అహం ఆహతా|
ద్వాభ్యాం కర్పూర-లిప్తాభ్యాం ఉభయోః గండయోః ముఖే||81||

తతః పరిభవ ఉద్విగ్నా రుదతీ అహం ఇహ ఆగతా|
ఏతాః తత్ అంగులీ-ముద్రాః పుత్రౌ మే పశ్యతం ముఖే||82||

ఏవం తయా ఉక్తే నైరాశ్య-విషణ్ణం తం నృ-ప-ఆత్మజం|
జగాద సః మహా-ప్రాజ్ఞః మంత్రి-పుత్రః జన-అంతికం||83||

మా గాః విషాదం రక్షంత్యా మంత్రం నిర్భర్త్స్య యత్ తయా|
కర్పూర-శుభ్రాః వక్త్రే అస్యాః స్వ-అంగుల్యః దశ పాతితాః||84||

తత్ ఏతత్ ఉక్తం పక్షే అస్మిన్ శుక్లే చంద్రవతీః ఇమాః|
రాత్రీః దశ ప్రతీక్షధ్వం సంగమ-అనుచితాః ఇతి||85||

ఇతి ఆశ్వాస్య సః తం రాజ-సుతం మంత్రి-సుతః తతః|
విక్రీయ గుప్తం హస్త-స్థం కాంచనం కిం-చిత్ ఆపణే||86||

వృద్ధయా సాధయామాస మహా-అర్ఘం భోజనం తయా|
తతః తౌ బుభుజాతే ద్వౌ తత్ తయా సహ వృద్ధయా||87||

ఏవం నీత్వా దశ-అహాని జిజ్ఞాసా-అర్థం పునః సః తాం|
పద్మావతీ-అంతికం వృద్ధాం మంత్రి-పుత్రః విసృష్టవాన్||88||

సా అపి మృష్ట-అన్న-పాన-ఆది-లుబ్ధా తత్ అనురోధతః|
గత్వా వాస-గృహం తస్యాః భూయః అభ్యేత్య జగాద తౌ||89||

ఇతః గత్వా అద్య తూష్ణీం అపి అహం తత్ర స్థితా తయా|
యుష్మత్-కథా-అపరాధం తం ఉద్గిరంత్యా స్వయం పునః||90||

సా లక్తకాభిః తిసృభిః కర-అంగులిభిః ఆహతా|
ఉరసి అస్మిన్ అథ ఏషా అహం ఇహ ఆయాతా తత్ అంతికాత్||91||

తత్ శ్రుత్వా రాజ-పుత్రం తం స్వైరం మంత్రి-సుతః అబ్రవీత్|
మా కార్షీః అన్యథా శంకాం అస్యాః హి హృదయే తయా||92||

సా లక్తక-అంగులీ-ముద్రా-త్రయం విన్యస్య యుక్తితః|
రజస్-వలా నిశాః తిస్రః స్థితా అహం ఇతి సూచితం||93||

ఏవం ఉక్త్వా నృ-ప-సుతం మంత్రి-పుత్రః త్రి-అహే గతే|
పద్మావత్యై పునః తస్యై వృద్ధాం తాం ప్రజిఘాయ సః||94||

సా గతా మందిరం తస్యాః తయా సంమాన్య భోజితా।
ప్రీత్యా పాన-ఆది-లీలాభిః దినం చ అత్ర వినోదితా॥95॥

సాయం చ యావత్ సా వృద్ధా గృహం ఆగంతుం ఇచ్ఛతి।
ఉదభూత్ భయ-కృత్ తావత్ తత్ర కోలాహలః బహిః॥96॥

హా హా భ్రష్టః అయం ఆలానాత్ జనాన్ మథ్నన్ ప్రధావతి।
మత్త-హస్తీ ఇతి లోకస్య తత్ర ఆక్రందః అథ శుశ్రువే॥97॥

తతః పద్మావతీ సా తాం వృద్ధాం ఏవం అభాషత।
స్పష్టేన హస్తి-రుద్ధేన గంతుం యుక్తం న తే పథా॥98॥

తత్ పీఠికాం సమారోప్య బద్ధ-ఆలంబన-రజ్జుకాం।
బృహత్-గవాక్షేణ అనేన త్వాం అత్ర ప్రక్షిపామహే॥99॥

గృహ-ఉద్యానే తతః వృక్షం ఆరుహ్య అముం విలంఘ్య చ।
ప్రాకారం అవరుహ్య అన్య-వృక్షేణ స్వ-గృహం వ్రజ॥100॥

ఇతి ఉక్త్వా సా గవాక్షేణ క్షేపయామాస తత్ర తాం।
వృద్ధాం చేటీభిః ఉద్యానే రజ్జు-పీఠికయా తతః॥101॥

సా అథ గత్వా యథా-ఉక్తేన పథా సర్వం శశంస తత్।
యథావత్ రాజ-పుత్రాయ తస్మై మంత్రి-సుతాయ చ॥102॥

తతః సః మంత్రి-పుత్రః తం రాజ-పుత్రం అభాషత।
సిద్ధం తవ ఇష్టం మార్గః హి యుక్త్యా తే దర్శితః తయా॥103॥

తత్ గచ్ఛ అద్య ఏవ తత్ర త్వం ప్రదోషే అస్మిన్ నృ-ప ఆగతే।
ఏతేన ఏవ పథా తస్యాః ప్రియాయాః మందిరం విశ॥104॥

ఇతి ఉక్తః తేన తత్-యుక్తః రాజ-పుత్రః యయౌ సః తత్।
ఉద్యానం వృద్ధయా ఉక్తేన తేన ప్రాకార-వర్త్మనా॥105॥

తత్ర అపశ్యత్ చ రజ్జుం తాం లంబమానాం స-పీఠికాం।
మార్గ-ఉన్ముఖాభిః చేటీభిః ఉపరిష్టాత్ అధిష్ఠితాం॥106॥

ఆరూఢః తాం చ దృష్ట్వా ఏవ దాసీభిః తాభిః ఆశు సః।
రజ్జు-ఉత్క్షిప్తః గవాక్షేణ ప్రవివేశ ప్రియా-అంతికం॥107॥

తస్మిన్ ప్రవిష్టే సః యయౌ మంత్రి-పుత్రః స్వం ఆస్పదం।
రాజ-పుత్రః తు తాం పద్మావతీం తత్ర దదర్శ సః॥108॥

పూర్ణ-అమృత-అమ్లు-వదనాం ప్రసరత్-కాంతి-చంద్రకాం।
కృష్ణ-పక్ష-భయాత్ గుప్త-స్థితాం రాకా-నిశాం ఇవ॥109॥

సా అపి దృష్ట్వా తం ఉత్థాయ చిర-ఔత్సుక్య-ఉచితైః తతః।
కంఠ-గ్రహ-ఆదిభిః తైః తైః ఉపచారైః అమానయత్॥110॥

తతః తయా సః గాంధర్వ-విధిన ఉదూఢయా సహ।
గుప్తం రాజ-సుతః తస్థౌ పూర్ణ-ఇచ్ఛః తత్ర కాంతయా॥111॥

స్థిత్వా చ అహాని కతి-చిత్ రాత్రౌ తాం అవదత్ ప్రియాం।
సఖా మమ సహాయాతః మంత్రి-పుత్రః ఇతి స్థితః॥112॥

సః చ అత్ర తిష్ఠతి ఏకాకీ త్వత్-జ్యేష్ఠ-తరికా-గృహే।
గత్వా సంభావ్య తం తన్వి పునః ఏష్యామి తే అంతికం॥113॥

తత్ శృఉత్వా తం అవోచత్ సా ధూర్తా పద్మావతీ ప్రియం।
హంత ఆర్య-పుత్ర పృచ్ఛామి తాః సంజ్ఞాః మత్-కృతాః త్వయా॥114॥

జ్ఞాతా కిం కిం ఉవా తేన సఖ్యా మంత్రి-సుతేన తే।
ఏవం ఉక్తవతీం ఏతాం రాజ-పుత్రః జగాద సః॥115॥

న జ్ఞాతం తత్ మయా కిం-చిత్ జ్ఞాత్వా సర్వం చ తేన మే।
ఆఖ్యాతం మంత్రి-పుత్రేణ దివ్య-ప్రజ్ఞాన-శాలినా॥116॥

ఏతత్ శృఉత్వా విచింత్య ఏవ భామినీ సా జగాద తం।
తర్హి అ-యుక్తం కృతం యత్ మే చిరాత్ సః కథితః త్వయా॥117॥

సః మే భ్రాతా సఖా యః తే తస్య చ ప్రథమం మయా।
తాంబూల-ఆది-సమాచారః కర్తవ్యః హి సదా భవేత్॥118॥

ఇతి ఉక్తవత్యా అనుమతః తయా పూర్వ-పథేన సః।
రజా-పుత్రః అంతికం తస్య సఖ్యుః ఆగాత్ తతః నిశి॥ 119॥

శశంస చ కథా-మధ్యే తత్ తస్మై యత్ తద్-ఆశ్రయం।
సంజ్ఞా-విజ్ఞాన-కథనం కృతం తేన ప్రియా-అంతికే॥120॥

మంత్రి-పుత్రః తు సః అ-యుక్తం ఇతి న శ్రద్దధే అస్య తత్।
తావత్ చ సా తయోః తత్ర విభాతా అభూత్ విభావరీ॥121॥

అథ ఏతయోః విధౌ సాంధ్యే నివృత్తే కుర్వతోః కథాః।
ఆగాత్ పక్వ-అన్న-తాంబూల-హస్తా పద్మావతీ-సఖీ122॥

సా మంత్రి-పుత్రం కుశలం పృష్ట్వా దత్త-ఉపచారికా।
నిషేద్ధుం రజా-పుత్రస్య భోజనం తత్ర యుక్తితః॥123॥

కథా-అంతరే స్వామినీం స్వాం భోజన-ఆదౌ తత్-ఆగమం।
ప్రతీక్షమాణాం ఆవేద్య క్షణాత్ గుప్తం తతః యయౌ॥124॥

తతః తం మంత్రి-పుత్రః సః రాజ-పుత్రం అభాషత।
కౌతుకం పశ్య దేవ ఏకం దర్శయామి అధునా తవ॥125॥

ఇతి ఉక్త్వా భక్ష్యం ఏకం సః పక్వ-అన్నం దత్తవాన్ తతః।
సారమేయాయ సః చ తత్ ఖాదిత్వా ఏవ వ్యపద్యత॥126॥

తత్ దృష్ట్వా కిం ఇదం చిత్రం ఇతి రాజ-సుతః అత్ర సః।
పప్రచ్ఛ మంత్రి-పుత్రం తం సః చ ఏతం ప్రత్యభాషత॥127॥

సంజ్ఞా-జ్ఞానేన ధూర్తం మాం విదిత్వా హంతు-కామయా।
తయా విష-అన్నం ప్రహితం మమ త్వత్-అనురక్తయా॥128॥

న అస్మిన్ సతి మత్-ఏక-అగ్రః రాజ-పుత్రః భవేత్ అయం।
ఏతత్-వశః చ ముక్త్వా మాం నగరీం స్వాం వ్రజేత్ ఇతి॥129॥

తత్ ముంచ మన్యుం ఏతస్యాం బంధు-త్యాగాన్ మహా-ఆత్మనః।
కుర్యాః త్వం హరణే యుక్తిం వక్ష్యామి ఆలోచ్య యాం అహం॥130॥

ఇతి ఉక్తవంతం తం మంత్రి-సుతః రాజ-సుతః అత్ర సః।
సత్యం బుద్ధిశరీరః త్వం ఇతి యావత్ ప్రశంసతి॥131॥

అశంకితం బహిః తావత్ దుఃఖ-ఆకుల-జన-ఆరవః।
హా ధిక్ రాజ్ఞః సుతః బాలః విపన్నః ఇతి శుశ్రువే॥132॥

తద్-ఆకర్ణన-హృష్టః అథ మంత్రి-పుత్రః నృ-ప-ఆత్మజం|
జగాద హంత గచ్ఛ అద్య పద్మావత్యాః గృహం నిశి॥133॥

తత్ర తాం పాయయేః తావత్ యావత్ పాన-మదేన సా|
నిః-సంజ్ఞా నష్ట-చేష్టా చ గత-జీవ ఇవ జాయతే॥134॥

తతః తస్యాః స-నిద్రాయాః శూలేన అంకం కటీ-తటే|
దత్త్వా అగ్ని-తప్తేన ఆదాయ తత్-ఆభరణ-సంచయం॥135॥

ఆగచ్ఛేః త్వం గవాక్షేణ రజ్జు-లంబ-వినిర్గతః|
తతః పరం యథా భద్రం భవేత్ జ్ఞాస్యామి అహం తథా॥136॥

ఇతి ఉక్త్వా కారయిత్వా చ క్రోడ-వాల-నిభ-ఆశ్రికం|
మంత్రి-పుత్రః దదౌ తస్మై త్రి-శూలం రాజ-సూనవే॥137॥

రాజ-పుత్రః సః హస్తే తత్ కృత్వా కుటిల-కర్కశం|
కాల-అయస దృఢం చిత్తం ఇవ కాంతా-వయస్యయోః॥138॥

తథా ఇతి పూర్వవత్ రాత్రౌ అగాత్ పద్మావతీ-గృహం|
అవిచార్యం ప్రభూణాం హి శుచేః వాక్యం స్వ-మంత్రిణః॥139॥

తత్ర తాం మద్య-నిః-చేష్టాం శూలేన జఘనే అంకితాం|
హృత-అలంకరణాం కృత్వా తస్య అగాత్ సఖ్యుః అంతికం॥140॥

దర్శిత-ఆభరణః తస్మై శశంస చ యథా-కృతం|
తతః సః మంత్రి-పుత్రః అపి సిద్ధం మేనే మనీషితం॥141॥

ప్రాతః గత్వా శ్మశానం చ సః అభూత్ తాపస-వేష-భృత్|
స్వైరం రాజ-సుతం తం చ విదధే శిష్య-రూపిణం॥142॥

అబ్రవీత్ తం చ గచ్ఛ ఏకం ఇతః అలంకరణాత్ ఇమాం|
ముక్తా-ఆవలీం సమాదాయ త్వం విక్రేతుం ఇవ ఆపణే॥143॥

బహు-మూల్యం వదేః చ అస్యాః యేన ఏతాం న ఏవ కః చనే|
గృహ్ణీయాత్ భ్రామ్యమాణాం చ సర్వః కః అపి విలోకయేత్॥144॥

గురుణా మమ విక్రేతుం ఇయం దత్తా ఇతి అనాకులః|
బ్రూయాః చ యది గృహ్ణీయుః అత్ర త్వాం పుర-రక్షిణః॥145॥

ఇతి సః ప్రేషితః తేన గత్వా రాజ-సుతః తదా|
అతిష్ఠత్ ఆపణే భ్రామ్యన్ వ్యక్తం ముక్తా-ఆవలీం దధత్॥146॥

తథా అభూత్ చ జగృహే సః దృష్ట్వా పుర-రక్షిభిః|
దంత-ఘాట-సుతా-మోష-జ్ఞప్తైః చౌరే-గవేషిభిః॥147॥

నిన్యే చ నగర-అధ్యక్ష-నికటం తైః సః తత్-క్షణాత్|
సః చ తం తాపస-ఆకారం దృష్ట్వా పప్రచ్ఛ సాంత్వతః॥148॥

కుతః ముక్తా-ఆవలీ ఇయం తే భగవన్ ఇహ హారితా|
దంత-ఘాటక-కన్యాయాః హృతం హి ఆభరణం నిశి॥149॥

తత్ శృఉత్వా రాజ-పుత్రః తం సః అవాదీత్ తాపస-ఆకృతిః|
గురుణా మమ దత్తా ఇయం ఏత్య అసౌ పృచ్ఛ్యతాం ఇతి॥150॥

తతః చ ఉపేత్య తం నత్వా పప్రచ్ఛ నగర-అధిపః|
ముక్తా-ఆవలీ ఇయం భగవన్ కుతః తే శిష్య-హస్త-గా॥151॥

శృఉత్వా ఏతత్ విజనం కృత్వా సః ధూర్తః తం అభాషత|
అహం తపస్వీ భ్రామ్యామి సదా అరణ్యేషు ఇతః తతః||152||

సః అహం దైవాత్ ఇహ ప్రాప్తః శ్మశానే అత్ర స్థితః నిశి|
అపశ్యం యోగినీ-చక్రం సమాగతం ఇతః తతః||153||

తత్-మధ్యే చ ఏకయా ఆనీయ యోగిన్యా రాజ-పుత్రకః|
ఉద్ఘాటిత-హృత్-అంభోజః భైరవాయ నివేదితః||154||

పాన-మత్తా చ సా హర్తుం జపతః మే అక్ష-మాలికాం|
ప్రావర్తత మహా-మాయా వికారాన్ కుర్వతీ ముఖే||155||

అతిప్రవృత్తా చ మయా క్రుద్ధేన జఘన-స్థలే|
అంకితా సా త్రి-శూలేన మంత్ర-ప్రజ్వాలిత-అశ్రిణా||156||

హృతా ముక్తా-ఆవలీ చ ఇయం తస్యాః కంఠాత్ మయా తదా|
సా ఏషా అద్య తాపస-అనర్హా విక్రేయా మమ వర్తతే||157||

ఏతత్ శృఉత్వా పుర-అధ్యక్షః గత్వా భూ-పం వ్యజిజ్ఞపత్|
భూ-పః అపి ఆకర్ణ్య తత్ తాం చ బుద్ధ్వా తత్-మౌక్తిక-ఆవలీం||158||

ప్రేక్షణ-ప్రేషిత-ఆయాత-వృద్ధ-ఆప్త-వనితా-ముఖాత్|
శ్రుత్వా చ దృశ్య-శూల-అంకాం జఘనే సత్యం ఏవ తాం||159||

గ్రస్తః సుతః మే డకిన్యా తయా ఇతి ఉత్పన్న-నిశ్చయః|
స్వయం తస్య అంతికం గత్వా మంత్రి-పుత్ర-తపస్వినః||160||

పృష్ట్వా చ నిగ్రహం తస్యాః పద్మావత్యాః సః తత్-గిరా|
పితృభ్యాం శోచ్యమానాయాః పురాత్ నిః-వాసనం వ్యధాత్||161||

నిర్వాసితా-అటవీ-స్థా సా విగ్నా అపి న జహౌ తనుం|
ఉపాయం మంత్రి-పుత్రేణ తం సంభావ్య తథా కృతం||162||

దిన-అంతే తాం చ శోచంతీం అశ్వ-ఆరూఢౌ ఉపేయతుః|
త్యక్త-తాపస-వేషౌ తౌ మంత్రి-పుత్ర-నృ-ప-ఆత్మ-జౌ||163||

ఆశ్వాస్య ఆరోప్య తురగే స్వ-రాష్ట్రం నిన్యతుః చ తాం|
తత్ర తస్థౌ తయా సాకం రాజ-పుత్రః సః నిర్వృతః||164||

దంతఘాటః తు అరణ్యే తాం క్రవ్యాదైః భక్షితాం సుతాం|
మత్వా వ్యపాది శోకేన భార్యా చ అనుజగామ తం||165||

ఇతి ఆఖ్యాయ సః భూయః తం వేతాలః నృ-పం అబ్రవీత్|
తత్ మే అత్ర సంశయం ఛింద్ధి దంపత్యోః ఏతయోః వధాత్||166||

మంత్రి-పుత్రస్య కిం పాపం రాజ-పుత్రస్య కిం ను వా|
పద్మావత్యాః కిం అథ వా త్వం హి బుద్ధిమతాం వరః||167||

జానానః చ న చేత్ రాజన్ మమ తత్త్వం వదిష్యసి|
తత్ ఏషః శతధా మూర్ధా నిః-చితం తే స్ఫుటిష్యతి||168||

ఇతి ఉక్తవంతం వేతాలం విజానన్ శాప-భీతితః|
సః త్రివిక్రమసేనః తం ఏవం ప్రత్యబ్రవీత్ నృ-పః||169||

యోగ-ఈశ్వర కిం అజ్ఞేయం ఏతత్ న ఏషాం హి పాతకం|
త్రయాణాం అపి రాజ్ఞః తు పాపం కర్ణోత్పలస్య తత్||170||

వేతాలః అపి ఆహ రాజ్ఞః కిం తే హి తత్-కారిణః త్రయః|
కాకాః కిం అపరాధ్యంతి హంసైః జగ్ధేషు శాలిషు||171||

రాజా తతః అబ్రవీత్ చ ఏనం న దుష్యంతి త్రయః అపి తే|
మంత్రి-సూనోః హి తత్ తావత్ ప్రభు-కార్యం అపాతకం||172||

పద్మావతీ-రాజ-పుత్రౌ తౌ హి కామ-శర-అగ్నినా|
సంతప్తౌ అవిచార-అర్థౌ అదోషౌ స్వ-అర్థం ఉద్యతౌ||173||

కర్ణోత్పలః తు రాజా సః నీతి-శాస్త్రేషు అశిక్షితః|
చరైః ప్రజాసు అనన్విష్యన్ తత్త్వ-శుద్ధిం నిజాసు అపి||174||

అజానన్ ధూర్త-చరితాని ఇంగిత-ఆది-అవిచక్షణః|
తథా తత్ నిః-విచారం యత్ చక్రే తేన సః పాప-భాక్||175||

ఇతి ఆకర్ణ్య విముక్త-మౌనం ఉదితే సమ్యక్ నృ-పేణ ఉత్తరే|
స్కంధాత్ తస్య సః దార్ఢ్యం ఆకలయితుం మాయా-బలాత్ తత్-క్షణం||176||

వేతాలః నృ-కలేవర-అంతర-గతః క్వ అపి అప్రతర్క్యః యయౌ|
నిః-కంపః సః చ భూ-పతిః పునః అముం ప్రాప్తుం వ్యధాత్ నిః-చయం||177||

2 వ కథ

తతః అత్ర పునః ఆనేతుం తం వేతాలం అగాత్ నృ-పః|
సః త్రివిక్రమసేనః తత్ శింశపా-పాద-ప-అంతికం||1||

ప్రాప్తః అత్ర వీక్షతే యావత్ చితా-ఆలోక-వశాత్ నిశి|
తావత్ దదర్శ తం భూమౌ కూజంతం పతితం శవం||2||

అథ తం మృత-దేహ-స్థం వేతాలం సః మహీ-పతిః|
ఆరోప్య స్కంధం ఆనేతుం తూష్ణీం ప్రవవృతే జవాత్||3||

తతః స్కంధాత్ సః వేతాలః భూయః తం నృ-పం అబ్రవీత్|
రాజన్ మహతి అనుచితే క్లేశే అస్మిన్ పతితః భవాన్||4||

అతః తవ వినోదాయ ఖతయామి ఖతాం శృణు|
అస్తి అగ్ర-హారః కాలిందీ-కూలే బ్రహ్మ-స్థల-అభిధః||5||

అగ్నిస్వామీ ఇతి తత్ర ఆసీత్ బ్రాహ్మణః వేద-పారగః|
తస్య అతి-రూపా మందారవతీ ఇతి అజని కన్యకా||6||

యాం నిః-మాయ నవ-అనర్ఘ-లావణ్యాం నియతం విధిః|
స్వర్గ-స్త్రీ-పూర్వ-నిర్-మాణం నిజం ఏవ అజుగుప్సత||7||

తస్యాం చ యౌవన-స్థాయాం ఆయయుః కాన్యకుబ్జతః|
సమ-సర్వ-గుణాః తత్ర త్రయః బ్రాహ్మణ-పుత్రకాః||8||

తేషాం చ ఆత్మ-అర్థం ఏకైకః తత్-పితుః తాం అయాచత|
అనిచ్ఛన్ దానం అన్యస్మై తస్యాః ప్రాన-వ్యయాత్ అపి||9||

తత్-పితా సః తు తత్-మధ్యాత్ న ఏకస్మై అపి తాం దదౌ|
భీతః అన్యయోః వధాత్ తేన తస్థౌ కన్యా ఏవ సా తతః||10||

తే చ త్రయః అపి తత్-వక్త్ర-చంద్ర-ఏక-ఆసక్త దృష్టయః|
చకోర-వ్రతం ఆలంబ్య తత్ర ఏవ ఆసన్ దివా-నిశం||11||

అథ అకస్మాత్-సముత్పన్న దాహ-జ్వర-వశేన సా|
జగామ మందారవతీ కుమారీ కిల పంచతాం||12||

తతః తాం విప్ర-పుత్రాః తే పర-అసుం శోక-విక్లవాః|
కృత-ప్రసాధనాం నీత్వా శ్మశానం చక్రుః అగ్నిసాత్||13||

ఏకః చ తేషాం తత్ర ఏవ విధాయ మఠికాం తతః|
కృత-తత్-భస్మ-శయ్యః సన్ ఆస్త ఆయాచిత-భైక్ష-భుక్||14||

ద్వితీయః అస్థీని ఉపాదాయ తస్యాః భాగీరథీం యయౌ|
తృతీయః తాపసః భూత్వా భ్రాంతుం దేశ-అంతరాణి అగాత్||15||

సః భ్రామ్యన్ తాపసః ప్రాప గ్రామం వక్రోలక-అభిధం|
తత్ర అతిథిః సన్ కస్య అపి విప్రస్య ప్రావిశత్ గృహం||16||

తత్-పూజితః సః యావత్ చ భోక్తుం తత్ర ప్రచక్రమే|
తావత్ ఏకః శిశుః తత్ర ప్రవృత్తః అభూత్ ప్రరోదితుం||17||

సః సాంత్వ్యమానః అపి యదా న వ్యరమ్సీత్ తదా క్రుధా|
బాహౌ ఆదాయ గృహిణీ జ్వలతి అగ్నౌ తం అక్షిపత్||18||

క్షిప్త మాత్రః సః మృదు-అంగః భస్మి-భావం అవాప్తవాన్।
తత్ దృష్ట్వా జాత-రోమ-అంచః సః అబ్రవీత్ తాపసః అతిథిః॥19॥

హా ధిక్కష్టం ప్రవిష్టః అస్మి బ్రహ్మ-రాక్షస-వేశ్మని।
తత్-మూర్తం కిల్బిషం ఇదం న భోక్ష్యే అన్నం ఇహ అధునా॥20॥

ఏవం వదంతం తం సః అత్ర గృహస్థః ప్రాహ పశ్య మే।
శక్తిం పఠిత-సిద్ధస్య మంత్రస్య మృత-జీవనీం॥21॥

ఇతి ఉక్త్వా అదాయ తత్ మంత్ర-పుస్తికాం అనువాచ్య చ।
తత్ర భస్మని చిక్షేప సః ధూలిం అభిమంత్రితాం॥22॥

తేన ఉదతిష్ఠత్ తత్-రూప ఏవ జీవన్ సః బాలకః।
తతః సః నిర్వృతః తత్ర భుక్తవాన్ విప్ర-తాపసః॥23॥

గృహస్థః అపి సః తాం నాగ-దంతే అవస్థాప్య పుస్తికాం।
భుక్త్వా చ శయనం భేజే రాత్రౌ తత్ర ఏవ తత్-యుతః॥24॥

సుప్తే గృహ-పతౌ తస్మిన్ స్వైరం ఉత్థాయ శంకితః।
సః ప్రియా-జీవిత-అర్థీ తాం పుస్తికాం తాపసః అగ్రహీత్॥25॥

గృహీత్వా ఏవ చ నిర్గత్య తతః రాత్రి-దినం వ్రజన్।
క్రమాత్ శ్మశానం తత్ ప్రాప యత్ర దగ్ధా అస్య సా ప్రియా॥26॥

దదర్శ చ అత్ర తత్-కాలం తం ద్వితీయం ఉపాగతం।
యః సః గంగా-అంభసి క్షేప్తుం తత్-అస్థీని గతః అభవత్॥27॥

తతః తం చ తం ఆద్యం చ తస్యాః భస్మని శాయినం।
నిబద్ధ-మఠికం తత్ర ద్వౌ అపి ఏతౌ జగాద సః॥28॥

మఠికా అపాస్యతాం ఏషా యావత్ ఉత్థాపయామి తాం।
జీవంతీం భస్మతః కాంతాం మంత్ర-శక్త్యా కయా అపి అహం॥29॥

ఇతి తౌ ప్రేర్య నిర్బంధాత్ నిర్లోఠ్య మఠికాం చ సః।
ఉద్ఘాట్య తాపసః విప్రః పుస్తికాం తాం అవాచయత్॥30॥

అభిమంత్ర్య చ మంత్రేణ ధూలిం భస్మని అవాక్షిపత్।
ఉదతిష్ఠత్ చ జీవంతీ సా మందారవతీ తతః॥31॥

వహ్నిం ప్రవిశ్య నిష్క్రాంతం వపుః పూర్వ-అధిక-ద్యుతి।
తదా బభార సా కన్యా కంచనేన ఇవ నిః-మితం॥32॥

తాదృశీం తాం పునః జాతాం తే దృష్ట్వా ఏవ స్మర-ఆతురాః।
ప్రాప్తు-కామాః త్రయః అపి ఏవం అన్యః-అన్యం కలహం వ్యధుః॥33॥

ఏకః అబ్రవీత్ ఇయం భార్యా మమ మంత్ర-బల-అర్జితా।
తీర్థ-ప్రభావ-జా భార్యా మమ ఇయం ఇతి చాపరః॥34॥

రక్షిత్వా భస్మ తపసా జీవితా ఇయం మయా ఇహ యత్।
తత్ ఏషా మమ భార్యా ఇతి తృతీయః అత్ర జగాద సః॥35॥

వివాద-నిర్ణయే తేషాం త్వం తావత్ మే మహీ-పతే।
నిశ్చయం బ్రూహి కస్య ఏషా కన్యా భార్యా ఉపపద్యతే॥36॥

విదలిష్యతి మూర్ధా తే యది జానన్ న వక్ష్యసి।
ఇతి వేతాలతః శ్రుత్వా తం సః రాజా ఏవం అభ్యధాత్॥37॥

యః క్లేశం అనుభూయ అపి మంత్రేణ ఏతాం అజీవయత్|
పితా సః తస్యాః తత్-కార్య-కరణాత్ న పునః పతిః||38||

యః చ అస్తీని నినాయ అస్య గంగాయాం సః సుతః మతః|
యః తు తత్ భస్మ-శయ్యం తాం ఆశ్లిష్య ఆసీత్ తపః చరన్||39||

శ్మశానే ఏవ తత్ ప్రీత్యా భర్తా తస్యాః సః ఉచ్యతే|
కృతం తత్ అనురూపం ఇహ తేన గాడఃఅ-అనురాగిణ||40||

ఏవం నృ-పాత్ త్రివిక్రమసేనాత్ శృఉత్వా ఏవ ముక్త-మౌనాత్ సః|
తస్య స్కంధాత్ అగమత్ వేతాలః అతర్కితః స్వ-పదం||41||

రాజా అథ భిక్షు-అర్థ-సముద్యతః తం ప్రాప్తుం సః భూయః అపి మనః బబంధ|
ప్రాణ అత్యయే అపి ప్రతిపన్నం అర్థం తిష్ఠంతి అనిర్వాహ్య న ధీర-సత్త్వాః||42||

3 వ కథ

అథ భూయః అపి వేతాలం ఆనేతుం నృ-ప-సత్తమః|
సః త్రివిక్రమసేనః తం ఉపాగాత్ శింశంపా-తరుం||1||

తత్ర-స్థం ఏతం సంప్రాప్య మృత-దేహ-గతం పునః|
స్కంధే గృహీత్వా ఏవ ఆగంతుం తూష్ణీం ప్రవవృతే తతః||2||

ప్రయాంతం చ తం ఆహ స్మ సః వేతాలః అస్య పృష్ఠ-గః|
చిత్రం న ఉద్విజసే రాజన్ నిశి కుర్వన్ గమ-ఆగమం||3||

తత్ అఖేదాయ భూయః తే వర్ణయామి కథాం శృణు|
అస్తి పాటలిపుత్ర-ఆఖ్యం ఖ్యాతం భూ-మండలే పురం||4||

తత్ర ఆసీత్ నృ-పతిః పూర్వం నామ్నా విక్రమకేసరీ|
గుణానాం ఇవ రత్నానాం ఆశ్రయం యం వ్యధాత్ విధిః||5||

తత్ర శాప-అవతీర్ణః అభూత్ దివ్య-విజ్ఞానవాన్ శుకః|
విదగ్ధచూదమణిః ఇతి ఆఖ్యయా సర్వ-శాస్త్ర-విత్||6||

తేన ఉపదిష్టాం సదృశీం రాజ-పుత్రీం నృ-ప-ఆత్మజః|
మాగధీం ఉపయేమే సః భార్యాం చంద్రప్రభా-అభిధాం||7||

తస్యాః అపి తథా-భూతా సర్వ-విజ్ఞాన-శాలినీ|
శారికా సోమికా నామ రాజ-పుత్ర్యాః కిల అభవత్||8||

తే చ ఏక-పంజర-స్థే ద్వే తత్ర ఆస్తాం శుక-శారికే|
సేవమానే స్వ-వింజానైః దంపతీ తౌ నిజ-ప్రభూ||9||

ఏకదా స-అభిలాషః తాం శారికాం సః అబ్రవీత్ శుకః|
ఏక-శయ్యా-అసన-ఆహారం సు-భగే భజ మాం ఇతి||10||

న అహం పురుష-సంసర్గం ఇచ్ఛామి పురుషాః యతః|
దుష్టాః కృత-ఘ్నాః ఇతి సా సారికా ప్రత్యువాచ తం||11||

న దుష్టాః పురుషాః దుష్టాః నృ-శంస-హృదయాః స్త్రియః|
ఇతి భూయః శుకేన ఉక్తే వివాదః అత్ర ఆలగత్ తయోః||12||

కృత-దాసత్వ-భార్యాత్వ-పణౌ తౌ శకునీ మిథః|
నిశ్చయాయ అథే సభ్యం తం రాజ-పుత్రం ఉపేయతుః||13||

సః వివాద-పదం శ్రుత్వా తయోః ఆస్థాన-గః పితుః|
కథం కృత-ఘ్నాః పురుషాః బ్రూహి ఇతి ఆహ స్మ శారికాం||14||

తతః సా శృణుత ఇతి ఉక్త్వా నిజ-పక్ష-ప్రసిద్ధయే|
పుం-దోష-ఆఖ్యాయినీం ఏతాం శారికా అకథయత్ కథాం||15||

అస్తి కామందికా నామ యా మహా-నగరీ భువి|
అర్థదత్త-అభిధానః అస్తి వణిక్ తస్యాం మహా-ధనః||16||

ధనదత్త-అభిధానః చ పుత్రః తస్య ఉదపద్యత|
పితరి ఉపరతే సః అపి బభూవ ఉచ్ఛృంఖలః యువా||17||

ద్యూత-ఆది-సంగే దూర్తాః చ మిలిత్వా తం అపాతయన్|
కామం వ్యసన-వృక్షస్య మూలం దుః-జన-సంగతిః||18||

అచిరాత్ వ్యసన-క్షిణ-ధనః దౌర్గత్య-లజ్జయా|
సః అథ త్యక్త్వా స్వ-దేశం తం భ్రాంతుం దేశ-అంతర-అణి అగాత్||19||

గచ్ఛన్ చ చందనపురం నామ స్థానం అవాప్య సః|
వివేశ భోజన-అర్థీ సన్ ఏకస్య వణిజః గృహం||20||

సః వణిక్ సు-కుమారం తం దృష్ట్వా పృష్ట్వా అన్వయ-ఆదికం|
జ్ఞాత్వా కులీనం సత్-కృత్య స్వీ-చక్రే దైవ-యోగతః||21||

దదౌ చ స-ధనాం తస్మై నామ్నా రత్నావలీం సుతాం|
తతః సః ధనదత్తః అత్ర తస్థౌ శ్వశుర-వేశ్మని||22||

దినేషు ఏవ చ యాతేషు సుఖ-విస్మృత-దుః-గతిః|
స్వ-దేశం గంతు-కామః అభూత్ ప్రాప్త-అర్థః వ్యసన-ఉన్ముఖః||23||

తతః అనుమాన్య కథం అపి అవశం శ్వశురం శఠః|
తం దుహితృ-ఏక-సంతానం గృహీత్వా తాం అలంకృతాం||24||

భార్యాం రత్నావలీం యుక్తాం ఏకయా వృద్ధయా స్త్రియా|
సః ఆత్మనా తృతీయః సందేశాత్ ప్రస్థితవాన్ తతః||25||

క్రమాత్ ప్రాప్య అటవీం దూరాం ఉక్త్వా తస్కర-జాం భియం|
గృహీత్వా ఆభరణం తస్యాః భార్యాయాః స్వీ-చకార సః||26||

దృశ్యతాం ద్యూత-వేశ్యా-ఆది-కష్ట-వ్యసన-సంగినాం|
హృదయం హా కృత-ఘ్నానాం పుంసాం నిస్త్రింశ-కర్కశం||27||

సః అథ పాపః అర్థ-హేతోః తాం భార్యాం గుణవతీం అపి|
హంతుం శ్వభ్రే నిచిక్షేప తయా వృద్ధ-స్త్రియా యుతాం||28||

క్షిప్త్వా ఏవ చ గతే తస్మిన్ సా అథ వృద్ధా వ్యపద్యత|
తత్ భార్యా తు లతా-గుల్మ-విఘ్నయా న వ్యపాది సా||29||

ఉత్తస్థౌ చ తతః శ్వభ్రాత్ క్రోశంతీ కరుణం శనైః|
ఆలంబ్య తృణ-గుల్మ-ఆది స-శేషత్వాత్ కిల-ఆయుషః||30||

ఆయయౌ విక్షత-అంగీ చ పృష్ట్వా మార్గం పదే పదే|
యథా ఆగతేన ఏవ పథా కృచ్ఛ్రాత్ తత్ సదనం పితుః||31||

తత్ర అకస్మాత్ తథా-భూతా ప్రాప్తా పృష్టా స-సంభ్రమం|
మాత్రా పిత్రా చ రుదతీ సాధ్వీ సా ఏవం అభాషత||32||

ముషితాః స్మ పథి స్తేనైః నీతః బద్ధ్వా చ మత్-పతిః|
వృద్ధా మృతా నిపత్య అపి శ్వభ్రే న అహం మృతా పునః||33||

అథ ఆగతేన కేన అపి పథికేన కృపాలునా|
ఉద్ధృతా అహం తతః శ్వభ్రాత్ ప్రాప్తా అస్మి ఇహ చ దైవతః||34||

ఏవం ఉక్తవతీ మాత్రా పిత్రా చ ఆశ్వాసితా తతః|
భర్తృ-చిత్తా ఏవ సా తస్థౌ తత్ర రత్నావలీ సతీ||35||

యాతి కాలే చ తత్-భర్తా సః స్వ-దేశ-గతః పునః|
ద్యూత-క్షపిత-తత్-విత్తః దనదత్తః వ్యచింతయత్||36||

ఆనయామి పునః గత్వా మార్గిత్వా శ్వశురాత్ ధనం|
గృహే స్థితా మే త్వత్ పుత్రీ ఇతి అభిధాస్యే చ తత్ర తం||37||

ఏవం సః హృదయే ధ్యాత్వా ప్రాయాత్ శ్వశుర-వేశ్మ తత్|
ప్రాప్తం చ తత్ర తం దూరాత్ స్వ-భార్యా పశ్యతి స్మ సా||38||

ధావిత్వా చ అపతత్ తస్య సా పాపస్య అపి పాదయోః|
దుష్టే అపి పత్యౌ సాధ్వీనాం నాన్యథా-వృత్తి-మానసం||39||

భీతాయ చ తతః తస్మై తత్ అశేషం న్యవేదయత్|
యత్ మృషా చౌర-పాత-ఆది పిత్రోః ప్రాక్ వర్ణితం తయా||40||

తతః తయా సమం తత్ర నిర్-భయః శ్వాశురే గృహే|
ప్రవిష్టః శ్వశురాభ్యాం సః హర్షాత్ దృష్ట్వా అభ్యనంద్యత||41||

దిష్ట్యా జీవన్ అయం ముక్తః చౌరైః ఇతి మహా-ఉత్సవః|
తేన తత్-శ్వశురేణ అథ చక్రే మిలిత-బంధునా||42||

తతః సః ధనదత్తః అత్ర భుంజానః శ్వశుర-శ్రియం|
రత్నావల్యా తయా సాకం ఆసీత్ పత్న్యా యథా-సుఖం||43||

ఏకదా తత్ర రాత్రౌ చ సః నృ-శంసః చాకర యత్|
కథా-ఉపరోధతః శాంతం అవాచ్యం అపి కథ్యతే||44||

హత్వా అంక-సుప్తాం భార్యాం తాం తదా ఆభరణ-సంచయం|
అపహృత్య తతః ప్రాయాత్ సః స్వ-దేశం అలక్షితః||45||

ఈదృశాః పురుషాః పాపాః ఇతి శారికయా ఉదితే|
త్వం ఇదానీం వద ఇతి ఆహ రాజ-పుత్రః తదా శుకం||46||

తతః జగాద సః శుకః దేవ దుఃసహ-సాహసాః|
స్త్రియః దుః-చరితాః పాపాః తథా చ శ్రూయతాం కథా||47||

అస్తి హర్షవతీ నామ నగరీ తత్ర చ అభవత్|
అగ్రణీః ధర్మదత్త-ఆఖ్యః బహు-కోటి-ఈశ్వరః వణిక్||48||

వసుదత్తా-అభిధానా చ రూపే అన్-అన్య-సమా సుతా|
బభూవ తస్య వణిజః ప్రాణేభ్యః అపి అధిక-ప్రియా||49||

సా చ తేన సమానాయ రూప-యౌవన-శాలినే|
దత్తా వర-అంగనా-నేత్ర-చకోర-అమృత-రశ్మయే||50||

నామ్నా సముద్రదత్తాయ వణిక్-పుత్రాయ సాధవే|
నగర్యాం ఆర్య-జుష్టాయాం తామ్రలిప్త్యాం నివాసినే||51||

కదాచిత్ సా స్వ-దేశ-స్థే పత్యౌ స్వస్య పితుః గృహే|
స్థితా వణిక్-సుతా దూరాత్ కమ్చిత్ పురుషం ఐక్షత||52||

తం యువానం సు-కాంతం సా చపలా మార-మోహితా|
గుప్తం సఖీ-ముఖ-ఆనీతం భేజే ప్రచ్ఛన్న-కాముకం||53||

తతః-ప్రభృతి తేన ఏవ సహ తత్ర సదా రహః|
రాత్రౌ రాత్రౌ అరంస్త అసౌ తద్-ఏక-ఆసక్త-మానసా||54||

ఏకదా చ సః కౌమారః పతిః తస్యాః స్వ-దేశతః|
ఆజగామ అత్ర తత్-పిత్రోః ప్రమోదః ఇవ మూర్తిమాన్||55||

సోత్సవే చ దినే తస్మిన్ సా నక్తం కృత-మండనా|
మాత్రా అనుప్రేషితా భేజే శయ్యా-స్థా అపి న తం పతిం||56||

ప్రార్థితా తేన చ అలీక-సుప్తం చక్రే అన్య-మానసా|
పాన-మత్తః అధ్వ-ఖిన్నః చ సః అపి జహ్రే అథ నిద్రయా॥57॥

తతః చ సుప్తే సర్వస్మిన్ భుక్త-పీతే జనే శనైః|
సంధిం భిత్త్వా వివేశ అత్ర చౌరః వాస-గృహ-అంతరే॥58॥

తత్-కాలం తం అపశ్యంతీ సా అపి ఉత్థాయ వణిక్-సుతా|
స్వ-జార-కృత-సంకేతా నిరగాత్ నిభృతం తతః॥59॥

తదా ఆలోక్య సః చౌరః అత్ర విఘ్నిత-ఇచ్ఛః వ్యచింతయత్|
యేషాం అర్థే ప్రవిష్టః అహం తైః ఏవ ఆభరణైః వృతా॥60॥

నిశీథే నిర్గతా ఏషా తత్ వీక్షే అహం సా క్వ గచ్ఛతి|
ఇతి ఆకలయ్య నిర్గత్య సః చౌరః తాం వణిక్-సుతాం॥61॥

వసుదత్తాం అను యయౌ దత్త-దృష్టిః అలక్షితః|
సా అపి పుష్ప-ఆది-హస్తా ఏక-స-సంకేత-సఖీ-యుతా॥62॥

గత్వా బాహ్యం ప్రవిష్టా అభూత్ ఉద్యానం న అతిదూరగం|
తత్ర అపశ్యత్ చ తం వృక్షే లంబమానం స్వ-కాముకం॥63॥

సంకేతక-ఆగతం రాత్రౌ లబ్ధ్వా నగర-రక్షిభిః|
ఉల్లంబితం చౌర-బుద్ధ్యా పాశ-కంఠం మృతం స్థితం॥64॥

తతః సా విహ్వలా ఉద్భ్రాంతా హా హతా అస్మి ఇతి వాదినీ|
పపాత భూమౌ కృపణం విలపంతీ రురోద చ॥65॥

అవతార్య అథ వృక్షాత్ తం గత-అసుం నిజ-కాముకం|
ఉపవేశ్య ఆంగ-రాగేణ పుష్పైః చ అలం-చకార సా॥66॥

సమాలింగ్య చ నిఃసంజ్ఞం రాగ-శోక-అంధ-మానసా|
ఉన్నమయ్య ముఖం యావత్ తస్య ఆర్తా పరిచుంబతి॥67॥

తావత్ సః తస్యాః సహసా నిః-జీవః పరపూరుషః|
వేతాల-అనుప్రవిష్టః సత్ దంతైః చిచ్ఛేద నాసికాం॥68॥

తేన సా విహ్వలా తస్మాత్ స-వ్యథా అపసృతా అపి అహో|
కిం స్విత్ జీవేద్ ఇతి హతా పునః ఏత్య తం ఐక్షత॥69॥

దృష్ట్వా చ వీత-వేతాలం నిః-చేష్టం మృతం ఏవ తం|
సా భీతా పరిభూత చ చచాల రుదతీ శనైః॥70॥

తావత్ ఛన్నః స్థితః సః అథ చౌరః సర్వం వ్యలోకయత్|
అచింతయత్ చ కిం ఇదం పాపయా కృతం ఏతయా॥71॥

అహో బత ఆశయః స్త్రీణాం భీషణః ఘన-తామసః|
అంధ-కూపః ఇవ అగాధః పాతాయ గహనః పరం॥72॥

తత్ ఇదానీం ఇయం కిం ను కుర్యాత్ ఇతి విచింత్య సః|
కౌతుకాత్ దూరతః చౌరః భూయః అపి అనుససార తాం॥73॥

సా అపి గత్వా ప్రవిశ్య ఏవ తత్ సుప్త-స్థిత-భర్తృకం|
గృహం తదా స్వకం ప్రోచ్చైః ప్రరుదతీ ఏవం అబ్రవీత్॥74॥

పరిత్రాయధ్వం ఏతేన దుష్టేన మమ నాసికా|
ఛిన్నా నిరపరాధాయాః భర్తృ-రూపేణ శత్రుణా॥75॥

శ్రుత్వా ఏతం ముహుః ఆక్రందం తస్యాః సర్వే స-సంభ్రమం|
ఉదతిష్ఠన్ ప్రబుధ్య అత్ర పతిః పరిజనః పితా||76||

ఏత్య అథ తత్-పితా దృష్ట్వా తాం ఆర్ద్ర-ఛిన్న-నాసికాం|
క్రుద్ధః తం బంధయామాస భార్యా-ద్రోహీ ఇతి తత్ పతిం||77||

సః తు న ఏవ అబ్రవీత్ కిఞ్చిత్ బధ్యమానః అపి మూకవత్|
విపర్యస్తేషు సర్వేషు శృణ్వత్సు శ్వశుర-ఆదిషు||78||

తతః జ్ఞాత్వా ఏవ తత్ చౌరే తస్మిన్ అపసృతే లఘు|
కోలాహలేన తస్యాం చ వ్యతీతాయాం క్రమాత్ నిశి||79||

సః నిన్యే వణిజా తేన శ్వశురేణ వణిక్-సుతః|
రాజ-అంతికం తయా సార్ధం భార్యయా ఛిన్న-నాసయా||80||

రాజా చ కృత-విజ్ఞప్తిః స్వ-దార-ద్రోహీ అసౌ ఇతి|
తస్య అదిశత్ వణిక్-సూనోః వధం న్యక్-కృత-తత్-వచాః||81||

తతః వధ్య-భువం తస్మిన్ నీయమానే స-డిండిమం|
ఉపాగమ్య సః చౌరః అత్ర బభాషే రాజ-పూరుషాన్||82||

నిః-కారణం న వధ్యః అయం యథా-వృత్తం తు వేద్మి అహం|
మాం ప్రాపయత రాజ-అగ్రం యావత్ సర్వం వదామి అతః||83||

ఇతి ఊచివాన్ సః నీతః తైః నృ-పస్య అగ్రం వృత అభయః|
ఆ మూలాత్ రాత్రి-వృత్తాంతం చౌరః సర్వం న్యవేదయత్||84||

అబ్రవీత్ చ న చేత్ దేవ మత్-వాచి ప్రత్యయః తవ|
తత్ సా నాసా ముఖే తస్య శవస్య అద్య అపి వీక్ష్యతాం||85||

తత్ శ్రుత్వా వీక్షితుం భృత్యాన్ ప్రేష్య సత్యం అవేత్య తత్|
సః రాజా తం వణిక్-పుత్రం ముక్తవాన్ వధ-నిగ్రహాత్||86||

తాం చ కర్ణౌ అపి ఛిత్వా దుష్టాం దేశాత్ నిరస్తవాన్|
తత్ భార్యాం శ్వశురం చ అస్య తం సర్వస్వం అదండయత్||87||

చౌరం చ తం పూర-అధ్యక్షం తుష్టః చక్రే సః భూ-పతిః|
ఏవం స్త్రియః భవంతి ఇహ నిసర్గ-విషమాః శఠాః||88||

ఇతి ఉక్తవాన్ ఏవ శుకః భూత్వా చిత్రరథ-అభిధః|
క్షీణ-ఇంద్ర-శాపః గంధర్వః దివ్య-రూపః దివం యయౌ||89||

శారికా సా అపి తత్-కాలం భూత్వా స్వః-స్త్రీ తిలోత్తమా|
తథా ఏవ క్షీణ-తత్-శాపా జగామ సహసా దివం||90||

వివాదః చ అపి అనిర్ణితః సభాయాం సః అభవత్ తయోః|
ఇతి ఆఖ్యాయ కథాం భూయః తం వేతాలః అబ్రవీత్ నృ-పం||91||

తత్ భవాన్ వక్తు కిం పాపాః పురుషాః కిం-ఉత స్త్రియః|
అజల్పతః జాన తః తే శిరః యస్యతి ఖండశః||92||

ఏతత్ నిశమ్య వచనం వేతాలస్య అంస-వర్తినః తస్య|
సః జగాద భూ-పతిః తం యోగ-ఈశ్వర యోషితః పాపాః||93||

పురుషః కః అపి ఇహ తాదృక్ క్వ అపి కదాచిత్ భవేత్ దుః-ఆచారః|
ప్రాయః సర్వత్ర సదా స్త్రియః తు తాదృక్-విధాః ఏవ||94||

ఇతి ఉక్తవతః నృ-పతేః ప్రాగ్వత్ స్కంధాత్ సః తస్య వేతాలః|
నష్టః అభూత్ సః చ రాజా జగ్రాహ పునః తదా ఆనయన-యత్రం||95||

4 వ కథ

తతః గత్వా పునః తస్య నికటం శింశపా-తరోః।
సః త్రివిక్రమసేనః అత్ర శ్మశానం నిశి భూ-పతిః॥1॥

లబ్ధ్వా ముక్త-ఆత్తహాసం తం వేతాలం నృ-శరీర-గం।
నిః-కంపః స్కంధం ఆరోప్య తూష్ణీం ఉదచలత్ తతః॥2॥

చలంతం చ తం అంస-స్థః వేతాలః సః అబ్రవీత్ పునః।
రాజన్ కుభిక్షోః ఏతస్య కృతే కః అయం తవ శ్రమః॥3॥

ఆయాసే నిష్ఫలే అముష్మిన్ వివేకః బత న అస్తి తే।
తత్ ఇమాం శృణు మత్తః త్వం కథాం పథి వినోదినీం॥4॥

అస్తి శోభావతీ నామ సత్య-ఆఖ్యా నగరీ భువి।
తస్యాం చ శూద్రక-ఆఖ్యః అభూత్ భూ-పతిః ప్రాజ్య-విక్రమః॥5॥

యస్య జజ్వాల జయినః ప్రతాప-జ్వలనః నిశం।
బందీ-కృత-అరి-లలనా-ధూత-చామర-మారుతైః॥6॥

అ-లుప్త-ధర్మ-చరణ-స్ఫీతా మంథే వసుం-ధరా।
రాజ్ఞి యస్మిన్ విసస్మార రామ-ఆదీన్ అపి భూ-పతీన్॥7॥

తం కదాచిత్ మహీ-పాలం ప్రియ-శూరం ఉపాయయౌ।
సేవా-అర్థం మాలవాత్ ఏకః నమ్నా వీరవరః ద్వి-జః॥8॥

యస్య ధర్మవతీ నామ భార్యా సత్త్వవరః సుతః।
కన్యా వీరవతీ చ ఇతి త్రయం గృహ-పరిచ్ఛదః॥9॥

సేవా-పరిచ్ఛదః చ అన్యత్ త్రయం కట్యాం కృపాణికా।
కరే కర-తలా ఏకత్ర చారు చర్మ పరత్ర చ॥10॥

తావత్-మాత్ర-పరీవారః దీనార-శతపంచకం।
ప్రతి-అహం ప్రార్థయామాస రాజ్ఞః తస్మాత్ సః వృత్తయే॥11॥

రాజా అపి సః తం ఆకార-సూచిత ఉద్-ఆర-పౌరుషం।
వీక్ష్య తస్మై దదౌ వృత్తిం సూద్రకః తాం యథా-ఈప్సితాం॥12॥

అల్పే పరికరే అపి ఏభిః ఇయద్భిః స్వర్ణ-రూపకైః।
కిం ఏషః వ్యసనం పుష్ణాతి అథ కం-చన సత్-వ్యయం॥13॥

ఇతి అన్వేష్టుం సమాచారం కౌతుకాత్ సః మహీ-పతిః।
ప్రచ్ఛన్నాన్ స్థాపయామాస చారానస్య అత్ర పృష్ఠతః॥14॥

సః చ వీరవరః ప్రాతః కృత్వా భూ-పస్య దర్శనం।
స్థిత్వా చ తస్య ఆ మధ్య-అహ్నం సింహ-ద్వారే ధృత-ఆయుధః॥15॥

గత్వా స్వ-వృత్తి-లబ్ధానాం దీనారాణాం శతం గృహే।
భోజన-అర్థం స్వ-భార్యాయాః హస్తే ప్రాదాత్ కిల అను-అహం॥16॥

వస్త్ర-అంగ-రాగ-తాంబూలం క్రీణాతి స్మ శతేన చ।
శతం స్నాత్వా చ పూజా-అర్థం వ్యధాత్ విష్ణోః శివస్య చ॥17॥

విప్రేభ్యః కృపణేభ్యః చ దదౌ దానం శత-ద్వయం।
ఏవం విభేజే పంచ అపి తాని నిత్యం శతాని అసౌ॥18॥

తతః కృత్వా అగ్ని-కార్య-ఆది భూక్త్వా గత్వా ఏకకః నిశి|
సింహ-ద్వారే పునః తస్థౌ పాణౌ కర-తలాం దధత్||19||

ఏతాం సతత-చర్యాం చ తస్య వీరవరస్య సః|
రాజా చార-ముఖాత్ శ్రుత్వా తుతోష హృది శుద్రకః||20||

నివారయామాస చ తాన్ చారాన్ తస్య అనుమార్గ-గాన్|
మేనే విశేష-పూజా-అర్హం పురుష-అతిశయం చ తం||21||

అథ యాతేషు దివసేషు అవహేల-అవలంఘితే|
గ్రీష్మే వీరవరేణ అత్ర సుప్రచండ-అర్క-తేజసి||22||

తద్-ఈర్ష్యాతః ఇవ ఉద్భూత-విద్యుత్-కర-తలాం దధత్|
ధారా-ప్రహారీ నినదన్ ఆజగామ ఘన-ఆగమః||23||

తదా చ ఘోర మేఘ-ఓఘే ప్రవర్షతి దివా-నిశం|
సింహ-ద్వారే తథా ఏవ ఆసీత్ సః అత్ర వీరవరః అచలః||24||

తం చ దృష్ట్వా దివా రాజా ప్రాసాద-అగ్రాత్ సః శూద్రకః|
నిశి భూయః తద్-ఆరోహత్ జిజ్ఞాసుః తస్య తాం స్థితిం||25||

జగాద చ తతః కః ను సింహ-ద్వారే స్థితః అత్ర భోః|
తత్ శ్రుత్వా అహం స్థితః అత్ర ఇతి సః అపి వీరవరః అబ్రవీత్||26||

అహో సు-దృఢ-సత్త్వః అయం భక్తః వీరవరః మయి|
తద్ ఏషః ప్రాపణీయః మే అవశ్యం ఏవ మహత్ పదం||27||

ఇతి సంచింత్య నృ-పతిః ప్రాసాదాత్ అవతీర్య సః|
శూద్రకః శయనం భేజే ప్రవిశ్య అంతః-పురం తతః||28||

అన్యే-ద్యుః చ భృశం మేఘే ధారా-ఆసారేణ వర్షతి|
ప్రదోషే గుప్త-భవనే కాలే తమసి జృంభితే||29||

పునః సః రాజా జిజ్ఞాసుః ప్రాసాదం అధిరుహ్య తం|
సింహ-ద్వారే స్థితః కః అత్ర ఇతి ఏకాకీ ప్రాహ తం స్ఫుటం||30||

అహం స్థితః ఇతి ప్రోక్తే పునః వీరవరేణ చ|
యావత్ విస్మయతే సః అత్ర రాజా తత్-ధైర్య-దర్శనాత్||31||

తావత్ విదూరే శుశ్రావ సహసా రుదతీం స్త్రియం|
విషాద-వికలాం ఏకాం ప్రలాప-కరుణ-స్వనం||32||

న మే రాష్ట్రే పరాభూతః న దరిద్రః న దుఃఖితః|
కః చిత్ అస్తి తత్ ఏషా కా రోదితి ఏకాకినీ నిశి||33||

ఇతి చ అచింతయత్ శ్రుత్వా సః జాత-కరుణః నృ-పః|
ఆదిదేశ చ తం వీరవరం ఏకం అధః స్థితం||34||

భోః వీరవర శృణు ఏషా దూరే స్త్రీ కా అపి రోదితి|
కా అసౌ రోదితి కిం చ ఇతి త్వయా గత్వా నిరూప్యతాం||35||

తత్ శృఉత్వా సః తథా ఇతి ఉక్త్వా గంతుం వీరవరః తతః|
ప్రావర్తత నిబద్ధ-అసి-ధేనుః కర-తల-ఆకరః||36||

న చ మేఘ-అంధ-కారం తత్ జ్వలత్-విద్యుత్-విలోచనం|
స్థూల-ధారా-శిలా-వార్షి రఃషః-రూపం అజీగణత్||37||

ప్రస్థితం వీక్ష్య తాదృశ్యాం తస్యాం రాత్రౌ తం ఏకకం|
కరుణా-కౌతుక-ఆవిష్టః రాజా ప్రాసాద-పృష్ఠతః||38||

ఆవతీర్య గృహీత-అసిః ఏకాకీ తస్య పృష్ఠతః|
సః అపి ప్రతస్థే తత్ర ఏవ శుద్రకః అనుపలక్షితః||39||

సః చ వీరవరః గత్వా రుదిత అనుస్మృతి-క్రియః|
బహిః-నగర్యాః ప్రాప ఏకం సరః తత్ర దదర్శ చ||40||

హా శూర హా కృపాలః హా త్యాగిన్ శూన్యా త్వయా కథం|
వత్సిఆమి ఇతి-ఆది రుదతీం తాం స్త్రియం వారి-మధ్య-గాం||41||

కా త్వం రోదిషి కిం చ ఏవం ఇతి అన్వక్-ప్రాప్త-భూ-పతిః|
పప్రచ్ఛ తాం చ స-ఆశ్చర్యః తతః సా అపి ఏవం అభ్యధాత్||42||

భో వీరవర జానీహి వత్స మాం పృథివీం ఇమాం|
తస్యాః మమ అధునా రాజా శూద్రకః ధార్మికః పతిః||43||

తృతీయే చ దినే తస్య రాజ్ఞః మృత్యుః భవిష్యతి|
తాదృశం చ పతిం ప్రాప్స్యామి అహం అన్యం నృ-పం కుతః||44||

అతః తం అను-శోచామి దుఃఖితా ఆత్మానం ఏవ చ|
ఏతత్ శృఉత్వా సః తాం త్రస్తః ఇవ వీరవరః అబ్రవీత్||45||

హే దేవి కత్ చిత్ అపి అస్తి కః అపి ఉపాయః సః తాదృశః|
యేన అస్య న భవేత్-మృత్యుః జగత్-రక్షా-మణేః ప్రభోః||46||

ఇతి తత్ వచనం శ్రుత్వా సా జగాద వసుం-ధరా|
ఏకః అస్తి ఉపాయః తం చ ఏకః కర్తుం శక్తః భవాన్ ఇతి||47||

తతః వీరవరః అవాదీత్ తర్హి దేవి వద ద్రుతం|
యావత్ తత్ సాధయామి ఆశు కః అర్థః ప్రాణైః మమ అన్యథా||48||

తత్ శ్రుత్వా ఉవాచ వసు-ధా వీరః కః అన్యః త్వయా సమః|
స్వామి-భక్తః తత్ ఏతస్య శర్మ-ఉపాయం ఇమం శృణు||49||

రాజ్ఞా కృత-ప్రతిష్ఠాః అస్తి యా ఏషా రాజ-కుల-అంతికే|
ఉత్తమా చండికా దేవీ సాంనిధ్య-ఉత్కర్ష-శాలినీ||50||

తస్యై సత్త్వవరం పుత్రం ఉపహారీ-కరోషి చేత్|
తత్ న ఏషః రాజా మ్రియతే జీవతి అన్యత్ సమా-శతం||51||

అద్య ఏవ చ ఏతత్ భవతా కృతం చేత్ అస్తి తత్ శివం|
అన్యథా అస్య తృతీయే అహ్ని ప్రాప్తే న అస్తి ఏవ జీవితం||52||

ఇతి ఉక్తః సః తయా పృథ్వ్యా వీరః వీరవరః తదా|
యామి దేవి కరోమి ఏతత్ అధునా ఏవ ఇతి అభాషత||53||

తతః భద్రం తవ ఇతి ఉక్త్వా వసు-ధా సా తిరః-దధే|
తత్ చ సర్వం సః శుశ్రావ గుప్తం అన్వక్-స్థితః నృ-పః||54||

తతః చ గూఢే జిజ్ఞాసా తస్మిన్ రాజ్ఞి అనుగచ్ఛతి|
శూద్రకే త్వరితం గేహం నిశి వీరవరః యయౌ||55||

తత్ర పుత్ర-ఉపహారః అస్య రాజ-అర్థే ధరయా యథా|
ఉక్తః తథా అబ్రవీత్ పత్న్యై ధర్మవత్యై విబోధ్య సః||56||

తత్ శ్రుత్వా సా తం ఆహ స్మ నాథ కార్యం శివం ప్రభోః|
తత్-ప్రబోధ్య సుతస్య అస్య శిశోః వక్తు భవాన్ ఇతి||57||

తతః ప్రబోధ్య సుప్తం తం బాలం సత్త్వవరం సుతం|
ఆఖ్యాయ తం చ వృత్త-అంతం ఏవం వీరవరః అబ్రవీత్||58||

తత్ పుత్ర చండికా-దేవ్యై ఉపహారీ-కృతే త్వయి|
రాజా జీవతి అసౌ నో చేత్ తృతీయే అహ్ని విపద్యతే||59||

ఏతత్ శ్రుత్వా ఏవ బాలః అపి యథా అర్థం నామ దర్శయన్|
అక్లీబ-చిత్తః పితరం తం సః సత్త్వవరః అబ్రవీత్||60||

కృత-అర్థః అహం మమ ప్రాణైః రాజా చేత్ తాత జీవతి|
భుక్తస్య హి తత్-అన్నస్య దత్తా స్యాత్ నిష్కృతిః మయా||61||

తత్-కిం విలంబ్యతే నీత్వా భగవత్యాః పురః అధునా|
ఉపహారీ-కురుధ్వం మాం అస్తు శాంతిః మయా ప్రభోః||62||

ఇతి సత్త్వవరేణ ఉక్తే తేన వీరవరః అత్ర సః|
సాధు సత్యం ప్రసూతః అసి మత్తః పుత్ర ఇతి అభాషత||63||

ఏతత్ సః అన్వాగతః రాజా సర్వం శ్రుత్వా బహిః స్థితః|
అహో ఏషాం సమం సత్త్వం సర్వేషాం ఇతి అచింతయత్||64||

తతః వీరవరః స్కంధే కృత్వా సత్త్వవరం సుతం|
భర్యా ధర్మవతీ చ అస్య కన్యాం వీరవతీం అపి||65||

ఉభౌ తౌ యయతుః తస్యాం రాత్రౌ తత్ చండికా-గృహం|
రాజా అపి శూద్రకః ఛన్నః పృష్ఠతః సః తయోః యయౌ||66||

తత్ర దేవ్యాః పురః స్కంధాత్ సః అథ పిత్రా అవతారితః|
దేవీం సత్త్వవరః నత్వా ధైర్య-రాశిః వ్యజిజ్ఞపత్||67||

మమ మూర్ధ-ఉపహారేణ రాజా జీవతు శుద్రకః|
అన్యత్ వర్ష-శతం దేవి కుర్యాత్ రాజ్యం అ-కంటకం||68||

ఏవం ఉక్తవతః తస్య సాధు సాధు ఇతి ఉదీర్య సః|
సూనోః సత్త్వవరస్య అథ కృష్ట్వా కర-తలాం శిశోః||69||

ఛిత్త్వా శిరః చండికాయై దేవ్యై వీరవరః దదౌ|
మత్-పుత్రేణ ఉపహారేణ రాజా జీవతు ఇతి బ్రువన్||70||

సాధు కః స్వామి-భక్తః అన్యః సమః వీరవర త్వయా|
యేన ఏవం ఏక-సత్-పుత్ర-ప్రాణ-వ్యయ-విధాయినా||71||

దత్తః జీవః చ రాజ్యం చ శుద్రకస్య అస్య భూ-పతేః|
ఇతి అంతరిక్షాత్ ఉదగాత్ తత్-క్షణం తత్ర భారతీ||72||

తత్ చ సర్వం నృ-పే తస్మిన్ ఛన్నే శృణ్వతి పస్యతి|
కన్యా వీరవతీ సా తు బాలా వీరవర-ఆత్మ-జా||73||

ఉపేత్య ఆశ్లిష్య మూర్ధాణం తస్య భ్రాతుః హతస్య తం|
విలపంతీ ఉరు-శోక-అంధా హృత్-స్ఫోటేన వ్యపద్యత||74||

తతః వీరవరం భార్యా ధర్మవతీ ఏవం అబ్రవీత్|
రాజ్ఞః తావత్ కృతం శ్రేయః తత్ ఇదానీం వదామి తే||75||

నిః-జ్ఞానా యత్ర బాలా అపి భ్రాతృ-శోకాత్ ఇయం మృతా|
నష్టే అపత్య-ద్వయే అపి అస్మిన్ తత్ర కిం జీవితేన మే||76||

ప్రాక్ ఏవ రాజ్ఞః శ్రేయః-అర్థం మూఢయా స్వ-శిరః మయా|
దేవ్యై న ఉపహృతం తస్మాత్ దేహి అనుజ్ఞాం మమ అధునా||77||

ప్రవిషమి అనలం తావత్ ఆత్త-అపత్య-కలేవరా|
ఇతి-ఆగ్రహాద్ వదంతీం తాం సః అథ వీరవరః అబ్రవీత్||78||

ఏవం కురుష్వ భద్రం తే కా హి సం-ప్రతి తే రతిః|
అపత్య-దుఃఖ-ఏక-మయే జీవితవ్యే మనస్విని||79||

కిం న దత్తః మయా ఏవ ఆత్మ ఇతి ఏషా మా భూత్ చ తే వ్యథా|
దద్యాం కిం న అహం ఆత్మానం అన్య-సాధ్యం భవేత్ యది||80||

తత్ ప్రతీక్షస్వ యావత్ తే చితాం అత్ర కరోమి అహం|
అమీభిః దారుభిః దేవీ-క్షేత్ర-నిర్మాణ-సంభృతైః||81||

ఇతి ఉక్త్వా దారుభిః తైః సః కృత్వా వీరవరః చితాం|
దీప-అగ్రే జ్వాలయామాస న్యస్త-అపత్య-శవ-ద్వయాం||82||

తతః ధర్మవతీ పత్నీ పతిత్వా సా అస్య పాదయోః|
ప్రణమ్య దేవీం చండీం తాం వ్యజిజ్ఞపత్ అపాంసులా||83||

జన్మ-అంతరే అపి అయం భూయాత్ ఆర్య-పుత్రః పతిః మమ|
ఏతత్ ప్రభోః తు రాజ్ఞః అస్తు మత్-దేహేన అమునా శివం||84||

ఇతి ఉదీర్య ఏవ సా సాధ్వీ తస్మిన్ అంభః-అవహేలయా|
జ్వాలా-కలాప-జటిలే నిపపాత చితా-అనలే||85||

తతః చ చింతయామాస వీరః వీరవరః అత్ర సః|
నిష్పన్నం రాజ-కార్యం మే వాక్ దివ్యా హి ఉద్గతా యథా||86||

భుక్తస్య చ అన్న-పిండస్య జాతః అహం అన్-ఋణః ప్రభోః|
తత్ ఇదానీం మమ ఏకస్య కా ఇయం జీవిత-గృధ్నుతా||87||

భరణీయం ప్రియం కృత్స్నం వ్యయీ-కృత్య కుటుంబకం|
జీవయన్ ఏకం ఆత్మానం మాదృశః కః హి శోభతే||88||

తత్ కిం ఆత్మ-ఉపహారేణ అపి ఏతాం ప్రీణామి న అంబికాం|
ఇతి ఆలోచ్య సః దేవీం తాం స్తుత్యా ప్రాక్ ఉపతస్థివాన్||89||

జయ మహిష-అసుర-మారిణి దారిణి రురు-దానవస్య శూల-కరే|
జయ విబుధ-ఉత్సవ-కారిణి ధరిణి భువన త్రయస్య మాతృ-వరే||90||

జయ జగత్ అర్చిత-చరణే శరణే నిః-శ్రేయసస్య భక్తానాం|
జయ ధృత-భాస్కర-కిరణే హరణే దురిత-అంధ-కార-వృందానాం||91||

జయ కాలి జయ కపాలిని జయ కంకాలిని శివే నమః తే అస్తు|
శూద్రక-నృ-పతేః అధునా ప్రసీద మత్-మస్తక-ఉపహారేణ||92||

ఇతి ఉపస్థాయ దేవ్యాం సః తస్యాం వీరవరః పునః|
సద్యః కర-తలా-ఆఘాతేన ఉత్తమ-అంగం స్వం-అచ్ఛినత్||93||

తత్ ఆలోక్య అఖిలం తత్ర ఛన్న-స్థః శుద్రకః నృ-పః|
సాకులః చ స-దుఃఖః చ స-ఆశ్చర్యః చ వ్యచింతయత్||94||

అహో కిం అపి అనేన ఏతత్ అన్యత్ర అ-దృష్టం అశ్రుతం|
స-అధునా స-కుటుంబేన దుః-కరం మత్-కృతే కృతం||95||

విచిత్రే అపి అత్ర సంసారే ధీరః స్యాత్-ఈదృశః కుతః|
అఖ్యాపయన్ ప్రభోః అర్థే పరోక్షం యః దదాతి అసూన్||96||

ఏతస్య చ ఉపకారోస్య న కుర్యాం సదృశం యది|
తత్ మే కా ప్రభుతా కిం చ జీవితవ్యం పశోః ఇవ||97||

ఇతి సంచింత్య నృ-పతిః ఖడ్గం ఆకృష్య కోపతః|
ఉపేత్య శూద్రకః దేవీం తాం ప్రవీరః వ్యజిజ్ఞపత్||98||

స-తత-అనుప్రపన్నస్య భగవతి అధునా అమునా|
మమ మూర్ధ-ఉపహారేణ సు-ప్రీతా కురు అనుగ్రహం||99||

అయం వీరవరః విప్రః నామ-అనుగుణ-చేష్టితః|
మత్-అర్థం ఉజ్ఝిత-ప్రాణః స-కుటుంబః అపి జీవతు||100||

ఇతి ఉదీర్య అసినా రాజా శిరః ఛేత్తుం సః శూద్రకః|
యావత్ ప్రవర్తతే తావత్ ఉదభూత్ భారతీ దివః||101||

మా సాహసం కృథాః తుష్టా సత్త్వేన అనేన తే హి అహం|
ప్రత్యుజ్జీవతు స-అపత్య-దారః వీరవరః ద్విజః||102||

ఇతి ఉక్త్వా వ్యరమత్ వాక్ సా సః చ ఉత్తస్థౌ స-పుత్రకః|
సాకం దుహిత్రా పత్న్యా చ జీవన్ వీరవరః అక్షతః||103||

తత్ విలోక్య అద్భుతం రాజా ఛన్నః భూత్వా పునః చ సః|
పశ్యన్ అ-తృప్తః తాం ఆసీత్ దృష్ట్యా హర్ష-అశ్రు-పూర్ణయా||104||

సః అపి వీరవరః దృష్ట్వా సుప్త ఉత్థితః ఇవ ఆశు తం|
పుత్ర-దారం తథా ఆత్మానం అభూత్ విభ్రాంత-మానసః||105||

పప్రచ్ఛ చ పృథక్ నామ-గ్రాహం దార-సుతాన్ సః తాన్|
భస్మీ-భూతాః కథం యూయం జీవంతః పునః ఉత్థితాః||106||

మయా అపి స్వ-శిరః ఛిన్నం జీవామి ఏషః చ కిం ను ఇదం|
కిం విభ్రమః అయం ఆహో స్విద్ సు-స్పష్టః దేవీ-అనుగ్రహః||107||

ఏవం వదన్ సః తైః ఊచే దార-అపత్యైః అలక్షితః|
దేవీ-అనుగ్రహః ఏవ అయం జీవామః యత్ అమీ ఇతి||108||

తతః సః తత్ తథా మత్వా నత్వా వీరవరః అంబకాం|
ఆదాయ పుత్ర-దారాన్ తాన్-సిద్ధ-కార్యః గృహం యయౌ||109||

తత్ర ప్రవేశ్య పుత్రం తం భార్యాం దుహితరం చ తాం|
సింహ-ద్వారం అగాత్ రాజ్ఞః రాత్రౌ తస్యాం సః పూర్వవత్||110||

రాజా సః శూద్రకః అపి ఏతత్ దృష్ట్వా సర్వం అలక్షితః|
గత్వా ఆరురోహ స్వ-ఆవాస-ప్రాసాదం తం పునః తదా||111||

వ్యాహరత్ చ స్థితః కః అత్ర సింహ-ద్వారి ఇతి పృష్ఠతః|
తతః వీరవరః అవాదీత్ సః ఏషః తిష్ఠామి అహం ప్రభో||112||

దేవ-ఆదేశాత్ గతః చ అహం అభూవం తాం స్త్రియం ప్రతి|
రాక్షసీ ఇవ చ సా క్వ అపి దృష్ట-నష్టా ఏవ మే గతా||113||

ఏతత్ శ్రుత్వా వచః తస్య రాజా వీరవరస్య సః|
సుతరాం విస్మయ ఆవిష్టః దృష్ట-ఉదంతః వ్యచింతయత్||114||

అహో సముద్ర-గంభీర-ధీర-చిత్తాః మనస్వినః|
కృత్వా అపి అన్-అన్య-సామాన్యం ఉల్లేఖం న ఉద్గిరంతి యే||115||

ఇతి ఆది ఆకలయన్ తూష్ణీం ప్రాసాదాత్ అవరుహ్య సః|
ప్రవిశ్య అంతః-పురం రాజా రాత్రి-శేషం నినాయ తం|| 116||

ప్రాతః చ ఆస్థాన-సమయే దర్శన-ఉపగత-స్థితే|
తస్మిన్ వీరవరే ప్రీతః తథా కృత్స్నం సః భూ-పతిః||117||

తదీయం రాత్రి-వృత్త-అంతం మంత్రిభ్యః తం అవర్ణయత్|
యథా బభూవుః ఆశ్చర్య-మోహితాః ఇవ తే అఖిలాః||118||

దదౌ తస్మై స-పుత్రాయ ప్రీత్యా వీరవరాయ చ|
లాట-దేశే తతః రాజ్యం సః కర్ణాట-యుతే నృ-పః||119||

తతః అత్ర తుల్య-విభవౌ అన్యోన్యస్య ఉపకారిణౌ|
ఆసాతాం తౌ సుఖం వీరవర-శూద్రక-భూ-పతీ||120||

ఇతి ఆఖ్యాయ కథాం ఏతాం వేతాలః అత్యద్భుతాం తదా|
తం త్రివిక్రమసేనం సః రాజానం అవదత్ పునః||121||

తత్ బ్రూహి రాజన్ ఏతేషు వీరః సర్వేషు కః అధికః|
పూర్వః ఏవ సః శాపః తే యది జానన్ న వక్ష్యసి||122||

ఏతత్ శ్రుత్వా సః భూ-పాలః వేతాలం ప్రతిఉవచ తం|
ఏతేషు శుద్రకః రాజా ప్రవీరః సః అఖిలేషు ఇతి||123||

తతః అబ్రవీత్ సః వేతాలః రాజన్ వీరవరః న కిం|
సః అధికః యస్య తుల్యః అస్యాం పృథ్వ్యాం ఏవ న జాయతే||124||

తత్-పత్నీ న అధికా కిం వా స్త్రీ-భుతా యా అన్వమన్యత|
తథా ఉపహార-పశుతాం సూనోః ప్రత్యక్ష-దర్శినీ||125||

సః వా సత్త్వవరః న అత్ర తత్-పుత్రః అభ్యధికః కథం|
బాలస్య అపి సతః యస్య సత్త్వ-ఉత్కర్షః సః తాదృశః||126||

తత్ కస్మాత్ శుద్రకం భూ-పం ఏభ్యః త్వం భాషసే అధికం|
ఇతి ఉక్తవంతం వేతాలం సః జగాద పునః నృ-పః||127||

మా ఏవం వీరవరః తావత్ సః తాదృక్-కుల-పుత్రకః|
తస్య ప్రాణైః సుతైః దారైః స్వామి-సంరక్షణం వ్రతం||128||

తత్-పత్నీ సా అపి కుల-జా సాధ్వీ పతి-ఏక-దేవతా|
భర్తృ-వర్త్మ-అనుసారేణ తస్యాః ధర్మః అస్తు కః అపరః||129||

తాభ్యాం జాతః తు తత్-రూపః ఏవ సత్త్వవరః అపి సః|
యాదృశాః తంతవః కామం తాదృశః జాయతే పటః||130||

యేషాం ప్రాణైః తు భృత్యానాం నృ-పైః ఆత్మా అభిరక్ష్యతే|
తేషాం అర్థే త్యజన్-దేహం శుద్రకః అత్ర విశిష్యతే||131||

ఇతి ఆకర్ణ్య వచః సః తస్య నృ-పతేః అంసాత్ అసంలక్షితః
వేతాలః సహసా యయౌ నిజ-పదం భూయః అపి తత్-మాయయా||132||

రాజా అపి ఉచ్చలితః బభూవ పునః అపి ఆనేతుం ఏతం పథా
పూర్వేణ ఏవ సు-నిశ్చితః పితృ-వనే తస్మిన్ సః తస్యాం నిశి ||133||

5 వ కథ

తతః తస్య పునః గత్వా శింశపా-శాఖినః అంతికం|
తథా ఏవ ఉల్లంబమానం తం దృష్ట్వా నర-శరీర-గం||1||

వేతాలం అవతార్య ఏవ కృత్వా అస్మై బహు వైకృతం|
సః త్రివిక్రమసేనః ద్రాక్ గంతుం ప్రవవృతే తతః||2||

ఆగచ్ఛంతం చ తం తూష్ణీం వేతాలః పూర్వవత్-పథి|
రాత్రౌ మహా-శ్మశానే అత్ర స్కంధ-స్థః వ్యాజహార సః||3||

రాజన్ అభినివిష్టః అసి కష్టే అత్యంత-ప్రియః అసి చ|
తత్ తే చేతో-వినోదాయ వర్ణయామి కథాం శృణు||4||

ఉజ్జయిన్యాం అభూత్ విప్రః పుణ్యసేనస్య భూ-పతేః|
అనుజీవీ ప్రియః అమాత్యః హరిస్వామీ ఇతి సత్-గుణః||5||

తస్య ఆత్మనః అనురూపాయాం భార్యాయాం గృహ-మేధినః|
గుణవాన్ సదృశః పుత్రః దేవస్వామీ ఇతి అజాయత||6||

తద్వత్ చ అన్-అన్య సామాన్య రూప-లావణ్య విశ్రుతా|
కన్యా సోమప్రభా నామ తస్య అన్వర్థా-ఉదపద్యత||7||

సా ప్రదేయా సతీ కన్యా రూప-ఉత్కర్ష-అభిమానినీ|
మాతుః ముఖేన పితరం భ్రాతరం చ జగాద తం||8||

శూరస్య జ్ఞానినః వా అహం దేయా విజ్ఞానినః అపి వా|
అన్యస్మై న అస్మి దాతవ్యా కార్యం మత్-జీవితేన చేత్||9||

తత్ శ్రుత్వా తాదృశం తస్యాః చిన్వన్ ఏక-తమం వరం|
తత్-పితా సః హరిస్వామీ యావత్ చింతాం వహతి అలం||10||

తావత్ వ్యసర్జి రజ్ఞా సః పుణ్యసేనేన దూత్యయా|
సంధి-అర్థం విగ్రహ-ఆయాత దాక్షిణాత్య-నృ-ప-అంతికం||11||

కృత-కార్యః చ తత్ర అసౌ ఏకేన అభ్యేత్య తాం సుతాం|
యాచితః అభూత్ ద్విజ-అగ్ర్యేణ శ్రుత-తత్-రూప-సంపదా||12||

విజ్ఞానినః జ్ఞానినః వా శూరాత్ వా న అపరం పతిం|
మత్-పుత్రీ ఇచ్ఛతి తత్ తేషాం మధ్యాత్ కథయ కః భవాన్||13||

ఇతి ఉక్తః తేన భార్యా-అర్థః సః హరిస్వామినా ద్విజః|
అహం జానామి విజ్ఞానం ఇతి తం ప్రత్యభాషత||14||

తర్హి తత్ దర్శయస్వ ఇతి పునః ఉక్తః చ తేన సః|
విజ్ఞానీ కల్పయామాస స్వ-శక్త్యా ద్యు-చరం రథం||15||

మాయా-యంత్ర-రథే తత్ర తం హరిస్వామినం క్షణాత్|
ఆరోప్య నీత్వా స్వర్గ-ఆదీం లోకాన్ తస్మై అదర్శయత్||16||

ఆనినాయ చ తుష్టం తం తత్ర ఏవ కటకం పునః|
దాక్షిణాత్యస్య నృ-పతేః యత్ర ఆయాతః సః కార్యతః||17||

తతః సః అస్మై హరిస్వామీ ప్రతిశుశ్రావ తాం సుతాం|
విజ్ఞానినే వివాహం చ నిశ్చికాయ అహ్ని సప్తమే||18||

తత్-కాలం ఉజ్జయిన్యాం అపి అన్యేన ఏత్య ద్విజన్మనా|
దేవస్వామీ సః తత్-పుత్రః స్వసారం తాం అయాచ్యత||19||

జ్ఞాని-విజ్ఞాని-శూరేభ్యః న అన్యం ఇచ్ఛతి సా పతిం|
ఇతి తేన అపి సః అపి ఉక్తః శూరం ఆత్మానం అభ్యధాత్||20||

తతః దర్శిత-శస్త్ర-అస్త్ర-శ్రియే తస్మై ద్విజః అనుజాం|
దేవస్వామీ సః శూరాయ దాతుం తాం ప్రత్యపద్యత||21||

సప్తమే అహ్ని చ తత్ర ఏవ వివాహం గణక-ఉక్తితః|
తస్య అపి సః అభ్యధాత్ మాతుః పరోక్షం కృత-నిశ్చయః||22||

తత్-మాతా అపి ःఃఅరిస్వామి-భార్యా తత్-కలం ఏవ సా|
కేన అపి ఏత్య తృతీయేన సుతాం తాం యాచితా పృథక్||23||

జ్ఞానీ శూరః అథ విజ్ఞనీ భర్తా అస్మత్ దుహితుః మతః|
ఇతి ఉక్తః చ తయా మాతః అహం జ్ఞనీ ఇతి సః అభ్యధాత్||24||

పృష్ట్వా భూతం భవిష్యత్ చ తస్మై తాం జ్ఞానినే సుతాం|
ప్రతిజజ్ఞే ప్రదాతుం సా అపి అహ్ని తత్ర ఏవ సప్తమే||25||

అన్యే-ద్యుః చ ఆగతః సః అత్ర హరిస్వామీ యథా కృతం|
పత్న్యైః పుత్రాయ చ ఆచఖ్యౌ తం కన్యా-దాన-నిశ్చయం||26||

తౌ చ తం స్వ-కృతం తస్మై భిన్నం భిన్నం ఏవ ఉచతాం|
సః అపి తేన ఆకులః జజ్ఞే వర-త్రయ-నిమంత్రణాత్||27||

అథ ఉద్వాహ-దినే తస్మిన్ హరిస్వామి-గృహే వరాః|
ఆయయుః జ్ఞాని-విజ్ఞాని-శూరాః తత్ర త్రయః అపి తే||28||

తత్-కాలం చ అత్ర సా చిత్రం కన్యా సోమప్రభా వధుః|
అశంకితం గతా క్వ అపి న విచిత్య అపి అలభ్యత||29||

తతః అబ్రవీత్ హరిస్వామీ జ్ఞానినం తం స-సంభ్రమః|
జ్ఞానిన్ ఇదానీం బ్రూహి ఆశు దుహితా మే క్వ సా గతా||30||

తత్ శ్రుత్వా సః అవదత్ జ్ఞానీ రాక్షసేన అపహృత్య సా|
నీతా వింధ్య-అటవీం ధూమశిఖేన వసతిం నిజాం||31||

ఇతి ఉక్తః జ్ఞానినా భీతః హరిస్వామీ జగాద సః|
హా ధిక్ కథం సా ప్రప్యేత వివాహః చ అపి కథం||32||

శ్రుత్వా ఏతత్ ప్రాహ విజ్ఞానీ ధీరః భవ నయామి వః|
తత్ర అధునా ఏవ యత్ర ఏషః జ్ఞానీ వదతి తాం స్థితాం||33||

ఇతి ఉక్త్వా తత్-క్షణం కృత్వా రథం సర్వ-అస్త్ర-సంయుతం|
తత్ర ఆరోప్య హరిస్వామి-జ్ఞాని-శూరాన్ ఖ-గామిని||34||

తాన్ సః సంప్రాపయామాస క్షణాత్ వింధ్య-అటవీ-భువి|
జ్ఞానినా తాం సమాఖ్యాతాం వసతిం తత్ర రక్షసః||35||

తత్ర తం రాక్షసం క్రుద్ధం జ్ఞాత-వృత్తాంత-నిర్గతం|
శూరః అథ యోధయామాస హరిస్వామి-పురస్కృతః||36||

తదా ఆశ్చర్యం అభూత్ యుద్ధం తయోః మానుష-రక్షసోః|
చిత్ర-అస్త్ర-యోధినోః స్త్రీ-అర్థం రామ-రావణయోః ఇవ||37||

క్షణేన చ సః సంగ్రామ-దుః-మదస్య అపి రక్షసః|
అర్ధ-చంద్రేణ బాణేన శూరః తస్య అచ్ఛినత్ శిరః||38||

హతే రక్షసి తాం సోమప్రభాం ఆప్తాం తత్-ఆస్పదాత్|
ఆదాయ విజ్ఞాని-రథేన ఆజగ్ముః తే తతః అఖిలాః||39||

హరిస్వామి-గృహం ప్రాప్య తేషాం లగ్నే అపి ఉపస్థితే|
జ్ఞాని-విజ్ఞాని-శూరాణాం వివాదః ఉదభూత్ మహాన్||40||

జ్ఞానీ జగాద న అహం చేత్ జానీయాం తత్ ఇయం కథం|
ప్రాప్యేత కన్యా గూఢ-స్థా దేయా మహ్యం అసౌ ఇతః||41||

విజ్ఞానీ తు అవదత్ న అహం కుర్యాం చేత్ వ్యోమ-గం రథం|
గమ-ఆగమౌ కథం స్యాతాం దేవానాం ఇవ వః క్షణాత్||42||

కథం స్యాత్ చ అరథం యుద్ధం రథినా రక్షసా సహ|
తస్మాత్ మహ్యం ఇయం దేయా లగ్నః హి ఏషః మయా అజితః||43||

శూరః అపి ఉవాచ హన్యాం చేత్ న అహం తం రాక్షసం రణే|
తత్ యువాభ్యాం కృతే యత్నే అపి ఏతాం కన్యాం కః ఆనయేత్||44||

తత్ మహ్యం ఏషా దాతవ్యా ఇతి ఏవం తేషు వివాదిషు|
హరిస్వామీ క్షణం తూష్ణీం ఆసీత్ ఉద్భ్రాంత-మానసః||45||

తత్ కస్మై సా అత్ర దేయా ఇతి రాజన్ వదతు మే భవాన్|
న వదిష్యసి జానన్ చేత్ తత్ తే మూర్ధా స్ఫుటిష్యతి||46||

ఇతి వేతాలః తస్మాత్ శ్రుత్వా మౌనం విహాయ చ|
సః త్రివిక్రమసేనః తం ఉవాచ ఏవం మహీ-పతిః||47||

శూరాయ సా ప్రదాతవ్యా యేన ప్రాణ-పణ-ఉద్యమాత్|
అర్జితా బహు-వీర్యేణ హత్వా తం యుధి రాక్షసం||48||

జ్ఞాని-విజ్ఞానినౌ తు అస్య ధాత్రా కర్మ-కరౌ కృతౌ|
సదా గణక-తక్షణౌ పర-ఉపకరణే న కిం||49||

ఇతి ఉక్తం మనుజ-పతేః నిశమ్య తస్య స్కంధ-అగ్రాత్ స-పది సః పూర్వవత్ జగామ|
వేతాలః నిజపదం ఏవ సః అపి రాజా అనుద్వేగః తం ప్రతి ప్రతస్థే||50||

---

6 వ కథ

తతః గత్వా పునః తస్మాత్ ప్రాప్య తం శింశపా-తరోః|
వేతాలం ప్రాగ్వత్ ఆదాయ స్కంధే మౌనేన భూ-పతిః||1||

సః త్రివిక్రమసేనః అత్ర యావత్ ఆగచ్ఛతి ద్రుతం|
తావత్ పథి సః వేతాలః భూయః అపి ఏవం ఉవాచ తం||2||

రాజన్ సు-ధీః సు-సత్త్వః చ భవాన్ తేన ప్రియః అసి మే|
అతః వినోదినీం వచ్మి కథాం ప్రశ్నం చ మే శృణు||3||

ఆసీత్ రాజా యశఃకేతుః ఇతి ఖ్యాతః మహీ-తలే|
తస్య శోభావతీ నామ రాజ-ధానీ అభవత్ పురీ||4||

తస్యాం అభూత్ నగర్యాం చ గౌరీ-ఆయతనం ఉత్తమం|
తస్య దక్షిణతః చ ఆసీత్ గౌరీ-తీర్థ-అభిధం సరః||5||

తస్య ఆషాఢ-చతుర్దశ్యాం శుక్లాయాం ప్రతివత్సరం|
యాత్రాయాం స్నాతుం ఏతి స్మ నానా-దిగ్భ్యః మహా-జనః||6||

ఏకదా చ తిథౌ తస్యాం స్నాతుం అత్ర ఆయయౌ యువా|
రజకః ధవలః నామ గ్రామాత్ బ్రహ్మస్థల-అభిధాత్||7||

సః అపశ్యత్ రజకస్య అత్ర తీర్థే స్నాన-ఆగతాం సుతాం|
కన్యాం శుద్ధపట-ఆఖ్యస్య నామ్నా మదనసుందరీం||8||

ఇందోః లావణ్య-హారిణ్యా తయా సః హృత-మానసః|
అన్విష్య తత్-నామ-కులే కామ-ఆర్తః అథ గృహం యయౌ||9||

తత్ర అనవస్థితః తిష్ఠన్ నిర్-ఆహారః తయా వినా|
పృష్టః మాత్రా ఆర్తయా తస్యై తత్ శశంస మనః-గతం||10||

సా గత్వా విమల-ఆఖ్యాయ తత్ స్వ-భర్త్రే న్యవేదయత్|
సః అపి ఆగత్య తథా అవస్థం దృష్ట్వా తం సుతం అభ్యధాత్||11||

కిం విషీదసి పుత్ర ఏవం అదుష్ప్రాప్యే అపి వాంఛితే|
సః హి మత్-యాచితః శుద్ధపటః దాస్యతి తే సుతాం||12||

అన్యూనాః హి వయం తస్మాత్ కులేన అర్థేన కర్మణా|
తం వేద్మి అహం సః మాం వేత్తి తేన ఏతత్ మే న దుః-కరం||13||

ఇతి ఆశ్వాస్య సః తం పుత్రం ఆహార-ఆదౌ ప్రవర్త్య చ|
తత్ యుక్తః విమలః అన్యే-ద్యుః యయౌ సః శుద్ధపట-ఆస్పదం||14||

యయాచే చ అత్ర పుత్రస్య తస్య అర్థే ధవలస్య సః|
కన్యాం తస్మాత్ సః చ అస్మై తాం ప్రతిశుశ్రావ స-ఆదరం||15||

లగ్నం నిశ్చిత్య చ అన్యే-ద్యుః తాం శుద్ధపటః సుతాం|
ధవలాయ దదౌ తస్మై తుల్యాం మదనసుందరీం||16||

కృత-ఉద్వాహః చ సః తయా సాకం దర్శన-సక్తయా|
భార్యయా స్వ-పితుః గేహం జగామ ధవలః కృతీ||17||

సుఖ-స్థితస్య తస్య అథ కదాచిత్ శ్వశుర-ఆత్మ-జః|
తస్యాః మదనసుందర్యాః భ్రాతా తత్ర ఆగతః అభవత్||18||

సః కృత-ప్రశ్రయః సర్వైః స్వస్రా ఆశ్లిష్య అభినందితః|
సంబంధి-పృష్ట-కుశలః విశ్రాంతః చ జగాద తాన్||19||

అహం మదనసుందర్యాః జామాతుః చ ని-మంత్రణే|
తాతేన ప్రేషితః యస్మాత్ దేవీ-పూజా-ఉత్సవః అస్తి నః||20||

శ్రద్ధాయ చ ఏతత్ తత్-వాక్యం యథా-అర్హైః పాన-భోజనైః|
తే సంబంధి-ఆదయః సర్వే తత్ అహః తం ఉపాచరన్||21||

ప్రాతః మదనసుందర్యా స్వశుర్యేణ చ తేన సః|
సహితః ధవలః ప్రాయాత్ గృహం తత్ శ్వాశురం ప్రతి||22||

ప్రాప్య శోభావతీం తాం చ పురీం ఆత్మ-తృతీయకః|
దదర్శ నికటం ప్రాప్య సః గౌరీ-ఆయతనం మహత్||23||

నిజగాద చ తౌ భార్యా-శ్వశుర్యౌ శ్రద్ధయా తతః|
ఏతం ఏతాం భగవతీం పశ్యామః దేవతాం ఇహ||24||

తత్ శ్రుత్వా సః శ్వశుర్యః తం ని-షేధం ప్రత్యభాషా |
ఇయంతః రిక్త-హస్తాః కిం పశ్యామః దేవతాం ఇతి||25||

అహం తావత్ వ్రజామి ఏకః యువాం అత్ర ఏవ తిష్ఠతం|
ఇతి ఉక్త్వా ధవలః ద్రష్టుం దేవీం తాం సః తతః యయౌ||26||

ప్రవిశ్య ఆయతనం తస్యాః ప్రణమ్య చ విభావ్య చ|
తాం అష్టాదశ-దోః-దండ-ఖండిత-ఉచ్చండ-దానవాం||27||

పాద-పద్మ-తల-ఆక్షిప్త-మహిష-అసుర-మర్దినీం|
సః విధి-ప్రేరణ-ఉత్పన్న-బుద్ధిః ఏవం అచింతయత్||28||

జీవ-ఉపహారైః వివిధైః ఇమాం దేవీం జనః అర్చతి|
అహం తు సిద్ధ్యై కిం న ఏతాం ప్రీణామి ఆత్మ-ఉపహారతః||29||

ఇతి ధ్యాత్వా ఏవ తత్-గర్భ-గృహాత్ ఆదాయ నిః-జనాత్|
ఖడ్గం సాంయాత్రికైః కైః-చిత్ దేవ్యాః ప్రాక్ ప్రాభృతీ-కృతం||30||

బద్ధ్వా శిరః-రుహైః ఘంటా-శృంఖలాయాం నిజం శిరం|
చిచ్ఛేద ఏతేన ఖడ్గేన తత్ ఛిన్నం చ అపతత్ భువి||31||

చిరం యావత్ సః న ఆయాతి తావత్ గత్వా తం ఈక్షితుం|
తత్ర ఏవ దేవీ-భవనే తత్-శ్వశుర్యః వివేశ సః||32||

సః అపి దృష్ట్వా తం ఉత్కృత్త-మూర్ధానం భగినీ-పతిం|
వ్యామోహితః తథా ఏవ స్వం శిరః తేన అసినా అచ్ఛినత్||33||

సః అపి యావత్ చ న ఆయాతి తావత్ ఉద్భ్రాంత-మానసా|
తత్-దేవీ-భవనం సా అపి యయౌ మదనసుందరీ||34||

ప్రవిశ్య దృష్ట్వా ఏవ పతిం భ్రాతరం చ తథా-గతౌ|
హా కిం ఏతత్ హత-అస్మి ఇతి విలపంతీ అపతత్ భువి||35||

క్షణాత్ చ ఉత్థాయ శోచంతీ తౌ అ-కాండ-హతౌ ఉభౌ|
కిం మమ అపి అధునా అనేన జీవితేన ఇతి అచింతయత్||36||

వ్యజిజ్ఞపత్ చ దేవీం తాం దేహ-త్యాగ-ఉన్ముఖీ సతీ|
దేవి సౌభాగ్య-చారిత్ర-విధాన-ఏక-అధిదేవతే||37||

అధ్యాసిత-శరీర-అర్ధే భర్తుః మార-రిపోః అపి।
అశేష-లలనా-లోక-శరణ్యే దుఃఖ-హారిణి॥38॥

హృతౌ ఏక-పదే కస్మాత్ భర్తా భ్రాతా చ మే త్వయా।
న యుక్తం ఏతత్ మయి తే నిత్య-భక్తా హి అహం త్వయి॥39॥

తత్ మే శ్రితాయాః శరణం శృణు ఏకం కృపణం వచః।
ఏతాం తావత్ త్యజామి అత్ర దౌర్భాగ్య-ఉపహతాం తనుం॥40॥

జనిష్యే దేవి భూయః తు యత్ర కుత్ర అపి జన్మని।
తత్ర ఏతౌ ఏవ భూయాస్తాం ద్వౌ భర్తృ-భ్రాతరౌ మమ॥41॥

ఇతి సంస్తుత్య విజ్ఞప్య దేవీం నత్వా చ తాం పునః।
పాశం విరచయామాస లతయా అశోక-పాద-పే॥42॥

తత్ర అర్పయతి యావత్ చ పాశే కంఠం వితత్య సా।
తావత్ తత్ర ఉచ్చచార ఏవం భారతీ గగన-అంగణాత్॥43॥

మా కృథాః సాహసం పుత్రి బాలాయాః అపి తే అమునా।
సత్త్వ-ఉత్కర్షేణ తుష్టా అస్మి పాశం ఏతం పరిత్యజ॥44॥

సంశ్లేషయ శిరః స్వం స్వం భర్తృ-భ్రాతృ-కబంధయోః।
ఉత్తిష్ఠతాం తే జీవంతౌ ఏతౌ ద్వౌ అపి మత్-వరాత్॥45॥

ఏతత్ శ్రుత్వా ఏవ సంత్యజ్య పాశం హర్షాత్ ఉపేత్య సా।
అవిభావ్య అతిరభసాత్ భ్రాంతా మదనసుందరీ॥46॥

బాలా భర్తృ-శిరః భ్రాతృ-దేహేన సమయోజయత్।
భర్తృ-దేహేన చ భ్రాతృ-శిరః విధి-నియోగతః॥47॥

తతః అక్షత-అంగౌ జీవంతౌ ఉభౌ ఉత్తస్థతుః చ తౌ।
శిరః-వినిమయాత్ జాత-సంకరౌ కాయయోః మిథః॥48॥

అథ అన్యోన్య-ఉదిత-స్వ-స్వ-యథా-వృత్తాంత-తోషిణః।
ప్రణమ్య దేవీం శర్వనీం యథా-ఇష్టం తే యయుః త్రయః॥49॥

యాంతీ చ దృష్ట్వా స్వ-కృతం శిరః-వినిమయం తయోః।
విగ్నా కిం-కార్యతా-మూఢా సా అభూత్ మదనసుందరీ॥50॥

తత్ బ్రూహి రాజన్ కః భర్తా తస్యాః సంకీర్ణయోః తయోః।
పుర్వ-ఉక్తః స్యాత్ సః శాపః తే జానానః న బ్రవీషి చేత్॥51॥

ఇతి ఆకర్ణ్య కథా-ప్రశ్నం రాజా వేతాలతః తతః।
సః త్రివిక్రమసేనః అత్ర తం ఏవం ప్రత్యభాషత॥52॥

యత్ సంస్థం తత్-పతి-శిరః సః ఏషః తస్యాః పతిః తయోః।
ప్రధానం చ శిరః అంగేషు ప్రత్యభిజ్ఞా చ తత్-గతా॥53॥

ఇతి ఉక్తవతః నృ-పతేః తస్య ఆంసాత్ పునః అతర్కితః సః యయౌ।
వేతాలః సః చ రాజా జగామ భుయః తం ఆనేతుం॥54॥

7 వ కథ

తతః గత్వా పునః ప్రాప్య వేతాలం శింశపా-తరోః।
సః త్రివిక్రమసేనః తం స్కంధే జగ్రాహ భూ-పతిః॥1॥

గృహీత్వా ప్రస్థితం తం చ వేతాలః సః అబ్రవీత్ పథి।
రాజన్ శ్రమ-వినోద-అర్థం కథాం ఆఖ్యామి తే శృణు॥2॥

అస్తి ఇహ తామ్రలిప్తీ ఇతి పురీ పూర్వ-అంబుధేః తటే।
చండసేన-అభిధానః చ రాజా తస్యాం అభూత్ పురి॥3॥

పరాఙ్-ముఖః పర-స్త్రీషు యః న సంగ్రామ-భూమిషు।
హర్తా చ శత్రు-లక్ష్మీణాం న పర-ద్రవ్య-సంపదాం॥4॥

తస్య ఏకదా దాక్షిణాత్యః రాజ-పుత్రః జన-ప్రియః।
ఆయయౌ సత్త్వశీల-ఆఖ్యః సింహ-ద్వారే అత్ర భూ-పతేః॥5॥

తత్ర చ ఆత్మానం ఆవేద్య నైర్ధన్య-ఆర్తం నృ-పం ప్రతి।
కపటం పాటయామాస రాజ-పుత్రైః సహ-అపరైః॥6॥

తతః కార్పటికః భూత్వా బహూని అబ్దాని తత్ర సః।
తస్థౌ కుర్వన్ సదా సేవాన్ న ఏవ ప్రాప ఫలం నృ-పాత్॥7॥

యది రాజ-అన్వయే జన్మ నిః-ధనత్వం కిం ఈదృశం।
నిః-ధనత్వే అపి కిం ధాత్రా కృతా ఇయం మే మహా-ఇచ్ఛతా॥8॥

అయం హి సేవమానం మాం ఏవం క్లిష్ట-పరిచ్ఛదం।
చిరం క్షుధా-అవసీదంతం రాజా న అద్య అపి వీక్షతే॥9॥

ఇతి యావత్ చ సః ధ్యాయతి అత్ర కార్పటికః తతః।
తావత్ ఆఖేటక-అర్థం సః నిరగాత్ ఏకదా నృ-పః॥10॥

తస్మిన్ కార్పటికే ధావతి అగ్రే లగుడ-వాహిని।
జగామ చ అశ్వ-పాదాత-యుతః సః అథ మృగ-అటవీం॥11॥

కృత-ఆఖేటః చ తత్ర ఆరాత్ మహాంతం మత్త-సూకరం।
అనుధావన్ క్షణాత్ ప్రాపత్ అతిదూరం వన-అంతరం॥12॥

తత్ర పర్ణ-తృణ-ఛన్న-మార్గే హారిత-సూకరః।
శ్రాంతః మహా-వనే సః అథ రాజా దిక్-మోహం ఆయయౌ॥13॥

ఏకః కార్పటికః చ అథ సః తం వాత-అశ్వ-పృష్ఠగం।
ప్రాన-అనపేక్షః అనుయయౌ పదాతిః క్షుత్-తృషా-అర్దితః॥14॥

తం చ దృష్ట్వా తథా-భూతం అన్వాయాతం సః భూ-పతిః।
స-స్నేహం అవదత్ కచ్చిద్ వేత్సి మార్గం యథా-ఆగతం॥15॥

తదా ఆకర్ణ్య అంజలిం బద్ధ్వా సః తం కార్పటికః అభ్యధాత్।
వేద్మి కిం చ క్షణం తావత్ ఇహ విశ్రామ్యతు ప్రభుః॥16॥

ద్యు-వధూ-మేఖలా-మధ్య-మణిః ఏషః హి సంప్రతి।
దేదీప్యతే స్ఫురత్-రశ్మి-శిఖా-జాలః అబ్జినీ-పతిః॥17॥

ఏతత్ శ్రుత్వా సః రాజా తం స-ఉపరోధం అభాషత।
తర్హి క్వ అపి ఇహ పానీయం భవతా ప్రేక్ష్యతాం ఇతి॥18॥

తథా ఇతి ఆరుహ్య సః తతః తుంగం కార్పటికః తరుం|
నదీం దృష్ట్వా అవరుహ్య అథ నృ-పం తత్ర నినాయ తం॥19॥

తత్ వాహం చ విపర్యానీ-కృతం కృత-వివర్తనం|
దత్త-అంబు-శష్ప-కవలం విదధే విగత-శ్రమం॥20॥

కృత-స్నానాయ రాజ్ఞే చ ప్రోన్ముచ్య వసన-అంచలాత్|
ప్రక్షాల్య ఉపానయత్ తస్మై హృద్యాని ఆమలకాని సః॥21॥

ఏతాని కుతః ఇతి ఏతం పృచ్ఛంతం సః చ భూ-పతిం|
ఏవం వ్యజిజ్ఞపత్ జాను-స్థితః స-ఆమలక-అంజలిః॥22॥

ఏతత్-వృత్తిః అహం నిత్యం వ్యతీత-దశ-వత్సరః|
చరామి ఆరాధయన్ దేవం అనేకాంత-ముని-వ్రతం॥23॥

తత్ శ్రుత్వా సత్య-నామా త్వం సత్త్వశీలః కిం ఉచ్యతే|
ఇతి ఉక్త్వా సః కృపా-ఆక్రాంతః హ్రీతః చ అచింతయత్ నృ-పః॥24॥

ధిక్ నృ-పాన్ క్లిష్టం అక్లిష్టం యే భృత్యేష్వ న జానతే|
ధిక్ చ తం పరివారం యః న జ్ఞాపయతి తాన్ తథా॥25॥

ఇతి సంచింత్య జగ్రాహ సః రాజా ఆమలక-ద్వయం|
హస్తాత్ కార్పటికస్య అథ కథం-చిత్ అనుబధ్నతః॥26॥

భుక్త్వా చ తత్ నిపీయ అంబు విశశ్రామ అత్ర సః క్షణం|
జగ్ధ-ఆమలక-సంపీత-జల-కార్పటిక-అన్వితః॥27॥

తతః సజ్జీ-కృతం తేన వాహం కార్పటికేన సః|
ఆరుహ్య అగ్రే-సరే తస్మిన్ ఏవ మార్గ-ప్రదర్శిని॥28॥

పశ్చాత్-భాగం అనారూఢే హయస్య అభ్యర్థితే అపి అలం|
యయౌ సః రాజా స్వ-పూరిం పథి ప్రాప్త-ఆత్మ-సైనికః॥29॥

తత్ర ప్రఖ్యాప్య తత్-భక్తిం వసుభిః విషయైః చ తం|
అపూరయత్ కార్పటికం న చ అమన్యత నిష్కృతిం॥30॥

తతః కృత-అర్థః పార్శ్వే అస్య చండసింహస్య భూ-పతేః|
ముక్త-కార్పటిక-ఆచారః సత్త్వశీలః సః తస్థివాన్॥31॥

ఏకదా తేన రాజ్ఞా చ సః సింహల-పతేః సుతాం|
యాచితుం సింహల-ద్వీపం ఆత్మ-అర్థం ప్రేషితః అభవత్॥32॥

తత్ర అప్-ధి-వర్త్మనా గచ్ఛన్ అర్చిత-అభీష్ట-దేవతః|
ఆరురోహ ప్రవహణం రాజ-ఆదిష్టైః సహ ద్విజైః॥33॥

గతే తస్మిన్ ప్రవహణే మధ్య-భాగం అశంకితం|
ఉత్తస్థౌ జల-ధేః తస్మాత్ ధ్వజః జనిత-విస్మయః॥34॥

అభ్రం-లిహ-అగ్రః సు-మహాన్ జాంబూనద-వినిర్మితః|
విచిత్ర-వర్ణ-విచలత్-వైజయంతీ-విరాజితః॥35॥

తత్-కాలం చ అత్ర సహసా సమున్నమ్య ఘన-ఆవలీ|
భృశం వర్షితుం ఆరేభే వవౌ తీవ్రః చ మారుతః॥36॥

తైః వర్ష-వాతైః సః బలాత్ ఆకృష్య ఆధోరనైః ఇవ|
ఆసజ్యత ధ్వజ-స్తంభే తస్మిన్ ప్రవహణ-ద్విపః॥37॥

తావత్ చ సః ధ్వజః తస్మిన్ వారి-ధౌ వీచి-విప్లుతే।
వహనేన సమం తేన ప్రావర్తత నిమజ్జితుం॥38॥

తతః ద్విజాః తే తత్ర-స్థాః చండసింహం స్వ-భూ-పతిం।
ఉద్దిశ్య ఉద్ఘోషయామాసుః అ-బ్రహ్మణ్యం భయ-ఆకులాః॥39॥

తత్ ఆకర్ణ్య అసహిష్ణుః చ స్వామి-భక్తేః అనుధ్వజం।
సః సత్త్వశీలః నిః-త్రింశ-హస్తః బద్ధ-ఉత్తరీయకః॥40॥

ఆత్మానం అక్షిపత్ తత్ర నిః-అపేక్షః మహా-ఉద-ధౌ।
ఉదధేః కారణ-ఆశంకీ వీరః ప్రతివిధిత్సయా॥41॥

మగ్నే చ తస్మిన్ వాత-ఊర్మి-దూర-ఉత్క్షిప్తం అభజ్యత।
వహనం తత్ చ తత్-స్థాః చ నిపేతుః యాదసాం ముఖే॥42॥

సః చ మగ్నః అంబు-ధౌ తత్ర సత్త్వశీలః నిరీక్షతే।
యావత్ తావత్ దదర్శ అత్ర పురీం దివ్యాం న వారి-ధిం॥43॥

తస్మిన్ మణి-మయ-స్థంభైః భాస్వరే హేమ-మందిరే।
సత్-రత్న-బద్ధ-సోపాన-వాపీక-ఉద్యాన-శోభిని॥44॥

నానా-మణి-శిలా-భిత్తి-రత్న-చిత్ర-ఉచ్ఛ్రిత-ధ్వజం।
కాత్యాయనీ-దేవ-గృహం మేరు-ప్రోన్నతం ఐక్షత॥45॥

తత్ర ప్రణమ్య దేవీం తాం స్తుత్వా అభ్యర్చ్య తత్-అగ్రతః।
ఇంద్ర-జాలం కిం ఏతత్ స్యాత్ ఇతి ఆశ్చర్యాద్ ఉపావిశత్॥46॥

తావత్ చ దేవి-అగ్ర-గత-ప్రభా-మండలక-అంతరాత్।
అకస్మాత్ నిరగాత్ కన్యా దివ్యా ఉద్ఘాట్య కవాటకం॥47॥

ఇందీ వర-అక్షీ ఫుల్ల-అప్-జ-వదనా కుసుమ-స్మితా।
మృణాల-నాల-మృదు-అంగీ జంగమా ఇవ సరోజినీ॥48॥

స్త్రీ-సహస్ర-పరీవారా దేవీ-గర్భ-గృహం చ సా।
వివేశ సత్త్వశీలస్య హృదయం చ తతః సమం॥49॥

నిరగాత్ కృత-పూజా చ దేవీ-గర్భ-గృహాత్ తతః।
న పునః సత్త్వశీలస్య హృదయాత్ సా కథం చన॥50॥

ప్రావిశత్ సా చ తత్ర ఏవ ప్రభా-మండలక-అంతరే।
సత్త్వశీలః అపి అసౌ తస్యాః పశ్చాత్ తత్ర ప్రవిష్టవాన్॥51॥

ప్రవిశ్య చ దదర్శ అంతః అన్యత్ ఏవ ఉత్తమం పురం।
సంకేత-ఉద్యానం ఇవ యత్ సర్వాసాం భోగ-సంపదాం॥52॥

తత్ర అంతః-మణి-పర్యంక-నిషణ్ణాం తాం విలోక్య సః।
కన్యాం ఉపేత్య తత్-పార్శ్వే సత్త్వశీలః ఉపావిశత్॥53॥

ఆసీత్ చ తత్-ముఖ-ఆసక్త-లోచనః లిఖితః యథా।
అంగైః స-ఉత్కంప-పులకైః వదన్ ఆలింగన-ఉత్కతాం॥54॥

దృష్ట్వా చ తం స్మర-ఆవిష్టం చేటీనాం అత్ర సా ముఖం।
అద్రాక్షీత్ తాః చ తత్-కాలం ఇంగిత-జ్ఞాః తం అబ్రువన్॥55॥

అతిథిః త్వం ఇహ ప్రాప్తః తత్ అస్మత్-స్వామినీ-కృతం।
భజస్వ ఆతిథ్యం ఉత్తిష్ఠ స్నాహి భుంక్ష్వ తతః పరం॥56॥

తత్ శ్రుత్వా సః అవలంబ్య ఆశాం ఖతం అపి ఉత్థితః తతః|
యయౌ ప్రదర్శితాం తాభిః ఏకాం ఉద్యాన-వాపికాం||57||

తస్యాం నిమగ్నః చ ఉత్తస్థౌ తామ్రలిప్త్యాం సః తత్-క్షణాత్|
చండసింహ-నృ-ప-ఉద్యాన-వాపీ-మధ్యాత్ స-సంభ్రమః||58||

తత్ర ప్రాప్తం అకస్మాత్ చ వీక్ష్య ఆత్మానం అచింతయత్|
అహో కిం ఏతత్ క్వ ఉద్యానం ఇదం దివ్యం క్వ తత్ పురం||59||

తత్ర అమృత-ఆసార-సమం క్వ తత్ తస్యాః చ దర్శనం|
క్వ చ అనంతరం ఏవ ఇదం తత్-విశ్లేష-మహా-విషం||60||

స్వప్నః చ న అయం సు-స్పష్టః వినిద్రః అనుభవః హి మే|
ధ్రువం పాతాల-కన్యాభిః తాభిః మూఢః అస్మి వంచితః||61||

ఇతి ధ్యాయన్ వినా తాం సః కన్యాం ఉన్మాదవాన్ ఇవ|
ఉద్యానే తత్ర బభ్రామ కామ-ఆర్తః విలలాప చ||62||

తత్-అవస్థం చ తం దృష్ట్వా పిశంగైః పుష్ప-రేణుభిః|
వాత-ఉద్ధూతైః పరీత-అంగం విప్రయోగ-అనలైః ఇవ||63||

ఉద్యాన-పాలాః గత్వా ఏవ చండసింహ-మహీ-భృతం|
వ్యజిజ్ఞపన్ సః చ ఉద్భ్రాంతః స్వయం ఏత్య దదర్శ తం||64||

సాంత్వయిత్వా చ పప్రచ్ఛ కిం ఇదం బ్రూహి నః సఖే|
క్వ ప్రస్థితః త్వం క్వ ప్రాప్తః క్వ అస్తః క్వ పతితః శరః||65||

తత్ శ్రుత్వా సః స్వ-వృత్త-అంతం తస్మై సర్వ శశంస తం|
సత్త్వశీలః నృ-పతయే సః అపి అథ ఏవం అచింతయత్||66||

హంత వీరః అపి మత్-పుణ్యైః కామేన ఏషః విడంబితః|
ఆనృణ్యం గంతుం ఏతస్య లబ్ధః హి అవసరః మయా||67||

ఇతి అంతః చింతయిత్వా సః వీరః రాజా జగాద తం|
తప్రి ముంచ ముధా శోకం అహం త్వాం ప్రాపయామి తాం||68||

నీత్వా తేన ఏవ మార్గేణ ప్రియాం అసుర-కన్యకాం|
ఇతి చ అశ్వాసయామాస తం సః స్నాన-ఆదినా నృ-పః||69||

అన్యే-ద్యుః మంత్రి-విన్యస్త-రాజ్యః తేన సమం చ సః|
ప్రాయాత్ ప్రవహణ-ఆరూఢః తత్-దర్శిత-పథః అంబు-ధిం||70||

ప్రాప్య తత్-మధ్య-భాగం చ దృష్ట్వా తం ప్రాగ్వత్ ఉత్థితం|
స-పతాకం ధ్వజం సత్త్వశీలః తం నృ-పం అభ్యధాత్||71||

సః అయం అభ్యుత్థితః దివ్య-ప్రభావః అత్ర మహా-ధ్వజః|
మయి మగ్నే అత్ర మంక్తవ్యం దేవేన ఏతం అను ధ్వజం||72||

ఇతి ఉక్త్వా నికటం ప్రాప్య ధ్వజస్య అస్య నిమజ్జతః|
మార్గే సః సత్త్వశీలః అసౌ పూర్వం ఆత్మానం అక్షిపత్||73||

తతః రాజా అపి చిక్షేప తత్ర ఆత్మానం తథా ఏవ సః|
అంతః మగ్నౌ చ తౌ క్షిప్రం తత్ దివ్యం ప్రాపతుః పురం||74||

తత్ర దృష్ట్వా సః స-ఆశ్చర్యః రాజా దేవీం ప్రణమ్య తాం|
పార్వతీం సత్త్వశీలేన సహితః సముపావిశత్||75||

తావత్ చ నిరగాత్ తత్ర సా సఖీ-జన-సంగతా|
రూపినీ ఇవ ప్రభా కన్యా ప్రభా-మండలకాత్ తతః||76||

ఇయం సా సు-ముఖీ ఇతి ఉక్తే సత్త్వశీలేన తాం నృ-పః|
దృష్ట్వా యుక్తం అభిష్వంగం తస్య తస్యాం అమన్యత||77||

సా అపి తం వీక్ష్య రాజానం శుభ-శారీర-లక్షణం|
పురుష-అతిశయః అ-పూర్వః కః అయం స్యాత్ ఇతి అచింతయత్||78||

వివేశ చ అంబికా-ధామ పూజాయై సా నృ-పః అపి సః|
జగామ ఉద్యానం ఆదాయ సత్త్వశీలం అవజ్ఞయా||79||

క్షణాత్ చ కృత-పూజా సా నిరగాత్ దైత్య-కన్యకా|
యాచిత్వా సత్-పతి-ప్రాప్తిం దేవ్యాః గర్భ-గృహ-అంతరాత్||80||

నిర్గత్య సా జగాద ఏకాం సఖీం సఖి గవేష్యతాం|
యః అసౌ ఇహ మయా దృష్టః మహా-ఆత్మా క్వ సః తిష్ఠతి||81||

ఆతిథ్యం గృహ్యతాం ఏత్య ప్రసాదః క్రియతాం త్వయా|
ఇతి చ ఏషః అర్థ్యతాం పూజ్యః పుమాన్ కః అపి ఉత్తమః హి అసౌ||82||

ఏవం సఖీ తయా ఉక్తా సా విచిత్య ఉద్యాన-వర్తినే|
స్వ-స్వామినీ-నిదేశం తం ప్రహ్వా తస్మై న్యవేదయత్||83||

తత్ శ్రుత్వా సః నృ-పః వీరః స-అవహేలం ఉవాచ తాం|
ఏషైవ ఆతిథ్యం అస్మాకం అన్యత్ కిం ఉపయుజ్యతే||84||

ఏతత్ శ్రుత్వా తయా గత్వా సఖ్యా సా శ్రావితా తదా|
మేనే మాన్యం ఉదారం తం సర్వథా దైత్య-కన్యకా||85||

తతః చ ఆకృష్యమానా ఇవ ధైర్య-పాశేన తేన సా|
నృ-పేణ మానుష-అయోగ్యే అపి ఆతిథ్యే నిః-స్పృహ-ఆత్మనా||86||

పతి-అర్థం పార్వతీ-సేవా-పరిపాక-సమర్పితం|
మత్వా తత్ స్వయం ఉద్యానం వివేశ అసుర-పుత్రికా||87||

విచిత్ర-శకున-ఆలాపైః వాత-అంచిత-లతా-భుజైః|
వికీర్ణ-కుసుమైః ఆరాత్ నంద్యమానా ఇవ పాద-పైః||88||

ఉపగమ్య చ సా తత్ర యథావత్ ప్రశ్రయ-ఆనతా|
ఆతిథ్య-గ్రహణ-అర్థం తం ప్రార్థయామాస పార్థివం||89||

తతః సః సత్త్వశీలం తం ఉద్దిశ్య ఉవాచ తాం నృ-పః|
అనేన కథితాం దేవీం ఇహ అహం ద్రష్టుం ఆగతః||90||

గౌరీం ధ్వజ-పథ-ప్రాప్య-పరమ-అద్భుత-కేతనాం|
సా దృష్టా తద్-అను త్వం చ కా అన్యా ఆతిథ్య-అర్థితా అత్ర నః||91||

తత్ శ్రుత్వా సా అబ్రవీత్ కన్యా కౌతుకాత్ తర్హి వీక్షితుం|
ఆగమ్యతాం ద్వితీయం మే పురం త్రి-జగత్-అద్భుతాం||92||

ఏవం ఉక్తవతీం తాం చ సః విహస్య నృ-పః అబ్రవీత్|
తత్ అపి అనేన ఏవ ఉక్తం మే యత్ర సా స్నాన-వాపికా||93||

తతః సా కన్యకా అవాదీత్ దేవ మా స్మ ఏవం ఆదిశ|
న విడంబన-శీలా అహం కా వా పూజ్యే విడంబనా||94||

అహం హి సత్త్వ-ఉత్కర్షేణ యుష్మాకం కిం-కరీ-కృతా।
తన్మమ ప్రార్థనా-భంగం న ఏవ ఏవం కర్తుం అర్హథ॥95॥

ఏతత్ శ్రుత్వా తథా ఇతి ఉక్త్వా సత్త్వశీల-సఖః సః తత్।
ప్రభా-మండలక-ఉపాంతం యయౌ రాజా తయా సహ॥96॥

అపావృత-కవాటే చ తస్మిన్ అంతః తథా ఏవ సః।
ప్రవేశితః దదర్శ అస్యాః తత్ దివ్యం అపరం పురం॥97॥

నిత్య సంనద్ధ-సర్వ-ఋతు సదా-పుష్ప-ఫల-ద్రుమం।
మేరు-పృష్ఠం ఇవ అశేషం నిర్మితం రత్న-కాంచనైః॥98॥

రత్న-ఆసనే మహా-అర్హే తం రాజానం ఉపవేశ్య సా।
యథా-ఉచిత ఉపనీత-అర్ఘ్యా దైత్య-రాజ-సుతా అబ్రవీత్॥99॥

కన్యా అహం అసుర-ఇంద్రస్య కాలనేమేః మహా-ఆత్మనః।
చక్రాయుధేన చ సః మే స్వః-గతిం ప్రాపితః పితా॥100॥

విశ్వకర్మ-కృతం చ ఇదం పైతృకం మే పుర-ద్వయం।
న జరా అత్ర న మృత్యుః చ బాధతే సర్వ-కామ-దే॥101॥

ఇదానీం చ పితా త్వం మే స-పురా అహం వశే తవ।
ఇతి అర్పిత-ఆత్మ-సర్వ-స్వాం తాం ఉవాచ సః భూ-పతిః॥102॥

యది ఏవం తత్ సుతే హి అస్మై మయా దత్తా అసి అనిందితే।
సత్త్వశీలాయ వీరాయ సు-హృదే బాంధవాయ చ॥103॥

ఏవం దేవీ-ప్రసాదేన మూర్తేన ఇవ నృ-పేణ సా।
ఉక్తా గుణ-జ్ఞా వినతా తత్ తథా ఇతి అన్వమన్యత॥104॥

తతః కృత-అర్థం తం తస్యాః కృత-పాణి-గ్రహం నృ-పః।
దత్త-అసుర-పుర-ఐశ్వర్యం సత్త్వశీలం ఉవాచ సః॥105॥

ఋక్తయోః ఆమలకయోః తయోః ఏకం మయా తవ।
సంశోధితం అసంశుద్ధాద్ ఋణీ తే అహం ద్వితీయతః॥106॥

ఇతి ప్రణతం ఉక్త్వా తం దైత్య-పుత్రీం జగాద తాం।
మార్గః మే దర్శ్యతాం యేన స్వ-పురీం ప్రాప్నుయాం ఇతి॥107॥

తతః అపరాజితం నామ ఖడ్గం భక్ష్యం ఫలం చ సా।
ఏకం జరా-మృత్యు-హరం తస్మై దైత్య-సుతా దదౌ॥108॥

తాభ్యాం యుక్తః తయా ఉక్తాయాం వాప్యం మగ్నః స్వ-దేశతః।
ఉత్థాయ సర్వ-సంసిద్ధ-కామః అభూత్ సః క్రమాత్ నృ-పః॥109॥

సత్త్వశీలః అపి దైత్య-స్త్రీ-పుర-రాజ్యం శశాస సః।
తత్ బ్రూహి కః అప్-ధి-పతనే ద్వయోః సత్త్వ-అధికః అనయోః॥110॥

ఇతి శ్రుత్వా తథా ప్రశ్నం వేతాలాత్ శప-భీతితః।
సః త్రివిక్రమసేనః తం భూ-పతిః ప్రత్యభాషత॥111॥

ఏతయోః సత్త్వశీలః అత్ర సః మే సత్త్వ-అధికః మతః।
సః హి అవిజ్ఞాత-తత్త్వ-అర్థః నిర్-ఆస్థః పతితః అంబు-ధౌ॥112॥

రాజా తు తత్త్వం విజ్ఞాయ వివేశ అంభః-ధిం ఆస్థయా।
దైత్య-కన్యాం చ న అవంఛత్ అసాధ్యా స్పృహయా ఇతి సః॥113॥

ఇతి తస్య ఆకర్ణ్య వచః నిరస్త-మౌనస్య భూ-పతేః స్కంధాత్|
సః జగామ పూర్వవత్ తం వేతాలః శింశపా-తరుం స్వ-పదం||114||

రాజా అపి తథా ఏవ సః తం పునః అపి ఆనేతుం అనుజగామ జవాత్|
ప్రారబ్ధే హి అసమాప్తే కార్యే శిథిలీ-భవంతి కిం సు-ధియః||115||

8 వ కథ

గత్వా తాం శింశపాం భూయః వేతాలం ప్రాప్య భూమి-పః|
తం త్రివిక్రమసేనః అత్ర స్కంధే కృత్వా ఉచ్చచాల సః||1||

ప్రయాంతం సః పునః తం చ వేతాలః స్కంధతః అబ్రవీత్|
శ్రమ-విస్మృతయే రాజన్ మత్తః ప్రశ్నం ఇమం శృణు||2||

అంగ-దేశే అగ్ర-హారః అస్తి మహాన్ వృక్షఘట-అభిధః|
విష్ణుస్వామీ ఇతి తత్ర ఆసీత్ ద్వి-జః యజ్వా మహా-ధనః||3||

తస్య చ స్వ-అనురూపాయాం పత్న్యాం జాతాః క్రమాత్ త్రయః|
బభూవుః తరుణాః పుత్రాః దివ్య-వైదగ్ధ్య-శాలినః||4||

తే పిత్రా ప్రేషితాః తేన కూర్మ-హేతోః కదా-చన|
ప్రారబ్ధ-యజ్ఞేన యయుః తే త్రయః భ్రాతరః అంబు-ధిం||5||

ప్రాప్య కూర్మం తతః జ్యాయాన్ కనిష్ఠౌ తౌ అభాషత|
గృహ్ణాతు యువయోః ఏకః కూర్మం క్రతు-కృతే పితుః||6||

అహం ఏతం న శక్నోమి గ్రహీతుం విస్ర-పిచ్ఛలం|
ఇతి ఉక్తవంతం తం జ్యేష్ఠం కనిష్ఠౌ తౌ అవోచతాం||7||

తవ అత్ర విచికిత్సా చేత్ న ఆవయోః అపి సా కథం|
తత్ శ్రుత్వా సః అబ్రవీత్ జ్యేష్ఠః గృహ్ణీతం గచ్ఛతం యువాం||8||

పితుః యజ్ఞ-క్రియా-లోపః భవేత్ యుష్మత్-కృతః అన్యథా|
తతః నరక-పాతః స్యాత్ యువయోః తస్య చ ధ్రువం||9||

ఇతి ఉక్తౌ అనుజౌ తేన తౌ విహస్య తం ఊచతుః|
ధర్మం వేత్సి ఆవయోః ఏవ సమానం అపి న ఆత్మనః||10||

తతః జ్యేష్ఠః అబ్రవీత్ కిం మే జానీథః న ఏవ చంగతాం|
అహం భోజన-చంగః అస్మి న అర్హః స్ప్రష్టుం జుగుప్సితం||11||

ఏతత్ తస్య వచః శ్రుత్వా భ్రాతరం మధ్యమః అబ్రవీత్|
అహం తర్హి అధికః చంగః నారీ-చంగః విచక్షణః||12||

మధ్యమేన ఏవం ఉక్తే తు జ్యాయాన్ పునః ఉవాచ సః|
కూర్మం గృహ్ణాతు తర్హి ఏషః కనీయాన్ ఆవయోః ఇతి||13||

తతః సః భ్రు-కుటిం కృత్వా కనీయాన్ అపి ఉవాచ తౌ|
హే మూర్ఖౌ తూలికా-చంగః చంగః అహం హి విశేషతః||14||

ఏవం తే కలహ-ఆసక్తాః త్రయః అపి భ్రాతరః మిథః|
నిర్ణయాయ అభిమాన ఏక-గ్రస్తాః కూర్మం విహాయ తం||15||

రాజ్ఞః ప్రసేనజిత్-నామ్నః తత్-ప్రదేశ-భువః అంతికం|
నగరం సహసా జగ్ముః విటంకపుర-నామకం||16||

తత్ర ప్రతీహార-ముఖేన ఆవేద్య అంతః ప్రవిశ్య చ|
నృ-పం విజ్ఞాపయామాసుః స్వ-వృత్త-అంతం తథా ఏవ తే||17||

తిష్ఠత ఇహ ఏవ యావత్ వః పరీక్షిష్యే క్రమాత్ అహం|
ఇతి ఉక్తః తేన రాజ్ఞా చ తస్థుః తత్ర తథా ఇతి తే||18||

స్వ-ఆహార-కాలే చ ఆనాయ్య తేభ్యః సః అగ్ర-ఆసనం నృ-పః|
రాజ-అర్హం దాపయామాస షడ్-రసం స్వాదు-భోజనం||19||

భుంజానేషు చ సర్వేషు తదా ఏకః బుభుజే న సః|
విప్రః భోజన-చంగః అత్ర జుగుప్సా-కూణిత-ఆననః||20||

కథం న భోజనం భుంక్తే బ్రహ్మన్ స్వాదు సు-గంధి అపి|
ఇతి రజ్ఞా స్వయం పృష్టః శనైః విప్రః జగాద సః||21||

శవ-ధూమ-దుః-ఆమోదః శాలి-భక్తే అత్ర విద్యతే|
తేన న అహం ఇదం భోక్తుం ఉత్సహే స్వాదు అపి ప్రభో||22||

ఇతి ఉక్తే తేన సర్వే అపి తత్ర ఆఘ్రాయ నృ-ప-ఆజ్ఞయా|
ఊచుః కలమ-శాలీ-అన్నం అదోషం తత్ సు-గంధి చ||23||

సః తు భోజన-చంగః తత్ న ఆశ్నాత్ పిహిత-నాసికః|
తతః సః రాజా సంచింత్య యావత్ అన్విష్యతి క్రమాత్||24||

తావత్ నియోగి-జనతః తత్ అన్నం బుబుధే తథా|
గ్రామ-శ్మశాన-నికట-క్షేత్ర-సంభవ-శాలి-జం||25||

తతః అతివిస్మితః తుష్టః సః రాజా తం అభాషత|
సత్యం భోజన-చంగః త్వం తద్-అన్యద్భుజ్యతాం ఇతి||26||

కృత-ఆహారః చ సః నృ-పః విప్రాన్ వాస-గృహేషు తాన్|
విసృజ్య-ఆనాయయామాస స్వం ఏకాం గణికా-ఉత్తమాం||27||

తాం చ తస్మై ద్వితీయస్మై ప్రాహిణోత్ కృత-మండనాం|
విప్రాయ నారీ-చంగాయ సాయం సర్వ-అంగ-సుందరీం||28||

సా చ వాస-గృహం తస్య రాజ-భృత్య-అన్వితా యయౌ|
రాకా-నిశా ఇవ పుర్ణ-ఇందు-ముఖీ కమ్దర్ప-దీపినీ||29||

ప్రవిష్టాయాం చ తస్యాం సః ప్రభా-భాసిత-వేశ్మని|
ఉత్పన్న-మూర్చ్ఛః సంరుద్ధ-నాసా-అగ్రః వామ-పాణినా||30||

నారీ-చంగః అబ్రవీత్ రాజ-భృత్యాన్ నిష్కాస్యతాం ఇతి|
న చేత్ మృతః అహం నిర్యాతి గంధః అస్యాః ఛాగలః యతః||31||

ఇతి ఉక్తాః తేన నిన్యుః తే విగ్నాం తాం రాజ-పూరుషాః|
రాజ్ఞః అంతికం వార-వధూం వృత్త-అంతం జగదుః చ తం||32||

రాజా అపి ఆనాయ్య తత్-కాలం నారీ-చంగం ఉవాచ తం|
యా ఇయం శ్రీ-ఖండ-కర్పూర-కాల-అ-గురు-మద-ఉత్తమైః|| 33||

కృత-ప్రసాధనా దిక్షు ప్రసరత్-చారు-సౌరభా|
తస్యాః వార-విలాసిన్యా గంధః స్యాత్ ఛాగలః కుతః||34||

ఇతి ఉక్తః అపి సః రాజ్ఞా తత్ నారీ-చంగః తదా న యత్|
ప్రతిపేదే తదా రాజా విచార-పతితః అభవత్||35||

పృచ్ఛన్ చ యుక్త్యా బుబుధే తాం అజ-క్షీర-వర్ధితాం|
తత్-ముఖాత్ ఏవ బాలత్వే మాతృ-ధాత్రీ-వియోగతః||36||

తతః అతివిస్మితః తస్య నారీ-చంగస్య చంగతాం|
ప్రశంసన్ నృ-పతిః తస్మై తృతీయాయ ద్వి-జన్మనే||37||

తత్-రసాత్ తూలికా-చంగాయ ఆశు శయ్యాం అదాపయత్|
పర్యంక-ఉపరి విన్యస్త-సప్త-సంఖ్యాక-తూలికాం||38||

తస్యాం చ తూలికా-చంగః మహా-అర్ఘే వాస-వేస్మని|
సుష్వాప ధౌత-సు-శ్లక్ష్ణ-పట-ప్రచ్ఛద-వాససి||39||

యామ-అర్ధే ఏవ చ గతే సః రాత్రౌ శయనాత్ తతః|
ఉత్తస్థౌ పాణి-అవష్టబ్ధ-పార్శ్వః క్రందన్ వ్యథా-అర్దితః||40||

దదృశే తస్య పార్శ్వే చ తత్ర తైః రాజ-పూరుషైః|
గాఢ-లగ్నస్య బాలస్య ముద్రా ఇవ కుటిల-అరుణా||41||

గత్వా చ తైః తదా ఆఖ్యాతం రాజ్ఞే రాజా అపి ఉవాచ తాన్|
తూలికానాం తలే కిం-చిత్ మా స్యాత్ తత్ వీక్ష్యతాం ఇతి||42||

గత్వా ఈఃషంతే చ తే యావత్ ఏక-ఏకం తూలికా-తలం|
తావత్ సర్వ-తలాద్ ఆపుర్ వాలం పర్యంక-పృష్ఠతః||43||

నీత్వా చ అదర్శయన్ రాజ్ఞే సః అపి ఆనీతస్య వీక్ష్య తత్|
తత్-రూపం తూలికా-చంగస్య అంగం రాజా విసిస్మియే||44||

సప్తభ్యః తూలికాభ్యః అస్య వాలః లగ్నః తనౌ ఖతం|
ఇతి చిత్రీయమాణః తాం రాజా రాత్రిం నినాయ సః||45||

ప్రాతః చ అద్భుత-వైదగ్ధ్య-సౌకుమార్యాః అమీ ఇతి|
తేభ్యః త్రిభ్యః అపి చంగేభ్యః హేమ-లక్ష-త్రయం దదౌ||46||

తతః తే సుఖితాః తత్ర తస్థుః విస్మృత-కచ్ఛపాః|
పితుః విఘ్నిత-యజ్ఞ-అర్థ-ఫల-ఉపార్జిత-పాతకాః||47||

ఇతి ఆఖ్యాయ కథా-అద్భుతం అంస-నిషణ్ణః పునః సః వేతాలః|
పప్రచ్ఛ తం త్రివిక్రమసేనం పృథ్వీ-పతిం ప్రశ్నం||48||

రాజన్ విచింత్య శాపం పూర్వ ఉక్తం బ్రూహి మే త్వం ఏతేషాం|
భోజన-నారీ-శయ్యా-చంగానాం కః అధికః చంగః||49||

తత్ శ్రుత్వా ఏవ సః ధీమాన్ వేతాలం ప్రత్యువాచ తం నృ-పతిః|
అహం ఏషాం నిః-కైతవం అధికం జానామి తూలికా-చంగం||50||

యస్య అంగే ప్రత్యక్షం వాల-ప్రతిబింబం ఉద్గతం దృష్టం|
ఇతరాభ్యాం హి భవేత్ తత్ పూర్వం జాతు అన్యతః అవగతం||51||

ఇతి తస్య ఉక్తవతః అంసాత్ వేతాలః భూ-పతేః యయౌ ప్రాగ్వత్|
సః అపి తథా ఏవ చ రాజా తం అన్వయ ఆసీత్ అనిర్విణ్ణః||52||

9 వ కథ

తతః గత్వా పునః తస్మాత్ శింశపా-పాద-పాత్ నృ-పః|
సః త్రివిక్రమసేనః తం స్కంధే వేతాలం అగ్రహీత్||1||

ప్రస్థితః చ తతః తేన వేతాలేన అభ్యధాయి సః|
రాజన్ క్వ రాజ్యం క్వ ఏతస్మిన్ శ్మశానే భ్రమణం నిశి||2||

కిం ఏతత్ న ఈక్షసే భూత-సంకులం రాత్రి-భీషణం|
చితా-ధూమైః ఇవ ధ్వాంతైః నిరుద్ధం పితృ-కాననం||3||

కష్టం కీదృక్ గ్రహః అయం తే భిక్షోః తస్య అనురోధతః|
తత్ ఇదం శృణు తావత్ మే ప్రశ్నం మార్గ-వినోదనం||4||

అవంతిషు అస్తి నగరీ యుగ-ఆదౌ దేవ-నిర్మితా|
శైవీ తనుః ఇవ ఉద్దామ-భోగి-భూతి-విభూషితా||5||

పద్మావతీ భోగవతీ యా హిరణ్యావతీ ఇతి చ|
కృత-ఆదిషు త్రిషు ఖ్యాతా కలౌ ఉజ్జయినీ ఇతి చ||6||

తస్యాం చ వీరదేవ-ఆఖ్యః రాజా అభూత్ భూ-భృతాం వరః|
తస్య పద్మరతిః నామ మహా-దేవీ బభూవ చ||7||

సః అథ రాజా తయా సాకం గత్వా మందాకినీ-తటే|
హరం ఆరాధయామాస తపసా పుత్ర-కామ్యయా||8||

చిరం తపః-స్థితః చ అత్ర పరితుష్ట-ఈశ్వర-ఉదితాం|
కృత-స్నాన-అర్చన-విధిః శుశ్రావ ఇమాం గిరం దివః||9||

రాజన్ ఉత్పత్స్యతే పుత్రః శూరః తవ కుల-ఉద్భవః|
ఃఅన్యా చ అన-అన్య-సామాన్య-లావణ్యా-న్యక్-కృత-అప్సరాః||10||

శ్రుత్వా ఏతాం నాభసీం వాణీం సిద్ధ-అభీష్టః సః భూ-పతిః|
వీరదేవః స్వ-నగరీం ఆయయౌ మహిషీ-సఖః||11||

తత్ర అస్య శూరదేవ-ఆఖ్యే జాతే ప్రథమం ఆత్మ-జే|
తస్యాం పద్మరతౌ దేవ్యాం క్రమాత్ అజని కన్యకా||12||

అనంగస్య అపి రూపేణ రతిం ఉత్పాదయేత్ ఇయం|
ఇతి అనంగరతిః నామ్నా పిత్రా తేన వ్యధాయి సా||13||

వృద్ధిం గతాయాః తస్యాః చ సః పితా సదృశం వరం|
ప్రేప్సుః ఆనాయయత్ పృథ్వ్యాం పటేషు లిఖితాన్ నృ-పాన్||14||

తేషు ఏకః అపి న యత్ తస్య తత్-తుల్యః ప్రత్యభాసత|
తేన రాజా సః వాత్సల్యాత్ తాం సుతాం ప్రత్యభాషత||15||

అహం తావత్ న పశ్యామి సదృశం పుత్రి తే వరం|
తత్ కురుష్వ నృ-పాన్ సర్వాన్ మేలయిత్వా స్వయం-వరం||16||

ఏతత్ పితృ-వచః శ్రుత్వా రాజ-పుత్రీ జగాద సా|
తాత స్వయం-వరం కర్తుం హ్రేపణాత్ న అహం ఉత్సహే||17||

కిం తు ఏకం వేత్తి యః అ-పూర్వం విజ్ఞానం స్వాకృతిః యువా|
తస్మై త్వయా అహం దాతవ్యా న అర్థః అన్యేన అధికేన మే||18||

ఇతి అనంగరతేః తస్యాః శ్రుత్వా స్వ-దుహితుః వచః।
తాదృశం తత్-వరం యావత్ అన్విష్యతి సః భూ-పతిః॥19॥

తావత్ తత్-లోకతః బుద్ధ్వా చత్వారః తం ఉపాయయుః।
వీరాః విజ్ఞానినః భవ్యాః పురుషాః దక్షిణా-పథాత్॥20॥

తే రాజ్ఞా పూజితాః తస్మై స్వం స్వం విజ్ఞానం ఏకశః।
శశంసుః సంనిధౌ తస్యాః రాజ-పుత్ర్యాః తత్-అర్థినః॥21॥

ఏకః జగాద శూద్రః అహం ఆఖ్యయా పంచపట్టికః।
పంచ-అగ్ర్య-వస్త్ర-యుగ్మాని కరోమి ఏకః అహం అన్వహం॥22॥

తేభ్యః ఏకం ప్రయచ్ఛామి దేవాయ ఏకం ద్విజన్మనే।
ఏకం చ పరిగృహ్ణామి వాససోః ఆత్మనః కృతే॥23॥

ఏకం దదామి భార్యాయై యది సా భవతి ఇహ మే।
ఏకం విక్రీయ చ ఆహార-పాన-ఆది విదధామి అహం॥24॥

ఏవం విజ్ఞనినే అనంగరతిః మే దీయతాం ఇతి।
ఇతి ఏకేన ఉదితే తేన ద్వితీయః పురుషః అబ్రవీత్॥25॥

భాషాజ్ఞః నామ వైశ్యః అహం సర్వేషాం మృగ-పక్షిణాం।
రుతం వేద్మి తత్ ఏషా మే రాజ-పుత్రీ ప్రదీయతాం॥26॥

ఏవం ఉక్తే ద్వితీయేన తృతీయః ప్రోక్తవాన్ తతః।
అహం ఖడ్గధరః నామ దోః-శాలీ క్షత్రియః నృ-ప॥27॥

న ఖడ్గ-విద్యా-విజ్ఞానే ప్రతిమల్లః అస్తి మే క్షితౌ।
తత్ ఏషా తనయా రాజన్ త్వయా మహ్యం వితీర్యతాం॥28॥

ఇతి ఉక్తే తు తృతీయేన చతుర్థః ఇదం అభ్యధాత్।
విప్రః అహం జీవదత్త-ఆఖ్యః విజ్ఞానం చ మమ ఈదృశం॥29॥

జంతూాం మృతాన్ అపి ఆనీయ దర్శయామి ఆశు జీవతః।
తత్-వీర-చర్యా-సిద్ధం మాం పతిం ఏషా ప్రపద్యతాం॥30॥

ఏవం వక్త్య్న సః తాన్ పశ్యన్ దివ్య-వేష-ఆకృతీన్ నృ-పః।
వీరదేవః సుతా-యుక్తః దోలా-ఆరూఢః ఇవ అభవత్॥31॥

ఇతి ఆఖ్యాయ కథాం ఏతాం వేతాలః పృష్టవాన్ నృ-పం।
సః త్రివిక్రమసేనం తం దత్త-పూర్వ-ఉక్త-శాప-భీః॥32॥

తత్ భవాన్ వక్తు తావత్ మే కస్మై దేయా విశాం-పతే।
తేషాం చతుర్ణాం మధ్యాత్ సా కన్యా అనంగరతిః భవేత్॥33॥

ఏతత్ శ్రుత్వా సః రాజా తం వేతాలం ప్రత్యభాషత।
మౌనం త్యాజయతి ప్రాయః కాల-క్షేపాయ మాం భవాన్॥34॥

అన్యథా గహనః కః అయం ప్రశ్నః యోగ-ఈశ్వర ఉచ్యతాం।
శూద్రాయ హి కువిందాయ క్షత్రియా దీయతే కథం॥35॥

వైశ్యాయ అపి కథం దేయా క్షత్రియా యత్ చ తత్ గతం।
మృగ-ఆది-భాషా-విజ్ఞానం కార్యే తత్ క్వ ఉపయుజ్యతే॥36॥

యః అపి విప్రః తృతీయః అత్ర తేన అపి పతితేన కిం।
స్వ-కర్మ-ప్రచ్యుతేన ఇంద్ర-జాలినా వీర-మానినా॥37॥

తస్మాత్ తస్మై క్షత్రియాయ చతుర్థాయ సమాయ సా।
దేయా ఖడ్గధరాయ ఏవ స్వ-విద్యా-వీర్య-శాలినే॥38॥

ఏతత్ తస్య వచః నిశమ్య నృ-పతేః అంస-స్థలాత్ పూర్వవత్
వేతాలః సః జగామ యోగ-బలతః స్వ-స్థానం ఏవ ఆశు తత్॥39॥

భూ-పాలః అపి సః తం తథా ఏవ పునః అపి ఆనేతుం అన్వక్ యయౌ
ఉత్సాహ-ఏక-ఘనే హి వీర-హృదయే న ఆప్నోతి ఖేదః అంతరం॥40॥

10 వ కథ

సః త్రివిక్రమసేనః అథ గత్వా తం శింశపా-తరోః।
రాజా జగ్రాహ వేతాలం పునః అంసే చచాల చ॥1॥

ప్రయాంతం చ తం ఆహ స్మ వేతాలః సః అంస-పృష్ఠ-గః।
శ్రాంతః అసి రాజన్ తత్ ఇమాం శృణు శ్రమ-హరాం కథాం॥2॥

అభూత్ సకల-భూ-పాల-మస్తక-న్యస్త-శాసనః।
వీరబాహుః ఇతి ఖ్యాతః నామ్నా పార్థివ-సత్తమః॥3॥

తస్య అనంగపురం నామ బభూవ నగర-ఉత్తమం।
తత్ర ఆసీత్ అర్థదత్త-ఆఖ్యః సార్థ-వాహః మహా-ధనః॥4॥

తస్య ఆసీత్ ధనదత్త-ఆఖ్య-జ్యేష్ఠ-పుత్ర-కనీయసీ।
సుతా మదనసేనా ఇతి కన్యా-రత్నం వణిక్-పతేః॥5॥

తాం ఏకదా నిజ-ఉద్యానే క్రీడంతీం స-సఖీ-జనాం।
దదర్శ ధర్మదత్త-ఆఖ్యః భ్రాతృ-మిత్రం వణిక్-సుతః॥6॥

సః తాం ఆలోక్య లావణ్య-రస-నిః-భర-నిః-ఝరాం।
ఆలక్ష్య కుచ-కుంభ-అగ్రాం వలి-త్రయ-తరంగితాం॥7॥

యౌవన-ద్విరదస్య ఇవ క్రీడా-మజ్జన-వాపికాం।
సద్యః అభూత్ స్మర-బాణ-ఓఘ-సంతాప-హృత-చేతనః॥8॥

అహో ధారా-అధిరూఢేన రూపేణ ద్యోతితా అమునా।
ఇయం మే మానసం భేత్తుం భల్లీ మారేణ నిర్మితా॥9॥

ఇతి ఆది యావత్ ధ్యాయన్ సః నిర్వర్ణయతి తాం చిరం।
తావత్ తస్య అతిచక్రామ చక్రాహ్వస్య ఇవ వాసరః॥10॥

తతః మదనసేనా సా వివేశ స్వ-గృహ-అంతరం।
చిత్తం చ ధర్మదత్తస్య తత్-అనాలోకన-వ్యథా॥11॥

తత్-అ-దర్శన-దుఃఖ-అగ్ని-సంతాపేన ఇవ చ జ్వలన్।
లోహితః నిపపాత ఆశు భాస్వాన్ అపి అపర-అంబుధౌ॥12॥

తాం విజ్ఞాయ ఏవ సు-ముఖీం నక్తం అభ్యంతరే గతాం।
ఉదియాయ శనైః చంద్రః తత్-ముఖ-అబ్జ-వినిర్జితః॥13॥

తావత్ గత్వా గృహం తాం సః ధర్మదత్తః అనుచింతయన్।
తస్థౌ నిపత్య శయనే చంద్ర-పాద-ఆహతః లుఠన్॥14॥

యత్నేన పృచ్ఛ్యమానః అపి సఖిభిః బంధుభిః తథా।
న కిమ్చిత్ కథయామాస స్మర-గ్రహ-విమోహితః॥15॥

నిశి కృచ్ఛ్రాత్ చ సంప్రాప్త-నిద్రః స్వప్నే తథా ఏవ తాం।
పశ్యన్ అనునయన్ కాంతాం కిం కిం చక్రే న సోత్సుకః॥16॥

ప్రాతః ప్రబుద్ధః గత్వా చ దదర్శ ఏకాకినీం రహః।
సఖీం ప్రతీక్షమాణాం తాం తత్ర ఉద్యాన-స్థితాం పునః॥17॥

ఉపేత్య చ పరిష్వంగ-లాలసః ప్రేమ-పేశలైః।
తాం ఉపచ్ఛందయామాస వచోభిః చరణ-ఆనతః॥18॥

కన్యా అహం పరదారాః చ న తవ అస్మి ఇహ సంప్రతం।
పిత్రా సముద్రదత్తాయ దత్తా అహం వణిజే యతః॥19॥

దినైః కతిపయైః ఏవ వివాహః భవితా చ మే।
తత్ గచ్ఛ తూష్ణీం మా కశ్చిత్ పశ్యేత్ దోషః భవేత్ తతః॥20॥

ఇతి ఉక్తః సః తయా అతి అర్థం ధర్మదత్తః జగాద తాం।
యత్ అస్తు మే న జీవేయం వినా హి భవతీం అహం॥21॥

తత్ శ్రుత్వా సా వాణిక్-కన్యా బలాత్-కార-భయ-ఆకులా।
తం ఉవాచ వివాహః మే తావత్ సంపద్యతాం ఇహ॥22॥

కన్యా-దాన-ఫలం తాతః ప్రాప్నోతు చిర-కాంక్షితం।
తతః అహం త్వాం ఉపైష్యామి నిః-చితం ప్రణయ-అర్జితా॥23॥

శ్రుత్వా ఏతత్ సః అబ్రవీత్ న ఇష్టా హి అన్య-పూర్వా మమ ప్రియా।
పర-భుక్తే హి కమలే కిం అలేః జాయతే రతిః॥24॥

ఇతి ఉక్తా తేన సా అవాదీత్ కృత-ఉద్వాహా ఏవ తర్హి అహం।
పూర్వం త్వాం ఉపయాస్యామి తతః అభ్యేష్యామి తం పతిం॥25॥

ఏవం ఉక్తవతీం తస్మిన్ న ఉజ్ఝతి ప్రత్యయం వినా।
వణిక్-పుత్రే స-శపథం సత్య-వాచం బబంధ సా॥26॥

తతః తేన ఉజ్ఝతా విగ్నా సా వివేశ స్వ-మందిరం।
ప్రాప్తే చ లగ్న-దివసే నిః-వృత్త-ఉద్వాహ-మంగలా॥27॥

గత్వా పతి-గృహం నీత్వా సోత్సవేన చ తత్-దినం।
సా పత్యా సమం అధ్యాస్త శయనీయ-గృహం నిశి॥28॥

తత్ర శయ్యా-నిషణ్ణా అపి న తస్య ప్రత్యపద్యత।
పత్యుః సముద్రదత్తస్య పరిష్వంగం అసంముఖీ॥29॥

తేన అనునీయమానా అపి యత్ ఉదశ్రుః బభూవ సా।
తత్ సః న అభిమతః అస్మి అస్యాః నూనం ఇతి అకరోత్ హృది॥30॥

జగాద చ అనభిమతః యది అహం తవ సుందరి।
తత్ మే న అర్థః త్వయా గచ్ఛ యః ప్రియః తవ తం ప్రతి॥31॥

తత్ శ్రుత్వా సా నత-ముఖీ శనైః ఏవం ఉవాచ తం।
త్వం మే ప్రాణ-అధికః ప్రేయాన్ విజ్ఞప్తిం కిం తు మే శృణు॥32॥

అనుతిష్ఠ సహర్షం చ ప్రయచ్ఛ చ మమ అభయం।
కురుష్వ శపథం యావత్ ఆర్య-పుత్ర వదామి తే॥33॥

ఏవం ఉక్తవతీ కృచ్ఛ్రాత్ తథా తేన కృతే పునః।
స-లజ్జం స-విషాదం చ సభయం చ జగాద సా॥34॥

ఏకాకినీం గృహ-ఉద్యానే దృష్ట్వా మాం ఏకదా యువా।
అరుణత్ ధర్మదత్త-ఆఖ్యః సఖా భ్రాతుః స్మర-ఆతురః॥35॥

రక్షంత్యా స-పరీవాదం కన్యా-దాన-ఫలం పితుః।
మయా హఠ-ప్రవృత్తస్య తస్య వాక్-సంయమః కృతః॥36॥

పూర్వం కృత-వివాహా త్వాం ఉపైష్యామి తతః ప్రియం।
తత్ మే సత్య-వచః పాల్యం అనుమన్యస్వ తత్ ప్రభో॥37॥

యావత్ తత్ నికటం గత్వా క్షణేన ఉపైమి తే అంతికం|
న హి శక్నోమి అతిక్రాంతుం సత్యం ఆ-బాల్య సేవితం||38||

ఇతి తస్యాః వచః-వజ్ర-పాతేన సహసా హతః|
సముద్రదత్తః సత్యేన బద్ధః క్షణం అచింతయత్||39||

అహో ధిక్ అన్య-రక్తా ఇయం గంతవ్యం ధ్రువం ఏతయా|
తత్-సత్యం హన్మి కిం యాతు కః అస్యాః పరిణయ-గ్రహః||40||

ఇతి ఆలోచ్య అనుమేనే తాం యథా-ఇష్ట-గమనాయ సః|
సా అపి ఉత్థాయ తతః తస్మాత్ నిర్యయౌ పతి-వేశ్మనః||41||

తావత్ అత్ర ఉదయ-అద్రి-ఇంద్ర-హర్మ్య-అగ్రం హిమ-దీధితిః|
ఆరురోహ కర-ఆక్రాంత-హసత్-పూర్వ-దిక్-అంగనః||42||

తతః తమఃసు అపి ఆశ్లిష్య స్థితేషు అద్రిదరీ ప్రియాః|
సేవమానేషు భృంగేషు అపి అపరం కుముద-ఆకరం||43||

యాంతీ మదనసేనా సా మార్గే దృష్ట్వా ఏకకా నిశి|
చౌరేణ ఆధావ్య కేన అపి రురుధే వసన-అంచలే||44||

కా త్వం బ్రూహి క్వ యాసి ఇతి తేన ఉక్తా బిభ్యతీ చ సా|
ఉవాచ కిం తవ అనేన ముంచ కార్యం ఇహ అస్తి మే||45||

తతః చౌరః అబ్రవీత్ మత్తః చౌరాత్ త్వం ముచ్యసే కథం|
తత్ శ్రుత్వా సా అవదత్ తం చ గృహాణ ఆభరణాని మే||46||

అథ చౌరః అభ్యధాత్ ముగ్ధే కిం ఏభిః ఉపలైః మమ|
చంద్ర-కాంత-ఆననాం తార్క్ష్య-రత్న-అసిత-శిరః-రుహాం||47||

వజ్ర-మధ్యాం సు-వర్ణ-అంగీం పద్మ-రాగ-అంఘ్రి-హారిణీం|
జగత్-ఆభరణం న ఏవ మోక్ష్యామి భవతీం అహం||48||

ఇతి ఉక్తా తేన చౌరేణ వివశా సా వణిక్-సుతా|
ఆఖ్యాయ నిజ-వృత్తాంతం ఏవం ప్రార్థయతే స్మ తం||49||

క్షమస్వ మే క్షణం యావత్ కృత్వా సత్య-అనుపాలనం|
ఇహ-స్థస్య ఏవ తే పార్శ్వం ఆగమిష్యామి సత్వరం||50||

న అహం ఉల్లంఘయిష్యామి భద్ర సత్యాం ఇమాం గిరం|
శ్రుత్వా ఏతత్ సత్య-సంధాం తాం మత్వా చౌరః ముమోచ సః||51||

తస్థౌ ప్రతీక్షమాణః చ తత్ర ఏవ సః తత్-ఆగమం|
సా అపి తస్య అంతికం ధర్మదత్తస్య వణిజః యయౌ||52||

సః చ అభీష్టాం అపి ప్రాప్తాం తథా తాం విజనే స్థితాం|
దృష్ట్వా పృష్ట్వా యథా-వృత్తం విచింత్య క్షణం అబ్రవీత్||53||

సత్యేన తవ తుష్టః అస్మి కిం త్వయా మే పరస్త్రియా|
యావత్ త్వాం న ఈక్షతే కశ్-చిత్ తావత్ గచ్ఛ యథా-ఆగతం||54||

ఇతి తేన పరిత్యక్తా సా తథా ఇతి ఆయయౌ తతః|
చౌరస్య నికటం తస్య ప్రతిపాలయతః పథి||55||

బ్రూహి కః తే అత్ర వృత్తాంతః గతాయాః ఇతి పృచ్ఛతే|
తస్మై సా తేన వణిజా యథా ముక్తా తథా అబ్రవీత్||56||

తతః సః చౌరః అవాదీత్ తాం యది ఏవం తత్ మయా అపి అసి|
విముక్తా సత్య-తుష్టేన గృహం సాభరణా వ్రజ||57||

ఏవం తేన అపి సా త్యక్తా రక్షితా చ అనుయాయినా|
అ-లుప్త-శీలా ముదితా పత్యుః ఏవ ఆయయౌ గృహం||58||

తత్ర గుప్తం ప్రవిష్టా సా ప్రహృష్టా ఉపాగతా సతీ|
దృష్ట్వా పృష్టవతే తస్మై పత్యే సర్వం అవర్ణయత్||59||

సః అపి అ-లుప్త-ముఖ-ఛాయాం తాం అసంభోగ-లక్షణాం|
సంభావ్య అభగ్న-చారిత్రాం సత్య-లాభ-రతాం సతీం||60||

అ-దృష్ట-మనసం భార్యాం అభినంద్య కుల-ఉచితం|
తస్థౌ సముద్రదత్తః అథ తయా సహ యథా-సుఖం||61||

ఇతి తత్ర కథాం ఉక్త్వా పితృ-వన-భూమౌ తదా సః వేతాలః|
వదతి స్మ తం త్రివిక్రమసేనం వసు-ధా-అధిపం భూయః||62||

తత్ బ్రూహి చౌర-వణిజాం ఏషాం మధ్యాత్ నర-ఇంద్ర కః త్యాగీ|
జానన్ యది న వదిష్యసి విదలిష్యతి తే శిరః శతధా||63||

తత్ శ్రుత్వా సః మహీ-పతిః ఉజ్ఝిత-మౌనః తం ఆహ వేతాలం|
ఏషాం చౌరః త్యాగీ న పునః వణిజౌ ఉభౌ అపి తౌ||64||

యః హి పతిః తాం అజహాత్ అత్యాజ్యాం తాదృశీం వివాహి అపి|
కులజః సః అన్య-ఆసక్తాం భార్యాం జానన్ కథం వహతు||65||

యః అపి అపరః సః భయాత్ తాం అత్యాక్షీత్ కాల-జీర్ణ-సంవేగః|
విదిత-అర్థః భర్తా అస్యాః ప్రాతః బ్రూయాత్ నృ-పాయ ఇతి||66||

చౌరః తు గుప్త-చారీ నిరపేక్షః పాప-కర్మ-కృత్ ప్రాప్తం|
స్త్రీ-రత్నం యత్ అముంచత్ సాభరణం తేన సః త్యాగీ||67||

ఏతత్ శ్రుత్వా ఏవ అంసతః తస్య రాజ్ఞః వేతాలః అగాత్ పూర్వవత్ స్వం పదం సః|
రాజా భూయః అపి అత్ర సంప్రాప్తుం ఏతత్ ప్రాయాత్ ఏవ అ-ఖన్డిత-ఉద్దామ-ధైర్యః||68||

11 వ కథ

తతః గత్వా పునః ప్రాప్య శింశపాతః అగ్రహీత్ నృ-పః|
సః త్రివిక్రమసేనః అంసే వేతాలం తం చచాల చ||1||

ఆయాంతం చ తం అంస-స్థః వేతాలః సః అబ్రవీత్ నృ-పం|
రాజన్ విచిత్రాం ఏకాం తే వర్ణయామి కథాం శృణు||2||

ఉజ్జయిన్యాం అభూత్ పూర్వం నామ్నా ధర్మధ్వజః నృ-పః|
తిస్రః తస్య ఆభవన్ భార్యాః రాజ-పుత్ర్యః అతివల్లభాః||3||

ఏకా తాసు ఇందులేఖా ఇతి తారావలీ అపరా తథా|
నామ్నా మృగాంకవతీ అన్యా నిః-సామాన్య-వపుః-గుణాః||4||

తాభిః సః విహరన్ రాజా రాజ్ఞీభిః తిసృభిః సహ|
ఆసాంచక్రే కృతీ తత్ర జిత-అశేష-రిపుః సుఖం||5||

ఏకదా తత్ర సంప్రాప్తే వసంత-సమయ-ఉత్సవే|
ప్రియాభిః సహితః తాభిః ఉద్యానం క్రీడితుం యయౌ||6||

తత్ర అలి-మాలా-మౌర్వీకాః పశ్యన్ పుష్ప-ఆనతాః లతాః|
చాప-యష్టీః అనంగస్య మధునా సజ్జితాః ఇవ||7||

శృణ్వన్ చ తత్-ద్రుమ-అగ్ర-స్థ-కోకిల-ఉదీరితాం గిరం|
సం-భోగ-ఏక-రసస్య ఆజ్ఞాం ఇవ మానస-జన్మనః||8||

సిషేవే అంతః-పురైః సాకం సః రాజా వాసవ-ఉపమః|
పానం మదస్య కందర్ప-జీవితస్య అపి జీవితం||9||

తత్-నిః-శ్వాస-సు-గంధీని తత్-బింబ-ఓష్ఠ-రుచీని చ|
ప్రియా-పీత-అవశేషాణి పిబన్ రేమే మధూని సః||10||

తత్ర తస్య ఇందులేఖాయా రాజ్ఞః కేలి-కచ-గ్రహాత్|
తస్యాః పపాత కర్ణ-అగ్రాత్ ఉత్సంగే త్వంగద్ ఉత్పలం||11||

తేన ఊరు-పృష్ఠే సహసా క్షతే జాతే అభిఘాత-జే|
అభిజాతా మహా-దేవీ హా హా ఇతి ఉక్త్వా ముమూర్ఛ సా||12||

తత్ దృష్ట్వా విహ్వలేన ఆర్త్యా రాజ్ఞా పరిజనేన చ|
సమాశ్వాస్యత రాజ్ఞీ సా శనైః శీత-అంబు-మారుతైః||13||

తతః నీత్వా సః రాజా తాం రాజ-ధానీం భిషక్-కృతైః|
ప్రియాం ఉపాచరత్ దివ్యైః ఆముక్త-వ్రణ-పట్టికాం||14||

రాత్రౌ చ సుస్థితాం దృష్ట్వా తాం సః రాజా ద్వితీయయా|
తారావల్యా సహ ఆరోహత్ చంద్ర-ప్రాసాదం ఈశ్వరః||15||

తత్ర తస్య అంక-సుప్తాయాః రాజ్ఞః తస్యాః హిమ-త్విషః|
కరాః జాల-పథైః పేతుః అంగే చలిత-వాససి||16||

తతః క్షణాత్ ప్రబుద్ధా సా హా దగ్ధా-అస్మి ఇతి వాదినీ|
శయనాత్ సహసా ఉత్తస్థౌ తత్-అంగ-పరిమర్శినీ||17||

కిం ఏతత్ ఇతి సంభ్రాంతః ప్రబుద్ధః అథ దదర్శ సః|
ఉత్థాయ రాజా విస్ఫోటాన్ అంగే తస్యాః వినిర్గతాన్||18||

పృచ్ఛంతం సా చ తం ప్రాహ రాజ్ఞీ తారావలీ తదా।
నగ్న-అంగే పతితైః ఇందోః కరైః ఏతత్ కృతం మమ॥19॥

ఇతి ఉక్తవత్యాః క్రందంత్యాః స-ఆర్తిః ఆహ్వాయతి స్మ సః।
తస్యాః పరిజనం రాజా విహ్వాల-ఆకుల-ధావితం॥20॥

తేన అస్యాః కారయామాస స-జలైః నలినీ-దలైః।
శయ్యాం అదాపయత్ చ అంగే శ్రీ-ఖండ-ఆర్ద్ర-విలేపనం॥21॥

తావత్ బుద్ధ్వా తృతీయా అస్య సా మృగాంకవతీ ప్రియా।
తత్-పార్శ్వం ఆగంతు-మనాః నిర్యయౌ నిజ-మందిరాత్॥22॥

నిర్గతా సా ఆశృణోత్ క్వ అపి గృహే ధాన్య-అవఘాతజం।
నిః-శబ్దాయాం నిశి వ్యక్తం విదూరే ముసల-ధ్వనిం॥23॥

శ్రుత్వా ఏవ హా మృతా-అస్మి ఇతి బ్రువాణా ధున్వతీ కరౌ।
ఉపావిశత్ వ్యథా-ఆక్రాంతా మార్గే సా మృగ-లోచనా॥24॥

తతః ప్రతినివృత్య ఏవ నీత్వా పరిజనేన సా।
స్వం ఏవ అంతః-పురం బాలాః రుదతీ శయనే అపతత్॥25॥

దదర్శ తత్ర తస్యాః చ చిన్వన్ స-అశ్రుః పరిచ్ఛదః।
ఆలీన-భ్రమరౌ పద్మౌ ఇవ హస్తౌ కిణ-అంకితౌ॥26॥

గత్వా చ సః అబ్రవీత్ రాజ్ఞే రాజా అపి ఆగత్య విహ్వాలః।
కిం ఏతత్ ఇతి పప్రచ్ఛ సః అథ ధర్మధ్వజః ప్రియాం॥27॥

సా అపి ప్రదర్శ్య హస్తౌ తం ఇతి ఉవాచ రుజా-అన్వితా।
శ్రుతే ముసల-శబ్దే మే జతౌ ఏతౌ కిణ-అంకితౌ॥28॥

తతః సః దాహ-శమనం దాపయామాస హస్తయోః।
తస్యాః చందన-లేప-ఆది రాజా అద్భుత-విషాదవాన్॥29॥

ఏకస్యాః ఉత్పలేన అపి పతతా క్షతం ఆహితం।
ద్వితీయస్యాః పునః దగ్ధం అంగం శశి-కరైః అపి॥30॥

ఏకస్యాః తు తృతీయస్యాః శ్రుతేన అపి వినిర్గతాః।
కష్టం ముసల-శబ్దేన హస్తయోః ఈదృశాః కిణాః॥31॥

అహో యుగపత్ ఏతాసాం ప్రేయసీనాం మమ అధునా।
గుణః అపి అత్యభిజాతత్వం జాతః దోషాయ దైవతః॥32॥

ఇతి చింతయతః తస్య భ్రమతః అంతః-పురేషు చ।
త్రి-యామా శత-యామ ఇవ కృచ్ఛ్రాత్ సా నృ-పతేః యయౌ॥33॥

ప్రాతః చ సః భిషక్-శల్య-హర్తృభిః సహ సంవ్యధాత్।
తథా యథా అభూత్ అచిరాత్ స్వ-స్థ-అంతః-పుర-నిర్వృత్తః॥34॥

ఏవం ఏతాం కథాం ఉక్త్వా వేతాలః అత్యద్భుతాం తదా।
సః త్రివిక్రమసేనం తం పప్రచ్ఛ అంస-స్థితః నృ-పం॥35॥

అభిజాతతరా ఏతాసు రాజన్ రాజ్ఞీషు కా వద।
పూర్వ-ఉక్తః సః అస్తు శాపః తే జానన్ యది న జల్పసి॥36॥

తత్ శ్రుత్వా సః అబ్రవీత్ రాజా సు-కుమారతరా అత్ర సా।
అస్పృష్టే ముసలే యస్యాః శబ్దేన ఏవ ఉద్గతాః కిణాః॥37॥

ఉత్పల-ఇందు-కరైః స్పర్శే వృత్తే తు ఇతరయోః ద్వయోః|
సంజాతాః వ్రణ-విస్ఫోటాః తేన తస్యాః న తే సమే||38||

ఇతి తస్య ఉక్తవతః అంసాత్ రాజ్ఞః భూయః జగామ సః స్వ-పదం|
వేతాలః సః చ రాజా తథా ఏవ తం సు-దృఢ-నిశ్చయః అనుయయౌ||39||

12 వ కథ

సః త్రివిక్రమసేనః అథ పునః తం శింశపా-తరుం|
గత్వా ప్రాప్య చ వేతాలం రాజా స్కంధే చకార తం||1||

ప్రతస్థే చ తం ఆదాయ తూష్ణీం ఏవ సః పూర్వవత్|
తతః భూయః తం ఆహ స్మ వేతాలః సః అంస-పృష్ఠతః||2||

రాజన్ ఏవం అనుద్విగ్నః పర్యాప్తం అసి మే ప్రియః|
తత్ ఏతాం శృణు అఖేదాయ హృద్యాం ఆఖ్యామి తే కథాం||3||

అంగ-దేశే యశఃకేతుః ఇతి రాజా అభవత్ పురా|
క్ష్మాం ఆశ్రితః అంగ-గుప్తి-అర్థం అ-దగ్ధః అన్యః ఇవ స్మరః||4||

బాహు-వీర్య-జిత-అశేష-వైరి-వర్గస్య తస్య చ|
దీర్ఘదర్శీ ఇతి అభూత్ మంత్రీ శక్రస్య ఇవ బృహస్పతిః||5||

తస్మిన్ మంత్రిణి విన్యస్య రాజ్యం సః హత-కంటకం|
శనైః సుఖ-ఏక-సక్తః అభూత్ వయః-రూప-మదాత్ నృ-పః||6||

తస్థౌ అంతః-పురే శశ్వత్ న ఆస్థానే ప్రమదా-ఆస్పదే|
శుశ్రావ రక్తిమత్ గీతం వచనం న హిత-ఏషిణాం||7||

రజ్యతి స్మ చ నిః-చింతః జాల-వాత-అయనేషు సః|
న పునః రాజ-కార్యేషు బహు-ఛిద్రేషు జాతు అపి||8||

దీర్ఘదర్శీ తు తత్ రాజ్య-చింతా-భారం సముద్వహన్|
అతిష్ఠత్ సః మహా-మంత్రీ దివా-నిశం అతంద్రితః||9||

నామ-మాత్రే కృత-ధృతిం ప్రక్షిప్య వ్యసనే నృ-పం|
మంత్రీ రాజ్ఞః శ్రియం భుఙ్క్తే దీర్ఘదర్శీ ఇహ సాంప్రతం||10||

ఇతి ఉత్పన్నే మహతి అత్ర జన-వాదే అథ గేహినీం|
స్వైరం మేధావినీం నామ దీర్ఘదర్శీ జగాద సః||11||

ప్రియే రాజ్ఞి సుఖ-ఆసక్తే తత్-భారం వహతః అపి మే|
రాజ్యం భక్షితం ఏతేన ఇతి ఉత్పన్నం అ-యశః జనే||12||

లోక-వాదః చ మిథ్యా అపి మహతాం ఇహ దోష-కృత్|
తత్యాజ కిం న రామః అపి జన-వాదేన జానకీం||13||

తత్ అత్ర కిం మయా కార్యం ఇతి ఉక్తే తేన మంత్రిణా|
భార్యా మేధావినీ ధీరా సా అన్వర్థా తం అభాషత||14||

తీర్థ-యాత్రా-అపదేశేన యుక్త్యా ఆపృచ్ఛ్య మహీ-పతిం|
కం-చిత్ కాలం విదేశం తే గంతుం యుక్తం మహా-మతే||15||

ఏవం తే నిః-స్పృహస్య ఏష జన-వాదః నివర్త్స్యతి|
త్వయి అ-స్థితే తతః రాజ్యం ఉద్వక్ష్యతి నృ-పః స్వయం||16||

తతః చ అస్య శనైః ఏతత్ వ్యసనం హానిమేష్యతి|
ఆగతస్య అత్ర నిః-గర్వా భవిత్రీ మంత్రితా చ తే||17||

ఇతి ఉక్తః భార్యయా గత్వా దీర్ఘదర్శీ తథా ఇతి సః|
కథా-ప్రసంగే తం భూ-పం యశఃకేతుం వ్యజిజ్ఞపత్||18||

అనుజానీహి మాం రాజన్ దివసాన్ కాన్-చిత్ అపి అహం|
వ్రజామి తీర్థ-యాత్రాయై ధర్మః హి ప్రేప్సితః సః మే॥19॥

తత్ శ్రుత్వా సః అబ్రవీత్ రాజా మా ఏవం తీర్థైః వినా పరః|
దాన-ఆదిః కిం న ధర్మః అస్తి స్వర్గ్యః తే స్వ-గృహేషు అపి॥20॥

అథ అవోచత్ సః మంత్రీ తం అర్థ-శుద్ధి-ఆది మృగ్యతే|
దాన-ఆదౌ నిత్య-శుద్ధాని తీర్థాని నృ-పతే పునః॥21॥

యావత్ చ యౌవనం రాజన్ తావత్ గమ్యాని ధీమతా|
అ-విశ్వాస్యే శరీరే హి సంగమః తైః కుతః అన్యదా॥22॥

ఇతి తస్మిన్ వదతి ఏవ రాజ్ఞి చ ఏవం నిషేధతి|
ప్రవిశ్య అత్ర ప్రతీహారః రాజానం తం వ్యజిజ్ఞపత్॥23॥

దేవ వ్యోమ-సరః-మధ్యం అంశు-మాలీ విగాహతే|
తత్ ఉత్తిష్ఠత సా ఏషా వః స్నాన-వేలా అతివర్తతే॥24॥

శ్రుత్వా ఏతత్ సహసా స్నాతుం ఉదతిష్ఠత్ మహీ-పతిః|
యాత్రా ఉన్ముఖః సః మంత్రీ చ తం ప్రణమ్య గృహం యయౌ॥25॥

తత్ర అవస్థాప్య భార్యాం తాం అనుయాత్రా-నివారితాం|
సః ప్రతస్థే తతః యుక్త్యా స్వ-భృత్యైః అపి అతర్కితః॥26॥

ఏకాకీ చ భ్రమన్ తాన్ తాన్ దేశాన్ తీర్థాని చ వ్రజన్|
సః ప్రాప పుండ్ర-విషయం దీర్ఘదర్శీ సు-నిః-చయః॥27॥

తత్ర పత్తనే ఏకస్మిన్ అ-దూరే అప్-ధేః ప్రవిశ్య సః|
ఏకం దేవ-కులం శైవం తత్-ప్రాంగణే ఉపావిశత్॥28॥

తత్ర అర్క-కర-సంతాప-క్లాంతం దూర-అధ్వ-ధూసరం|
దదర్శ నిధిదత్త-ఆఖ్యః వణిక్ దేవ-అర్చన-ఆగతః॥29॥

సః తం తథా-విధం దృష్ట్వా స-ఉపవీతం సు-లక్షణం|
సంభావ్య చ ఉత్తమం విప్రం ఆతిథేయః అనయత్ గృహం॥30॥

తత్ర చ అపూజయత్ స్నాన-భోజన-ఆద్యైః తం ఉత్తమైః|
కః కుతః త్వం క్వ యాసి ఇతి విశ్రాంతం చ సః పృష్టవాన్॥31॥

దీర్ఘదర్శీ ఇతి విప్రః అహం అంగ-దేశాత్ ఇహ ఆగతః|
తీర్థ-యాత్రా-అర్థం ఇతి ఏవ గాంభీర్యాత్ సః అపి ఉవాచ తం॥32॥

తతః సః నిధిదత్తః అపి తం జగాద మహా-వణిక్|
సు-వర్ణ-ద్వీప-గమనాయ ఉద్యతః అహం వణిజ్యయా॥33॥

తత్ త్వం తిష్ఠ ఇహ మత్-గేహే యావత్ ఏష్యామి అహం తతః|
తీర్థ-యాత్రా-పరిశ్రాంతః విశ్రాంతః హి అథ యాస్యసి॥34॥

తత్ శ్రుత్వా సః అబ్రవీత్ దీర్ఘదర్శీ తర్హి మమ ఇహ కిం|
త్వయా ఏవ సహ యాస్యామి సార్థ-వాహ యథా-సుఖం॥35॥

ఏవం అస్తు ఇతి తేన ఉక్తే సాధునా సః అథ తత్-గృహే|
చిరాత్ అవాప్త-శయనః నిశాం మంత్రీ నినాయ తాం॥36॥

అన్యే-ద్యుః అథ తేన ఏవ వణిజా సహ వారి-ధిం|
గత్వా ఆరురోహ తత్-భాండ-పూర్ణం ప్రవహణం చ సః॥37॥

తేన గచ్ఛన్ ప్రవహణేన అప్-ధిం అద్భుత-భీషణం|
విలోకయన్ సః సంప్రాప స్వర్ణ-ద్వీపం క్రమేణ తత్||38||

క్వ మంత్రి-ముఖ్యతా చ అస్య క్వ వా అధ్వ-ఉల్లంఘిత-అంబు-ధిః|
అ-యశః-భీరవః కిం న కుర్వతే బత సాధవః||39||

తత్ర ద్వీపే సమం తేన కం-చిత్ కాలం ఉవాస సః|
వణిజా నిధిదత్తేన కుర్వతా క్రయ-విక్రయౌ||40||

ఆగచ్ఛన్ చ తతః అకస్మాత్ తత్-యుక్తః వహన-స్థితః|
కల్ప-వృక్షం దదర్శ అప్-ధౌ ఊర్మేః పశ్చాత్ సముత్థితం||41||

ప్రవాల-శాఖా-సు-భగైః స్కంధైః జాంబూనద-ఉజ్జ్వలైః|
ఫలైః మణి-మయైః కాంతైః కుసుమైః చ ఉపశోభితం||42||

తస్య స్కంధే చ సద్-రత్న-పర్యంక-ఉత్సంగ-వర్తినీం|
కన్యాం అత్యద్భుత-ఆకార-కమనీయాం అవైక్షత||43||

అహో కిం ఏతత్ ఇతి ఏవం యావత్ ధ్యాయతి సః క్షణం|
తావత్ సా వీణినీ కన్యా గాతుం ఏవం ప్రచక్రమే||44||

యత్ కర్మ-బీజం ఉప్తం యేన పురా నిః-చితం సః తత్ భుంక్తే|
పూర్వ-కృతస్య హి శక్యః విధినా అపి న కర్తుం అన్యథా-భావః||45||

ఇతి ఉద్గాయ క్షణాత్ తస్మిన్ అంభః-ధౌ దివ్య-కన్యకా|
స-కల్ప-ద్రుమ-పర్యంక-శయ్యా అత్ర ఏవ మమజ్జ సా||46||

కిం-అపి అ-పూర్వం అద్య ఇదం మయా దృష్టం ఇహ అద్భుతం|
క్వ అప్-ధిః క్వ దృష్ట-నష్టః అత్ర గాయత్-దివ్య-అంగనః తరుః||47||

యది వా వంద్యః ఏషః అప్-ధిః ఆకరః శశ్వత్ ఈదృశాం|
లక్ష్మీ-ఇందు-పారిజాత-ఆద్యాః న అస్మాత్ తే తే కిం ఉద్గతాః||48||

ఇతి తం చింతయంతం చ తత్-క్షణం దీర్ఘదర్శినం|
విలోక్య విస్మయ-ఆవిష్టం కర్ణ-ధార-ఆదయః అబ్రువన్||49||

ఏవం ఏషా సదా ఏవ ఇహ దృశ్యతే వర-కన్యకా|
నిమజ్జతి చ తత్-కాలం తవ ఏతత్ దర్శనం నవం||50||

ఇతి ఉక్తః తైః సమం తేన నిధిదత్తేన సః క్రమాత్|
మంత్రీ చిత్రీయమాణః అప్-ధేః తీరం పోత-గతః అభ్యగాత్||51||

తత్ర ఉత్తారిత-భాండేన తేన ఏవ వణిజా సహ|
జగామ హృష్ట-భృత్యేన స-ఉత్సవం సః అథ తత్-గృహం||52||

స్థిత్వా న అతిచిరం తత్ర నిధిదత్తం ఉవాచ తం|
స-అర్థ-వాహ భవత్-గేహే విశ్రాంతః అహం చిరం సుఖం||53||

ఇదానీం గంతుం ఇచ్ఛామి స్వ-దేశం భద్రం అస్తు తే|
ఇతి ఉక్త్వా తం అనిచ్ఛంతం అపి ఆమంత్ర్య వణిక్-పతిం||54||

దీర్ఘదర్శీ సః సత్త్వ-ఏక-సహాయః ప్రస్థితః తతః|
క్రమ-ఉల్లంఘిత-దూర-అధ్వా ప్రాప అంగ-విషయం నిజం||55||

తత్ర తం దదృశుః చారాః బహిః నగరం ఆగతం|
యే యశఃకేతునా రాజ్ఞా ప్రాఙ్న్యస్తాః తత్-గవేషణే||56||

తైః చ గత్వా సః విజ్ఞప్తః చారైః రాజా తం అభ్యగాత్।
స్వయం నిః-గత్య నగరాత్ తత్-విశ్లేష-సు-దుఃఖితః॥57॥

ఉపేత్య చ పరిష్వంగ-పూర్వం తం అభినంద్య సః।
నినాయ అభ్యంతరం భూ-పః చిర-అధ్వ-క్షామ-ధూసరం॥58॥

త్యక్త్వా అస్మాన్ కిం త్వయా నీతం న పరం బత మానసం।
యావత్ శరీరం అపి ఏతత్ నిః-స్నేహ-పరుషాం దశాం॥59॥

కిం వా భగవతః వేత్తి భవితవ్యస్య కః గతిం।
యద్ అకస్మాత్ తవ ఏషా అభూత్ తీర్థ-ఆది-గమనే మతిః॥60॥

తత్ బ్రూహి కే త్వయా భ్రాంతా దేశాః దృష్టం చ కిం నవం।
ఇతి తత్ర చ తం రాజా సః జగాద స్వ-మంత్రిణం॥61॥

తతః సు-వర్ణ-ద్వీప-అంతం సః అధ్వానం వర్ణయన్ క్రమాత్।
అబ్-ధౌ ఉద్గమినీం తస్మై తాం దృష్టాం దివ్య-కన్యకాం॥62॥

గాయంతీం త్రి-జగత్-సార-భూతాం కల్ప-తరు-స్థితాం।
యథావత్ కథయామాస దీర్ఘదర్శీ మహీ-భృతే॥63॥

సః తాం శ్రుత్వా ఏవ చ నృ-పః తథా స్మర-వశః అభవత్।
యథా తయా వినా మేనే నిష్ఫలే రాజ్య-జీవితే॥64॥

జగాద చ తం ఏక-అంతే నీత్వా స్వ-సచివం తదా।
ద్రష్టవ్యా అసౌ మయా అ-వశ్యం జీవితం న అస్తి మే అన్యథా॥65॥

యామి త్వత్-ఉక్తేన పథా ప్రణమ్య భవితవ్యతాం।
నివారణీయః న అహం తే న అనుగమ్యః చ సర్వాథా॥66॥

గుప్తం ఏకః హి యాస్యామి రాజ్యం రక్ష్యం తు మే త్వయా।
మత్-వచః మా అన్యథా కార్షీః శాపితః అసి మమ అసుభిః॥67॥

ఇతి ఉక్త్వా తత్-ప్రతివచః నిరస్య విససర్జ తం।
మంత్రిణం స్వ-గృహం రాజా చిర-ఉత్కం స్వ-జనం ప్రతి॥68॥

తత్ర అన్-అల్ప-ఉత్సవే అపి ఆసీత్ దీర్ఘదర్శీ సు-దుః-మనాః।
స్వామిని అ-సాధ్య-వ్యసనే సుఖం సత్-మంత్రిణాం కుతః॥69॥

అన్యే-ద్యుః చ సః తత్-హస్త-న్యస్త-రాజ్య-భరః నృ-పః।
యశఃకేతుః తతః ప్రాయాత్ నిశి తాపస-వేష-భృత్॥70॥

గచ్ఛన్ చ కుశనాభ-ఆఖ్యం మునిం మార్గే దదర్శ సః।
సః అత్ర తం తాపస-ఆకల్పం ప్రణతం మునిః ఆదిశత్॥71॥

లక్ష్మీదత్తేన వణిజా సహ పోతేన వారి-ధౌ।
గత్వా ప్రప్స్యసి తాం ఇష్టాం కన్యాం వ్రజ నిః-ఆకులః॥72॥

ఇతి తత్-వచసా ప్రీతాః తం ప్రణమ్య సః పార్థివః।
గచ్ఛన్ దేశాన్ నదీః అద్రీన్ క్రాంత్వా తం ప్రాపత్ అంబు-ధిం॥73॥

సుతార-శంఖ-ధవలైః వీచి-భ్రూభిః వికస్వరైః।
వీక్షమాణం ఇవ ఆవర్త-నేత్రైః ఆతిథ్య-సంభ్రమాత్॥74॥

తత్-తీరే వణిజా తేన ముని-ప్రోక్తేన సంగతిః।
లక్ష్మీదత్తేన జజ్ఞే అస్య స్వర్ణ-ద్వీపం యియాసునా॥75॥

తేన ఏవ సహ చక్ర-అంక-పాద-ముద్రా-ఆది దర్శనాత్|
ప్రహ్వేణ ఆరుహ్య వహనం ప్రతస్థే సః అంబు-ధౌ నృ-పః||76||

మధ్యం అప్-ధేః చ సంప్రాప్తే వహనే వారి-మధ్యతః|
ఉదగాత్ కల్ప-విటపి-స్కంధ-స్థా సా అత్ర కన్యకా||77||

యావత్ పశ్యతి తాం రాజా చకోరః ఇవ చంద్రికాం|
తావత్ సా గాయతి స్మ ఏవం వల్లకీ-వాద్య-సుందరం||78||

యత్ కర్మ-బీజం ఉప్తం యేన పురా నిః-చితం సః తత్ భుంక్తే|
పూర్వ-కృతస్య హి శక్యః విధినా అపి న కర్తుం అన్యథా-భావః||79||

తస్మాత్ యత్ర యథా యద్ భవితవ్యం యస్య దైవ-యోగేన|
తత్ర తథా తత్-ప్రాప్త్యై వివశః అసౌ నీయతే అత్ర న భ్రాంతిః||80||

ఇతి సూచిత-భవ్య-అర్థాం గాయంతీం తాం విభావయన్|
నిః-స్పందః సః క్షణం తస్థౌ రాజా స్మర-శర-ఆహతః||81||

రత్న-ఆకర నమః సత్యం అ-గాధ-హృదయాయ తే|
యేన త్వయా ఏతాం ప్రచ్ఛాద్య విప్రలబ్ధః హరిః శ్రియా||82||

తత్ సురైః అపి అ-లభ్య-అంతం స-పక్ష-క్ష్మా-భృత్-ఆశ్రయం|
శరణం త్వాం ప్రపన్నః అహం ఇష్ట-సిద్ధిం విధత్స్వ మే||83||

ఏవం యావత్ సముద్రం తం సః నతః స్తౌతి భూమి-పః|
తావత్ సా కన్యకా తత్ర నిమమజ్జ స-పాద-పా||84||

తత్ దృష్ట్వా ఏవ అనుమార్గే అస్యాః సః రాజా ఆత్మానం అక్షిపత్|
వారి-ధౌ అత్ర కామ-అగ్ని-సంతాపస్య ఇవ శాంతయే||85||

తత్ వీక్ష్య అ-శంకితం మత్వా వినష్టం తం సః సత్-జనః|
లక్ష్మీదత్తః వణిక్ దుఃఖాత్ దేహ-త్యాగ-ఉద్యతః అభవత్||86||

మా కార్షీః సాహసం న అస్తి మగ్నస్య అస్య అంభు-ధౌ భయం|
ఏషః రాజా యశఃకేతుః నామ్నా తాపస-వేష-భృత్||87||

ఏతత్ కన్యా-అర్థం ఆయాతః పూర్వ-భార్యా ఇయం అస్య చ|
ఏతాం ప్రాప్య పునః చ అసౌ అంగ-రాజ్యం సమేష్యతి||88||

ఇతి అథ ఆశ్వాసితః వాచా తత్-కాలం గగన-ఉత్థయా|
స-అర్థ-వాహః యథా-కామం సః జగామ ఇష్ట-సిద్ధయే||89||

సః రాజా అపి యశఃకేతుః నిమగ్నః అంతః మహా-ఉద-ధౌ|
అకస్మాత్ నగరం దివ్యం అపశ్యత్ జాత-విస్మయః||90||

భాస్వత్-మణిమయ-స్తంభైః కాంచన-ఉజ్జ్వల-భిత్తిభిః|
విరాజమానం ప్రాసాదైః ముక్తా-జాల-గవ-అక్షకైః||91||

నానా-రత్న-శిలా-పట్ట-బద్ధ-సోపాన-వాపికైః|
కామ-దైః కల్ప-వృక్ష-ఆద్యైః ఉద్యానైః ఉపశోభితం||92||

సమృద్ధే అపి పురే తత్ర నిః-జనే అథ గృహం గృహం|
అనుప్రవిశ్య న యదా తాం దదర్శ ప్రియాం క్వ-చిత్||93||

తదా విచిన్వన్ దృష్ట్వా ఏకం ఉత్తుంగం మణి-మందిరం|
ఆరుహ్య ద్వారం ఉద్ఘాట్య ప్రవివేశ సః భూ-పతిః||94||

ప్రవిశ్య చ అంతః సత్-రత్న-పర్యంక-స్థితం ఏకకం।
వస్త్ర-ఆచ్ఛాదిత-సర్వ-అంగం శయానం కం-చిత్ ఐక్షత॥95॥

కిం స్యాత్ సా ఏవ ఇతి స-ఉత్కంఠం ఉద్ఘాటయతి తత్-ముఖం।
యావత్ తావత్ అపశ్యత్ తాం స్వ-ఈప్సితాం ఏవ సః అంగనాం॥96॥

స్రస్త-నీల-అంశుక-ధ్వాంత-హసత్-ముఖ-శశి-శ్రియం।
జ్యోత్స్నా-అవదాతాం పాతాల-గతాం ఇవ దివా నిశాం॥97॥

తత్-దర్శనేన చ అస్య అభూత్ అవస్థా కా-అపి సా తదా।
గ్రీష్మ-ఋతౌ మరు-పాంథస్య సరిత్-సందర్శనేన యా॥98॥

సా అపి ఉన్మీలిత-చక్షుః తం కల్యాణ-ఆకృతి-లక్షణం।
వీక్ష్య అకస్మాత్ తథా-ప్రాప్తం సంభ్రమాత్ శయనం జహౌ॥99॥

కృత-ఆతిథ్యా నత-ముఖీ పూజయంతీ ఇవ పాదయోః।
ఫుల్ల-ఈక్షణ-ఉత్పల-న్యాసైః శనైః ఏతం ఉవాచ చ॥100॥

కః భవాన్ కిం అగమ్యం చ ప్రవిష్టః అసి రసా-తలం।
రాజ-చిహ్న-అంకిత-తనోః కిం చ తే తాపస-వ్రతం॥101॥

ఇతి ఆదిశ మహా-భాగ ప్రసాదః యది తే మయి।
ఏవం తస్యాః వచః శ్రుత్వా సః రాజా ప్రత్యువాచ తాం॥102॥

అంగ-రాజః యశఃకేతుః ఇతి నామ్నా అస్మి సుందరి।
ఆప్తాత్ అన్వహ-దృశ్యాం చ త్వాం అశ్రౌషం ఇహ అంబు-ధౌ॥103॥

తతః త్వత్-అర్థం కృత్వా ఇమం వేషం రాజ్యం విముచ్య చ।
ఆగత్య ఏష ప్రవిష్టః అహం అనుమార్గేణ తే అంబు-ధిం॥104॥

తత్ మే కథయ కా అసి త్వం ఇతి ఉక్తే తేన చ అథ సా।
స-లజ్జా స-అనురాగా చ స-ఆనందా చ ఏవం అభ్యధాత్॥105॥

మృగాంకసేనః ఇతి అస్తి శ్రీమాన్ విద్యాధర-అధిపః।
మాం మృగాంకవతీం నామ్నా విద్ధి తస్య సుతాం ఇమాం॥106॥

సః మాం అస్మిన్ స్వ-నగరే విముచ్య ఏకాకినీం పితా।
న జానే హేతునా కేన గతః క్వ అపి స-పౌరకః॥107॥

తేన అహం శూన్య-వసతేః నిర్విణ్ణా ఉన్మజ్జ్య వారి-ధేః।
యంత్ర-కల్ప-ద్రుమ-ఆరూఢా గాయామి భవితవ్యతాం॥108॥

ఏవం ఉక్తవతీ తేన స్మరతా తత్ మునేః వచః।
తథా అరజ్యత సా రాజ్ఞా వచోభిః ప్రేమ-పేశలైః॥109॥

యథా అనురాగ-వివశా భార్యాత్వం తస్య తత్-క్షణం।
అంగీ-చకార వీరస్య సమయం తు ఏకం అభ్యధాత్॥110॥

శుక్ల-కృష్ణ-చతుర్దశ్యాం అష్టమ్యాం చ ఆర్య-పుత్ర తే।
ప్రతి-మాసం అనాయత్తా చతురః దివసాన్ అహం॥111॥

యత్ర క్వ-అపి దినేషు ఏషు గచ్ఛంతీ చ అస్మి న త్వయా।
ప్రష్టవ్యా న నిషేద్ధవ్యా కారణం హి అత్ర విద్యతే॥112॥

ఏవం తాం ఉక్త-సమయాం సః రాజా దివ్య-కన్యకాం।
తథా ఇతి ఉక్త్వా ఏవ గాంధర్వ-విధినా పరిణీతవాన్॥113॥

భేజే తతః చ సంభోగ-సుఖం తత్ర తయా సహ|
యథా అభూత్ అన్యః ఏవ అస్యాః మాన్మథః మండన-క్రమః||114||

కేశేషు స్రస్త-మాల్యేషు కచ-గ్రహ-నఖ-ఆవలీ|
బింబ-అధరే అథ నిష్పీత-నీరాగే దశన-క్షతిః||115||

కుచయోః కర-జ-శ్రేణిః భిన్న-మాణిక్య-మాలయోః|
లుప్త-అంగ-రాగేషు అంగేషు గాఢ-ఆలింగన-రాగితా||116||

ఇతి తత్-దివ్య-సంభోగ-సుఖ-అవస్థితం అత్ర తం|
సా మృగాంకవతీ భార్యా భూ-పం ప్రాహ ఇదం ఏకదా||117||

త్వం ఇహ ఏవ ప్రతీక్షేథాః కార్య-అర్థం క్వ-అపి యామి అహం|
అద్య సా ఏషా హి సంప్రాప్తా మమ కృష్ణ-చతుర్దశీ||118||

ఇహ స్థః తు ఆర్య-పుత్ర అముం మా స్మ గాః స్ఫాటికం గృహం|
మా అత్ర వాప్యాం నిపతితః భూ-లోకం త్వం గమిష్యసి||119||

ఇతి ఉక్త్వా సా తం ఆమంత్ర్య యయౌ తస్మాత్ పురాత్ బహిః|
రాజా అపి ప్రాప్త-ఖడ్గః తాం ఛన్నః జిజ్ఞాసుః అన్వగాత్||120||

తత్ర అపశ్యత్ తమః-శ్యామం వ్యాత్త-వక్త్ర-బిలం చ సః|
స-ఆకారం ఇవ పాతాలం ఆయాంతం రాక్షసం నృ-పః||121||

సః రాక్షసః నిపత్య ఏవ ముక్త-ఘోర-రవః తదా|
తాం మృగాంకవతీం వక్త్రే నిక్షిప్య ఏవ నిగీర్ణవాన్||122||

తత్ దృష్ట్వా ఏవ అతి-కోపేన సహసా సః జ్వలన్ ఇవ|
నిః-మోక-ముక్త-భుజగ-శ్యామలేన మహా-అసినా||123||

కోష-ఆకృష్టేన ధావిత్వా రాజ-సింహః అభిధావతః|
చిచ్ఛేద రక్షసః తస్య సందష్ట-ఓష్ఠ-పుటం శిరః||124||

రక్షః-కబంధ-వాంతేన రాజ్ఞః తస్య అస్ర-వారిణా|
క్రోధ-జః అథ శశామ అగ్నిః న తు కాంతా-వియోగ-జః||125||

తతః మోహ-నిశా-అంధే అస్మిన్ వినష్ట-గతికే నృ-పే|
అకస్మాత్ మేఘ-మలినస్య అంగం భిత్త్వా ఇవ రక్షసః||126||

తస్య ఉద్యోతిత-దిక్-చక్రా చంద్ర-మూర్తిః ఇవ అ-మలా|
సా మృగాంకవతీ జీవంతీ అ-క్షత-అంగీ వినిర్యయౌ||127||

తాం తథా సంకట-ఉత్తీర్ణాం దృష్ట్వా కాంతాం స-సంభ్రమం|
ఏహి ఏహి ఇతి వదన్ రాజా ప్రధావ్య ఏవ ఆలిలింగ సః||128||

ప్రియే కిం ఏతత్ స్వప్నః అయం ఉత మాయా ఇతి తేన సా|
పృష్టా నృ-పేణ సంస్మృత్య విద్యాధరీ ఏవం అబ్రవీత్||129||

శృణు ఆర్య-పుత్ర న స్వప్నః న మాయా ఇయం అయం పునః|
విద్యాధర-ఇంద్రాత్ స్వ-పితుః శాపః అభూత్ ఈదృశః మమ||130||

బహు-పుత్రః అపి సః హి మే పితా పూర్వం వసన్ ఇహ|
మయా వినా అతి-వాత్సల్యాత్ న ఆహారం అకరోత్ సదా||131||

అహం చ సర్వదా శర్వ-పూజా-ఆసక్తా ఇహ నిః-జనే|
చతుర్దశ్యోః అథ అష్టమ్యోః ఆగచ్ఛం పక్షయోః ద్వయోః||132||

ఏకదా చ చతుర్దశ్యాం ఇహ ఆగత్య రసాత్ మమ|
చిరం గౌరీం సమర్చంత్యా దైవాత్ అవసితం దినం||133||

తత్ అహర్ మత్-ప్రతీక్షః సన్ క్షుధితః అపి సః మత్-పితా|
న అభుంక్త న అపిబత్ కిం-చిత్ ఆసీత్ క్రుద్ధః తు మాం ప్రతి||134||

తతః రాత్రౌ ఉపేతాం మాం స-అపరాధాం అధః-ముఖీం|
భవితవ్య-బల-గ్రస్త-మత్-స్నేహః శపతి స్మ సః||135||

యథా త్వత్-అవలేపేన గ్రస్తః అద్య అహం అయం క్షుధా|
మాసి మాసి తథా అష్టమ్యోః చతుర్దశ్యోః చ కేవలం||136||

హర-అర్చన-రసాత్ యంతీం అత్ర ఏవ త్వాం బహిః పురే|
నామ్నా కృతాంతసంత్రాసః రాక్షసః నిగరిష్యతి||137||

భిత్త్వా భిత్త్వా అస్య హృదయం జీవంతీ చ నిరేష్యసి|
న స్మరిష్యసి శాపం చ న తాం నిగరణ-వ్యథాం||138||

స్థాస్యసి ఏకాకినీ చ అత్ర ఇతి ఉక్త-శాప-వచాః శనైః|
సః అనునీతః మయా ధ్యాత్వా శాప-అంతం మే అబ్రవీత్ పితా||139||

భర్తా భూత్వా యశఃకేతు-నామ- అంగ-నృ-పతిః యదా|
రాక్షసేన నిగీర్ణాం త్వాం దృష్ట్వా తం నిహనిష్యతి||140||

తదా త్వం మోక్ష్యసే శాపాత్ హృదయాత్ తస్య నిః-గతా|
సంస్మరిష్యసి ఊాప-ఆది విద్యాః సర్వాః తథా నిజాః||141||

ఇతి ఆదిశ్య సః శాప-అంతం త్యక్త్వా మాం ఏకకాం ఇహ|
నిషధ-అద్రిం గతః తాతః భూ-లోకం స-పరిచ్ఛదః||142||

అహం తథా చరంతీ చ శాప-మోహాత్ ఇహ అవసం|
క్షీణః చ ఏష సః శాపః మే జాతా సర్వత్ర చ స్మృతిః||143||

తత్ తాత-పార్శ్వం అధునా నిషధ-అద్రిం వ్రజామి అహం|
శాప-అంతే స్వాం గతిం యామ ఇతి ఏష సమయః హి నః||144||

త్వం ఇహ ఆస్స్వ స్వ-రాష్ట్రం వా వ్రజ స్వాతంత్ర్యం అత్ర తే|
ఏవం తయా ఉక్తే సః నృ-పః దుఃఖితః అర్థయతే స్మ తాం||145||

సప్త-అహాని న గంతవ్యం ప్రసీద సు-ముఖి త్వయా|
క్షిపావ తావత్ ఔత్సుక్యం ఉద్యానే క్రీడనైః ఇహ||146||

త్వం గచ్ఛ అథ పితుః స్థానం యాస్యామి అహం అపి స్వకం|
ఏతత్ తత్-వచనం ముగ్ధా తథా ఇతి అంగీ-చకార సా||147||

తతః అత్ర రేమే సః తయా సహ ఉద్యానేషు కాంతయా|
స-జల-ఉత్పల-నేత్రాసు వాపీషు షడ్-అహం నృ-పః||148||

మా స్మ యాతం విహాయ అస్మాన్ ఇతి పూత్ కుర్వతీషు ఇవ|
ఉత్క్షిప్త-వీచి-హస్తాసు హంస-సారస-నిః-స్వనైః||149||

సప్తమే అహ్ని సః యుక్త్యా తాం ప్రియాం తత్ర ఆనయత్ గృహే|
భూ-లోక-ప్రాపిణీ యత్ర సా యంత్ర-ద్వార-వాపికా||150||

తత్ర కంఠే గృహీత్వా తాం తస్యాం వాప్యాం నిపత్య సః|
ఉత్తస్థౌ స్వ-పుర-ఉద్యాన-వాపీ-మధ్యాత్ తయా సహ||151||

తత్ర కాంతా-సఖం ప్రాప్తం తం దృష్ట్వా ఉద్యాన-పాలకాః|
హృష్టాః తత్ మంత్రిణే గత్వా జగదుః దీర్ఘదర్శినే||152||

సః అపి ఏత్య పాద-పతితః తం ఆనీత-ఈప్సిత-అంగనం|
దృష్ట్వా ప్రావేశయత్ మంత్రీ స-పౌరః అభ్యంతరం నృ-పం||153||

అహో సా ఏషా కథం ప్రాప్తా రాజ్ఞా దివ్య-అంగనా అమునా|
వ్యోమ్ని ఇవ విద్యుత్ ఇవ యా క్షణ-దృశ్యా మయా ఈక్షితా||154||

యత్ యస్య లిఖితం ధాత్రా లలాట-అ-క్షర-పంక్తిషు|
తత్ అ-వశ్యం అసంభావ్యం అపి తస్య ఉపతిష్ఠతే||155||

ఇతి అత్ర మంత్రి-ముఖ్యే అస్మిన్ ధ్యాయతి అన్య-జనే అపి చ|
దివ్య-స్త్రీ-ప్రాప్తి-స-అశ్చర్యం రాజ-అగమన-స-ఉత్సవే||156||

సా మృగాంకవతీ దృష్ట్వా తం స్వ-దేశ-గతం నృ-పం|
ఇయేష పూర్ణ-సప్త-అహా యాతుం వైద్యాధరీం గతిం||157||

న ఆవిరాసీత్ చ విద్యా అస్యాః స్మృతా అపి ఉత్పతనీ తదా|
తతః సా ముషితా ఇవ అత్ర విషాదం అగమత్ పరం||158||

కిం అకస్మాత్ విషణ్ణా ఇవ దృశ్యసే వద మే ప్రియే|
ఇతి ఉక్తా తేన రాజ్ఞా సా విధ్యాదరీ ఏవం అబ్రవీత్||159||

స్థితా అహం శాప-ముక్తా అపి త్వత్-స్నేహాత్ యత్ ఇయత్ చిరం|
తేన విద్యా మమ భ్రష్టా నష్టా దివ్యా చ సా గతిః||160||

తత్ శ్రుత్వా హంత సిద్ధా ఇయం మమ విద్యాధరీ ఇతి సః|
రాజా తతః యశఃకేతుః పూర్ణం చక్రే మహా-ఉత్సవం||161||

తత్ దృష్ట్వా దీర్ఘదర్శీ సః మంత్రీ గత్వా గృహం నిశి|
శయనీయ-గతః అకస్మాత్ హృత్-స్ఫోటేన వ్యపద్యత||162||

తతః అనుభూయ తత్-శోకం ధృత-రాజ్య-భరః స్వయం|
యశఃకేతుః చిరం తస్థౌ సః మృగాంకవతీ-యుతః||163||

ఇతి ఏతాం కథయిత్వా మార్గే తస్మై కథాం సః వేతాలః|
అవదత్ పునః త్రివిక్రమసేనం నృ-పతిం తం అంస-గతః||164||

తత్ బ్రూహి భూ-పతే తే సంపన్నే స్వామినః తథా అభ్యుదయే|
హృదయం స-పది స్ఫుటితం తస్య మహా-మంత్రిణః కిం ఇతి||165||

దివ్య-స్త్రీ న మయా కిం ప్రాప్తా ఇతి శుచా అస్ఫుటత్ హృదయం|
కిం వా రాజ్యం అభీప్సోః రాజ-ఆగమ-జేన దుఃఖేన||166||

ఏతత్ చ యది న వక్ష్యసి మహ్యం జానన్ అపి ఇహ తత్ రాజన్|
ధర్మః చ తవ వినంక్ష్యతి యాస్యతి దలశః చ ఝటితి శిరః||167||

శ్రుత్వా ఇతి తు త్రివిక్రమసేనః రాజా జగాద వేతాలం|
న ఏతత్ తస్మిన్ ద్వయం అపి శుభ-చరితే యుజ్యతే హి మంత్రి-వరే||168||

కిం తు స్త్రీ-మాత్ర-రసాత్ ఉపేక్షితం యేన భూ-భుజా రాజ్యం|
తస్య అధునా తు దివ్య-స్త్రీ-రక్తస్య అత్ర కా వార్తా||169||

తత్ మే కష్టే అపి కృతే ప్రత్యుత దోషః బత అధికీభూతః|
ఇతి తస్య విభావయతః హృదయం తత్-మంత్రిణః స్ఫుటితం||170||

ఇతి ఉక్తే నర-పతినా పునః సః మాయీ వేతాలః నిజ-పదం ఏవ తత్ జగామ|
రాజా అపి ప్రసభం అవాప్తుం అన్వధావత్ భూయః అపి ద్రుతం అథ తం సః ధీర-చేతాః||171||

13 వ కథ

అథ గత్వా పునః ప్రాప్య శింశపాతః తతః నృ-పః|
సః త్రివిక్రమసేనః తం స్కంధే వేతాలం ఆదదే||1||

ఆయాంతం చ సః వేతాలః భూయః తం నృ-పం అబ్రవీత్|
రాజన్ శృణు కథాం ఏకాం సంక్షిప్తాం వర్ణయామి తే||2||

అస్తి వారాణసీ నామ పురీ హర-నివాస-భూః|
దేవస్వామీ ఇతి తత్ర ఆసీన్ మాన్యః నర-పతేః ద్వి-జః||3||

మహా-ధనస్య తస్య ఏకః హరిస్వామీ ఇతి అభూత్ సుతః|
తస్య భార్యా చ లావణ్యవతీ ఇతి అత్యుత్తమా అభవత్||4||

తిలోత్తమా-ఆది-నాక-స్త్రీ-నిః-మాణే ప్రాప్త-కౌశలః|
అనర్ఘ-రూప-లావణ్యాం మన్యే యాం నిర్మమే విధిః||5||

తయా సః కాంతయా సాకం హరిస్వామీ కదా-చన|
రతి-శ్రాంతః యయౌ నిద్రాం హర్మ్యే చంద్ర-అంశు-శీతలే||6||

తత్ కాలం తేన మార్గేణ కామ-చారీ విహాయసా|
ఆగాత్ మదనవేగ-ఆఖ్యః విద్యాధర-కుమారకః||7||

సః తత్ర లావణ్యవతీం పత్యుః పార్శ్వే దదర్శ తాం|
సుప్తాం రతి-క్లమ-స్రస్త-వస్త్ర-వ్యక్త-అంగ-సౌష్ఠవాం||8||

తత్-రూప-హృత-చిత్తః సన్ మదన-అంధః సః తత్ క్షణం|
సుప్తాం ఏవ నిపత్య ఏతాం గృహీత్వా నభసా యయౌ||9||

క్షణాత్ ప్రబుద్ధః అథ యువా హరిస్వామీ సః తత్-పతిః|
ప్రాణ-ఈశ్వరీం అపశ్యన్ తాం ఉదతిష్ఠత్ స-సంభ్రమః||10||

అహో కిం ఏతత్ క్వ గతా కుపితా సా ను కిం మయి|
ఛన్నా జిజ్ఞాసితుం కిం మే చిత్తం పరిహసతి ఉత||11||

ఇతి అన్-ఏక-వికల్ప-ఓఘ-వ్యాకులః తాం ఇతః తతః|
హర్మ్య-ప్రాసాద-వలభీషు అన్విష్యన్ సః అభ్రమత్ నిశి||12||

అ-గృహ-ఉద్యానతః చిన్వన్ యత్ న ప్రాప కుతః అపి తాం|
తత్ సః శోక-అగ్ని-సంతప్తః విలలాప అశ్రు-గద్గదం||13||

హా చంద్ర-బింబ-వదనే హా జ్యోత్స్నా-గౌరీ హా ప్రియే|
రాత్ర్యా తుల్య-గుణ-ద్వేషాత్ కిం ను సోఢా అసి న అనయా||14||

త్వయా కాంత్యా జితః బిభ్యత్ ఇవ చందన-శీతలైః|
కరైః అసుఖయత్ యః మాం సః అయం ఇందుః త్వయా వినా||15||

లబ్ధ-అంతరః ఇవ ఇదానీం తైః ఏవ తుదతి ప్రియే|
ప్రజ్వలద్భిః ఇవ అంగారైః విష-దిగ్ధైః ఇవ ఆశు-గైః16||

ఇతి ఆది క్రందతః తస్య సా హరిస్వామినః తదా|
కృచ్ఛ్రాత్ వ్యతీయాయ నిశా న పునః విరహ-వ్యథా||17||

ప్రాతః బిభేద విశ్వస్య కరైః సంతమసం రవిః|
భేత్తుం న చక్షమే తస్య మోహ-అంధ-తమసం పునః||18||

విలబ్ధః ఇవ చక్ర-ఆహ్వైః తస్య తీర్ణ-నిశైః తదా|
భేజే శత-గునీ-భావం కరుణా-క్రందిత-ధ్వనిః||19||

స్వ-జనైః సాంత్వ్యమానః అపి వియోగ-అనల-దీపితః|
న చ లేభే ద్వి-జ-యువా ధృతిం తాం ప్రేయసీం వినా||20||

ఇహ స్థితం ఇహ స్నాతం కృతం అత్ర ప్రసాధనం|
విహృతం చ తయా అత్ర ఇతి యయౌ తు ఇతః ఇతః రుదన్||21||

మృతా తావత్ న సా తత్ కిం ఆత్మా ఏవం హన్యతే త్వయా|
అ-వశ్యం తాం అవాప్తాసి జీవన్ జాతు కుతః-చన||22||

తత్ ధైర్యం అవలంబస్వ తాం గవేషయ చ ప్రియాం|
అప్రాప్యం నామ న ఇహ అస్తి ధీరస్య వ్యవసాయినః||23||

ఇతి బంధు-సు-హృత్-వాక్యైః బోధితః సః అథ కృచ్ఛ్రతః|
దినైః కైః-చిత్ హరిస్వామీ బబంధ ధృతిం ఆస్థయా||24||

అచింతయత్ చ సర్వ-స్వం కృత్వా బ్రాహ్మణ-సాత్ అహం|
భ్రమామి తావత్ తీర్థాని క్షపయామి అఘ-సంచయం||25||

పాప-క్షయాత్ హి తాం జాతు ప్రియాం భ్రామ్యన్ అవాప్నుయాం|
ఇతి ఆలోచ్య యథా-అవస్థం స్నాన-ఆది ఉత్థాయ సః అకరోత్||26||

అన్యే-ద్యుః చ విచిత్ర-అన్న-పానం సత్త్రే ద్వి-జన్మనాం|
చకార అవారితం కిం చ దదౌ ధనం అ-శేషతః||27||

బ్రాహ్మణ్య-మాత్ర-విత్తస్య నిః-గత్య ఏవ స్వ-దేశతః|
ప్రియా-ప్రాప్తి-ఇచ్ఛయా సః అథ తీర్థాని భ్రమితుం యయౌ||28||

భ్రామ్యతః చ జగామ అస్య భీమః గ్రీష్మ-ఋతు-కేసరీ|
ప్రచండ-ఆదిత్య-వదనః దీప్త-తత్-రశ్మి-కేసరః||29||

ప్రియా-విరహ-సంతప్త-పాంథ-నిః-శ్వాస-మారుతైః|
న్యస్త-ఉష్మాణః ఇవ అత్యుష్ణాః వాంతి స్మ చ సమీరణాః||30||

శుష్యత్-విదీర్ణ-పంకాః చ హృదయైః స్ఫుటితైః ఇవ|
జల-ఆశయా దదృశిరే ఘర్మ-లుప్త-అంబు-సంపదః||31||

చీరీ-చీత్-కార-ముఖరాః తాప-మ్లాన-దల-అధరాః|
మధు-శ్రీ-విరహాత్ మార్గేషు అరుదన్ ఇవ పాద-పాః||32||

తస్మిన్ కాలే అర్క-తాపేన వియోగేన క్షుధా తృషా|
నిత్య-అధ్వనా చ సః క్లాంతః విరూక్ష-క్షామ-ధూసరః||33||

భోజన-అర్థీ హరిస్వామీ ప్రాప గ్రామం క్వ-చిత్ భ్రమన్|
పద్మనాభ-అభిధానస్య గృహం విప్రస్య సత్త్రిణః||34||

తత్ర దృష్ట్వా సః భుంజానాన్ విప్రాన్ అభ్యంతరే బహూన్|
ద్వార-శాఖాం సమాలంబ్య తస్థౌ నిః-శబ్ద-నిః-చలః||35||

తథా-స్థితం తం ఆలోక్య సత్త్రిణః తస్య గేహినీ|
పద్మనాభస్య సంజాత-దయా సాధ్వీ వ్యచింతయత్||36||

అహో క్షుత్ నామ గుర్వీ ఏషా న కుర్యాత్ కస్య లాఘవం|
యత్ ఏవం అయం అన్న-అర్థీ కః అపి ఆస్తే ద్వారి అధః-ముఖః||37||

దూర-అధ్వ-అభ్యాగతః స్నాతః తావత్ క్షిణ-ఇంద్రియః క్షుధా|
తత్ ఏషః చ అన్న-దానస్య పాత్రం ఇతి అవధార్య సా||38||

పరమ-అన్న-భృతం సాధ్వీ తస్మై స-ఘృత-శర్కరం|
పాత్రం ఉత్క్షిప్య పాణిభ్యాం ఆనీయ ప్రశ్రితా దదౌ||39||

జగాద చ ఏతం భుంక్ష్వ ఏతత్ గత్వా వాపీ-తటే క్వ-చిత్|
ఇదం స్థానం సముచ్ఛిష్టం భుంజానైః బ్రాహ్మనైః వృతం||40||

తథా ఇతి సః అన్న-పాత్రం తత్ గృహీత్వా న అతిదూరతః|
గత్వా స్థాపితవాన్ వాప్యాః తటే వట-తరోః అధః||41||

ప్రక్షాల్య పాణి-పాదం చ వాప్యాం ఆచమ్య చ అత్ర సః|
యావత్ భక్షయితుం తుష్టః పరమ-అన్నం ఉపైతి తత్||42||

తావత్ గృహీత్వా కృష్ణ-అహిం చంచ్వా పాద-యుగేన చ|
శ్యేనః కుతః-చిత్ ఆగత్య తరౌ తస్మిన్ ఉపావిశత్||43||

తేన తస్య ఉహ్యమానస్య సర్పస్య ఆక్రమ్య పక్షిణా|
ఉత్క్రాంత-జీవితస్య అస్యాత్ విష-లాలా వినిర్యయౌ||44||

సా తత్ర అధః-స్థితే తస్మిన్ అన్న-పాత్రే అపతత్ తదా|
తత్ చ అదృష్ట్వా హరిస్వామీ సః ఏత్య అన్నం అభుంక్త తత్||45||

క్షుధా-అర్తస్య తదా తస్య మృష్ట-అన్నం తత్ క్షణేన తత్|
కృత్స్నం భుక్తవతః తీవ్రా ప్రోదభూత్ విష-వేదనా||46||

అహో విధౌ విపర్యస్తే న విపర్యస్యతి ఇహ కిం|
యత్ విషీ-భూతం అన్నం మే స-క్షీర-ఘృట-శర్కరం||47||

ఇతి జల్పన్ విష-అర్తః సః హరిస్వామీ పరిస్ఖలన్|
గత్వా తాం సత్త్రిణః తస్య విప్రస్య ఉవాచ గేహినీం||48||

త్వత్-దత్తాత్ విషం అన్నాత్ మే జాతం తత్ విష-మంత్రిణం|
కం-చిత్ మమ ఆనయ క్షిప్రం బ్రహ్మ-హత్యా అన్యథా అస్తి తే||49||

ఇతి ఉక్త్వా ఏవ సః తాం సాధ్వీం కిం ఏతత్ ఇతి విహ్వలాం|
హరిస్వామీ పరావృత్త-నేత్రః ప్రాణైః వ్యయుజ్యత||50||

తతః సా తేన నిః-దోషా అపి ఆతిథేయీ అపి సత్త్రిణా|
భార్యా నిష్కాసితా గేహాత్ మిథ్యా-ఆతిథి-వధ-క్రుధా||51||

సా అపి ఉత్పన్న-మృషా-వద్యా సు-శుభాత్ అపి కర్మణః|
జాత-అవమానా తపసే సాధ్వీ తీర్థం అశిశృఇయత్||52||

కస్య విప్ర-వధః సః అస్తు సర్ప-శ్యేన-అన్న-దేశు ఇతి|
తత్ అభూత్ ధర్మ-రాజ-అగ్రే వాదః న ఆసీత్ తు నిః-ణయః||53||

తత్ త్రివిక్రమసేన త్వం రజన్ బ్రూహి మమ అధునా|
కస్య సా బ్రహ్మ-హత్యా ఇతి పూర్వః శాపః సః తే అన్యథా||54||

ఇతి వేతాలతః రాజా శ్రుత్వా శాప-నియంత్రితః|
సః త్రివిక్రమసేనః తం ముక్త-మౌనః అబ్రవీత్ ఇదం||55||

తస్య తత్ పాతకం తావత్ సర్పస్య యది వా అస్య కః|
వివశస్య అపరాధః అస్తి భక్ష్యమాణస్య శత్రుణా||56||

అథ స్యేనస్య తేన అపి కిం దుష్టం క్షుధిత-ఆత్మనా।
అకస్మాత్ ప్రాప్తం ఆనీయ భక్ష్యం భక్షయతా నిజం॥57॥

దం-పత్యోః అన్న-దాత్రోః వా తయోః ఏకస్య వా కుతః।
అభావ్య-దోషౌ ధర్మ-ఏక-ప్రవృత్తౌ తౌ ఉభౌ యతః॥58॥

తత్ అహం తస్య మన్యే సా బ్రహ్మ-హత్యా జడ-ఆత్మనః।
అవిచార్య ఏవ యః బ్రూయాత్ ఏషాం ఏక-తమస్య తాం॥59॥

ఇతి ఉక్తవతః అస్య నృ-పస్య అంసాత్ భూయః అపి అగాత్ సః వేతాలః।
నిజ-పదం ఏవ నృ-పః అపి సః పునః అపి ధీరః తం అన్వగాత్ ఏవ॥60॥

14 వ కథ

సః త్రివిక్రమసేనః అథ గత్వా తం శింశపా-తరోః|
భూయః అపి ఆసాద్య వేతాలం స్కంధే జగ్రాహ భూ-పతిః||1||

ప్రస్థితం చ తం ఉర్వీ-ఈశం సః వేతాలః అభ్యధాత్ పునః|
రాజన్ శ్రాంతః అసి తత్ చిత్రాం కథాం ఆఖ్యామి తే శృణు||2||

అస్తి అయోధ్యా ఇతి నగరీ రాజ-ధానీ బభూవ యా|
రక్షః-కుల-కృత-అంతస్య రామ-రూపస్య శార్ఙ్గిణః||3||

తస్యాం రాజా అభవత్ వీరకేతుః నామ రరక్ష యః|
క్షోణీం ఇమాం మహా-బాహుః ప్రాకారః నగరీం ఇవ||4||

తస్మిన్ మహీ-పతౌ అస్యాం పుర్యాం ఏకః మహా-వణిక్|
రత్నదత్త-అభిధానః అభూత్ వణిక్-నీవహ-నాయకః||5||

నందయంతీ-అభిధానాయాం పత్న్యాం తస్య ఉదపద్యత|
సుతా రత్నవతీ నామ దేవతా-ఆరాధన-అర్జితా||6||

సా చ తస్య పితుః వేశ్మని అవర్ధత మనస్వినీ|
రూప-లావణ్య-వినయైః సహ ఏవ సహ-జైః గుణైః||7||

యౌవన-స్థాం చ తాం తస్మాత్ రత్నదత్తాత్ న కేవలం|
మహాంతః వణిజః యావత్ రాజానః అపి యయాచిరే||8||

సా తు పుం-ద్వేషిణీ న ఐచ్ఛత్ భర్తారం అపి వాసవం|
ప్రాణ-త్యాగ-ఉద్యతా సేహే న వివాహ-కథాం అపి||9||

తేన తస్యాః పితా తూష్ణీం తస్థౌ వాత్సల్య-దుః-స్థితః|
సః చ ప్రవాదః అయోధ్యాయాం తస్యాం సర్వత్ర పప్రథే||10||

అత్ర అంతరే సదా చౌరైః ముష్యమాణాః కిల ఆఖిలాః|
సంభూయ అత్ర నృ-పం పౌరాః వీరకేతుం వ్యజిజ్ఞపన్||11||

నిత్యం ముష్యామహే చౌరైః రాత్రౌ రాత్రౌ ఇహ ప్రభో|
లక్ష్యంతే తే చ న అస్మాభిః తత్ దేవః వేత్తు యత్ పరం||12||

ఇతి పౌరైః సః విజ్ఞప్తః రాజా తాం అభితః పురీం|
తస్కర-అన్వేషణే ఛన్నాన్ ఆదిశత్ రత్రి-రక్షకాన్||13||

తే అపి ప్రాపుః న యత్ చౌరాన్ పురీ సా అముష్యత ఏవ చ|
తదా ఏకదా స్వయం రాజా నిశి స్వైరం వినిర్యయౌ||14||

ఏకాకీ చ ఆత్త-శస్త్రః అత్ర భ్రమన్ సః అపశ్యత్ ఏకతః|
ఏకం ప్రాకార-పృష్ఠేన యాంతం కం అపి పూరుషం||15||

నిః-శబ్ద-పద-విన్యాస-విచిత్ర-గతి-కౌశలం|
స-శంక-లోల-నయనం పశ్యంతం పృష్ఠతః ముహుః||16||

అయం సః నూనం చౌరః మే ముష్ణాతి ఏక-చరః పురీం|
ఇతి మత్వా ఏవ నికటం సః తస్య ఉపయయౌ నృ-పః||17||

తతః సః చౌరః దృష్ట్వా తం నృ-పం కః అసి ఇతి అభాషత|
చౌరః అహం ఇతి రాజా తం చౌరం ప్రత్యబ్రవీత్ సః తం||18||

సః అథ చౌరః అభ్యధాత్ దృష్ట్వా తర్హి తుల్యః అసి మే సు-హృత్।
తత్ ఏహి మత్-గృహం తావత్ మిత్ర-ఆచారం కరోమి తే॥19॥

తత్ శ్రుత్వా సః తథా ఇతి ఉక్త్వా తేన ఏవ సహ భూ-పతిః।
యయౌ వన-అంతః-ధరణీ-ఖాత-అంతః-వర్తి తత్-గృహం॥20॥

అశేష-భోగ-భోగ-ఆఢ్యం భాస్వత్-దీప-ప్రకాశితం।
నవీనం ఇవ పాతాలం బలి-రాజ-అనధిష్ఠితం॥21॥

తత్ర ప్రవిష్టే తస్మిన్ చ కృత-ఆసన-పరిగ్రహే।
రాజ్ఞి సః అభ్యంతర-గృహం ప్రవివేశ అథ తస్కరః॥22॥

తత్ క్షణం చ తం ఏత్య ఏకా దాసీ తత్ర అవదత్ నృ-పం।
మహా-భాగ ప్రవిష్టః త్వం ఇహ మృత్యు-ముఖే కథం॥23॥

ఏక-చౌరః హి అసౌ పాపం నిః-గత్య అతః కరిష్యతి।
ధ్రువం విస్వాస-ఘాతీ ఇతి తత్ ఇతః త్వరితం వ్రజ॥24॥

ఇతి ఉక్తః సః తయా రాజా నిః-గత్య ఏవ తతః ద్రుతం।
గత్వా స్వ-రాజ-ధానీం చ నిశి సైన్యాని అసజ్జయత్॥25॥

సంనద్ధ-సైన్యః చ ఆగత్య దస్యోః తస్య రురోధ తత్।
భూ-గృహ-ద్వార-వివరం రసత్-తూర్య-అ-కులైః బలైః॥26॥

తతః రుద్ధే గృహే వృత్తం ప్రతిభేదం అవేత్య సః।
మరణే నిః-చితః చౌరః శూరః యుద్ధాయ నిర్యయౌ॥27॥

నిః-గతః చ రణే చక్రే పరాక్రమం అ-మానుషం।
కరాన్ చకర్త కరిణాం జంఘాః చిచ్ఛేద వాజినాం॥28॥

జహార చ శిరాంసి ఏకః భటానాం ఖడ్గ-చర్మ-భృత్।
తతః తం క్షపిత-అనీకం అభ్యధావత్ స్వయం నృ-పః॥29॥

సః తస్య ఖడ్గ-విద్యా-జ్ఞః రాజా కరణ-యుక్తితః।
హస్తాత్ జహార నిః-త్రింశం అథ తాం క్షురికాం అపి॥30॥

అ-శస్త్రం ముక్త-శస్త్రః అథ బాహు-యుద్ధేన తం నృ-పః।
చౌరం నిహత్య ధరణౌ స-జీవ-గ్రాహం అగ్రహీత్॥31॥

నినాయ తం చ సంయమ్య స-ధనం నగరీం నిజాం।
ప్రాతః చ అజ్ఞాపయత్ తస్య శూల-ఆరోపణ-నిగ్రహం॥32॥

నీయమానం చ తం వధ్య-భూమిం చౌరం స-డిండిమం।
దదర్శ సా రత్నవతీ వణిక్-కన్యా అత్ర హర్మ్యతః॥33॥

వ్రణితం ధూలి-లిప్త-అంగం అపి ఏతం మార-మోహితా।
దృష్ట్వా ఏవ గత్వా పితరం రత్నదత్తం ఉవాచ సా॥34॥

వధాయ నీయతే యః అయం ఏష భర్తా వృతః మయా।
తత్ నృ-పాత్ రక్ష తాత ఏనం న చేత్ ఏనం అను మ్రియే॥35॥

తత్ శ్రుత్వా తాం పితా అవాదీత్ కిం ఇదం పుత్రి భాషసే।
యా త్వం న ఇచ్ఛసి భూ-పాలాం అపి భర్త్౯్న అభీప్సతః॥36॥

సా పాపం తస్కరం ఇమం వాంఛసి ఆపద్-గతం కథం।
ఇతి ఆది పిత్రా ప్రోక్తా అపి నిః-చయాత్ న చచాల సా॥37॥

తతః సః తత్-పితా గత్వా తస్య చౌరస్య స-త్వరం|
సర్వ-స్వేన అపి రాజానం వధాన్ మోక్షం అయాచత||38||

రాజా తు తం న తత్యాజ హేమ-కోటి-శతైః అపి|
స్వ-శరీర-పణ-ఆనీతం చౌరం సర్వ-అపహారిణం||39||

తతః పితరి ఉపాయాతే విముఖే సా వణిక్-సుతా|
అనుమర్తుం కృత-స్నానా వార్యమాణా అపి బంధుభిః||40||

ఆరుహ్య శిబికాం తస్య దస్యోః వధ్య-భువం యయౌ|
అన్వీయమానా రుదతా పిత్రా మాత్రా జనేన చ||41||

తావత్ చ వధకైః సః అత్ర చౌరః శూలే అధిరోపితః|
తాం దదర్శ గలత్-ప్రాణః తథా స-జ్ఞాతిం ఆగతాం||42||

జనాత్ శ్రుత్వా చ వృత్తాంతం అశ్రు ముక్త్వా క్షణం తతః|
హసన్ సః చౌరః కిం అపి ప్రాణాన్ శూల-గతః జహౌ||43||

తతః అవతారితం శూలాత్ సా తత్-చౌర-కలేవరం|
ఆదాయ చ ఆరురోహ అత్ర చితాం సాధ్వీ వణిక్-సుతా||44||

తత్ క్షణం చ శ్మశానే అత్ర భైరవః కృత-సంనిధిః|
అ-దృశ్యః భగవాన్ ఏవం తాం ఉవాచ అంతరిక్షతః||45||

అస్మిన్ స్వయం-వర-పతౌ ఏవం భక్త్యా తవ అనయా|
తుష్టః అస్మి తత్ వరం మత్తః ప్రార్థయస్వ పతి-వ్రతే||46||

తత్ శ్రుత్వా ఏవ వరం దేవాత్ ఏవం వవ్రే ప్రణమ్య సా|
నాథ పుత్ర-శతం భూయాత్ అ-పుత్రస్య అపి మత్-పితుః||47||

యేన అన్-అన్య-సుతః న ఏషః ప్రాణాన్ జహ్యాత్ మయా వినా|
ఇతి ప్రోక్తవతీం ఏనాం సాధ్వీం దేవః అబ్రవీత్ పునః||48||

పితుః పుత్ర-శతం తే అస్తు వరం అన్యం వృణీష్వ చ|
త్వాదృశీ దృఢ-సత్త్వా హి న ఏతావత్-మాత్రం అర్హతి||49||

తత్ ఆకర్ణ్య అథ సా అవాదీత్ ప్రసన్నః మయి చేత్ ప్రభుః|
తత్ జీవతు ఏషః భర్తా మే ధార్మికః చ సదా అస్తు ఇతి||50||

ఏవం అస్తు అ-క్షతః జీవన్ ఉత్తిష్ఠతు ఏషః తే పతిః|
ధార్మికః చ అస్తు రాజా అస్య వీరకేతుః చ తుష్యతు||51||

ఇతి ఉక్తవతి అన్-ఆలక్ష్య-మూర్తౌ శర్వే నభః-స్థితే|
ఉత్తస్థౌ అ-క్షత-అంగః అత్ర చౌరః జీవన్ తదా ఏవ సః||52||

తతః విస్మిత-హృష్టః సన్ రత్నదత్తః సుతాం వణిక్|
ఆదాయ తాం రత్నవతీం చౌరం జామాతరం చ తం||53||

ప్రహృష్టైః బాంధవైః సాకం ప్రవిశ్య నిజ-మందిరం|
లబ్ధ-పుత్ర-వరః చక్రే స్వ-ఆనంద-ఉచితం ఉత్సవం||54||

జ్ఞాత-వృత్తాంత-తుష్టః చ తదా ఏవ ఆనాయ్య తం నృ-పః|
ఏక-వీరం వీరకేతుః చౌరం సేనా-పతిం వ్యధాత్||55||

చౌర్యాత్ నివృత్తః అథ సః తాం పరిణీయ వణిక్-సుతాం|
ఏక-వీరః సుఖం తస్థౌ మార్గ-స్థః రాజ-సంమతః||56||

ఇతి కథయిత్వా సః కథాం వేతాలః దత్త-పూర్వ-శాప-భయం।
అంస-స్థితః త్రివిక్రమసేనం పప్రచ్ఛ తం క్షితి-పం॥57॥

రాజన్ బ్రూహి స-పితృకాం ఉపస్థితాం తాం వణిక్-సుతాం దృష్ట్వా।
చౌరేణ శూల-పృష్ఠే రుదితం హసితం చ కిం తేన॥58॥

అథ రాజా ప్రత్యవదత్ రుదితం చౌరేణ దుఃఖతః తేన।
న అస్య అన్-ఋణ్యం అ-కారణ-బంధోః యాతః అస్మి వణిజః ఇతి॥59॥

ఆశ్చర్యతః చ హసితం కిం ఇయం కన్యా నృ-పాన్ వరాన్ హిత్వా।
మయి అస్మిన్ అనురక్తా స్త్రీ-చిత్తం అహో విచిత్రం ఇతి॥60॥

ఇతి ఉక్త-వాక్యస్య మహీ-భృతః అంసాత్ మాయీ స్వ-శక్త్య ఏవ తదా జగామ।
స్వం ధామ వేతాల-వరః సః రాజా అపి ఏతం పునః పూర్వవత్ అన్వగచ్ఛత్॥61॥

15 వ కథ

తతః గత్వా పునః ప్రాప్య వేతాలం శింశపా-తరోః|
సః త్రివిక్రమసేనః తం ఆదాయ ఉదచలత్ పునః||1||

ఆయాంతం తం చ రాజానం సః వేతాలః అంస-పృష్ఠ-గః|
జగాద భూయః అపి ఏతాం తే రాజన్ వచ్మి కథాం శృణు||2||

అభూత్ నేపాల-విషయే నామ్నా శివపురం పురం|
యథా-అర్థ-నామా తత్ర ఆసీత్ యశఃకేతుః పురా నృ-పః||3||

సః మంత్రిణి న్యస్య భరం ప్రజ్ఞాసాగర-సంజ్ఞకే|
చంద్రప్రభా-ఆఖ్యయా దేవ్యా సార్ధం భోగాన్ అసేవత||4||

కాలేన తస్యాం దేవ్యాం చ తస్య ఆజాయత కన్యకా|
రాజ్ఞః శశిప్రభా నామ జగత్-నేత్ర-శశి-ప్రభా||5||

క్రమేణ యౌవన-స్థా సా మధు-మాసే కదా-చన|
యయౌ యాత్రా-ఉత్సవం ద్రష్టుం ఉద్యానం స-పరిచ్ఛదా||6||

తత్ర ఏక-దేశే అపశ్యత్ తాం కుసుమ-అవచయ-ఉద్యతాం|
ఉత్క్షిప్త-బాహు-లతికా-లక్షిత-ఏక-పయః-ధరాం||7||

ప్రసూన-వృంత-విగలత్-సందంశ-కర-శోభినీం|
ఆఢ్య-పుత్రః మనఃస్వామీ నామ యాత్రా-ఆగతః ద్వి-జః||8||

సః తయా దృష్టయా సద్యః హృతస్య మనసః యువా|
మనఃస్వామీ అపి న ఏవ అభూత్ స్వామీ మదన-మోహితః||9||

మార్గణానాం కృతే కిం స్విత్ రతిః ఏషా మనః-భువః|
వసంత-సంభృతాని ఇహ పుష్పాణి ఉచ్చినుతే స్వయం||10||

కిం వా అర్చయితు-కామా ఇయం మాధవం వన-దేవతా|
ఇతి సంచింతయంతం తం సా అపి అపశ్యత్ నృ-ప-ఆత్మ-జా||11||

దృష్ట-మాత్రే చ సా తస్మిన్ స-అంగే నవే ఇవ స్మరే|
న పుష్పాణి న చ అంగాని స-ఉత్కా న ఆత్మానం అస్మరత్||12||

ఇతి అన్యః-అన్య-నవ-ప్రేమ-స-రసౌ యావత్ అత్ర తౌ|
తిష్ఠతః తావత్ ఉదభూత్ హా హా హా ఇతి మహా-రవః||13||

కిం ఏతత్ ఇతి చ ఉత్క్షిప్త-కం-ధరం పశ్యతోః తయోః|
ఆయాత్ అత్ర ఉపలబ్ధ-అన్య-గజ-గంధ-ఉత్థయా రుషా||14||

భగ్న-ఆలానః వినిర్గత్య మత్తః మార్గ-ద్రుమాన్ రుజన్|
పతిత-ఆధోరనః ధావన్ లంబమాన-అంకుశః కరీ||15||

తతః పరిజనే త్రస్త-విద్రుతే తాం స-సంభ్రమం|
రాజ-పుత్రీం ప్రధావ్య ఏవ దోర్భ్యాం ఉత్క్షిప్య చ ఏకకాం||16||

అంగైః కిం-చిత్ కృత-ఆశ్లేషాం భయ-ప్రేమ-త్రపా-ఆకులాం|
నినాయ సః మనఃస్వామీ సు-దూరం గజ-గోచరాత్||17||

అథ ఆగతైః పరిజనైః స్తువద్భిః తం ద్వి-జ-ఉత్తమం|
ముహుః వివృత్య పశ్యంతీ సా నిన్యే నిజ-మందిరం||18||

తత్ర తస్థౌ తం ఏవ ఆర్తా స్మరంతీ ప్రాణ-దాయినం|
స్మర-అగ్ని-పుట-పాకేన పచ్యమానా దివా-నిశం||19||

సః అపి ఉద్యానాత్ మనఃస్వామీ తదా తస్మాత్ అనువ్రజన్|
స్వ-అంతః-పుర-ప్రవిష్టాం తాం దృష్ట్వా స-ఉత్కః వ్యచింతయత్||20||

న ఏతాం వినా అధునా స్థాతుం జీవితుం వా అహం ఉత్సహే|
తత్ మే శ్రీ- మూలదేవః అత్ర ధూర్తః సిద్ధః గురుః గతిః||21||

ఇతి సంచింత్య కథం అపి అస్మిన్ అవసితే దినే|
ప్రతః యయౌ గురోః తస్య మూలదేవస్య సః అంతికం||22||

దదర్శ తం చ మిత్రేణ శశినా నిత్య సంగతం|
సిద్ధ-మాయా-అద్భుత-పథం స-శరీరం ఇవ అంబరం||23||

న్యవేదయత్ చ తత్ తస్మై ప్రణమ్య స్వ-మనీషితం|
సః అపి సాధయితుం తస్య ప్రతిపేదే విహస్య తత్||24||

తతః సః యోగ-గులికాం క్షిప్త్వా ధూర్త-పతిః ముఖే|
మూలదేవః వ్యధాత్ వృద్ధ-బ్రాహ్మణ-ఆకృతిం ఆత్మనః||25||

ద్వితీయాం గులికాం దత్త్వా ముఖ-క్షేప్యాం చకార చ|
సు-కాంత-కన్యకా-రూపం తం మనఃస్వామినం ద్వి-జం||26||

తత్-రూపం తం సమాదాయ గత్వా ధూర్త-అధిపః అథ సః|
తత్-ప్రియా-జనకం భూ-పం ఆస్థానే తం వ్యజిజ్ఞపత్||27||

రాజన్ ఏకః అస్తి మే పుత్రః కన్యా దూరాత్ చ తత్-కృతే|
మయా ఏషా యాచితా ఆనీతా సః చ క్వ అపి గతః అధునా||28||

తం అన్వేష్టుం అహం యామి తత్ ఏషా రక్ష్యతాం త్వయా|
ఆనయామి సుతం యావత్ త్వం హి విశ్వస్య రక్షితా||29||

తత్ శ్రుత్వా శాప-భీత్యా చ ప్రతిపద్య సః భూ-పతిః|
సుతాం ఆనాయయామాస యశఃకేతుః శశిప్రభాం||30||

జగాద చ ఏతాం పుత్రీ ఇమాం కన్యాం రక్షేః స్వ-మందిరే|
స్వ-పార్శ్వే ఏవ చ ఆహారం శయ్యాం చ అస్యాః ప్రకల్పయేః||31||

ఇతి పిత్రా ఉక్తయా నిన్యే కన్యా-రూపః తథా ఇతి సః|
అంతః-పురం మనఃస్వామీ రాజ-పుత్ర్యా తయా నిజం||32||

యథా-రుచి తతః యాతే ములదేవే ద్వి-జ-ఆకృతౌ|
కన్యా-రూపః సః తత్ర ఆసీత్ మనఃస్వామీ ప్రియా-అంతికే||33||

దినైః చ తాం సఖీ-ప్రీతి-విస్రంభం సమ్యక్-ఆగతాం|
ఏకదా విరహ-క్షామాం శయనీయ-లుఠత్-తనుం||34||

రాత్రౌ రహః రాజ-సుతాం ఆసన్న-శయన-స్థితః|
కన్యా-రూప-ప్రతిచ్ఛన్నః మనఃస్వామీ సః పృష్టవాన్||35||

సఖి కిం పాండుర-ఛాయా క్షీయమాణా దినే దినే|
కాంత-పక్ష-వియుక్తా ఇవ దుఃఖితా అసి శశిప్రభే||36||

బ్రూహి మే కః హి అ-విశ్వాసః స్నిగ్ధ-ముగ్ధే సఖీ-జనే|
ఇదానీం న ఏవ భోక్ష్యే అహం న వదిష్యసి చేత్ మమ||37||

తత్ శ్రుత్వా సా వినిఃశ్వస్య శనైః రాజ-సుతా అబ్రవీత్|
కిం మే త్వయి అపి అ-విశ్వాసః శృణు తత్ సఖి వచ్మి తే||38||

ఏకదా అహం మధు-ఉద్యాన-యాత్రాం ద్రష్టుం గతా అభవం|
తత్ర అపశ్యం చ సు-భగం కం-చిత్ బ్రాహ్మణ-పుత్రకం||39||

హిమ-ముక్త-ఇందు-స-శ్రీకం దర్శన-ఉద్దీపిత-స్మరం|
మధు-మాసం ఇవ ఆలోక-క్రీడ-అలంకృత-కాననం||40||

చకోరాయితుం ఏతే చ ప్రవృత్తే యావత్ ఉన్ముఖే|
తత్-ముఖ-ఇందు-ద్యుతి-సుధా-పాయినీ మే విలోచనే||41||

తావత్ స్రవన్-మద-జలః తత్ర అకస్మాత్ నిః-అర్గలః|
అ-కాల-కాల-మేఘ-ఆభః గర్జన్ ఆగాత్ మహా-గజః||42||

తత్-సంభ్రమాత్ పరిజనే నష్టే అహం భయ-విహ్వలా|
ఉత్క్షిప్య విప్ర-పుత్రేణ నీతా తేన ఏవ దూరతః||43||

శ్రీ-ఖండేన అనులిప్తా ఇవ సిక్తా ఇవ సుధయా తథా|
అహం తత్-అంగ-స్పర్శేన న జానే కాం దశాం అగాం||44||

క్షనాత్ చ పరివారేణ మిలితేన అ-వశా తతః|
ఇహ ఆనీతా అస్మి నిక్షిప్తా స్వర్గాత్ ఇవ భువః తలే||45||

తదా-ప్రభృతి సంకల్పైః తైః తైః కల్పిత-సంగమం|
పశ్యామి తం ప్రబుద్ధా అపి పార్శ్వ-స్థం ప్రాణ-దం పతిం||46||

సుప్తా స్వప్నే చ కుర్వాణం చాటూని ఆలోకయామి తం|
త్యాజయంతం హఠాత్ లజ్జాం చుంబన-ఆలింగన-ఆధిభిః||47||

న చ ప్రాప్నోమి అభవ్యా తత్-నామ-ఆది-అజ్ఞాన-మోహితా|
తత్ ఏవం మాం దహతి ఏషః ప్రాణ-ఈశ-విరహ-అనలః||48||

ఇతి వాక్-సుధయా తస్యాః పూర్ణ-స్వ-శ్రవణ-ఉదరః|
స-ఆనందః సః మనఃస్వామీ విప్ర-కన్యా-వపుః-ధరః||49||

కృత-అర్థ-మానీ మత్వా తం కాలం ఆత్మ-ప్రకాశనే|
స్వ-రూపం ప్రకటీ-చక్రే నిష్కృష్య గులికాం ముఖాత్||50||

జగాద చ విలోల-అక్షి సః అహం ఏవ ఏషః యః త్వయా|
ఉద్యానే దర్శన-క్రీతః నీతః నిః-వ్యాజ-దాసతాం||51||

త్వత్ సంస్తవ-క్షణ-భ్రంశాత్ క్లేశం తం చ ఆప్తవాన్ అహం|
యస్య ఏషః పరిణామః మే కన్యా-రూప-గ్రహః అభవత్||52||

తస్మాత్ సఫలయ ఏతాం మే విసోఢాం విరహ-వ్యథాం|
ఆత్మనః చ న తను-అంగి క్షమతే అతః పరం స్మరః||53||

ఏవం వదంతం సహసా ప్రాణ-ఈశం తం విలోక్య సా|
ఆసీత్ రాజ-సుతా క్షిప్రం స్నేహ-ఆశ్చర్య-త్రపా-ఆకులా||54||

అథ అత్యౌత్సుక్య-నిర్వృత్త-గాంధర్వ-ఉద్వాహయోః తయోః|
ప్రేమ్ణః తస్య మతః యాదృక్ తాదృశః అభూత్ రత-ఉత్సవః||55||

తతః సః అత్ర మనఃస్వామీ కృతీ తస్థౌ ద్వి-రూప-భృత్|
దివా స-గులికాః కన్యా రాత్రౌ అ-గులికాః పుమాన్||56||

గతేషు అథ దినేషు అత్ర యశఃకేతోః మహి-పతేః|
మృగాంకదత్త-సంజ్ఞేన స్వశుర్యేణ నిజా సుతా||57||

దత్తా మృగాంకవతీ-ఆఖ్యా మహా-అర్ఘ-విభవ-ఉత్తరా|
ద్వి-జాతయే మహా-మంత్రి- ప్రజ్ఞాసాగర-సూనవే||58||

తస్మిన్ మాతుల-పుత్ర్యాః సా రాజ-పుత్రీ శశిప్రభా|
వివాహే మాతుల-గృహం తత్ జగామ నిమంత్రితా||59||

తయా సహ యయౌ సః అపి కన్యకా-పరివారయా|
విప్ర-పుత్రః మనఃస్వామీ కాంత-కన్యా-స్వ-రూప-ధృత్||60||

తత్ర తం కన్యకా-రూప-ధరం మంత్రి-సుతః అథ సః|
దృష్ట్వా కిల స్మర-వ్యాధ-గాఢ-బాణ-ఆహతః అభవత్||61||

తతః ముషిత-చిత్తః సన్ తయా కపట-కన్యయా|
యయౌ మంత్రి-సుతః శూన్యం స్వ-గృహం స్వ-వధూ-సఖః||62||

తత్ర తత్-ముఖ-లావన్య-ధ్యాన-ఆసక్తః జగామ సః|
తీవ్ర-రాగ-మహా-వ్యాల-దష్టః మోహం అ-శంకితం||63||

కిం ఏతత్ ఇతి సంభ్రాంతే జనే తత్ర ఉత్సవ-ఉజ్ఝితే|
తం ఉపాగాత్ ద్రుతం బుద్ధ్వా సః ప్రజ్ఞాసాగరః పితా||64||

తేన చ ఆశ్వాస్యమానః అపి పిత్రా మోహాత్ ప్రబుధ్య సః|
ప్రలపన్ ఇవ స-ఉన్మాదం ఉజ్జగార మనః-గతం||65||

అ-స్వ-అధీనం చ తం మత్వా తత్ పితరి అతివిహ్వలే|
తస్మిన్ రాజా అపి తత్ బుద్ధ్వా తత్ర ఏవ సముపాయయౌ||66||

సః తం దృష్ట్వా ఝటితి ఏవ గాఢ-అభిష్వంగతః గతం|
సప్తమీం మదన-అవస్థాం జగాద ప్రకృతీః నృ-పః||67||

కథం బ్రాహ్మణ-నిక్షేపః కన్యా సా అస్మై ప్రదీయతే|
తయా వినా చ నియతం పశ్చిమాం ఏతి అసౌ దశాం||68||

అస్మిన్ నష్టే పితా అస్య ఏషః మమ మంత్రీ వినంక్ష్యతి|
ఏతత్-నాశే రాజ్య-నాశః తత్ ఇహ బ్రూత కా గతిః||69||

ఇతి ఉక్తాః తేన రాజ్ఞా తాః సర్వాః ప్రకృతయః అబ్రువన్|
రాజ్ఞః ధర్మం నిజం ప్రాహుః ప్రజానాం ధర్మ-రక్షణం||70||

మూలం తస్య విదుః మంత్రం సః చ మంత్రిషు అవస్థితః|
మంత్రి-నాశే మూల-నాశాత్ రక్ష్యా ధర్మ-క్షతిః ధ్రువం||71||

పాపం చ స్యాత్ ద్వి-జస్య అస్య స-సూనోః మంత్రిణః వధాత్|
తస్మాత్ రక్ష్యః అయం ఆసన్నః అ-వశ్యం తే ధర్మ-విప్లవః||72||

దాతవ్యా మంత్రి-పుత్రాయ విప్ర-న్యస్తా కుమారికా|
కాల-అంతర-ఆగతే విప్రే క్రుద్ధే ప్రతివిధాస్యతే||73||

ఏవం ఉక్తః ప్రకృతిభిః తథా ఇతి ప్రత్యపద్యత|
సః రాజా మంత్రి-పుత్రాయ దాతుం తాం కూట-కన్యకాం||74||

ఆనీతః చ సః నిశ్చిత్య లగ్నం రాజ-సూతా-గృహాత్|
కన్యా-రూపః మనఃస్వామీ తం జగాద మహీ-పతిం||75||

అన్యేన అన్య-అర్థం ఆనీతాం అన్యస్మై మాం దదాసి చేత్।
కామం తత్ అస్తు రాజా త్వం ధర్మ-అధర్మౌ తవ అద్య తౌ॥76॥

అహం వివాహం ఇచ్ఛామి సమయేన ఈదృశేన తు।
ఏక-శయ్యాం న నేతవ్యా పత్యా తావత్ అహం హఠాత్॥77॥

యావత్ తీర్థాని షట్-మాసాన్ పరిభ్రమ్య సః న ఆగతః।
ఏవం న చేత్ కృత్త-జిహ్వాం దంతైః జానీహి మాం మృతాం॥78॥

ఇతి ఉక్తే సమయే తేన యూనా కన్యా-వపుః-భృతా।
రాజ్ఞా సః బోధితః ప్రాప నిః-వృత్తిం మంత్రి-పుత్రకః॥79॥

తథా ఇతి ప్రతిపద్య ఏతత్ కృత్వా ఉద్వాహం కిల ఆశు తం।
ఏకస్మిన్ స్థాపయిత్వా చ వాసకే తే సు-రక్షితే॥80॥

తాం మృగాంకవతీం ఆద్యాం వధూం కూట-వధూం చ తాం।
జగామ తీర్థ-యాత్రాయై మూఢః కాంతా-ప్రియా-ఇచ్ఛయా॥81॥

సః చ ఉవాస మనఃస్వామీ స్త్రీ-రూపః అత్ర తయా సహ।
మృగాంకవతీ-ఏక-గృహే సమాన-శయన-ఆసనః॥82॥

తథా స్థితం కదా-చిత్ తం సా మృగాంకవతీ నిశి।
శయ్యా-గృహే రహః అవాదీత్ బహిః-సుప్తే పరిచ్ఛదే॥83॥

కథాం కాం-చిత్ త్వం ఆఖ్యాహి నిద్రా న అస్తి హి మే సఖి।
తత్ శ్రుత్వా అకథయత్ సః అస్యై స్త్రీ-రూపః తాం కథాం యువా॥84॥

యత్ర ఇలా-ఆఖ్యస్య రాజ-ఋషేః సూర్య-వంశ-భువః పురా।
ప్రాప్తస్య గౌరీ-శాపేన స్త్రీత్వం విశ్వ-ఏక-మోహనం॥85॥

అన్యోన్య-దర్శన-ప్రీత్యా దేవ-ఉద్యాన-వన-అంతరే।
అభూత్ బుధేన సంయోగః సమభూత్ చ పురూరవాః॥86॥

తాం కథాం కథయిత్వా చ ధూర్తః పునః ఉవాచ సః।
తత్ ఏవం దేవతా-ఆదేశాన్ మంత్ర-ఔషధ-వశేన వా॥87॥

పురుషః స్త్రీ కదా-చిత్ స్యాత్ స్త్రీ వా జాతు పుమాన్ భవేత్।
భవంతి చ ఏవం సంయోగాః కామ-జా మహతాం అపి॥88॥

శ్రుత్వా ఏతత్ తరుణీ ముగ్ధా వివాహ-ప్రోషిత-అనుకా।
సా మృగాంకవతీ స్మ ఆహ విశ్వస్తా సహ-వాసతః॥89॥

శ్రుత్వా ఏతాం మే కథాం ఏతత్ అంగం సిమిసిమాయతే।
హృదయం సీదతి ఇవ ఇదం తత్ ఏతత్ సఖి కిం వద॥90॥

తత్ శ్రుత్వా సః అంగనా-రూపః విప్రః పునః ఉవాచ తాం।
ఏతాని కామ-చిహ్నాని నను అ-పూర్వాణి తే సఖి॥91॥

మయా ఏతాని అనుభూతాని నిగూహే న హి అహం తవ।
ఇతి తేన ఉదితా అవాదీత్ సా మృగాంకవతీ శనైః॥92॥

సఖి ప్రాణ-సమా త్వం మే తత్ కాల-జ్ఞా న వచ్మి కిం।
అపి పుంసః ప్రవేశః స్యాత్ ఉపాయేన హి కేన-చిత్॥93॥

ఏవం ఉక్తవతీం ఏతాం సః చ లబ్ధ-ఆశయః తదా।
ప్రాహ ధూర్త-పతేః శిష్యః యది ఏవం తత్ వదామి తే॥94॥

వైష్ణవః అస్తి ప్రసాదః మే యేన అహం స్వ-ఇచ్ఛయా నిశి|
పురుషః స్యాం తత్ ఏషః అద్య భవామి త్వత్-కృతే పుమాన్||95||

ఇతి ఉక్త్వా సః మనఃస్వామీ నిష్కృష్య గులికాం ముఖాత్|
యౌవన-ఉద్దామం ఆత్మానం తస్యై కాంతం అదర్శయత్||96||

తతః కథిత-విస్రంభః సర్వ-స్వ-గత-యంత్రణః|
కాల-ఉచిత-రసః కః అపి తయోః ఆసీత్ రత-ఉత్సవః||97||

అథ తత్ర తయా సాకం సః మంత్రి-సుత-భార్యయా|
తస్థౌ ద్వి-జః దివా నారీ రాత్రౌ చ పురుషః భవన్||98||

ఆసన్న ఆగమనం తం చ బుద్ధ్వా మంత్రి-సుతం దినైః|
తాం ఆదాయ నిశి స్వైరం పలాయ్య సః యయౌ తతః||99||

ఏతస్మిన్ చ కథా-సంధౌ మూలదేవః సః తత్-గురుః|
బుద్ధ్వా తత్ అఖిలం భూత్వా భూయః వృద్ధ-ద్వి-జ-ఆకృతిః||100||

శశినా అనుగతః సఖ్యా తరుణ-ద్వి-జ-రూపిణా|
ఆగత్య తం యశఃకేతుం ప్రహ్వః రాజానం అబ్రవీత్||101||

ఆనీతః అయం మయా పుత్రః దేహి మే తాం స్నుషాం ఇతి|
తతః సంమంత్ర్య సః నృ-పః శాప-భీతః తం అభ్యధాత్||102||

బ్రహ్మన్ న జానే క్వ గతా సా స్నుషా తే క్షమస్వ తత్|
అపరాధాత్ సుతస్య అర్థే దదామి స్వ-సుతాం తవ||103||

ఇతి ఉక్త్వా ధూర్త-రాజం తం కృతక-క్రోధ-నిష్ఠురం|
విబ్రువాణం జరత్-విప్ర-రూపం ప్రార్థ్య సః భూ-పతిః||104||

తత్-సఖ్యే కృత-తత్-పుత్ర-వ్యపదేశాయ తాం దదౌ|
తనయాం శశినే తస్మై యథా-విధి శశిప్రభాం||105||

తతః సః మూలదేవః తౌ యథా-భూతౌ వధూ-వరౌ|
ఆదాయ స్వ-ఆస్పదం ప్రాయాత్ రాజ-అర్థేషు అ-కృత-స్పృహః||106||

తత్ర తస్మిన్ చ మిలితే మనఃస్వామిని అభూత్ మహాన్|
వివాదః మూలదేవ-అగ్రే శశినః తస్య చ ఉభయోః||107||

మనఃస్వామీ అబ్రవీత్ ఏషా దీయతాం మే శశిప్రభా|
కన్యా ఏవ హి మయా ఉదూఢా ప్రాక్ అసౌ గురు-అనుగ్రహాత్||108||

శశీ జగాద కః అస్యాః త్వం మూర్ఖ దారా ఇయం మమ|
అగ్ని-సాక్షికం ఏషా హి పిత్రా మే ప్రతిపాదితా||109||

ఏవం మాయా-బల-ప్రాప్త-రాజ-పుత్రీ-నిమిత్తతః|
వివాద-ఆసక్తయోః న ఆసీత్ పరిచ్ఛేదః తయోః ద్వయోః||110||

తత్ రాజన్ త్వం మమ బ్రూహి తావత్ కస్య ఉపపద్యతే|
భార్యా సా సంశయం ఛింధి పూర్వ-ఉక్తః సమయః అస్తి తే||111||

ఇతి వేతాలతః శ్రుత్వా తస్మాత్ స్కంధ-అగ్ర-వర్తినః
సః త్రివిక్రమసేనః తం నృ-పతిః ప్రత్యభాషత||112||

మన్యే శశినః ఏవ అసౌ భార్యా న్యాయ్యా నృ-పాత్మ-జా|
యస్మై ప్రదత్తా ప్రకటం పిత్రా ధర్మ్యేణ వర్త్మనా||113||

మనఃస్వామి తు తాం భేజే చౌర్యాత్ గాంధర్వ-ధర్మతః।
చౌరస్య తు పర-స్వేషు స్వత్వం న్యాయ్యం న జాతు చిత్॥114॥

ఇతి తస్య వచః నిశమ్య రాజ్ఞః వేతాలః సః యయౌ పునః తత్ ఏవ।
సహసా ఏవ తత్ అంసతః స్వ-ధామ క్షితి-పః సః అపి తం అన్వియాయ తూర్ణం॥115॥

16 వ కథ

అథ గత్వా పునః స్కంధే వేతాలం శింశపా-ద్రుమాత్|
సః త్రివిక్రమసేనః తం ఆదాయ ఉదచలత్ తతః||1||

ఆగచ్ఛంతం చ తం భూ-పం సః వేతాలః అబ్రవీత్ పునః|
రాజన్ శృణు కథాం ఏకాం ఉదారాం కథయామి తే||2||

అస్తి ఇహ హిమవాన్ నామ నగ-ఇంద్రః సర్వ-రత్న-భూః|
యః గౌరీ-గంగయోః తుల్యః ప్రభవః హర-కాంతయోః||3||

శూర-అ-సంస్పృష్ట-స్ప్వృష్ణః చ యః మధ్యే కుల-భూ-భృతాం|
అభిమాన-ఉన్నతః సత్యం గీయతే భువన-త్రయే||4||

తస్య అస్తి సానుని అను-అర్థం తత్ కాంచనపురం పురం|
న్యాసీ-కృతం ఇవ అర్కేణ రశ్మి-వృందం విభాతి యత్||5||

జీమూతకేతుః ఇతి ఆసీత్ తస్మిన్ పుర-వరే పురా|
విద్యాధర-ఈశ్వరః శ్రీమాన్ మేరౌ ఇవ శత-క్రతుః||6||

తస్య ఆసీత్ స్వ-గృహ-ఉద్యానే కల్ప-వృక్షః అన్వయ-ఆగతః|
యథా-అర్థ-నామా ప్రథితః యః మనః-రథ-దాయకః||7||

తం ప్రార్థ్య దేవతా-ఆత్మానం సః రాజా తత్ ప్రసాదతః|
ప్రాప జాతి-స్మరం పుత్రం బోధి-సత్త్వ-అంశ-సంభవం||8||

దాన-వీరం మహా-సత్త్వం సర్వ-భూత-అనుకంపినం|
గురు-శుశ్రూషణ-పరం నామ్నా జీమూతవాహనం||9||

సంప్రాప్త-యౌవనం తం చ యౌవరాజ్యే అభిషిక్తవాన్|
తనయం ప్రేరితః సద్భిః తత్-గుణైః సచివైః చ సః||10||

యౌవరాజ్య-స్థితః చ ఏషః జాతు జీమూతవాహనః|
హిత-ఏషిభిః ఉపాగత్య జగదే పితృ-మంత్రిభిః||11||

దేవ కల్ప-తరుః యః అయం అస్తి వః సర్వ-కామ-దః|
అ-ధృష్యః సర్వ-భూతానాం సః ఏషః పూజ్యః సదా తవ||12||

న అస్మిన్ సతి హి శక్రః అపి బాధేత అస్మాన్ కుతః అపరః|
ఏతత్ శ్రుత్వా సః జీమూతవాహనః అంతరచింతయత్||13||

అహో బత ఈదృశం ఇమం సంప్రాప్య అ-మర-పాద-పం|
న ఆసాదితం కిం అపి అస్మాత్ పూర్వైః నః తాదృశం ఫలం||14||

కేవలం కైః-చిత్ అపి అర్థైః అర్థితైః కృపణ-ఉచితైః|
ఆత్మా చ ఏషః మహా-ఆత్మా చ నీతౌ ద్వౌ అపి లాఘవం||15||

తత్ అహం సాధయిష్యామి కామం అస్మాత్ మనః-గతం|
ఇతి నిశ్చిత్య సః యయౌ మహా-సత్త్వః అంతికం పితుః||16||

తత్ర సంవిహిత-అ-శేష-శుశ్రూషా-పరితోషితం|
సుఖ-ఆసీనం తం ఏక-అంతే పితరం సః వ్యజిజ్ఞపత్||17||

తత త్వం ఏవ జానాసి యత్ ఏతస్మిన్ భవ-అంబు-ధౌ|
ఆ-శరీరం ఇదం సర్వం వీచి-విభ్రమ-చంచలం||18||

విశేషేన అ-చిర-స్థాయి-ప్రకాశ-ప్రవిలాయిని|
సంధ్యా విద్యుత్ చ లక్ష్మీః చ దృష్టా కుత్ర కదా స్థిరా||19||

ఏకః పర-ఉపకారః తు సంసారే అస్మిన్ అ-నశ్వరః|
యః ధర్మ-యశసీ సూతే యుగ-అంత-శత-సాక్షిణీ||20||

తత్ తాత క్షణికేషు ఏషు భోగేషు అస్మాభిః ఈదృశః|
ఏషః కల్ప-తరుః కస్య కృతే మోఘః అభిరక్ష్యతే||21||

యైః వా మమ మమ ఇతి ఏవం ఆగ్రహేన ఏషః రక్షితః|
పూర్వైః తే కుత్ర కుత్ర అయం తేషాం కః చ ఏషః కః అస్య వా||22||

తస్మాత్ పర-ఉపకార-ఏక-ఫల-సిద్ధ్యై త్వత్-ఆజ్ఞయా|
తాత ఏనం వినియుంజే అహం కామ-దం కల్ప-పాద-పం||23||

ఏవం అస్తు ఇతి పిత్రా చ దత్త-అనుజ్ఞః అథ తేన సః|
జీమూతవాహనః గత్వా కల్ప-ద్రుమం ఉవాచ తం||24||

అభీష్టాః పూరితాః కామాః పూర్వేషాం దేవ నః త్వయా|
తత్ మమ ఏకం ఇమం కామం అన్-అన్యం పరిపూరయ||25||

అ-దరిద్రాం యథా పృథ్వీం ఇమాం ద్రక్ష్యే తథా కురు|
భద్రం తే వ్రజ దత్తః అసి లోకాయ అర్థ-అర్థినే మయా||26||

ఇతి ఉక్తవతి జీమూతవాహనే రచిత-అంజలౌ|
త్యక్తః త్వయా ఏషః జాతః అస్మి ఇతి ఉదభూత్ వాక్ తరోః తతః||27||

క్షణాత్ చ ఉత్పత్య సః దివం కల్ప-వృక్షః తథా వసు|
వవర్ష భువి న ఏవ ఆసీత్ కః అపి అస్యాం దుః-గతః యథా||28||

తతః తస్య తయా తీవ్రఅ-సర్వ-సత్త్వ-అనుకంపయా|
జీమూతవాహనస్య అత్ర త్రైలోక్యే పప్రథే యశః||29||

తేన తత్-గోత్ర-జాః సర్వే మాత్సర్యాత్ అ-సహిష్ణవః|
తం లోకసాత్-కృత-ఆర్తి-ఘ్న-కల్ప-వృక్ష-వినా-కృతం||30||

జేయం స-పితృకం మత్వా సంభూయ కృత-నిశ్చయాః|
యుద్ధాయ సమనహ్యంత తత్ రాజ్య-అపజిహీర్షయా||31||

తత్ దృష్ట్వా ప్రాహ పితరం స్వం సః జీమూతవాహనః|
తాత కస్య అపరస్య అస్తి శక్తిః త్వయి ధృత-ఆయుధే||32||

కిం తు అస్య పాపకస్య అర్థే శరీరస్య వినాశినః|
హత్వా బంధూన్ అ-కృపనః రాజ్యం కః నామ వాంఛతి||33||

తత్ కిం రాజ్యేన నః కార్యం గత్వా అన్యత్ర క్వ-చిత్ వయం|
ధర్మం ఏవ చరిష్యామః లోక-ద్వయ-సుఖ-ఆవహం||34||

మోదంతాం కృపణాః ఏతే దాయాదాః రాజ్య-లోలుపాః|
ఇతి ఉక్తవంతం జీమూతకేతుః తం సః పితా అబ్రవీత్||35||

అహం త్వత్-అర్థం ఇచ్ఛామి రాజ్యం పుత్ర త్వం ఏవ చేత్|
తత్ జహాసి కృపా-ఆవిష్టః తత్ మే వృద్ధస్య తేన కిం||36||

ఏవం కృత-అభ్యనుజ్ఞేన పిత్రా మాత్రా చ సః అన్వితః|
మలయ-అద్రిం అగాత్ త్యక్త-రాజ్యః జీమూతవాహనః||37||

తత్ర చందన-సంఛన్న-వహత్ నిః-ఝర-కందరే।
శుశ్రూషమాణః పితరం సః తస్థౌ కల్పిత-ఆశ్రమః॥38॥

మిత్రం చ అస్య అత్ర సంపేదే మిత్రావసుః ఇతి శ్రుతః।
విశ్వావసోః సుతః సిద్ధ-రాజస్య ఏతత్-నివాసినః॥39॥

ఏకదా చ అత్ర సః భ్రామ్యన్ వివేశ ఉపవన-స్థితం।
ద్రష్టుం ఆయతనం దేవ్యాః గౌర్యాః జీమూతవాహనః॥40॥

తత్ర ఉపవీణయంతీం చ దదర్శ వర-కన్యకాం।
సఖీ-జన-అన్వితాం శైల-తనయా-ఆరాధన-ఉద్యతాం॥41॥

ఆకర్ణ్యమాన-సంగీత-మంజు-వీణా-రవాం మృగైః।
దృష్ట-లోచన-లావన్య-లజ్జితైః ఇవ నిః-చలైః॥42॥

దధతా తారకం కృష్ణం అర్జునేన స్వ-చక్షుషా।
పాండవీయాం ఇవ చమూం కర్ణ-మూలం వివిక్షతీం॥43॥

పరః-పర-విమర్దేన ముఖ-ఇందోః ఇవ దర్శనం।
అ-తృప్తౌ ఇవ వాంఛంతౌ బిభ్రంతీం సంముఖౌ స్తనౌ॥44॥

ధాతుః ఘటయతః ముష్టి-గ్రహేణ ఇవ నిపీడితే।
వలీ-మగ్న-అంగులీ-ముద్రే మధ్యే క్షామ-మనః-రమాం॥45॥

దృష్టయా చ తయా సద్యః సః అభూత్ జీమూతవాహనః।
తన్వ్యా ముషిత-చిత్తః అంతః దృష్టి-మార్గ-ప్రవిష్టయా॥46॥

సా అపి తం భూషిత-ఉద్యానం దృష్ట్వా ఉత్కంఠా-వికార-దం।
కామ-అంగ-దాహ-వైరాగ్యాత్ వనం మధుం ఇవ ఆశ్రితం॥47॥

తథా అనురాగ-వివశా భేజే కన్యా విహస్తతాం।
యథా సఖీ ఇవ వీణా అస్యాః వ్యాకులా ఆలాపతాం యయౌ॥48॥

తతః సః పప్రచ్ఛ సఖీం తస్యాః జీమూతవాహనః।
కిం ధన్యం నామ సఖ్యాః తే కః వంశః అలంకృతః అనయా॥49॥

తత్ శ్రుత్వా సా సఖీ ప్రాహ నామ్నా మలయవతీ అసౌ।
మిత్రావసు-స్వసా సిద్ధ-రాజ-విశ్వావసోః సుతా॥50॥

ఏవం ఉక్త్వా స-హృదయా సా తం జీమూతవాహనం।
నామ-అన్వయౌ చ పృష్ట్వా అస్య ముని-పుత్రం సహ-ఆగతం॥51॥

తాం బ్రవీతి స్మ మలయవతీం స్మిత-మిత-అక్షరం।
సఖి విద్యాధర-ఇంద్రస్య న అస్య ఆతిథ్యం కరోషి కిం॥52॥

జగత్-పూజ్యః అతిథిః హి ఏషః ప్రాప్తః ఇతి ఉదితే తయా।
సా అభూత్ విద్యాధర-సుతా తూష్ణీం లజ్జా-ఆనత-ఆననా॥53॥

లజ్జా-వతీ ఇయం మత్తః అర్చా గృహ్యతాం ఇతి వాదినీ।
ఏకా అథ తత్ సఖీ తస్మై స-అర్ఘ్యాం మాలాం ఉపానయత్॥54॥

సః చ ఆదాయ ఏవ జీమూతవాహనః ప్రేమ-నిః-భరః।
కంఠే మలయవత్యాః తాం మాలాం తస్యాః సమర్పయత్॥55॥

సా అపి తిర్యక్-ప్రసృతయా పశ్యంతీ స్నిగ్ధయా దృశా।
నీల-ఉత్పలమయీం మాలాం ఇవ తస్మిన్ న్యవేశయత్॥56॥

ఇతి అన్యః-అన్య-కృత-అ-శబ్ద-స్వయం-వర-విశేషయోః|
తయోః ఏత్య జగాద ఏకా చేటీ తాం సిద్ధ-కన్యకాం||57||

జననీ రాజ-పుత్రి త్వాం స్మరతి ఆగచ్ఛ మా-చిరం|
తత్ శ్రుత్వా ఆకృష్య కామ-ఇషు-కీలితాం ఇవ కృచ్ఛ్రతః||58||

స-ఉత్కాం ప్రియ-ముఖాత్ దృష్టిం కథం-చిత్ సా యయౌ గృహం|
జీమూతవాహనః అపి ఆగాత్ తత్ నత-ఆత్మా స్వం-ఆశ్రమం||59||

సా అథ స్వాం జననీం దృష్ట్వా ప్రాణ-ఈశ-విరహ-ఆతురా|
గత్వా మలయవతీ ఆశు పపాత శయనీయకే||60||

అథ అంతర్గత-కామ-అగ్ని-ధూమేన ఇవ ఆవిల-ఈక్షణా|
అశ్రు-ధారాం ప్రముంచంతీ సంతాప-క్వథిత-అంగకా||61||

సఖీభిః చందనైః లిప్తా వీజితా చ అబ్జిని-దలైః|
రతిం న భేజే శయనే న అంకే సఖ్యాః న భూ-తలే||62||

గతే అథ వాసరే క్వ-అపి రక్తయా సహ సంధ్యయా|
హసత్-ప్రాచీ-ముఖం చంద్రే సమాక్రమ్య చ చుంబతి||63||

స్మరేణ ప్రేర్యమాణా అపి దూతీ-సంప్రేషణ-ఆది సా|
లజ్జయా న అశకత్ కర్తుం జీవిత-స్పృహయా ఉజ్ఝితా||64||

నినాయ చ నిశాం ఇందు-విషమాం అబ్జినీ ఇవ తాం|
బద్ధ-మోహ-అలి-పటలే హృది సంకోచం ఏత్య సా||65||

తావత్ చ తత్-వియోగ-ఆర్తః సః అపి జీమూతవాహనః|
శయన-స్థః అపి పతితః హస్తే కుసుమ-ధన్వనః||66||

నూతన-ఉద్భిన్న-రాగః అపి ప్రోన్మిషత్-పాండుర-ఛవిః|
హ్రీ-మూకః అపి వదన్ పీడాం కామ-జాం అనయత్ నిశాం||67||

ప్రాతః చ అత్యుత్సుకః భూయః తత్ గౌరీ-ఆయతనం యయౌ|
యత్ర దృష్టా అభవత్ తేన సా సిద్ధ-అధిప-పుత్రికా||68||

తత్ర తేన సః మిత్రేణ ముని-పుత్రేణ పృష్ఠతః|
ఆగత్య ఆశ్వాస్యతే యావత్ మదన-అనల-విహ్వలః||69||

తావత్ తత్ర ఏవ సా అపి ఆగాత్ నిర్గత్య ఏకా ఏవ నిః-జనే|
గుప్తం మలయవతీ ఆత్మ-త్యాగాయ విరహ-అ-సహా||70||

అ-లక్షయంతీ కాంతం స్వం పాద-ప-అంతరితం చ సా|
ఉదశ్రు-లోచనా బాలా దేవీం గౌరీం వ్యజిజ్ఞపత్||71||

త్వత్-భక్త్యా దేవి సంవృత్తః న అస్మిన్ జన్మని చేత్ మమ|
జీమూతవాహనః భర్తా తత్ భూయాత్ సః అన్య-జన్మని||72||

ఇతి ఉక్త్వా రచయామాస స్వ-ఉత్తరీయేణ తత్ క్షణం|
అశోక-తరు-శాఖాయాం పాశం సా గిరి-జా-అగ్రతః||73||

హా నాథ విశ్వ-విఖ్యాత-కరుణేన అపి న త్వయా|
కథం అస్మి పరిత్రాతా దేవ జీమూతవాహన||74||

ఏవం ఉక్త్వా గలే యావత్ సా తం పాశం నియచ్ఛతి|
ఉచ్చచార దివః తావత్ భారతీ దేవీ-ఉదీరితా||75||

పుత్రి మా సాహసం కార్షీః చక్ర-వర్తి పతిః తవ|
విద్యాధర-ఇంద్రః జీమూతవాహనః హి భవిష్యతి||76||

ఇతి ఉక్తవత్యాం దేవ్యాం సః శ్రుత్వా ఏవ స-వయస్యకః|
జీమూతవాహనః హృష్టాం ప్రియాం ఉపజగామ తాం||77||

సః ఏషః దేవ్యా వరః పశ్య వితీర్ణః సత్యః ఏవ తే|
ఇతి జల్పతి బాలాం తాం తత్-మిత్రే ముని-పుత్రకే||78||

జీమూతవాహనః తత్ తత్ బ్రువన్ ప్రణయ-పేశలం|
స్వ-హస్తేన ఏవ తం తస్యాః కంఠాత్ పాశం అపానయత్||79||

తతః అకస్మాత్ సుధా-వర్షం ఇవ మన్వానయోః తయోః|
భువం మలయవత్యాం చ లిఖంత్యాం హ్రీతయా దృశా||80||

చిన్వానా ఆగత్య సహసా సఖీ హృష్టా జగాద తాం|
సఖి కల్యాణినీ దిష్ట్యా వర్ధసే అభీష్ట-సిద్ధితః||81||

అద్య ఏవ హి మహా-రాజః తవ విశ్వావసుః పితా|
కుమార-మిత్రావసునా విజ్ఞప్తః సంనిధౌ మమ||82||

ఇహ ఆగతః జగత్-మాన్యః తాత కల్ప-తరు-ప్రదః|
విద్యాధర-ఇంద్ర-తనయః యః అయం జీమూతవాహనః||83||

అతిథిత్వాత్ సః నః పూజ్యః వరః చ అన్యః న తాదృశః|
తస్మాత్ మలయవత్యా అసౌ కన్యా-రత్నేన పూజ్యతాం||84||

తథా ఇతి శ్రద్ధితే రాజ్ఞా భ్రాతా మిత్రావసుః సః తే|
తాదర్థ్యేన మహా-భాగస్య అస్య ఆశ్రమ-పదం గతః||85||

జానే సద్యః చ భావీ తే వివాహః తత్ స్వ-మందిరం|
ఆయాహి యాతు చ ఏషః అపి మహా-భాగః స్వం ఆస్పదం||86||

ఇతి ఉక్తా సా తయా సఖ్యా రాజ-పుత్రీ శనైః తతః|
యయుః స-హర్షా స-ఉత్కా చ ముహుః-వలిత-కంధరా||87||

జీమూతవాహనః అపి ఆశు గత్వా స్వ-ఆశ్రమం ఆగతాత్|
మిత్రావసోః యథా-అభీష్టం కార్యం శ్రుత్వా అభినంద్య చ||88||

జాతి-స్మరః సమాచఖ్యౌ తస్మై స్వం పూర్వ-జన్మ సః|
యత్ర మిత్రం సః తస్య ఆసీత్ సా చ భార్యా ఏవ తత్-స్వసా||89||

తతః మిత్రావసుః ప్రీతః తత్-పిత్రోః పరితుష్యతోః|
ఆవేద్య గత్వా పితరౌ కృత-అర్థః స్వౌ అనందయత్||90||

నినాయ చ తదా ఏవ స్వాన్ గృహాన్ జీమూతవాహనం|
చక్రే చ ఉత్సవ-సంభారం స్వ-సిద్ధి-ఉచిత-వైభవం||91||

తస్మిన్ ఏవ చ ధన్యే అహ్ని తస్య విద్యాధర-ప్రభోః|
స్వసుః మలయవత్యాః చ వివాహం సమపాదయన్||92||

తతః నవ-ఊఢయా సాకం తయా జీమూతవాహనః|
తస్థౌ మలయవత్యా సః తత్ర సిద్ధ-మనః-రథః||93||

ఏకదా కౌతుకాత్ చ అత్ర సః మిత్రావసునా సహ|
మలయ-అద్రౌ భ్రమన్ అప్-ధేః వేలా-వనం ఉపేయివాన్||94||

తత్ర అస్థి-రాశిన సు-బహూన్ దృష్ట్వా మిత్రావసుం సః తం|
కేషాం ఏతే అస్థి-సంఘాతాః ప్రాణినాం ఇతి పృష్టవాన్||95||

తతః మిత్రావసుః శ్యాలః తం కారుణికం అబ్రవీత్|
శృణు వృత్త-అంతం అత్ర ఇమం సంక్షేపాత్ వర్ణయామి తే||96||

నాగ-మాతా పురా కద్రూః వినతాం తార్క్ష్య-మాతరం|
నినాయ కిల దాసత్వం స-వ్యాజ-పణ-నిర్జితాం||97||

తేన వైరేణ గరుడః తాం ఉన్మోచ్య అపి మాతరం|
బలీ భక్షయితుం నాగాన్ కద్రూ-పుత్రాన్ ప్రచక్రమే||98||

సదా ప్రవిశ్య పాతాలం సః అథ కాన్-చిత్ జఘాస తాన్|
కాన్-చిత్ మమర్ద కే-చిత్ తు స్వయం త్రాసాత్ విపేదిరే||99||

తత్ దృష్ట్వా ఏక-పదే సర్వ-క్షయం ఆశంక్య నాగ-రాట్|
వాసుకిః ప్రార్థనా-పూర్వం తార్క్ష్యస్య సమయం వ్యధాత్||100||

ఏకం ఏకం అహం నాగం ఆహార-అర్థం ఖ-గ-ఇంద్ర తే|
ప్రతి-అహం ప్రేషయామి అత్ర పులినే దక్షిణ-ఉద-ధేః||101||

త్వయా తు న ప్రవేష్టవ్యం పాతాలే అస్మిన్ కథం-చన|
కః హి స్వ-అర్థః వినష్టేషు నాగేషు ఏక-పదే తవ||102||

ఇతి ఉక్తే నాగ-రాజేన సమయం ప్రత్యపద్యత|
స్వ-అర్థ-దర్శీ తథా ఇతి ఏవ గరుడః గురు-విక్రమః||103||

తదా-ప్రభృతి చ ఏక-ఏకం నాగం భుంక్తే దినే దినే|
వాసుకి-ప్రేషితం సః అత్ర ఖ-గ-ఇంద్రః పులినే అంబు-ధేః||104||

అతః తత్-భక్ష్యమాణానాం నాగనాం అస్థి-సంచయాః|
ఏతే అత్ర గిరి-శృంగ-ఆభాః వృద్ధిం కాల-క్రమాత్ గతాః||105||

ఇతి మిత్రావసోః వక్త్రాత్ స-అంతః-దుఃఖః నిశమ్య సః|
నిజగాద దయా-ధైర్య-నిధిః జీమూతవాహనః||106||

శోచ్యః సః వాసుకిః రాజా యః స్వ-హస్తేన విద్విషే|
ఉపహారీ-కరోతి స్వాః ప్రజాః క్లీబః దినే దినే||107||

ధృత-ఆనన-సహస్రః సన్ ఏకేన అపి ఆననేన సః|
మాం ఆదౌ భుంక్ష్వ తార్క్ష్య ఇతి భాషితుం న అశకత్ కథం||108||

కథం చ అభ్యర్థయామాస నిః-సత్త్వః స్వ-కుల-క్షయం|
తార్క్ష్యం నాగ-అంగనా-క్రంద-నిత్య-ఆకర్ణన-నిః-ఘృణః||109||

తార్క్ష్యః అపి కాశ్యపిః వీరః కృష్ణ-అధిష్ఠాన-పావనః|
ఈదృశం కురుతే పాపం అహో మోహస్య గాఢతా||110||

ఇతి ఉక్త్వా సః మహా-సత్త్వః హృది చక్రే మనః-రథం|
అపి అ-సారేణ దేహేన సారం అత్ర ఆప్నుయాం అహం||111||

ఏకస్య అపి అద్య నాగస్య కుర్యాం జీవిత-రక్షణం|
అ-బాంధవస్య భీతస్య దత్త్వా ఆత్మానం గరుత్మతే||112||

ఇతి సంచింతయతి ఏవ తస్మిన్ జీమూతవాహనే|
మిత్రావసోః పితుః పార్శ్వాత్ క్షత్తా ఆహ్వాన-అర్థం ఆయయౌ||113||

వ్రజ త్వం అహం ఏష్యామి పశ్చాత్ ఇతి తతః చ తం|
మిత్రావసుం సః జీమూతవాహనః వ్యసృజత్ గృహం||114||

గతే తస్మిన్ సః చ అత్ర ఏకః వాంఛిత-అర్థ-ఉన్ముఖః భ్రమన్|
కృపాలుః అశృనోత్ దూరాత్ కరుణం రుదిత-ధ్వనిం||115||

గత్వా దదర్శ చ ఉత్తుంగ-శిలా-తల-సమీప-గం|
యువానం ఏకం పురుషం దుఃఖితం సుందర-ఆకృతిం||116||

పుంసా రాజ-భటేన ఇవ త్యక్తం ఆనీయ తత్ క్షణం|
నివర్తయంతం రుదతీం వృద్ధాం స-అనునయం స్త్రియం||117||

కః అయం స్యాత్ ఇతి యావత్ చ జిజ్ఞాసుః సః అత్ర తిష్ఠతి|
కరుణా-ఆకులితః ఛన్నః శృణ్వన్ జీమూతవాహనః||118||

తావత్ సా తత్ర వృద్ధా స్త్రీ దుఃఖ-భార-అతిపీడితా|
ప్రావర్తత యువానం తం దృష్ట్వా దృష్ట్వా అనుశోచితుం||119||

హా శంఖచూడ హా దుఃఖ-శత-సంప్రాప్త హా గుణిన్|
కుల-ఏక-తంతో హా పుత్ర క్వ త్వాం ద్రక్ష్యామి అహం పునః||120||

వత్స త్వత్-ముఖ-చంద్రే అస్మిన్ గతే అస్తం సః పితా తవ|
సోక-అంధ-కార-పతితః కథం వృద్ధః భవిష్యతి||121||

అథ అర్క-కర-సంస్పర్శాత్ అంగం దూయేత యత్ తవ|
కథం శక్ష్యతి తత్ సోఢుం తార్క్ష్య-భక్షణ-జాం రుజం||122||

విస్తీర్ణే నాగ-లోకే అపి ధాత్రా నాగ-అధిపేన చ|
లబ్ధః త్వం కిం అభవ్యాయాః విచిత్య ఏక-సుతః మమ||123||

ఇతి తాం విలపంతీం చ సః యువా తనయః అబ్రవీత్|
దుఃఖ-ఆర్తం అపి మాం అంబ కిం దుఃఖయసి హా భృశం||124||

నివర్తస్వ గృహాన్ ఏషః ప్రణామః పశ్చిమః తవ|
ఇహ ఆగమన-వేలా హి భవేత్ జాతు గరుత్మతః||125||

తత్ శ్రుత్వా హా హతా అస్మి ఇహ కః మే పాస్యతి పుత్రకం|
ఇత చక్రంద సా వృద్ధా దిక్షు క్షిప్త-ఆర్త-లోచనా||126||

తావత్ చ బోధి-సత్త్వ-అంశః సః తత్ జీమూతవాహనః|
శ్రుత్వా దృష్ట్వా చ కృపయా గాఢ-ఆక్రాంతః వ్యచింతయత్||127||

హంత అయం శంఖచూడ-ఆఖ్యః నాగః వాసుకినా బత|
ఆహార-హేతోః తార్క్ష్యస్య తపస్వీ ప్రేషితః అధునా||128||

ఇయం చ ఏతస్య జననీ స్నేహేన ఇహ అన్వక్ ఆగతా|
ఏతత్-ఏక-సుతా వృద్ధా దుఃఖ-దీన-ప్రలాపినీ||129||

తత్ ఏనం ఏకం ఆర్తం చేత్ దేహేన ఏక-అంత-నాశినా|
రక్షామి న అమునా నాగం తత్ మే ధిక్ జన్మ నిః-ఫలం||130||

ఇతి ఆలోచ్య ఉపగమ్య ఏవ ముదా జీమూతవాహనః|
వృద్ధాం ఉవాచ తాం మాతః పుత్రం రక్షామి అహం తవ||131||

తత్ శ్రుత్వా భావిత-భయా వృద్ధా గరుడ-శంఖినీ|
సంత్రస్తా తార్క్ష్య మాం భుంక్ష్వ మాం భుంక్ష్వ ఇతి జగాద సా||132||

శంఖచూడః తతః అవాదీత్ న ఏషః తార్క్ష్యః అంబ మా త్రసీః|
క్వ అయం చంద్రః ఇవ ఆహ్లాదీ క్వ సః తార్క్ష్యః భయం-కరః||133||

ఇతి ఉక్తే శంఖచూడేన ప్రాహ జీమూతవాహనః|
విద్యాధరః అహం ఆయాతః రాక్షితుం సుతం అంబ తే||134||

దాస్యామి హి శరీరం స్వం వస్త్ర-ఛన్నం గరుత్మతే|
క్షుధితాయ ప్రయాహి త్వం ఆదాయ ఏనం సుతం గృహం||135||

తత్ శ్రుత్వా సా అబ్రవీత్ వృద్ధా మా ఏవం త్వం హి అధికః మమ|
పుత్రః యస్య ఈదృశే కాలే కృపా-అస్మాసు ఇయం ఈదృశీ||136||

ఏతత్ శ్రుత్వా సః జీమూతవాహనః పునః అబ్రవీత్|
న మే మనః-రథస్య అస్య భంగం కర్తుం ఇహ అర్హథ||137||

గ్రహాత్ ఏవం బ్రువాణం చ శంఖచూడః జగాద తం|
దర్శితా ఏవ మహా-సత్త్వ త్వయా సత్యం కృపాలుతా||138||

న తు అహం త్వత్-శరీరేణ రక్ష్యామి స్వ-శరీరకం|
రత్న-వ్యయేన పాషాణం కః హి రక్షితుం అర్హతి||139||

మాదృశైః తు జగత్ పూర్ణం స్వ-ఆత్మ-మాత్ర-అనుకంపిభిః|
అనుకంప్యం జగత్ యేషాం విరలాః తే భవాదృశాః||140||

న చ అహం మలినీ-కర్తుం శంఖపాల-కులం శుచి|
కలంకః ఇవ తీక్ష్ణ-అంశు-బింబం శక్ష్యామి సత్-మతే||141||

ఇతి తం ప్రతిషిధ్య ఏవ శంఖచూడః స్వ-మాతరం|
జగాద అంబ నివర్తస్వ కాంతారాత్ దుః-గమాత్ ఇతః||142||

న పశ్యసి కిం అత్ర ఏతత్ నాగ-అసృక్-కర్దమ-ఉక్షితం|
కృత-అంత-లీలా-పర్యంక-రౌద్రం వధ్య-శిలా-తలం||143||

అహం చ అప్-ధి-తటే గత్వా నత్వా గోకర్ణం ఈశ్వరం|
ఆగచ్ఛామి ద్రుతం యావత్ న ఆయాతి గరుడః అత్ర సః||144||

ఇతి ఉక్త్వా కృపణ-ఆక్రందాం ప్రణమ్య ఆపృచ్ఛ్య మాతరం|
సః గోకర్ణ-ప్రణామ-అర్థం శంఖచూడః యయౌ తతః||145||

అస్మిన్ చేత్ అంతరే ప్రాప్తః తార్క్ష్యః సిద్ధః మమ ఈప్సితః|
పర-అర్థ ఇతి జీమూతవాహనః అపి అకరోత్ హృది||146||

తావత్ చ ఆసన్న-పక్షి-ఇంద్ర-పక్ష-అనిల-చలాన్ తరూన్|
విలోక్య అత్ర సః మా మా ఇతి నివారణ-పరాన్ ఇవ||147||

మత్వా గరుడ-వేలాం చ ప్రాప్తాం జీమూతవాహనః|
పర-అర్థ-ప్రాణ-దః వధ్య-శిలాం అధ్యారురోహ తాం||148||

పవన-ఆఘూర్ణితే చ అప్-ధౌ స్ఫురద్-రత్న-ప్రభా-దృశా|
తం సత్త్వ-అతిశయం తస్య పశ్యతి ఇవ స-విస్మయం||149||

ఆగత్య ఆచ్ఛాదిత-నభాః నిపత్య ఏతత్-శిలా-తలాత్|
చంచ్వా గరుత్మాన్ ఆహత్య మహా-సత్త్వం జహార తం||150||

స్రుత-అసృక్-ధారం ఉత్ఖాత-శిరః-రత్నం చ తం జవాత్|
నీత్వా భక్షయితుం శృంగే మలయ-అద్రేః ప్రచక్రమే||151||

ఏవం ఏవ పర-అర్థాయ దేహః స్యాత్ ప్రతి-జన్మ మే|
మా భూతాం స్వర్గ-మోక్షౌ తు పర-ఉపకృతి-వర్జితౌ||152||

ఇతి తార్క్ష్య-అద్యమానస్య తస్య అనుధ్యాయతః తదా|
విద్యాధర-ఇందోః అపతత్ పుష్ప-వృష్టిః నభః-తలాత్||153||

అత్ర-అంతరే సః తత్ రక్త-ధారా-స్రవ-శిరః-మణిః|
తస్యాః మలయవత్యాః చ తత్-పత్న్యాః ప్రాపతత్ పురః||154||

సా తత్ దృష్ట్వా పరిజ్ఞాయ చూడా-రత్నం సు-విహ్వలా|
అంతిక-స్థా శ్వశురయోః తాభ్యాం స-అశ్రుః అదర్శయత్||155||

తౌ చ జాయా-పతీ సూనోః శిరః-రత్నం విలోక్య తం|
కిం ఏతత్ ఇతి సంభ్రాంతౌ సహసా ఏవ బభూవతుః||156||

తతః స్వ-విద్యా-అనుధ్యానాత్ యథా-వృత్తం అవేత్య తత్|
రాజా జీమూతకేతుః సా రాజ్ఞీ కనకవతీ అపి||157||

వధ్వా మలయవత్యా తౌ ప్రావర్తేతాం సహ ద్రుతం|
గంతుం తత్ర ఏవ తౌ యత్ర తార్క్ష్య-జీమూతవాహనౌ||158||

తావత్ సః శంఖచూడః అత్ర నత్వా గోకర్ణం ఆగతః|
దదర్శ రుధిర-అర్ద్రం తత్ విగ్నః వధ్య-శిలా-తలం||159||

హా హతః అస్మి మహా-పాపః ధ్రువం తేన మహా-ఆత్మనా|
ఆత్మా గరుత్మతే దత్తః మత్-కృతే సు-కృపాలునా||160||

తత్ అన్విష్యామి నీతః సః క్షణే అస్మిన్ క్వ అహి-వైరిణా|
మజ్జేయం న అ-యశః-పంకే జీవంతం చేత్ తం ఆప్నుయాం||161||

ఇతి ఉదశ్రుః వదన్ సః అథ సాధుః దృష్ట్వా నిః-అంతరాం|
పతితాం భువి తత్-రక్త-ధారాం అనుసరన్ యయౌ||162||

అత్ర-అంతరే భక్షయన్ తం దృష్ట్వా జీమూతవాహనం|
హృష్టం విరమ్య గరుడః చింతయామాస తత్ క్షణం||163||

అహో అ-పూర్వః కః అపి ఏషః భక్ష్యమానః అపి యః మయా|
ప్రహృష్యతి మహా-సత్త్వః న తు ప్రాణైః వియుజ్యతే||164||

బిభర్తి లుప్త-శేషే చ గాత్రే రోమ-అంచ-కంచుకం|
కిం చ ఉపకారిణి ఇవ అస్య మయి దృష్టిః ప్రసీదతి||165||

తత్ న ఏషః నాగః కః అపి ఏషః సాధుః పృచ్ఛామి న అద్మి అముం|
ఇతి తార్క్ష్యం విమృశ్యంతం ప్రాహ జీమూతవాహనః||166||

పక్షి-ఇంద్ర కిం నివృత్తః అసి న హి మే మాంస-శోణితం|
దేహే న అస్తి న చ అద్య అపి పరితృప్తః అసి బుంక్ష్వ తత్||167||

ఏతత్ శ్రుత్వా అతి-స-ఆశ్చర్యః తం పప్రచ్ఛ సః పక్షి-రాట్|
నాగః న ఏవ అసి తత్ బ్రూహి మహా-ఆత్మన్ కః భవాన్ ఇతి||168||

నాగః ఏవ అస్మి కః అయం తే ప్రశ్నః ప్రకృతం ఆచర|
ప్రస్తుత-అర్థ-విరుద్ధం హి కః అభిదధ్యాత్ అ-బాలిశః||169||

ఏవం ప్రతివదతి ఏవ తార్క్ష్యం జీమూతవాహనే|
ప్రాప్తః సః శంఖచూడః అత్ర దూరాత్ ఏవ అభ్యభాషత||170||

మా మా కృథాః మహా-పాపం సాహసం వినతా-ఆత్మ-జ।
కః అయం భ్రమః తే న హి ఏషః నాగః నాగః అహం ఏషః తే॥171॥

ఇతి ఉక్త్వా ద్రుతం ఆగత్య మధ్యే స్థిత్వా తయోః ద్వయోః।
దృష్ట్వా చ తార్క్ష్యం విభ్రాంతం శంఖచూడః అబ్రవీత్ పునః॥172॥

కిం భ్రామ్యసి ఫణాః కిం మే జిహ్వే ద్వే చ న పశ్యసి।
విద్యాధరస్య కిం చ అస్య సౌమ్యాం పశ్యసి న ఆకృతిం॥173॥

శంఖచూడే వదతి ఏవం భార్యా చ పితరౌ చ తౌ।
జీమూతవాహనస్య అత్ర సర్వే స-త్వరం ఆయయుః॥174॥

విలుప్త-అంగం చ తం దృష్ట్వా పితరౌ తస్య తత్ క్షణం।
చక్రందతుః తౌ హా పుత్ర హా హా జీమూతవాహన॥175॥

హా కారుణిక హా వత్స పర-అర్థ-ప్రత్త-జీవిత।
హా కథం వైనతేయ ఇదం అ-విమృశ్య కృతం త్వయా॥176॥

ఏతత్ శ్రుత్వా ఏవ తార్క్ష్యః అత్ర సః అనుతప్తః వ్యచింతయత్।
హా కథం బోధి-సత్త్వ-అంశః సంమోహాత్ భక్షితః మయా॥177॥

జీమూతవాహనః సః అయం పర-అర్థ-ప్రాణ-దాయకః।
యస్య భ్రమతి కృత్స్నే అస్మిన్ త్రైలోక్యే కీర్తి-ఘోషణా॥178॥

తత్ మే మృతే అస్మిన్ పాపస్య ప్రాప్తం అగ్ని-ప్రవేశనం।
అ-ధర్మ-విష-వృక్షస్య పచ్యతే స్వాదు కిం ఫలం॥179॥

ఇతి చింతా-ఆకులే తార్క్ష్యే దృష్ట్వా బంధూన్ నిపత్య సః।
వ్రణ-వ్యథాయాం పంచత్వం ప్రాప జీమూతవాహనః॥180॥

తతః విలపతోః తత్ర తత్-పిత్రోః శోక-దీనయోః।
ఉత్క్రుశ్య ముహుః ఆత్మానం శంఖచూడే చ నిందతి॥181॥

భార్యా మలయవతీ అస్య నభః దృష్ట్వా అశ్రు-గద్గదం।
పూర్వ-ప్రసన్నాం వర-దాం ఇతి ఉపాలభత అంబికాం॥182॥

విద్యాధర-అధిపః భావి-చక్ర-వర్తీ పతిః తవ।
భవితా ఇతి అహం ఆదిష్టా దేవి గౌరీ తదా త్వయా॥183॥

తత్ మిథ్యా-వాదినీ జాతా త్వం అపి అసి కథం మయి।
ఇతి ఉక్తవత్యాం తస్యాం సా గౌరీ ప్రత్యక్షతాం అగాత్॥184॥

న మే మిథ్యా వచః పుత్రి ఇతి ఉక్త్వా సా స్వ-కమండలోః।
అమృతేన ఆశు జీమూతవాహనం సించతి స్మ తం॥185॥

తేన సః అ-క్షత-సర్వ-అంగః పూర్వ-అధికతర-ద్యుతిః।
జీవన్ సద్యః సముత్తస్థౌ కృతీ జీమూతవాహనః॥186॥

ఉత్థితం ప్రణతం తం చ సర్వేషు ప్రణమత్సు సా।
ఉవాచ దేవీ తుష్టా అస్మి దేహ-దానేన తే అమునా॥187॥

తత్ ఏషా త్వా అభిషించామి పుత్ర ఆత్మీయేన పాణినా।
విద్యాధరాణాం ఆ-కల్పం చక్ర-వర్తి-పదే అధునా॥188॥

ఏవం వదంతీ జీమూతవాహనం కలశ-అంబుధిః।
తం అభ్యషించత్ శర్వానీ పూజితా చ తిరః-దధే॥189॥

నిపేతుః చ అత్ర తత్ కాలం దివ్యాః కుసుమ-వృష్టయః|
నదంతి స్మ చ స-ఆనందం దేవ-దుందుభయః దివి||190||

అథ ఉవాచ సః తం ప్రహ్వః తార్క్ష్యః జీమూతవాహనం|
చక్ర-వర్తిన్ అహం ప్రీతః పురుష-అతిశయే త్వయి||191||

అ-పూర్వ-ఉదార-మతినా త్రి-జగత్-కౌతుక-ఆవహం|
బ్రహ్మ-అండ-భిత్తి-లిఖితం యేన చిత్రం ఇదం కృతం||192||

తత్ మాం ప్రశాధి మత్తః చ వృణుష్వ అభీప్సితం వరం|
ఇతి ఉక్తవంతం గరుడం మహా-సత్త్వః జగాద సః||193||

న భక్ష్యాః స-అనుతాపేన భూత్వా నాగాః పునః త్వయా|
తే అపి అస్థి-శేషాః జీవంతు యే త్వయా పూర్వ-భక్షితాః||194||

ఏవం అస్తు న భోక్ష్యే అహం నాగాన్ శాంత-మతః పరం|
ప్రాక్ యే చ భుక్తాః తే జీవంతు ఇతి తార్క్ష్యః అపి ఉవాచ సః||195||

తతః అస్తి-శేషాః యే అపి ఆసన్ నాగాః తత్-పూర్వ-భక్షితాః|
తే అపి సర్వే సముత్తస్థుః తత్-వర-అమృత-జీవితాః||196||

సురైః నగైః ముని-గనైః స-ఆనందైః మిలితైః అథ|
సః లోక-త్రితయ-అభిఖ్యాం ఉవాహ మలయ-అచలః||197||

తత్ కాలం తం చ జీమూతవాహన-ఉదంతం అద్భుతం|
గౌర్యాః ప్రసాదాత్ వివిదుః సర్వే విద్యా-ధర-ఈశ్వరాః||198||

ఆగత్య తే చ చరణ-అవనతాః హిమ-అద్రిం|
నిన్యుః క్షణాత్ ముదిత-బంధు-సు-హృత్-సమేతం|
తం పార్వతీ-స్వ-కర-కౢప్త-మహా-అభిషేకం|
సత్-చక్ర-వర్తినం అథ ప్రతిముక్త-తార్క్ష్యం||199||

తత్ర సః పిత్రా మాత్రా మిత్రావసునా చ మలయవత్యా చ|
నిజ-గృహ-గత-ఆగతేన చ సంయుక్తః శంఖచూడేన||200||

లోక-ఉత్తర-చరిత-అద్భుత-సిద్ధాం జీమూతవాహనః సు-చిరం|
అభజత రత్న-ఉపచితాం విద్యా-ధర-చక్ర-వర్తి-ధురం||201||

ఇతి అత్యుదార-స-రసాం ఆఖ్యాయ కథాం తదా సః వేతాలః|
పునః ఏవ తం త్రివిక్రమసేనం పప్రచ్ఛ రాజానం||202||

తత్ బ్రూహి శంఖచూడః కిం వా జీమూతవాహనః అభ్యధికః|
సత్త్వేన తయోః ఉభయోః పూర్వ-ఉక్తః చ అత్ర సమయః తే||203||

ఇతి అస్మాత్ వేతాలాత్ శ్రుత్వా మౌనం విహాయ శాప-భయాత్|
తం ఉవాచ సః త్రివిక్రమసేనః నృ-పతిః నిః-ఉద్వేగః||204||

బహు-జన్మ-సిద్ధం ఏతత్ చిత్రం జీమూతవాహనస్య కియత్|
శ్లాఘ్యః సః శంఖచూడః మరణ-ఉత్తీర్ణః అపి యః రిపవే||205||

అన్య-ప్రత్త-ఆత్మానం ప్రాప్య సు-దూరం గతాయ తార్క్ష్యాయ|
పశ్చాత్ ధావన్ గత్వా స్వం దేహం ఉపానయత్ ప్రసభం||206||

ఏతత్ నిశమ్య ఏవ నృ-పస్య తస్య వాక్యం సః వేతాల-వరః జగామ|
పునః స్వ-ధామ ఏవ తత్-అంస-పృష్ఠాత్ నృ-పః అపి తం సః అనుయయౌ తథా ఏవ||207||

17 వ కథ

తతః గత్వా పునః తస్మాత్ సః రాజా శింశపా-తరోః|
తం త్రివిక్రమసేనః అంసే వీరః వేతాలం అగ్రహీత్||1||

ప్రస్థితం చ తతః తం సః వేతాలః స్కంధతః అబ్రవీత్|
రాజన్ శ్రమ-వినోదాయ శృణు ఏతాం వచ్మి తే కథాం||2||

అ-ఖండ-ధర్మ-మర్యాదం గంగా-కూలే కృత-ఆస్పదం|
కలేః అ-గమ్యం కనకపురం నామ్నా అభవత్ పురం||3||

తస్మిన్ యశోధన-ఆఖ్యః అభూత్ అన్వర్థః వసు-ధా-అధిపః|
రరఃష విప్లవ-అంభః-ధేః యః వేలా-అద్రిః ఇవ క్షితిం||4||

జగాత్-ఆహ్లాదకః చండ-ప్రతాపః అ-ఖండ-మండలః|
విధినా యః చ చంద్ర-అర్కౌ ఏకీకృత్య ఇవ నిర్మమే||5||

మౌర్ఖ్యం పర-పరీవాదే న శాస్త్ర-అర్థే దరిద్రతా|
దోషే న కోష-దండాభ్యాం యస్య ఆసీత్ చ మహీ-పతేః||6||

పాప-భీరుః యశః-లుబ్ధః షండః పర-పురంధ్రిషు|
యః శౌర్య-ఔదార్య-శృంగారమయః జనతయా జగే||7||

తస్య రాజ్ఞః పురే తస్మిన్ అభూత్ ఏకః మహా-వణిక్|
ఉన్మాదినీ ఇతి ఖ్యాతా చ కన్యా తస్య అభవత్ సుతా||8||

యః యః తాం హి దదర్శ అత్ర సః సః తత్-రూప-సంపదా|
ఉన్మాద్యతి స్మ మదనస్య అపి మోహన-శక్తయా||9||

తస్యాం చ యౌవన-స్థాయాం సః గత్వా తత్-పితా వణిక్|
యశోధనం తం రాజానం నీతి-వేదీ వ్యజిజ్ఞపత్||10||

త్రైలోక్య-రత్న-భూతా మే ప్రదేయా అస్తి సుతా ప్రభో|
తాం అన్-ఆవేద్య దేవస్య న అన్యస్మై దాతుం ఉత్సహే||11||

దేవః అపి సర్వ-రత్నానాం ప్రభుః కృత్స్నే అపి భూ-తలే|
తత్-స్వీ-కృత్య అనుగృహ్ణాతు దేవః తాం ప్రతిముచ్య వా||12||

ఇతి ఆకర్ణ్య వణిక్-వాక్యం సః రాజా బ్రాహ్మణాన్ నిజాన్|
స-ఆదరం వ్యసృజత్ తస్యాః సౌలక్షణ్యం అవేక్షితుం||13||

తే గత్వా బ్రాహ్మణాః దృష్ట్వా తాం త్రైలోక్య-ఏక-సుందరీం|
సద్యః క్షోభం యయుః క్షిప్రాత్ లబ్ధ్వా ధైర్యం అచింతయన్||14||

ఇమాం ప్రాప్నోతి చేత్ రాజా తత్ రాష్ట్రం అవసీదతి|
ఏతత్-మోహిత-చిత్తః హి కిం సః రాజ్యం అవేక్షతే||15||

తస్మాత్ సు-లక్షణ ఇతి ఏషా న ఆఖ్యేయా క్షితి-పాయ నః|
ఇతి ఏవ మంత్రం సంమంత్ర్య రాజ్ఞః తే జగ్ముః అంతికం||16||

కు-లక్షణా సా దేవ ఇతి తం ఊచుః చ అత్ర తే మృషా|
తేన రాజా సః న ఏవ ఏతాం స్వీచకార వణిక్-సుతాం||17||

తతః తత్-ఆజ్ఞయా తాం సః కన్యాం ఉన్మాదినీం పితా|
వణిక్ బలధర-ఆఖ్యాయ తత్ సేనా-పతయే దదౌ||18||

అథ సా తత్-గృహే తస్థౌ భర్త్రా తేన సమం సుఖం|
కు-లక్షణా ఇతి అహం రాజ్ఞా త్యక్తా ఇతి ఆత్త-విమాననా||19||

యాతి కాలే చ జాతు అత్ర హత్వా హేమంత-హస్తినం|
ఫుల్ల-కుంద-లతా-దంతం మథిత-అంబుజినీ-వనం||20||

ఆజగామ లసత్-పుష్ప-మంజరీ-కేసర-ఆవలిః|
చూత-అంకుర-నఖః క్రీడన్ కాననే మధు-కేసరీ||21||

తత్ కాలం చ అత్ర నగరే తం వసంత-మహా-ఉత్సవం|
సః రాజా నిర్యయౌ ద్రష్టుం గజ-ఆరూఢః యశోధనః||22||

తత్-రూప-ఆలోక-సంభావ్య-విప్లవాః కుల-యోషితః|
అపసారయితుం దత్తం తదా చ ఉద్ఘోష-డిండిమం||23||

సా శ్రుత్వా ఉన్మాదినీ తస్మై రాజ్ఞే స్వ-గృహ-హర్మ్యతః|
ఆత్మానం దర్శయామాస పరిత్యాగ-అవమానతః||24||

సః చ తాం చక్షుభే దృష్ట్వా రాజా జ్వాలాం ఇవ ఉద్గతాం|
సంధుక్షితస్య కామ-అగ్నేః మధునా మలయ-అనిలైః||25||

నిర్వర్ణయన్ చ తత్-రూపం జైత్రం అస్త్రం మనః-భువః|
గాఢం ప్రవిష్టం హృదయే క్షణాత్ మోహం ఉపాయయౌ||26||

భృత్యైః ఆశ్వాసితః చ అత్ర రాజ-ధానీం ప్రవిశ్య సః|
పృష్టేభ్యః బుబుధే తేభ్యః తాం ప్రాగ్-ఉపనతా-ఉజ్ఝితాం||27||

తతః నిర్వాస్య దేశాత్ తాన్ తత్-కు-లక్షణ-వాదినః|
విప్రాన్ అను-దినం దధ్యౌ తాం ఏవ ఉత్కః సః భూ-పతిః||28||

అహో జడ-ఆత్మా నిః-లజ్జః చంద్రః నిత్యం ఉదేతి యత్|
జగత్-నేత్ర-ఉత్సవే తస్యాః నిః-కలంకే ముఖే సతి||29||

కఠోరౌ హేమ-కలశౌ గజ-కుంభౌ చ కర్కశౌ|
లభేతే న ఉపమాం అస్యాః స్తనయోః పీన-తుంగయోః||30||

కాంచీ-నక్షత్ర-మాలా-అంకం తత్ తస్యాః జఘన-స్థలం|
కం న కందర్ప-మాతంగ-మస్తక-ఆభం విలోభయేత్||31||

ఇతి తాం చింతయన్ అంతః క్షీయతే స్మ దినే దినే|
కామ-అగ్ని-పుట-పాకేన పచ్యమానః సః భూ-పతిః||32||

హ్రియా నిగూహమానః చ పృచ్ఛద్భ్యః బాహ్య-లక్షణైః|
కృచ్ఛ్రాత్ శశంస చ ఆప్తేభ్యః స్వ-పీడా-కారణం సః తత్||33||

అలం సంతప్య భజసే స్వ-అధీనాం తర్హి కిం న తాం|
ఇతి ఉక్తః తైః చ న ఏవ ఏతత్ అనుమేనే సః ధార్మికః||34||

తతః బలధరః బుద్ధ్వా సః సేనా-పతిః ఏత్య తం|
ప్రభుం అభ్యర్థయామాస సత్-భక్తః చరణ-ఆనతః||35||

దాస-స్త్రీ తవ దాసీ ఏవ సా దేవ న పర-అంగనా|
స్వయం చ అహం ప్రయచ్ఛామి తత్ భార్యాం స్వీ-కురుష్వ మే||36||

అథవా తాం త్యజామి ఇహ దేవ దేవ-కులే తతః|
న దోషః గ్రహణే తస్యాః తవ దేవ-కుల-స్త్రియః||37||

ఇతి స్వ-సేనా-పతినా నిర్బంధేన సః పార్థివః|
తేన అనునాథ్యమానః అపి స-అంతః-కోపం ఉవాచ తం||38||

రాజా భూత్వా కథం కుర్యాం అ-ధర్మం అహం ఈదృశం|
మయి ఉల్లంఘిత-మర్యాదే కః హి తిష్ఠేత్ స్వ-వర్త్మని||39||

భక్తః అపి చ భవాన్ పాపే నియోజయతి మాం కథం|
పర-లోక-మహా-దుఃఖ-హేతౌ క్షణ-సుఖ-ఆవహే||40||

న క్షమిష్యే చ తే ధర్మ్యాన్ దారాన్ యది విహాస్యసి|
సహతే మాదృశః కః హి తాదృశం ధర్మ-విప్లవం||41||

తత్ వరం మృత్యుః ఇతి ఉక్త్వా సః రాజా నిషిషేధ తం|
త్యజంతి ఉత్తమ-సత్త్వాః హి ప్రాణాన్ అపి న సత్-పథం||42||

తథా ఏవ అర్థయమానాన్ చ పౌర-జాన-పదాన్ అపి|
మిలితాన్ సః నిరాచక్రే రాజా సుదృఢ-నిశ్చయః||43||

తతః క్రమేణ తేన ఏవ స్మర-జ్వర-భర-ఉష్మణా|
ప్రక్షీణ-దేహః ప్రయయౌ సః యశః-శేషతాం నృ-పః||44||

సేనా-పతిః చ అ-సహిష్ణుః తం తథా ప్రమయం ప్రభోః|
సః అగ్నిం వివేశ భక్తానాం అ-నిర్వాచ్యం హి చేష్టితం||45||

ఇతి ఆఖ్యాత-కథా-ఆశ్చర్యః వేతాలః అంస-స్థితః తదా|
సః త్రివిక్రమసేనం తం భూయః పప్రచ్ఛ పార్థివం||46||

తత్ ఏతయోః కః నృపతేః సేనా-పతి-మహీ-భృతోః|
సత్త్వేన అభ్యధికః బ్రూహి పూర్వ-ఉక్తః సమయః చ తే||47||

ఇతి వేతాలతః శ్రుత్వా ముక్త-మౌనః సః తం నృ-పః|
ప్రత్యువాచ ద్వయోః రాజా సత్త్వవాన్ అధికః తయోః||48||

తత్ ఆకర్ణ్య ఏవ వేతాలః స-ఆక్షేపః తం అభాషత|
సేనా-పతిః కథం న అత్ర రాజన్ అభ్యధికః వద||49||

యః తథా స్వామినే భక్త్యా స్వ-భార్యాం తాం తథా-విధాం|
సుచిర-జ్ఞాత-తత్-భోగ-సుఖ-ఆస్వాదః అపి ఉపానయత్||50||

ఆత్మానం చ అగ్నిసాత్ చక్రే తస్మిన్ పంచత్వం ఆగతే|
అన్-ఆస్వాదిత-తత్-భోగః తత్-కాంతాం తు జహౌ నృ-పః||51||

వేతాలేన ఏవం ఉక్తః తు విహస్య సః నృ-పః అబ్రవీత్|
యది అపి ఏవం తథా అపి ఏతత్ కిం చిత్రం కుల-పుత్రకః||52||

సేనా-పతిః సః భక్త్యా యత్ స్వామి-అర్థే తత్ తథా అకరోత్|
ప్రాణైః అపి హి భృత్యానాం స్వామి-సంరక్షణం వ్రతం||53||

రాజానః తు మద-ఆధ్మాతాః గజాః ఇవ నిః-అంకుశాః|
ఛిందంతి ధర్మ-మర్యాదా-శృంఖలాం విషయ-ఉన్ముఖాః||54||

తేషాం హి ఉద్రిక్త-చిత్తానాం అభిషేక-అంబుభిః సమం|
వివేకః విగలతి ఓఘేన ఉహ్యమానః ఇవ అ-ఖిలః||55||

క్షిప్యంతే ఇవ చ ఉద్ధూయ చలత్-చామర-మారుతైః|
వృద్ధ-ఉపదిష్ట-శాస్త్ర-అర్థ-రజో-మశక-మక్షికాః||56||

ఆతపత్రేణ సత్యం చ సూర్య-ఆలోకః నివార్యతే|
విభూతి-వాత్యా-ఉపహతా దృష్టిః మార్గం చ న ఈక్షతే||57||

తే తే చ విపదం ప్రాప్తాః మార-మోహిత-చేతసః|
జగద్-విజయినః అపి ఇహ రాజానః నహుష-ఆదయః||58||

ఏషః రాజా పునః పృథ్వ్యాం ఏక-ఛత్రః అపి యత్ తయా|
ఉన్మదిన్యా చపలయా లక్ష్మ్యా ఇవ న విమోహితః||59||

ప్రాణాన్ అపి సః ధర్మ-ఆత్మా తత్యాజ న పునః పదం|
అ-మార్గే నిదధే ధీరః తేన అసౌ మే అధికః మతః||60||

ఇతి ఆకర్ణ్య నృ-పస్య తస్య వచనం భూయః తత్-అంస-స్థలాత్ |
వతాలః సహసా స్వం ఏవ సః పదం మాయా-ప్రభావాత్ యయౌ|
రాజా అపి అన్వసరత్ తథా ఏవ సః పునః సంప్రాప్తుం|
ఏతం జవాత్ ఆరబ్ధే హి సు-దుః-కరే అపి మహతాం మధ్యే విరామః కుతః||61||

18 వ కథ

తతః పితృ-వనే తస్మిన్ క్రవ్య-భక్షిభిః ఆవృతే|
జ్వాలా-విలోల-రసనైః భూతైః ఇవ చితా-అగ్నిభిః||1||

గత్వా ఏవ తస్యాం అ-క్షోభ్యః క్షపాయాం శింశపా-తరుం|
సః త్రివిక్రమసేనః తం ఆససాద పునః నృ-పః||2||

తత్ర అపశ్యత్ చ వేతాల-వికృతాన్ సదృశ-ఆకృతీన్|
ఉల్లంబమానాన్ సు-బహూన్ ప్రేత-కాయాన్ అ-శంకితం||3||

అహో కిం ఏతత్ కిం వా అన్యత్ మాయీ కాలం క్షిపతి అయం|
వేతాలః మే న వేద్మి ఏషాం గ్రాహ్యం యేన ఇహ భూయషాం||4||

అ-సిద్ధ-అర్థస్య చేత్ రాత్రిః ఇయం మమ గమిష్యతి|
తతః వహ్నిం ప్రవేక్ష్యామి న సహిష్యే తు హాస్యతాం||5||

ఇతి చింతయతః తస్య రాజ్ఞః విజ్ఞాయ నిశ్చయం|
సత్త్వ-తుష్టః సః వేతాలః స్వ-మాయాం సంజహార తాం||6||

తతః దృష్ట్వా ఏకం ఏవ అత్ర వేతాలం నృ-కలేవరే|
అవతీర్య గృహీత్వా అంసే సః ప్రతస్థే పునః నృ-పః||7||

ప్రక్రామంతం చ తం భూయః సః వేతాలః అభ్యభాషత|
రాజన్ న ఉద్విజసే చిత్రం తత్ ఇమాం మే కథాం సృణు||8||

అస్తి గౌరీ-తపః-క్లేశ-వృతేన త్రిపురారిణా|
అ-సామాన్య-గుణ-ఉత్కర్ష-లుబ్ధేన ఇవ స్వయం-వృతా||9||

భోగవతీ- అమరావత్యోః తృతీయ- ఉజ్జయినీ పురీ|
ఉదార-సు-కృత-ప్రాప్య-నానా-భోగ-ఉపబృంహితా||10||

యస్యాం స్తబ్ధత్వ-కార్కశ్యే కుచేషు వర-యోషితాం|
తాసాం ఏవ భ్రువోః భంగః లోచనేషు చ చాపలం||11||

తమః నిశాసు వక్రత్వం యస్యాం కవి-వర-ఉక్తిషు|
మదః దంతిషు జాడ్యం చ ముక్తా-మలయ-జ-ఇందుషు||12||

తస్యాం చంద్రప్రభ-ఆఖ్యస్య రాజ్ఞః అమాత్యః బహు-శ్రుతః|
దేవస్వామీ ఇతి అభూత్ విప్రః భూరి-యజ్ఞః మహా-ధనః||13||

తస్య కాలేన తనయః చంద్రస్వామీ ఇతి అజాయత|
సః అధీత-విద్యః అపి యువా ద్యూత-ఏక-వ్యసనః అభవత్||14||

ఏకదా చ ద్వి-జ-సుతః చంద్రస్వామీ సః కాం-చన|
ద్యూత-కార-మహా-ఠింఠాం ద్యూతేన క్రీడితుం యయౌ||15||

ఆశ్లిష్యామః కం అత్ర ఇతి విపద్భిః ఇవ వీక్షితుం|
విక్షిప్తైః కృష్ణ-శార-ఆభైః నేత్రైః అక్షైః నిరంతరాం||16||

కః సః అస్తి న శ్రియం యస్య హరామి అపి అలకా-పతేః|
ఇతి ఇవ తన్వతీం నాదాన్ ద్యూత-కృత్-కలహ-స్వనైః||17||

తాం ప్రవిశ్య క్రమాత్ దీవ్యన్ అక్షైః సః కితవైః సహ|
వస్త్ర-ఆది హారయిత్వా అపి ధనం అన్యత్ అహారయత్||18||

మృగ్యమాణం చ యత్ న ఆదాత్ సః తత్ ధనం అసంభవి|
తద్ అవష్టభ్య సభ్యేన లగుడైః పర్యతాడ్యత||19||

లగుడ-ఆహత-సర్వ-అంగః పాషాణం ఇవ నిః-చలం|
కృత్వా మృతం ఇవ ఆత్మానం తస్థౌ విప్ర-సుతః అథ సః||20||

తథా ఏవ దివసాన్ ద్వి-త్రాన్ తత్ర తస్మిన్ అవస్థితే|
క్రుద్ధః సః సభ్యః ఠింఠాయాం కితవాన్ స్వాన్ అభాషత||21||

శ్రితా అనేన అశ్మతా తావత్ తత్ ఏతం క్షిపత క్వ-చిత్|
నీత్వా అంధ-కూపే నిః-సత్త్వం ధనం దాస్యామి అహం తు వః||22||

ఇతి ఉక్తాః తేన కితవాః తం చంద్రస్వామినం తతః|
అరణ్యం నిన్యుః ఉత్క్షిప్య దూరం కూప-గవేషిణః||23||

తత్ర ఏకః వృద్ధ-కితవః తాన్ అన్యాన్ ఏవం అభ్యధాత్|
మృతః అయం ప్రాయశః తత్ కిం కూపే క్షిప్తేన నః అమునా||24||

తత్ ఇహ ఏవ ఏనం ఉజ్ఝిత్వా వక్ష్యామః కూపే ఉజ్ఝితం|
ఇతి తే తత్-వచః సర్వే తథా ఇతి ప్రతిపేదిరే||25||

తతః త్యక్త్వా గతేషు ఏషు కితవేషు సః ఉత్థితః|
చంద్రస్వామీ వివేశ అత్ర శూన్యం ఏకం శివ-ఆలయం||26||

తత్ర కిం-చిత్ సమాశ్వస్య చింతయామాస దుఃఖితః|
విశ్వస్తః మాయయా కష్టం ముషితః కితవైః అహం||27||

తత్ ఈదృశః క్వ గచ్ఛామి నాగ్న-ఉపహత-పాంశులః|
పితా బంధుః సుహృత్ వా అపి దృష్ట్వా కిం హి వదేత్ మమ||28||

తత్ సంప్రతి స్థితః అస్మి ఇహ నక్తం చ క్షుత్-ప్రశాంతయే|
పశ్యామి నిర్గత్య కథం యతిష్యే భోజనం ప్రతి||29||

ఇతి ఆలోచయతః తస్య క్లాంతస్య అన్-అంబరస్య చ|
మందీ-కృత-ఆతపః అస్త-అద్రిం రవిః త్యక్త-అంబరః యయౌ||30||

తావత్ చ భూతి-దిగ్ధ-అంగః తత్ర ఆయాతి స్మ తాపసః|
మహా-వ్రతీ జటా-శూల-ధరః హరః ఇవ అపరః||31||

సః చంద్రస్వామినం దృష్ట్వా కః అసి ఇతి పరిపృచ్ఛ్య చ|
శ్రుత్వా తస్మాత్ చ వృత్త-అంతం ప్రహ్వం తం తాపసః అబ్రవీత్||32||

త్వం మమ ఇహ ఆశ్రమం ప్రాప్తః క్షుత్-క్లాంతః అచింతితః అతిథిః|
తత్ ఉత్తిష్ఠ కృత-స్నానః భిక్షా-భాగం మమ ఆహర||33||

ఇతి ఉక్తః వ్రతినా సః అథ చంద్రస్వామీ జగాద తం|
విప్రః అహం భగవన్ భోక్ష్యే భిక్షా-భాగం కథం తవ||34||

తత్ శ్రుత్వా సః వ్రతీ సిద్ధః ప్రవిశ్య మఠికాం నిజాం|
ఇష్ట-సంపాదినీం విద్యాం సస్మార అతిథి-వల్లభః||35||

సంస్మృత-ఉపస్థితాం తాం చ కిం కరోమి ఇతి వాదినీం|
అముష్య ఆతిథ్యం అతిథేః కురుష్వ ఇతి శశాస తాం||36||

తథా ఇతి ఉక్తే తయా తత్ర స-ఉద్యానం స-అంగనా-జనం|
పురం సౌవర్ణం ఉత్పన్నం చంద్రస్వామీ దదర్శ సః||37||

విస్మితం చ తం అభ్యేత్య తస్మాత్ వార-అంగనాః పురాత్|
ఊచుః ఉత్తిష్ఠ భద్ర ఏహి స్నాహి భుంక్ష్వ త్యజ శ్రమం||38||

ఇతి ఉక్త్వా అభ్యంతరం నీత్వా స్నాపయిత్వా అనులిప్య చ|
తాభిః సః దత్త-సత్-వస్త్రః నిన్యే అన్యత్ వాసక-ఉత్తమం||39||

తత్ర అంతః సః దదర్శ ఏకాం ప్రధాన-యువతిం యువా|
సర్వ-అంగ-సుందరీం ధాత్రా కౌతుకాత్ ఇవ నిర్మితాం||40||

తయా సః స-ఉత్కయా ఉత్థాయ స్వ-ఆసన-అర్ధ-ఉపవేశితః|
బుభుజే దివ్యం ఆహారం తయా ఏవ అత్ర సమం తతః||41||

భుక్త-పక్వ-ఫల-స్వాదు-తాంబూలః స్వ-రసేన చ|
పర్యంక-శయనే భేజే తత్-సంభోగ-సుఖం నిశి||42||

ప్రాతః ప్రబుద్ధః చ అపశ్యత్ తత్ ఏవ అత్ర శివ-ఆయలం|
న అపి దివ్య-అంగనాం న అపి పురం తత్ న పరిచ్ఛదం||43||

తతః సః విగ్నః నిర్యాతం మఠికాతః స్మిత-ఆననం|
పృష్ట-రాత్రి-సుఖం ప్రాతః తాపసం తం వ్యజిజ్ఞపత్||44||

తత్-ప్రసాదాత్ అహం రాత్రౌ ఉషితః భగవన్ సుఖం|
కిం తు యాస్యంతి మే ప్రాణాః తయా దివ్య-స్త్రియా వినా||45||

తత్ శ్రుత్వా సః తపస్వీ తం హసన్ కారుణికః అబ్రవీత్|
ఇహ ఏవ ఆస్స్వ పునః నక్తం భవిష్యతి తథా ఏవ తే||46||

ఇతి ఉక్తే వ్రతినా తేన తత్-యుక్త్యా ఏవ ప్రతి-క్షపం|
చంద్రస్వామీ అత్ర సః అభుంక్త భోగాన్ తాన్ తత్-ప్రసాదతః||47||

బుద్ధ్వా చ తం శనైః విద్యా-ప్రభావం విధి-చోదితః|
ఏకదా తాపస-ఇంద్రం తం సః ప్రసాద్య అన్వయాచత||48||

సత్యం కృపా చేత్ భగవన్ మయి తే శరణ-ఆగతే|
తత్ ఏతాం దేహి మే విద్యాం యత్-ప్రభావః అయం ఈదృశః||49||

ఇతి బ్రువాణం నిర్బంధాత్ తం ప్రత్యాహ సః తాపసః|
అసాధ్యా తవ విద్యా ఇయం సాధ్యతే అంతర్-జలే హి అసౌ||50||

తత్ర చ ఏషా సృజతి ఆశు జపతః సాధకస్య తత్|
మాయా-జాలం విమోహాయ యేన సిద్ధిం న సః అశ్నుతే||51||

సః హి తత్ర పునః జాతం బాలం ఆత్మానం ఈక్షతే|
తతః యువానం ఉద్వ్యాఢ-దారం జాత-ఆత్మ-జం తథా||52||

సు-హృత్ మే అయం అయం శత్రుః ఇతి మిథ్యా సః ముహ్యతి|
న చ స్మరతి జన్మ ఇదం న విద్యా-సాధనే క్రియాం||53||

యః తు త్రిః-అష్ట-వర్షః సన్ గురు-విద్యా-ప్రబోధితః|
జన్మ స్మృత్వా విదిత్వా తత్ ధీరః మాయా-విజృంభితం||54||

తత్-వశః అపి అత్ర కురుతే తథా ఏవ అగ్ని-ప్రవేశనం|
పరమ-అర్థం జల-ఉత్తీర్ణః సిద్ధ-విద్యః సః పశ్యతి||55||

అన్యస్య న పరం విద్యా శిష్యస్య ఏషా హి సిద్ధ్యతి|
అ-స్థాన-అర్పణతః యావత్ గురోః అపి వినశ్యతి||56||

మత్-సిద్ధ్యా ఏవ ఫలే సిద్ధే కిం గ్రహేణ అమునా తవ|
మత్-సిద్ధి-హాన్యా మా జాతు తవ ఏతత్ అపి నంక్ష్యతి||57||

ఏవం తపస్వినా ఉక్తే అపి చంద్రస్వామీ గ్రహేణ సః|
శిక్ష్యామి సర్వం మా భూత్ వః చింతా అత్ర ఇతి తం అబ్రవీత్||58||

తతః అస్మై ప్రతిపేదే తాం విద్యాం దాతుం సః తాపసః|
బత ఆశ్రిత-అనురోధేన కిం న కుర్వంతి సాధవః||59||

తతః నీత్వా నదీ-తీరం సః తం స్మ ఆహ మహా-వ్రతీ|
వత్స విద్యాం జపన్ మాయాం యది ద్రక్ష్యసి తాం తదా||60||

మాయా-అగ్నిం ఏవ ప్రవిశేః విద్యయా బోధితః మయా|
అహం చ తావత్ స్థాస్యామి తవ ఇహ ఏవ నదీ-తటే||61||

ఇతి ఉక్త్వా అధ్యాపయామాస తం ఆచాంతం శుచిం శుచిః|
సః చంద్రస్వామినం విద్యాం సమ్యక్ తాం వ్రతినాం వరః||62||

తతః తీరే స్థితే తస్మిన్ గురౌ మూర్ధ్నా ప్రణమ్య తం|
చంద్రస్వామీ సః రభసాత్ నదీం అవతతార తాం||63||

తస్యాం అంతః-జలే విద్యాం తాం జపన్ సహసా ఏవ సః|
తత్-మాయా-మోహితః మిథ్యా సర్వం విస్మృత్య జన్మ తత్||64||

వీక్షతే యావత్ అన్యస్యాం ఉత్పన్నః స్వ-ఆత్మనా పురి|
పుత్రః విప్రస్య కస్య అపి బుద్ధిం సః శనకైః గతః||65||

కృత-ఉపనయనః అధీత-విద్యః దారాన్ అవాప్య చ|
తత్-దుఃఖ-సుఖ-సంమూఢః సంపూర్ణః అపత్యవాన్ క్రమాత్||66||

తతః చ అత్ర సుత-స్నేహ-స్వీ-కృతః తత్ తత్ ఆచరత్|
స్థితః బద్ధ-రతిః సార్ధం పితృభ్యాం బంధుభిః తథా||67||

ఏవం జన్మ-అంతరం మిథ్యా తస్య అనుభవతః అత్ర సః|
కాలే ప్రబోధినీం విద్యాం గురుః ప్రాయుంక్త తాపసః||68||

సః తత్-విద్యా-ప్రయోగేణ సద్యః తేన ప్రబోధితః|
స్మృత్వా ఆత్మానం గురుం తం చ మాయా-జాలం అవేత్య తత్|| 69||

ఉద్యతః అగ్ని-ప్రవేశాయ దివ్య-అసాధ్య-ఫల-ఆప్తయే|
పర్యవారి నిషేధద్భిః వృద్ధ-ఆప్త-గురు-బంధుభిః||70||

బహుధా బోధ్యమానః అపి తైః దివ్య-సుఖ-లోలుపః|
సః సజ్జిత-చితం ప్రాయాత్ నదీ-తీరం స-బాంధవః||71||

దృష్ట్వా అత్ర వృద్ధౌ పితరౌ భార్యాం చ మరణ-ఉద్యతాం|
క్రందంతి బాల-అపత్యాని సః అథ మోహాత్ అచింతయత్||72||

కష్టం మ్రియంతే స్వ-జనాః సర్వే మే విశతః అనలం|
న చ జానామి కిం సత్యం గురోః తత్ వచనం న వా||73||

తత్ కిం ను ప్రవిశామి అగ్నిం ఉత న ప్రవిశామి కిం|
అథవా తత్ కథం మిథ్యా స్యాత్ సంవాది గురోః వచః|| 74||

తత్ విశామి అనలం కామం ఇతి అంతః ప్రవిమృశ్య సః|
అగ్ని-ప్రవేశం విదధే చంద్రస్వామీ కిల ద్వి-జః||75||

అనుభూత-హిమ-స్పర్శః వహ్నేః చ సః స-విస్మయః|
శాంత-మాయః నదీ-తీరాత్ ఉత్థాయ ఉపయయౌ తటం||76||

తత్ర స్థితం చ దృష్ట్వా తం గురుం నత్వా చ పాదయోః|
పృచ్ఛంతం చ అగ్ని-శైత్య-అంతం స్వం ఉదంతం అబోధయత్||77||

తతః తం సః గురుః ప్రాహ వత్స శంకే కృతః త్వయా|
అపచారః అత్ర శీతః తే కథం జాతః అగ్నిః అన్యథా||78||

అ-దృష్టం ఏతత్ ఏతస్యాః విద్యాయాః సాధనే యతః|
ఏతత్ గురోః వచః శ్రుత్వా చంద్రస్వామీ జగాద సః||79||

న అపచారః మయా కః-చిత్ విహితః భగవన్ ఇతి|
తతః సః తత్-గురుః విద్యాం జిజ్ఞాసుః తాం సమస్మరత్||80||

న చ సా ఆవిః-అభూత్ తస్య న తత్-శిష్యస్య తస్య వా|
నష్ట-విద్యౌ అథ ఉభౌ తౌ విషణ్ణౌ జగ్మతుః తతః||81||

ఇతి ఆఖ్యాయ కథాం అథ వేతాలః పృష్టవాన్ సః తం భూయః|
పృథ్వీ-పతిం త్రివిక్రమసేనం సమయం నిగద్య పూర్వ-ఉక్తం||82||

రాజన్ సంశయం ఏతం ఛింద్ధి మమ బ్రూహి హేతునా కేన|
విహితే అపి యథా ఉద్దిష్టే కర్మణి విద్యా ఉభయోః తయోః నష్టా||83||

ఏతత్ సః వేతాల-వచః నిశమ్య తం ప్రత్యవోచత్ మను-జ-ఇంద్ర-వీరః|
జానే భవాన్ మే క్షిపతి ఇహ కాలం యోగ-ఈశ్వర ఏవం తత్ అపి బ్రవీమి||84||

న దుష్కరేణ అపి హి కర్మణ ఏవ శుద్ధేన సిద్ధిః పురుషస్య లభ్యా|
యావత్ న నిష్కృమ్య వికల్ప-శుద్ధం ధీరం మనః నిర్మల-సత్త్వ-వృత్తి||85||

తస్య అత్ర మందస్య తు విప్ర-యూనః చిత్తం ప్రబుధ్య అపి వికల్పతే స్మ|
విద్యా న సా తేన గతా అస్య సిద్ధిః అస్థాన-దానాత్ చ గురోః వినష్టా||86||

ఇతి తస్య నృ-పస్య సృష్ట-వాచః బత వేతాల-వరః అంసతః సః భూయః|
నిజం ఏవ పదం యయౌ అ-లక్ష్యః నృ-పతిః తం తథా ఏవ సః అన్వయాసీత్||87||

19 వ కథ

అథ గత్వా పునః స్కంధే వేతాలం శింశపా-ద్రుమాత్|
సః త్రివిక్రమసేనః తం గృహీత్వా ఉదచలత్ నృ-పః||1||

ఆగచ్ఛంతం చ తం భూయః వేతాలః సః అభ్యభాషత|
రాజన్ శృణు కథం ఏకాం హృద్యాం తే కథయామి అహం||2||

అస్తి వక్రోలకం నామ పురం సుర-పుర-ఉపమం|
తస్మిన్ సూర్యప్రభ-ఆఖ్యః అభూత్ రాజా జన్భారి-సంనిభః||3||

సౌకర్య-ఉద్యతయా మూర్త్యా దత్త-ఆనందః వసుం-ధరాం|
ఇమాం హరిః ఇవ ఉద్ధృత్య యః బభార చిరం భుజే||4||

ధూమ-ఆసంగే అశ్రు-సంపాతః శృంగారే మార-సంకథాః|
ద్వాః-స్థేషు హేమ-దండాః చ రాష్ట్రే యస్య అభవన్ ప్రభోః||5||

సర్వ-సంపత్-సమృద్ధస్య తస్య ఏకా అభూత్ అ-నిర్వృతిః|
న ఉదపద్యత యత్ పుత్రః బహుషు అంతః-పురేషు అపి6||

ఏతస్మిన్ చ కథా-సంధౌ తామ్రలిప్త్యాం మహా-పురి|
బభూవ ధనపాల-ఆఖ్యః ధుర్యః ధనవతాం వనిక్||7||

తస్య చ అజాయత ఏకా ఏవ నామ్నా ధనవతీ సుతా|
విద్యాధరీ చ్యుతా శాపాత్ సౌందర్యేణ ఏవ సూచితా||8||

తస్యాం చ యౌవన-స్థాయాం సః వణిక్ పంచతాం యయౌ|
తత్-ధనం రాజ-సానాథ్యఆత్ ఆక్రాంతం అథ గోత్ర-జైః||9||

తతః హిరణ్యవతీ-ఆఖ్యా వణిజః తస్య గేహినీ|
ఆదాయ రత్న-భరణం నిజం అ-ప్రకట-స్థితం||10||

ధనవత్యా తయా సాకం స్వ-దుహిత్రా నిశా-ముఖే|
పలాయ్య దాయాద-భయాత్ గృహాత్ గుప్తం వినిర్యయౌ||11||

ధ్వాంతేన బహిః అంతః చ సా దుఃఖేన అంధ-కారితా|
కృచ్ఛ్రాత్ బహిః-పురం ప్రాయాత్ సుతా-హస్త-అవలంబినీ||12||

తత్ర సంతమసే యాంతీ విధి-యోగాత్ అ-లక్షితం|
అంసేన అతాడయత్ చౌరం శూల-అగ్ర-ఆరోపిత-స్థితం||13||

సః స-జీవః తత్-అంస-అగ్ర-ఘట్టన-అధిక-పీడితః|
ఆః క్షతే క్షారం ఏతత్ మే క్షిప్తం కేన ఇతి అభాషత||14||

తతః తత్ర ఏవ సా కః అసి ఇతి అపృచ్ఛత్ తం వణిక్-వధూః|
ప్రత్యువాచ తతః చౌరః చౌరః అహం ఇహ సూచితః||15||

శూలే పాపస్య చ అద్య అపి న ఉత్క్రామంతి మమ అసవః|
తత్ ఆర్యే త్వం మమ బ్రూహి కా అసిక్వ ఏవం ప్రయాసి చ||16||

తత్ శ్రుత్వా తం వణిక్-భార్యా యావత్ స్వ-ఉదంతం ఆహ సా|
తావత్ తిలకితం ప్రాచ్యాః ముఖం ఉద్భాసిత-ఇందునా||17||

తతః దిక్షు ప్రకాశాసు సః చౌరః తాం వణిక్-సుతాం|
దృష్ట్వా ధనవతీం కన్యాం తత్-మాతరం ఉవాచ తాం||18||

శృణు మే ప్రార్థనాం ఏకాం సహస్రం కాంచనస్య తే|
దదామి తత్ ఇమాం మహ్యం స్వ-సుతాం దేహి కన్యకాం||19||

కిం ఏతయా తవ ఇతి ఉక్తః హసంత్యా అథ తయా అత్ర సః|
పునః చౌరః అబ్రవీత్ న అస్తి పుత్రః మం గత-ఆయుషః||20||

న చ అ-పుత్రః అశ్నుతే లోకాన్ తత్ ఏషా యం మత్-ఆజ్ఞయా|
కుత్ర-చిత్ జనయేత్ పుత్రం క్షేత్ర-జః సః భవేత్ మమ||21||

ఇతి ఏతాం ప్రార్థయే త్వం తు తత్ విధత్స్వ మమ ఈప్సితం|
తత్ శ్రుత్వా సా వణిక్-యోషిత్ లోభాత్ తత్ ప్రత్యపద్యత||22||

ఆనీయ చ కుతః-అపి అంబు పాణౌ చౌరస్య తస్య సా|
ఏషా సుతా మయా తుభ్యం కన్యా దత్తా ఇతి అపాతయత్||23||

సః అపి తత్-దుహితుః దత్త-యథా-ఉక్త-ఆజ్ఞః జగాద తాం|
గచ్ఛ అముష్య వటస్య అధః ఖాత్వా స్వర్ణం గృహాణ తత్||24||

గత-ఆసోః దాహయిత్వా మే దేహం యుక్త్యా విసృజ్య చ|
అస్థీని తీర్థే స-సుతా గచ్ఛేః వక్రోలకం పురం||25||

తత్ర సూర్యప్రభే రాజ్ఞి సౌరాజ్య-సుఖితే జనే|
నిః-ఉపద్రవ-నిః-చింతా స్థాస్యసి త్వం యథా ఇచ్ఛసి||26||

ఇతి ఉక్త్వా తృషితః పీత్వా తయా ఏవ ఉపహృతం జలం|
శూల-వ్యథ-వ్యథా-ఉత్క్రాంత-జీవః చౌరః బభూవ సః||27||

తతః గత్వా వణిక్-స్త్రీ సా స్వర్ణం వట-తరోః తలాత్|
గృహీత్వా స-సుతా గుప్తం అగాత్ భర్తృ-సుహృత్-గృహం||28||

తత్ర స్థిత్వా చ యుక్త్యా తత్ దాహయిత్వా కలేవరం|
చౌరస్య తస్య తీర్థే అస్థి-క్షేప-ఆదికం అకారయత్||29||

అన్యే-ద్యుః చ ఆత్త-గుప్త-అర్థా తతః నిర్గత్య స-ఆత్మ-జా|
ప్రయాంతీ క్రమశః ప్రాప సా తత్ వక్రోలకం పురం||30||

తత్ర ఏకం వసుదత్త-ఆఖ్యాత్ గృహం క్రీత్వా వణిక్-వరాత్|
తస్మిన్ ఉవాస సుతయా ధనవత్యా తయా సహ||31||

తదా చ తత్ర ఉపాధ్యాయః విష్ణుస్వామీ ఇతి అభూత్ పురే|
మనఃస్వామీ ఇతి తస్య ఆసీత్ శిష్యః విప్రః అతిరూపవాన్||32||

విధ్యా-అభిజన-యుక్తః అపి సః యౌవన-వశీ-కృతః|
తత్ర హంసావలీం నామ వాంఛతి స్మ విలాసినీం||33||

సా చ సౌవర్ణ-దీర-శతపంచకం అగ్రహీత్|
భాటిం తస్య చ తత్ న అభూత్ వ్యషీదత్ తేన సః అను-అహం||34||

ఏకదా చ తం అద్రాక్షీత్ తాదృశం సా వణిక్-సుతా|
క్షామ-అభిరామ-వపుషం ధనవతీ అత్ర హర్మ్యతః||35||

తత్-రూప-హృత-చిత్త చ భర్తుః చౌరస్య తస్య సా|
స్మృత్వా అనుజ్ఞాం సమీప-స్థాం యుక్త్యా అవోచత్ స్వ-మాతరం||36||

అంబ విప్ర-సుతస్య అస్య పశ్య ఏతే రూప-యౌవనే|
కీదృశే బత విశ్వస్య నయన-అమృత-వర్షిణీ||37||

ఏతత్ శ్రుత్వా ఏవ తస్మిన్ తాం బద్ధ-భావాం అవేత్య చ|
తత్ మాతా సా వణిక్-భార్యా మనసి ఏవం అచింతయత్38||

మత్-దుహిత్రా అనయా తావత్ వరణీయః సుత-ఆప్తయే|
కః-చిత్ భర్తృ-ఆజ్ఞయా తస్మాత్ ఏషః ఏవ అర్థ్యతే న కిం||39||

ఇతి ఆకలయ్య వ్యసృజత్ తత్ సందిశ్య మనీషితం|
రహస్య-ధారిణీం చేటీం తం ఆనేతుం సుతా-కృతే||40||

సా గత్వా విజనే నీత్వా చేటీ తస్మై శశంస తత్|
సః చ శ్రుత్వా ద్విజ-యువా వ్యసనీ తాం అభాషత||41||

యది హంసావలీ-హేతోః దీనార-శతపంచకం|
సౌవర్ణం దీయతే తత్ ఏకాం ఏమి యామినీం||42||

ఇతి తేన ఉక్తయా చేట్యా తయా గత్వా తథా ఏవ సా|
ఉక్తా వణిక్-స్త్రీ తస్మై తత్ తత్-హస్తే ప్రాహిణోత్ ధనం||43||

తత్ గృహీత్వా మనఃస్వామీ తత్-పుత్ర్యాః వాసకం యయౌ|
తస్యాః సః తత్-నిస్పృష్టాయాః ధనవత్యాః స-చేటికః||44||

తత్ర తాం వితత-ఉత్కంఠాం కాంతాం భూషితభూతలాం|
సః చకోరః ఇవ జ్యోత్స్నాం దదర్శ చ జహర్ష చ||45||

తయా సమం చ నీత్వా తాం రాత్రిం సంభోగ-లీలయా|
నిర్గత్య సః తతః గుప్తం యయౌ ప్రాతః యథా-ఆగతం||46||

సా అపి తస్మాత్ ధనవతీ సగర్భాభూత్ వణిక్-సుతా|
కాలే చ సుషువే పుత్రం లక్షణ-అనుమిత-ఆయతిం||47||

పరితుష్టాం తదా తాం చ సుత-ఉత్పత్త్యా సమాతృకాం|
ఆదిదేశ హరః స్వప్నే దర్శిత-స్వ-వపుః నిశి||48||

యుక్తం హేమ-సహ-స్రేణ నీత్వా బాలం ఉషసి అముం|
సూర్యప్రభ-నృ-పస్య ఇహ మంచ-స్థం ద్వారి ముంచతం||49||

ఏవం స్యాత్ క్షేమం ఇతి ఉక్తా శూలినా సా వణిక్-సుతా|
తత్-మాతా చ ప్రబుధ్య ఏతం స్వప్నన్ అన్యః-అన్యం ఊచతుః||50||

నీత్వా చ తం తత్యజతుః భగవత్-ప్రత్యయాత్ శిశుం|
రాజ్ఞః సూర్యప్రభస్య అస్య సింహ-ద్వారే స-హేమకం||51||

తావత్ చ తం అపి స్వప్నే సుత-చింతా-ఆతురం సదా|
తత్ర సూర్యప్రభం భూపం ఆదిదేశ వృష-ధ్వజః||52||

ఉత్తిష్ఠ రాజన్ బాలః తే సింహ-ద్వారే స-కాంచనః|
కేన-అపి స్థాపితః భవ్యః మంచక-స్థం గృహాణ తం||53||

ఇతి ఉక్తః శంభునా ప్రాతః ప్రబుద్ధః అపి తథా ఏవ సః|
ద్వాః-స్థైః ప్రవిశ్య విజ్ఞప్తః నిర్యయౌ నృ-పతిః స్వయం||54||

దృష్ట్వా చ సింహ-ద్వారే తం బాలం స-కనక-ఉత్కరం|
రేఖా-ఛత్త్ర-ధ్వజ-ఆది-అంక-పాణి-పాదం శుభ-ఆకృతిం||55||

దత్తః మమ ఉచితః పుత్రః శంభునా అయం ఇతి బ్రువన్|
స్వయం గృహీత్వా బాహుభ్యాం రాజ-ధానీం వివేశ సః||56||

చకార చ ఉత్సవం తావత్ అ-సంఖ్యాతం దదత్ వసు|
దరిద్ర-శబ్దస్య ఏకస్య యావత్ ఆసీత్ నిః-అర్థతా||57||

నృత్త-వాద్యా-ఆదిభిః నీత్వా ద్వాదశ-అహం తతః సః తం|
పుత్రం చంద్రప్రభం నామ్నా చక్రే సుర్యప్రభః నృ-పః||58||

వవృధే రాజ-పుత్రః అత్ర సః అథ చంద్రప్రభః క్రమాత్|
వపుష ఇవ గుణ-ఓఘేన అపి ఆశ్రిత-ఆనంద-దాయినా||59||

శనైః యువా చ సంజంజే శౌర్య-ఔదార్య-శ్రుత-ఆదిభిః|
ఆవర్జిత-ప్రకృతికః క్ష్మా-భార-ఉద్వహన-క్షమః||60||

తాదృశం చ తతః దృష్ట్వా తం సః సూర్యప్రభః పితా|
రాజయే అభిషిజ్య ఏవ కృతీ వృద్ధః వారాణసీం యయౌ||61||

పృథ్వీం శాసతి తస్మిన్ చ తనయే నయ-శాలిన|
సః రాజా తత్ర తత్యాజ చరన్ తీవ్ర-తపః తనుం||62||

బుద్ధ్వా పితృ-విపత్తిం తాం అనుశోచ్య కృత-క్రియః|
సః అథ చంద్రప్రభః రాజా సచివాన్ ధార్మికః అబ్రవీత్||63||

తాతస్య తావత్ కేన అహం అన్-ఋణః భవితుం క్షమః|
తథా అపి ఏకాం స్వ-హస్తేన దదామి ఏతస్య నిష్కృతిం||64||

నీత్వా క్షిపామి గంగాయాం అస్థీని అస్య యథా-విధి|
గత్వా సర్వ-పితృహ్యః చ గయాం పిండం దదామి అహం||65||

ప్రసంగాత్ తీర్థ-యాత్రాం చ కరోమి ఆ-పూర్వ-సాగరం|
ఇతి ఉక్తవంతం రాజానం మంత్రిణః తం వ్యజిజ్ఞపన్||66||

న దేవ యుజ్యతే కర్తుం ఏతత్ రాజ్ఞః కథం-చన|
న హి రాజ్యం బహు-ఛిద్రం క్షణం తిష్ఠతి అ-రక్షితం||67||

తత్ ఏషా పర-హస్తేన కార్యా తే పితృ-ఉపక్రియా|
స్వ-ధర్మపాలనాత్ అన్యా తీర్థ-యాత్రా చ కా తవ||68||

బహు-అపాయం క్వ పాంథత్వాం నిత్య-గుప్తఆః క్వ పార్థివాః|
ఇతి మంత్రి-వచః శ్రుత్వా రాజా చంద్రప్రభః అబ్రవీత్||69||

అలం వికల్పైః పితృ-అర్థే గంతవ్యం నిశ్చితం మయా|
ద్రష్టవ్యాని చ తీర్థాని యావత్ మే క్షమతే వయః||70||

పశ్చా కః వేత్తి కిం భావి శరిరే క్షణ-నశ్వరే|
రాజ్యం చ ఆగమనం యావత్ రక్ష్యం యుష్మాభిః ఏవ మే||71||

శ్రుత్వా ఏతం నిశ్చయం రాజ్ఞః తూష్ణీం ఆసత మంత్రిణః|
తతః ప్రయ్ణు-సంభారం సజ్జీ-చక్రే సః భూ-పతిః||72||

అథ అహ్ని సః శుభే స్నాతః హుత-అగ్నిః పూజిత-ద్విజః|
సు-యుక్తం రథం ఆస్థాయ ప్రయతః శాంత-వేష-భృత్||73||

సామంతాన్ రజ-పుత్రాన్ చ పౌరాన్ జన-పదాన్ అపి|
నివర్త్య అన్-ఇచ్ఛతః కృచ్ఛ్రాత్ ఆ-సీమ-అంత-అనుయాయినః||74||

బ్రాహ్మణైః వాహన-ఆరూఢైః సమం సః స-పురోహితః|
ప్రతస్థే సచివ-న్యస్త-రాజ్యః చంద్రప్రభః నృ-పః||75||

విచిత్ర-వేష-భాష-ఆది-విలోకన-వినోదితః।
పశ్యన్ నానా-విధాన్ దేశాన్ క్రమాత్ ప్రాప చ జాహ్నవీం॥76॥

దదర్శ తా చ జంతూనాం జల-కల్లోల-పంక్తిభిః।
త్రి-దివ-ఆరోహ-సోపాన-పద్ధతిం సృజతీం ఇవ॥77॥

హిమవత్-ప్రభవాం శంభోః కృత-క్రీడా-కచ-గ్రహాం।
బిభ్రతీం చ అంబికా-లీలాం దేవ-ఋషి-గణ-వందితాం॥78॥

రథ-అవతీర్ణః తస్యాం చ కృత-స్నానః యథా-విధి।
చిక్షేప-అస్థీని భూ-పస్య తస్య సూర్యప్రభస్య సః॥79॥

దత్త-దానః కృత-శ్రాద్ధః రథ-ఆరూఢః తతః అపి చ।
ప్రస్థితః క్రమశః ప్రాప ప్రయాగం ఋషి-సంస్తుతం॥80॥

యత్ర అర్చిః-ఆద్య-ధూమ-ఆదిం ఆగ్నౌ ఇవ సమాగతౌ।
గంగా- యమునయోః వాహౌ భాతః సు-గతయే నృణాం॥81॥

తత్ర ఉపోష్య కృత-స్నాన-దాన-శ్రాద్ధ-ఆది-సత్-కృఇయః।
వారాణసీం జగామ అథ సః చంద్రప్రభ-భూ-పతిః॥82॥

ఏత మోక్షం ప్రయాత ఇతి వదంతాం ఇవ దూరతః।
వాత-ఆక్షిప్త-సముత్క్షిప్తైః సుర-సద్మ-ధ్వజ-అంశుకైః॥83॥

తస్యాం దినాని ఉపోష్య త్రీణి అభ్యర్చ్య అథ వృష-ధ్వజం।
భోగైః నిజ-ఉచితైః తైః తైః ప్రయయౌ సః గయాం ప్రతి॥84॥

తతః ఫల-ఓఘ-నమితైః మంజు-గుంజత్-విహం-గమైః।
పదే పదే స-ప్రణామం స్తూయమానః ఇవ అంఘ్రి-పైః॥85॥

విక్షిప్త-వన్య-కుసుమైః అర్చ్యమానః ఇవ అనిలైః।
నానా-అరణ్యాని అతిక్రమ్య పుణ్యం ప్రాప గయాశిరః॥86॥

విధాయ తత్ర చ శ్రాద్ధం విధివత్ భూరి-దక్షిణం।
చంద్రప్రభః సః రాజా అత్ర ధర్మ-అరణ్యం ఉపేయివాన్॥87॥

గయా-కూపే అస్య దదతః పితుః పిండం తత్-అంతరాత్।
సముత్తస్థుః తం ఆదాతుం త్రయః మానుష-పణయః॥88॥

తత్ దృష్ట్వా ఏవ సః విభ్రాంతః కిం ఏతత్ ఇతి పార్థవః।
కస్మిన్ హస్తే క్షిపే పిండం ఇతి అపృచ్ఛత్ నిజాన్ ద్విజాన్॥89॥

తే తం ఊచుః అయం తావత్ ఏకః చౌరస్య నిశ్చితం।
హస్తః లోహ-మయః శంకుః యస్మిన్ దేవ ఏషః దృశ్యతే॥90॥

ద్వితీయః బ్రాహ్మణస్య అయం కరః ధృత-పవిత్రకః।
రాజ్ఞః పాణిః తృతీయః అయం స-అంగులీయః సు-లక్షణః॥91॥

తత్ న విద్మః క్వ పిండః అయం నిక్షేప్యః కిం ఇదం భవేత్।
ఇతి ఉక్తః తైః ద్వి-జైః సః అత్ర రాజా లేభే న నిశ్చయం॥92॥

ఇతి ఆఖ్యాయ కథా-ఆశ్చర్యం వేతాలః అంస-స్థితః తదా।
సః త్రివిక్రమసేనం తం జగాద నృ-పతిం పునః॥93॥

తత్ కస్య హస్తే దేయః స్యాత్ సః పిండః ఇతి వక్తు మే।
భవాన్ తావత్ సః ఏవ అత్ర ప్రాక్తనః సమయః చ తే॥94॥

ఇతి వేతాలతః శ్రుత్వా ముక్త-మౌనః సః భూ-పతిః|
తం త్రివిక్రమసేనః అత్ర ధర్మ-జ్ఞః ప్రత్యభాషత||95||

చౌరస్య హస్తే దాతవ్యః సః పిండః క్షేత్ర-జః యతః|
చంద్రప్రభః సః నృ-పతిః పుత్రః తస్య ఏవ న అన్యయోః||96||

విప్రస్య జనకస్య అపి సః హి పుత్రః న బుధ్యతే|
విక్రీతః హి ధనేన ఆత్మా తాం ఏకాం తేన యామినీం||97||

రాజ్ఞః సూరప్రభస్య అపి సంస్కార-ఆదాన-వర్ధనైః|
భవేత్ సః పుత్రః న స్యాత్ చేత్ స్వ-ధనం తస్య తత్-కృతే||98||

శిశోః తస్య హి శీర్ష-అంతే మంచస్థస్య ఏవ హేమ యత్|
న్యస్తం ఆసీత్ తత్ ఏవ అస్య మూల్యం సంవర్ధన-ఆదికే||99||

తస్మాత్ ధస్త-ఉదక-ప్రాప్తా తత్-మాతా యస్య యేన సా|
అజ్ఞా తత్-జననే దత్తా యస్య తత్ నిఖిలం ధనం||100||

తస్య సః క్షేత్ర-జః పుతః చౌరస్య ఏవ మహీ-పతిః|
పిండః తస్య ఏవ హస్తే చ దేయః తేన ఇతి మే మతిః||101||

ఇతి ఉక్త్వతః నృ-పతేః తస్య అంసాత్ స్వ-పదం ఏవ వేతాలః|
ప్రయయౌ సః చ త్రివిక్రమసేనః రాజా తం అన్వయాత్ భూయః||102||

20 వ కథ

తతః గత్వా గృహీత్వా అంసే వేతాలం శింశపా-తరోః|
సః త్రివిక్రమసేనః తం ఉచ్చచాల పునః నృ-పః||1||

మౌనేన ప్రస్థితం తం చ వేతాలః అంసాత్ ఉవాచ సః|
రాజన్ కః తే అనుబంధః అయం గచ్ఛ రాత్రి-సుఖం భజ||2||

న యుక్తం తవ నేతుం మాం కు-భిక్షోః తస్య గోచరం|
గ్రహః వా తత్ర చేత్ అస్తు కథాం ఏకాం ఇమాం శృణు||3||

అస్తి స్వ-రేఖా-అనుత్క్రాంత-వర్ణ-భేద-వ్యవస్థితి|
నగరం చిత్రకూట-ఆఖ్యం బిభ్రాణం సత్య-నామతాం||4||

తత్ర అమృత-రస-ఆసార-వర్షీ ప్రణయి-చక్షుషాం|
చంద్రావలోకః ఇతి ఆసీత్ రాజా రాజ-శిఖా-మణిః||5||

ఆలానం శౌర్య-కరిణః త్యాగస్య ఉత్పత్తి-కేతనం|
విలాస-వేశ్మ రూపస్య శశంసుః యం విచక్షణాః||6||

సతీషు సర్వ-సంపత్సు యత్ న ప్రాప నిజ-ఉచితాం|
భార్యాం సా ఏకా పరం చింతా యూనః తస్య అభవత్ హృది||7||

ఏకదా చ తత్-ఉద్వేగ-వినోదాయ మహా-అటవీం|
జగామ అశ్వీయ-సహితః మృగయాయై సః భూ-పతిః||8||

తత్ర సూకర-వృందాని భిందన్ బాణైః నిః-అంతరైః|
శ్యామల-అంబర-రోచిష్ణుః తమాంసి ఇవ రవిః కరైః||9||

శాయయన్ శర-శయ్యాసు సింహాన్ సమర-దుః-మదాన్|
మూర్ధ-జైః ధవలైః భీష్మాన్ అర్జున-అధిక-విక్రమః||10||

విపక్షీ-కృత్య శరభాన్ పాతయన్ పర్వత-ఉపమాన్|
దంభోలి-కర్కశ-ప్రాస-పాతైః జంభ-అరి-విక్రమః||11||

రసాత్ వివిక్షుః సః నృ-పః వన-అభ్యంతరం ఏకకః|
తీవ్ర-పార్ష్ణి-ప్రహారేణ ప్రేరయామాస వాజినం||12||

సః వాజీ తేన చ కశా-ఘాతేన ఉత్తేజితః భృశం|
పార్ష్ణి-ఘాతేన విషమం సమం చ అ-గణయన్ క్షణాత్||13||

వన-అంతరం తతః అనైషీత్ వాత-అధిక-జవః నృ-పం|
మోహిత-ఇంద్రియ-వృత్తిం తం వ్యతీత్య దశ-యోజనీం||14||

తత్ర తస్మిన్ స్థితే వాహే రాజా దిక్-మోహం ఏత్య సః|
భ్రమన్ శ్రాంతః దదర్శ ఏకం ఆరాత్ సు-విపులం సరః||15||

మారుతేన ఆభిముఖ్యేన నమిత-ఉన్నమితైః ముహుః|
ఇతః ఏహి ఇతి హస్త-ఆభైః సంజ్ఞాం కుర్వత్ ఇవ అంబు-జైః||16||

తత్ర గత్వా చ తురగం విపర్యాణ-ఉపవర్తితం|
స్నాత-పీతం తరు-ఛాయా-బద్ధం దత్త-తృణ-ఉత్కరం||17||

కృత్వా స్వయం కృత-స్నానః పీత-అంబుః గలిత-శ్రమః|
రమ్యేషు తత్-ప్రదేశేషు దదౌ దృష్టిం ఇతః తతః||18||

ఏకత్ర చ అశోక-తరోః అధస్తాత్ ముని-కన్యకాం|
ఆముక్త-పుష్ప-ఆభరణాం వల్కల-అంశుక-శోభినీం||19||

ముగ్ధ-బద్ధ-జటా-జూట-స-విశేష-మనః-రమాం|
సఖీ-ద్వితీయాం ఆశ్చర్య-రూపాం రాజా దదర్శ సః||20||

అచింతయత్ చ పుష్ప-ఇషోః పతితః శర-గోచరే|
కా ఇయం స్యాత్ సరసి స్నాతుం సావిత్రీ కిం స్విద్ ఆగతా||21||

కిం హరస్య అంక-విభ్రష్టా గౌరీ భూయః శ్రితా తపః|
అహని అస్తం-గతస్య ఇందోః కాంతిః కిం వా ధృత-వ్రతా||22||

తత్ ఏతాం ఉపసృత్య ఇహ శనైః ఉపలభే వరం|
ఇతి ఆలోచ్య యయౌ తస్యాః కన్యాయాః సః అంతికం నృ-పః||23||

సా అపి దృష్ట్వా తం ఆయాంతం తత్-రూప-ఆకులిత-ఈక్షణా|
పూర్వ-ప్రారబ్ధ-పుష్ప-స్రక్-సన్న-హస్తా వ్యచింతయత్||24||

కః అయం ఈదృక్ అరణ్యే అస్మిన్ సిద్ధః విద్యాధరః ను కిం|
బత అస్య రూపం విశ్వస్య కృత-అర్థీ-కరణం దృశోః||25||

ఏవం వితర్క్య పశ్యంతీ తిర్యక్ తం త్రపయా తతః|
ఉత్థాయ స-ఊరు-స్తంభా అపి గంతుం ప్రావర్తత ఏవ సా||26||

అథ ఉపేత్య సః రాజా తాం ఏవం నాగరికః అబ్రవీత్|
ఆస్తాం ప్రథమ-దృష్టస్య దర్శన-ఏక-ఫల-అర్థినః||27||

జనస్య దూర-ఆయాతస్య సుందరి స్వ-ఆగత-అదికం|
కః అయం ను ఆశ్రమిణాం ధర్మః యత్ ఏతస్మాత్ పలాయ్యతే||28||

ఇతి ఉక్తే భూ-భుజా తస్యాః సఖీ తద్వత్ విచక్షణా|
తత్ర ఉపవేశ్య నృ-పతేః చకార ఆతిథ్య-సత్-క్రియాం||29||

అథ స-ప్రణయం రాజా తాం సః పప్రచ్ఛ స-ఉత్సుకః|
భద్రే కః పుణ్యవాన్ వంశః త్వత్-సఖ్యా అలం-కృతః అనయా||30||

కాని శ్రోత్ర-అమృత-స్యందీని అస్యాః నామ-అక్షరాణి చ|
కిం చ ఏవం అనయా పుష్ప-సుకుమారం ఇదం వపుః||31||

తాపస-ఉచితయా వృత్త్యా విజనే అస్మిన్ కదర్థ్యతే|
ఇతి రాజ్ఞః వచః శ్రుత్వా తత్-సఖీ ప్రత్యువాచ సా||32||

ఏషా మహా-ఋషేః కణ్వస్య దుహితా వర్ధిత-ఆశ్రమే|
మేనకా-సంభవా కన్యా నామ్నా చ ఇందీవరప్రభా||33||

ఇహ అస్మిన్ సరసి స్నాతుం ఆగతా అనుజ్ఞయా పితుః|
ఇతః అత్ర న అతిదూరే అస్తి తస్య ఏతత్ పితుః ఆశ్రమః||34||

ఇతి ఉక్తః సః తయా హృష్టః రాజా ఆరుహ్య తురంగమం|
యాచితుం తాం సుతాం తస్య కణ్వ-ఋషేః ఆశ్రమం యయౌ||35||

వివేశ చ వినీతః తం బహిః స్థాపిత-వాహనః|
జటా-వల్కలిభిః పూర్ణం పాద-పైః ఇవ తాపసైః||36||

తత్-మధ్యే చ తం అద్రాక్షీత్ ఋషిభిః పరివారితం|
తేజసా ఆహ్లాదనం కణ్వ-మునిం చంద్రం ఇవ గ్రహైః||37||

ఉపేత్య పాదయోః తం చ వవందే సః అపి తం మునిః|
కల్పిత-ఆతిథ్య-విశ్రాంతం జ్ఞానీ క్షిప్రాత్ అభాషత||38||

వత్స చంద్రవలోక ఏతత్ శృణు యత్ వచ్మి తే హితం|
జానాసి యాదృక్ సంసారే ప్రాణినాం మృత్యుతః భయం||39||

తత్ నిః-కారణం ఏవ ఏతాన్ వరాకాన్ హంసి కిం మృగాన్|
శస్త్రం హి భీత-రక్ష-అర్థం ధాత్రా క్షత్రస్య నిర్మితం||40||

తత్ ప్రజాః రక్ష ధర్మేణ సమున్ మూలయ కంటకాన్|
హస్తి-అశ్వ-అస్త్ర-ఆది-యోగ్యాభిః చల-లక్ష్య-ఆది సాధయ||41||

భుంక్ష్వ రాజ్య-సుఖం దేహి ధనం దిక్షు యశః కిర|
కృతాంత-క్రీడితం హింస్రం మృగయా-వ్యసనం త్యజ||42||

హంతుః వధ్యస్య చ అన్యస్య యత్ర తుల్యా ప్రమాదితా|
కిం తేన బహు-అన్-అర్థేన పాండోః వృత్తం న కిం శ్రుతం||43||

ఏతత్ కణ్వ-మునేః వాక్యం శ్రుత్వా సమభినంద్య చ|
రాజా చంద్రావలోకః తం అర్థ-జ్ఞః ప్రత్యభాషత||44||

అనుశిష్టః అస్మి భగవన్ కృతః మే అనుగ్రహః పరః|
మృగయాయాః నివృత్తః అహం ప్రాణినః సంతు నిః-భయాః||45||

తత్ శ్రుత్వా ఉవాచ సః మునిః తుష్టః అహం అమునా తవ|
ప్రాణిషు అ-భయ-దానేన తత్ వృణీష్వ ఈప్సితం వరం||46||

ఇతి ఉక్తః తేన మునినా కాల-జ్ఞః సః నృ-పః అభ్యధాత్|
తుష్టః అసి చేత్ సుతాం దేహి మహ్యం ఇందీవరప్రభాం||47||

ఇతి అర్థితవతే సః అస్మై రాజ్ఞే స్నాన-గతాం మునిః|
అప్సరః-సంభవాం కన్యాం తాం దదౌ అనురూపికాం||48||

తతః కృత-వివాహః తాం ముని-భార్యా-ప్రసాధితాం|
కృత-అనుయాత్రాం ఉద్బాష్పైః తాపసైః ఆ నిజ-ఆశ్రమాత్||49||

ఇందీవరప్రభాం భార్యాం ఆదాయ ఆరుహ్య వాజినం|
చంద్రావలోకః తరసా ప్రతస్థే సః తతః నృ-పః||50||

గచ్ఛతః చ అస్య వితతం దృష్ట్వా తత్-దిన-చేష్టితం|
రవిః ఖిన్నః ఇవ అస్త-అద్రిం అస్తకే సముపావిశత్||51||

దదృశే మృగ-నేత్రా చ క్రమాత్ ఉద్రిక్త-మన్మథా|
ధ్వాంత-నీల-పట-ఛన్న-రూపా రాత్రి-అభిసారికా||52||

తస్మిన్ కాలే పథి ప్రాప సః రాజా అశ్వత్థ-పాద-పం|
సత్-జన-ఆశయ-సు-స్వచ్ఛ-వాపీ-జల-తట-స్థితం||53||

శాఖా-పత్త్ర-ఓఘ-సంఛన్న-శాద్వల-శ్యామల-స్థలం|
దృష్ట్వా చ తం వసామి ఇహ రాత్రిం ఇతి అకరోత్ హృది||54||

తతః అవతీర్య తుర-గాత్ దత్త్వా తస్మై తృణ-ఉదకం|
విశ్రమ్య పులినే వాప్యాః ఉపయుక్త-అంబు-మారుతః||55||

ముని-పుత్రికయా సార్ధం తయా తస్య తరోః తలే|
ప్రియయా పుష్ప-శయ్యాయాం సంవివేశ సః భూ-పతిః||56||

-

తత్-క్షణం చ సమాక్రమ్య తిమిర-అంశుక-హారిణా|
స-రాగం ఆననం ప్రాచ్యాః చుచుంబే శశ-లక్ష్మణా||57||

విరేజుః చంద్ర-కిరణైః సమాశ్లిష్య ప్రసారితాః|
వీత-మాన-అవకాశాః చ అ-శేషాః వితమసః దిశః||58||

అత్ర అంతరే లతా-గుల్మ-వివర-ప్రసృతైః కరైః|
ఐందవైః రత్న-దీప-ఆభైః తరు-మూలే విభాసితే||59||

సః అపి రాజా సిషేవే తాం ఆశ్లిష్య ఇందీవరప్రభాం|
నవ-సంగమ-స-ఉత్కంఠ-స-రసం సు-రత-ఉత్సవం||60||

విస్రంసయామాస శనైః నీవీం తస్యాః త్రపాం ఇవ|
అఖండయత్ చ దశనైః ముగ్ధ-భావం ఇవ అధరం||61||

రచయామాస కుచయోః యౌవన-ద్వి-ప-కుంభయోః|
కర-జ-క్షత-సత్-రత్న-నవ-నక్షత్ర-మాలికాం||62||

ముఖం కపోలౌ నయనే ముహుః పరిచుచుంబ చ|
లావణ్య-అమృత-నిఃష్యందం ఆపిబన్ ఇవ సర్వతః||63||

ఇత్థన్ నిధువన-క్రీడా-సుఖేన సః తయా సహ|
నినాయ కాంతయా తత్ర రాజా క్షణం ఇవ క్షపాం||64||

ప్రాతః చ ముక్త-శయనః సాంధ్యస్య అనంతరం విధేః|
స్వ-సైన్య-అవాప్తయే యాతుం ఉన్ముఖః అభూత్ వధూ-సఖః||65||

తావత్ చ నక్తం లుప్త-అప్-జ-ఖండ-శోభం నిశా-పతిం|
భియా ఇవ అస్త-అద్రి-కుహర-ప్రలీనం ధ్వస్త-తేజసం||66||

హంతు-కామే ఇవ క్రోధాత్ ఆతామ్రతర-రోచిషి|
ప్రసారిత-కర-ఉత్క్షిప్త-మండల-అగ్రే వివస్వతి||67||

అకస్మాత్ ఆజగామ అత్ర విద్యుత్-పింగ-శిరః-రుహః|
కజ్జల-శ్యామలః కాల-మేఘ-ఆభః బ్రహ్మ-రాక్షసః||68||

అంత్ర-మాలా-కృత-ఉత్తంసః కేశ-యజ్ఞ-ఉపవీత-భృత్|
ఖాదన్ నర-శిరః-మాంసం కపాలేన పిబన్ అసృక్||69||

సః అట్ట-హాసం విముచ్య ఉగ్రం ముఖేన అగ్నిం వమన్ క్రుధా|
దంష్ట్రా-కరాలః రాజానం భర్త్సయన్ నిజగాద తం||70||

పాప జ్వాలాముఖం నామ విద్ధి మాం బ్రహ్మ-రాక్షసం|
నివాసః చ ఏష మే అశ్వత్థః దేవైః అపి న లంఘ్యతే||71||

సః అయం త్వయా సమాక్రమ్య పరిభుక్తః స్త్రియా సహ|
రాత్రి-చర్య-ఆగతస్య అద్య తత్ భుంక్ష్వ అ-వినయాత్ ఫలం||72||

ఏషః అహం తే దుః-ఆచార కామ-ఉపహత-చేతసః|
ఉత్పాట్య హృదయం భోక్ష్యే పాస్యామి ఏవ చ శోణితం||73||

తత్ శ్రుత్వా ఏవ తథా ఘోరం తం అ-వధ్యం అవేక్ష్య చ|
త్రస్త-అంగనః స-వినయం భయాత్ ప్రత్యబ్రవీత్ నృ-పః||74||

అ-జానతా అపరాద్ధం యత్ మయా తే తత్ క్షమస్వ మే|
తవ అహం ఆశ్రమే హి అస్మిన్ అతిథిః శరణ-ఆశ్రితః||75||

దాస్యామి చ ఈప్సితం తుభ్యం ఆనీయ పురుషం పశుం|
యేన తే భవితా తృప్తిః తత్ ప్రసీద క్రుధం త్యజ||76||

ఇతి రాజ్ఞః వచః శ్రుత్వా శాంతః సః బ్రహ్మ-రాక్షసః|
అస్తు కః దోషః ఇతి అంతః విచింత్య ఏవం అభాషత||77||

యః సప్త-వర్ష-దేశ్యః అపి మహా-సత్త్వః వివేకవాన్|
త్వత్-అర్థే స్వ-ఇచ్ఛయా ఆత్మానం దద్యాత్ బ్రాహ్మణ-పుత్రకః||78||

హన్యమానం చ యం మాతా హస్తయోః పాదయోః పితా|
అవష్టభ్య అతి-సు-దృఢం సంనివేశ్య మహీ-తలే||79||

తాదృశం పురుషం మహ్యం ఉపహారీ-కరోషి చేత్|
స్వయం ఖడ్గ-ప్రహారేణ హత్వా సప్త-దిన-అంతరే||80||

తత్ తే క్షమిష్యే న్యక్-కారం అన్యథా తు మహీ-పతే|
సద్యః వినాశయిష్యామి త్వాం అహం స-పరిచ్ఛదం||81||

శ్రుత్వా ఏతత్ సః భయాద్ రాజా ప్రతిపేదే తథా ఇతి తత్|
తిరః-బభూవ చ బ్రహ్మ-రాక్షసః సః అపి తత్ క్షణం||82||

అథ చంద్రావలోకః అసౌ రాజా స- ఇందీవరప్రభః|
హయ-ఆరూఢః తతః ప్రాయాత్ సైన్యం చిన్వన్ సు-దుర్మనాః||83||

అహో అహం మృగయయా మదనేన చ మోహితః|
గతః పాండుః ఇవ అ-కాండే వినాశం బత బాలిశః||84||

ప్రాప్యతే హి ఉపహారః అస్య రాక్షసః తాదృశః కుతః|
తత్ నిజం నగరం తావత్ యామి పశ్యామి భావి కిం||85||

ఇతి ధ్యాయన్ సః చ ప్రాప స్వ-సైన్యం చిన్వత్ ఆగతం|
తత్-యుక్తః చ స-దారః స్వం చిత్రకూటం అగాత్ పురం||86||

తత్ర తస్య ఉచితాం భార్యా-ప్రాప్తిం వీక్ష్య కృత-ఉత్సవే|
రాష్ట్రే అంతర్గత-దుఃఖస్య దిన-శేషః జగామ సః||87||

ద్వితీయే అహ్ని రహః సర్వం స్వ-వృత్త-అంతం శశంస సః|
మంత్రిభ్యః తేషు చ ఏకః తం మంత్రీ సు-మతిః అబ్రవీత్||88||

విషాదః దేవ తే మా భూత్ ఉపహారం హి తాదృశం|
ఆనేష్యామి అహం అన్విష్య బహు-ఆశ్చర్యా హి మేదినీ||89||

ఏవం ఆశ్వాస్య రాజానం సః సౌవర్ణీం అకారయత్|
మంత్రీ సప్త-అబ్ద-దేశీయ-బాలక-ప్రతిమాం ద్రుతం||90||

రత్నైః అలం-కృతాం తాం చ కృత్వా కర్ణి-రథ-అర్పితాం|
భ్రామయామాస నగర-గ్రామ-ఘోషేషు ఇతః తతః||91||

యః సప్త-వర్ష-దేశీయః స్వ-ఇచ్ఛయా విప్ర-పుత్రకః|
దదాతి సర్వ-సత్త్వ-అర్థం ఆత్మానం బ్రహ్మ-రక్షసే||92||

ఉపహారాయ సత్త్వస్థః మాతా-పిత్రోః అనుజ్ఞయా|
హన్యమానః చ యః తాభ్యాం హస్త-పాదే ప్రగృహ్యతే||93||

తస్మై గ్రామ-శత-ఉపేతాం హేమ-రత్న-మయీం ఇమాం|
దదాతి ప్రతిమాం రాజా పిత్రోః ఉపచికీర్షవే||94||

ఇతి చ భ్రామ్యమానాయాః తస్యాః ప్రతికృతేః శిశోః|
పటహ-ఉద్ఘోషణాం మంత్రీ సః అగ్రే అ-జస్రం అదాపయత్||95||

తావత్ శ్రుత్వా తత్ ఏకస్మిన్ అగ్ర-హారే ద్వి-జ-అర్భకః|
కః అపి సప్త-అబ్ద-దేశీయః అపి అతిధీరః అద్భుత-ఆకృతిః||96||

పూర్వ-అభ్యాసేన బాల్యే అపి సదా పర-హితే రతః|
ప్రజా-పుణ్య-పరీ-పాక ఇవ స-ఆకారతాం గతః||97||

ఉవాచ ఉద్ఘోషకాన్ ఏత్య యుష్మత్-అర్థే దదామి అహం|
ఆత్మానం పితరౌ గత్వా బోధయిత్వా అభ్యుపైమి చ||98||

ఇతి ఊచివాన్ తాన్ ముదితాన్ సః బాలః అనుమతః చ తైః|
గత్వా గృహం జగాద స్వౌ పితరౌ రచిత-అంజలిః||99||

దదామి సర్వ-సత్త్వ-అర్థం దేహం ఏతం వినశ్వరం|
తత్ మాం అభ్యనుజానీతం హతాం చ ఆపదం ఆత్మనః||100||

ఆత్మ-ప్రతికృతిం హి ఏతాం గృహీత్వా వితరామి వాం|
హేమ-రత్న-మయీం రాజ్ఞా దత్తాం గ్రామ-శత-అన్వితాం||101||

ఏవం మే యుష్మత్-ఆనృణ్యం పర-అర్థః చ ఏవ సిధ్యతి|
యువాం చ ధ్వస్త-దారిద్ర్యౌ బహూన్ పుత్రాన్ అవాప్స్యథః||102||

ఇతి ఉక్తవంతం సహసా పితరౌ తౌ తం ఊచతుః|
కిం ఏతత్ భాషసే పుత్ర వాతేన క్షుభితః అసి కిం||103||

కిం వా గ్రహ-గృహీతః అసి ప్రలపసి అన్యథా కథం|
కః హి అర్థైః ఘాతయేత్ పుత్రం దేహం దద్యాత్ చ కః శిశుః||104||

ఏతత్ పిత్రోః వచః శ్రుత్వా బాలః పునః ఉవాచ సః|
న బుద్ధి-మోహాత్ జల్పామి శృణుతం మే అర్థవత్ వచః||105||

అ-వాచ్య అ-శుచి-సంపూర్ణం ఉత్పత్త్యా ఏవ సు-గుప్సితం|
దుఃఖ-క్షేత్రం వినాశి ఏవ శరీరం అచిరాత్ ఇదం||106||

తత్ ఏతేన అతి-అ-సారేణ సు-కృతం యత్ ఉపార్జ్యతే|
తత్ ఏవ సారం సంసారే కృత-బుద్ధిభిః ఉచ్యతే||107||

సర్వ-భూత-ఉపకారాత్ చ కిం అన్యత్ సు-కృతం పరం|
తత్ర అపి పిత్రోః భక్తిః చేత్ కిం దేహాత్ దృశ్యతే ఫలం||108||

ఇతి-ఆది-వాక్యైః సః శిశుః శోచంతౌ దృఢ-నిశ్చయః|
తౌ అంగీ-కారయామాస పితరౌ స్వ-మనీషితం||109||

గత్వా చ రాజ-భృత్యేభ్యః ప్రతిమాం తం హిరణ్మయీం|
ఆనీయ ప్రదదౌ తాభ్యాం స-గ్రామ-శత-శాసనాం||110||

తతః కృత్వా అగ్రతః రాజ-భృత్యాన్ తాన్ ఏవ సః ద్రుతం|
పితృభ్యాం అన్వితః ప్రాయాత్ చిత్రకూటం నృ-ప-అంతికం||111||

తత్ర చంద్రావలోకః తం వీక్ష్య అ-ఖండిత-తేజసం|
రక్షా-రత్నం ఇవ ప్రాప్తం బాలం రాజా ననంద సః||112||

ఆరోప్య గజ-పృష్ఠం చ రచిత-స్రక్-విలేపనం|
నినాయ తం స-పితృకం కేతనం బ్రహ్మ-రక్షసః||113||

తత్ర మండలం ఆలిఖ్య తస్య అశ్వత్థస్య పార్శ్వతః|
విహిత-ఉచిత-పూజేన హుతే వహ్నౌ పురః-ధసా||114||

ఆవిర్బభూవ ముక్త-అట్ట-హాసః సః అధ్యయనం పఠన్|
ఘూర్ణన్ రక్త-ఆసవ-క్షీబః జృంభమాణః ముహుః శ్వసన్||115||

జ్వలత్-నేత్రః దిశః కుర్వన్ దేహ-ఛాయా-అంధ-కారితాః|
జ్వాలా-ముఖః మహా-రౌద్ర-దర్శనః బ్రహ్మ-రాక్షసః||116||

తతః చంద్రావలోకః తం దృష్ట్వా ప్రహ్వః అబ్రవీత్ నృ-పః|
నర-ఉపహారః భగవన్ ఆనీతః సః మయా తవ||117||

సప్తమః దివసః చ అద్య ప్రతిజ్ఞాతస్య సః అస్య తే|
తత్ ప్రసీద గృహాణ ఏతం ఉపహారం యథా-విధి||118||

ఇతి రాంజా అర్థితః విప్ర-కుమారం బ్రహ్మ-రాక్షసః|
సః తం ఆలోకయామాస జిహ్వయా సృక్కిణీ లిహన్||119||

తత్ క్షణం సః మహా-సత్త్వః బాలః హృష్యన్ అచింతయత్|
స్వ-దేహ-దానేన అనేన సు-కృతం యత్ మయా అర్జితం||120||

తేన మా భూత్ మమ స్వర్గః మోక్షః వా నిః-ఉపక్రియః|
భూయాత్ తు మే పర-అర్థాయ దేహః జన్మని జన్మని||121||

ఇతి సంకల్పయతి ఏవ తస్మిన్ ఆపూర్యత క్షణాత్|
విమానైః సుర-సంఘానాం పుష్ప-వృష్టి-ముచాం నభః||122||

అథ అగ్రే ప్రాపితం తస్య బాలం తం బ్రహ్మ-రక్షసః|
మాతా జగ్రాహ కరయోః పితా చరణయోః తథా||123||

తతః యావత్ తం ఆకృష్ట-ఖడ్గః రాజా జిఘాంసతి|
తావత్ జహాస సః శిశుః తథా సర్వే అత్ర తే యథా||124||

స-బ్రహ్మ-రాక్షసాః త్యక్త్వా స్వం స్వం కర్మ స-విస్మయాః|
రచిత-అంజలయః ప్రహ్వాః తత్-ముఖ-ప్రేక్షిణః అభవన్||125||

ఇతి వ్యాఖ్యాయ వేతాలః విచిత్ర-స-రసాం కథాం|
తం త్రివిక్రమసేనం సః నిజగాద నృ-పం పునః||126||

తత్ బ్రూహి రాజన్ కః హేతుః యత్ తేన హసితం తదా|
బాలేన ఏతాదృశే అపి అస్మిన్ ప్రాణ-అంత-సమయే అపి అహో||127||

కౌతుకం చ మహన్ మే అత్ర తత్ ఏతత్ చేత్ న వక్ష్యసి|
జానానః అపి తతః మూర్ధా శతధా తే స్ఫుటిష్యతి||128||

ఇతి వేతాలతః శ్రుత్వా సః రాజా ప్రత్యువాచ తం|
శృణు యః అభూత్ అభిప్రాయః హాసే తస్య శిశోః తదా||129||

యః నామ దుః-బలః జంతుః సః భయే ప్రత్యుపస్థితే|
క్రందతి ప్రాణ-హేతోః స్వం పితరం మాతరం తథా||130||

తత్-వ్యపాయే చ రాజానం ఆర్త-త్రాణాయ నిర్మితం|
తత్-అలాభే అపి యది అత్ర యథా-సంభవి దైవతం||131||

తస్య తు ఏక-స్థం అపి ఏతత్ సర్వం సంజాతం అన్యథా|
పితృభ్యాం హస్త-పాదం హి రుద్ధం తస్య అర్థ-తృష్ణయా||132||

రాజా చ త్రాతుం ఆత్మానం స్వయం తం హంతుం ఉద్యతః|
దైవతం తత్ర యత్ బ్రహ్మ-రక్షః తత్ తస్య భక్షకం||133||

అధ్రువస్య అంత-విరసస్య అధివ్యాధి-క్షతస్య చ|
దేహస్య అర్థే విమూఢానాం తేషాం ఈదృక్ విడంబనా||134||

బ్రహ్మ-ఇంద్ర-విష్ణు-రుద్ర-ఆద్యాః యత్ర అవశ్యం వినాశినః|
తత్ర ఏషాం ఈదృశీ కా అపి శరీర-స్థై-ర్య-వాసనా||135||

ఏతత్ తత్ మోహ-వైచిత్ర్యం దృష్ట్వా మత్వా చ వాంఛితం|
సిద్ధం ఆశ్చర్య-హర్షాభ్యాం సః జహాస ద్విజ-అర్భాకః||136||

ఇతి ఉక్త్వా విరతస్య తస్య నృ-పతేః అంసాత్ సః భూయః|
అపి తత్ వేతాలః ఝగితి స్వకం పదం అగాత్ అంతర్హితః మాయయా|
రాజా సః అపి అవికల్పం ఏవ పునః అపి అన్వక్ యయౌ తం జవాత్|
అ-క్షోభ్యం హృదయం బత ఇహ మహతాం అంభః-నిధీనాం ఇవ||137||

21 వ కథ

అథ గత్వా పునః ప్రాప్య శింశపాతః తతః అగ్రహీత్।
సః త్రివిక్రమసేనః అంసే వేతాలం తం నర-అధిపః॥1॥

ఆగచ్ఛంతం చ తం భూయః సః వేతాలః అబ్రవీత్ నృ-పం।
రాజన్ ఉద్గాఢ-కందర్పాం శృణు ఏకాం వచ్మి తే కథాం॥2॥

అస్తి శక్ర-పురీ ఇవ అన్యా ధాత్రా సు-కృతినాం కృతే।
దివః చ్యుతానాం విహితా విశాలా-ఆఖ్యా పురీ భువి॥3॥

తస్యాం బభూవ నృ-పతిః పద్మనాభః ఇతి శ్రుతః।
సత్-చక్ర-నందకః శ్రీమాన్ ఆక్రాంత-బలి-రాజకః॥4॥

తస్మిన్ పృథ్వీ-పతౌ తస్యాం నగర్యాం సు-మహా-వణిక్।
అర్థదత్త-అభిధానః అభూత్ ధనైః విజిత-$విత్తపః॥5॥

తస్య ఏకా చ సుతా అనంగమంజరీ ఇతి ఉదపద్యత।
స్వః-సుందరీ-ప్రతికృతిః భువి ధాత్రా ఇవ దర్శితా॥6॥

దత్తా చ తేన వణిజా వణిక్-వర-సుతాయ సా।
మణివర్మ-అభిధానాయ తామ్రలిప్తీ-నివాసినే॥7॥

ఏకా-పత్యతయా చ అతి-వత్సలః సః న తాం వణిక్।
భర్తృ-యుక్తాం సుతాం గేహాత్ తత్యాజ అనంగమంజరీం॥8॥

తస్యాః చ అనంగమంజర్యాః పతిః ద్వేష్యః బభూవ సః।
మణివర్మా స-రోగస్య కటు-తిక్తం ఇవ ఔషధం॥9॥

పత్యుః తు సా అస్య సు-ముఖీ జీవితాత్ అపి అభూత్ ప్రియా।
ధన-బుద్ధిః కృపణస్య ఇవ కృచ్ఛ్రాత్ సు-చిర-సంచితా॥10॥

ఏకదా చ అంతికం పిత్రోః తామ్రలిప్తీం నిజం గృహం।
ఉత్కంఠ-ఆది-నిమిత్తేన మణివర్మా జగామ సః॥11॥

తతః దినేషు యాతేషు తీక్ష్ణ-సూర్య-అంశు-సాయకైః।
ప్రోషితానాం నిరుద్ధ-అధ్వా ఘర్మ-కాలః ఇహ అభ్యగాత్॥12॥

వసంత-విరహాత్ ఉష్ణాః నిఃశ్వాసాః కకుభాం ఇవ।
మల్లికా-పాటలా-ఆమోద-మేదురాః మరుతః వవుః॥13॥

ఉత్పేతుః పవన-ఉద్ధూతాః గగనే రేణు-రాజయః।
దూత్యః ఘన-ఆగమాయ ఇవ ప్రహితాః తప్తయా భువా॥14॥

ఆకాంక్షిత-తరు-ఛాయాః కఠోర-ఆతప-తాపితాః।
పథికాః ఇవ యాంతి స్మ చిరేణ దివసాః అపి॥15॥

చంద్ర-అంశు-పాండు-రుచయః గాఢ-ఆశ్లేష-సుఖ-ప్రదం।
వినా హేమంతం అగమన్ అతి-దుర్బలతాం నిశాః॥16॥

తత్-కాలం చందన-ఆలేప-ధవలా సా వణిక్-సుతా।
సంవీత-తను-కౌశేయ-శోభితా అనంగమంజరీ॥17॥

దదర్శ స్వ-గృహ-ఉత్తుంగ-వాత-అయన-గతా ఏకదా।
ఆప్త-సఖ్యా యుతా భవ్యం యువానం విప్ర-పుత్రకం॥18॥

సంచరంతం రతి-ప్రాప్త్యై నవ-ఉత్పన్నం ఇవ స్మరం।
కమలాకర-నామానం పుత్రం రాజ-పురః-ధనః॥19॥

సః అపి ఇందోః ఇవ మూర్తిం తాం కాంతాం దృష్ట్వా ఉపరి స్థితాం।
కుముద-ఆకరతాం భేజే స-ఆనందః కమలాకరః॥20॥

తయోః అభూత్ అ-మూల్యం తత్ మనః-సంవననం తదా।
స్మర-గురు-ఆజ్ఞయా యూనోః అన్యః-అన్యస్య అవలోకనం॥21॥

ఉన్మీలిత-హ్రియౌ తౌ చ దూర-విక్షిప్త-చేతసా।
రజః-అభిభూతౌ జహ్రాతే మన్మథ-ఆవేగ-వాత్యయా॥22॥

దృష్ట్వా చ మదన-ఆవిష్టః సఖ్యా సః కమలాకరః।
సహ-స్థితేన నీతః అభూత్ కథం-చిత్ భవనం నిజం॥23॥

సా అపి తం నామతః అన్విష్య వివశా అనంగమంజరీ।
తయా స్వయా సమం సఖ్యా ప్రావిశత్ వాసకం శనైః॥24॥

తత్ర సంచింతయంతీ చ కాంతం కామ-జ్వర-ఆతురా।
న అపశ్యత్ న అశృణోత్ కిం-చిత్ లుఠంతీ శయనీయకే॥25॥

గతేషు అహఃసు ద్వి-త్రేషు స-త్రపా స-భయా చ సా।
అ-సహా విరహ-ఉన్మాదం విసోఢుం కృశ-పాండురా॥26॥

దుః-ప్రాప-ప్రియ-సంయోగ-నిః-ఆస్థా నక్తం ఏకదా।
గవ-అక్ష-ప్రేరిత-కరేణ ఆకృష్టా ఇవ హిమ-అంశునా॥27॥

సుప్తే పరిజనే స్వైరం నిర్గత్య మరణ-ఉన్ముఖీ।
జగామ స్వ-గృహ-ఉద్యాన-వాపీం తరు-లతా-వృతాం॥28॥

తత్ర పిత్రా కృత-ఉదార-ప్రతిష్ఠాం కుల-దేవతాం।
ఉపేత్య చండికాం దేవీం నత్వా స్తుత్వా వ్యజిజ్ఞపత్॥29॥

అస్మిన్ జన్మని చేత్ భర్తా న మయా కమలాకరః।
ప్రాప్తః తత్ దేవి భూయాత్ మే సః అన్యస్మిన్ అపి జన్మని॥30॥

ఇతి ఉక్త్వా పురతః తస్యాః దేవ్యాః సా అశోక-పాద-పే।
పాశం విరచయామాస స్వ-ఉత్తరీయేణ రాగిణీ॥31॥

తావత్ ఆప్తా సఖీ తస్యాః సా ప్రబుధ్య అత్ర వాసకే।
తాం అ-దృష్ట్వా తత్ ఉద్యానం దైవాత్ ఆగాత్ విచిన్వతీ॥32॥

తత్ర దృష్ట్వా చ తాం పాశం అర్పయంతీం తథా గలే।
మా మా ఇతి ఉక్త్వా ప్రధావ్య ఏవ పాశం తస్యాః తం అచ్ఛినత్॥33॥

సా అపి తాం వీక్ష్య సంప్రాప్తాం కృత్త-పాశాం నిజాం సఖీం।
అనంగమంజరీ భూమౌ పపాత అధిక-దుఃఖితా॥34॥

ఆశ్వాసితా స్వ-సఖ్యా చ తయా పృష్టా చ సా క్షణాత్।
దుఃఖ-హేతుం సమాఖ్యాయ పునః ఏనాం అభాషత॥35॥

సఖి మాలతికే తత్ మే దుః-లభే ప్రియ-సంగమే।
గురు-ఆది-పర-తంత్రాయాః న సుఖం మరణాత్ పరం॥36॥

ఇతి బ్రువాణా ఏవ అనంగ-శర-అగ్ని-జ్వలితా భృశం।
సా అనంగమంజరీ మోహం యయౌ నైరాశ్య-నిః-సహా॥37॥

కష్టం స్మర-ఆజ్ఞా దుః-లంఘ్యా యయా నీతా దశాం ఇమాం|
అన్య-అ-వినీత-వనితా-హాసినీ ఇయం సఖీ మమ||38||

$ఇతి-ఆది-విలపంతీ చ తాం సా మాలతికా సఖీ|
శనైః ఆశ్వాసయామాస శీత-అంబు-పవన-ఆదిభిః||39||

తాప-ఉపశాంతయే చ అస్యాః చకార నలినీ-దలైః|
శయ్యాం దదౌ చ హృదయే హారం తుహిన-శీతలం||40||

తతః స-అశ్రుః ఉవాచ ఏతాం సఖీం సా అనంగమంజరీ|
సఖి హార-ఆదిభిః న అయం దాహః అంతః మమ శామ్యతి||41||

యేన ప్రశామ్యతి పునః స్వ-బుద్ధ్యా ఏవ విధత్స్వ తత్|
మాం సంయోజయ కాంతేన జీవితం మే యది ఇచ్ఛసి||42||

ఏవం ఉక్తవతీం తాం సా స్నేహాత్ మాలతికా అబ్రవీత్|
సఖి భూయిష్టయాతా అద్య రాత్రిః ప్రాతః అహం పునః||43||

ఇహ ఏవ కృత-సంకేతం ఆనేష్యామి ప్రియం తవ|
తత్ ఆలంబ్య ధృతిం తావత్ నిజం ప్రవిశ మందిరం||44||

ఇతి-ఉక్తవత్యై సంతుష్య తస్యై సా అనంగమంజరీ|
హారం స్వ-కంఠాత్ ఆకృష్య ప్రదదౌ పారితోషికం||45||

గచ్ఛ అధునా ఏవ స్వ-గృహం ప్రాతః సిద్ధ్యై తతః వ్రజ|
ఇతి చ ఏతాం సఖీం ప్రేష్య సా వివేశ స్వ-వాసకం||46||

ప్రాతః చ సా మాలతికా కేన-అపి అన్-ఉపలక్షితా|
తత్-సఖీ తస్య కమలాకరస్య భవనం యయౌ||47||

చిన్వతీ తత్ర చ ఉద్యానే తరు-మూలే దదర్శ తం|
చందన-ఆర్ద్ర-అంబు-రుహిణీ-పత్త్ర-శయ్యా-వివర్తినం||48||

రహస్య-ధారిణా ఏకేన కదలీ-దల-మారుతైః|
ఆశ్వాస్యమానం సుహృదా దహ్యమానం స్మర-అగ్నినా||49||

తస్యాః వినా ఇయం అస్య స్యాత్ కామ-అవస్థా-ఈదృశీ ఇతి సా|
విచింత్య తస్థౌ ప్రచ్ఛన్నా జ్ఞాతుం తత్ర వినిశ్చయం||50||

తావత్ చ సుహృదా తేన సః ఊచే కమలాకరః|
క్షణం ఏకం ఇహ ఉద్యానే దత్త్వా దృష్టిం మనః-రమే||51||

వినోదయ మనః మిత్ర మా అత్ర విక్లవతాం అగాః|
తత్ శ్రుత్వా తం స్వ-సుహృదం విప్ర-పుత్రః జగాద సః||52||

యత్ మమ అనంగమంజర్యా వణిక్-పుత్ర్యా తయా హృతం|
వినోదయామి తత్ ఇదం కుతః శూన్య-ఆశయః మనః||53||

స్మరేణ శూన్య-హృదయః బాణ-తూణీ-కృతః హి అహం|
తత్ ప్రాప్స్యామి మనః-చౌరీం తాం యథా కురు మే తథా||54||

ఇతి ఉక్తే విప్ర-పుత్రేణ తేన ఆత్మానం ప్రదర్శ్య సా|
హృష్టా మాలతికా అభ్యేత్య తం ఉవాచ అస్త-సంశయా||55||

తవ అస్మి అనంగమంజర్యా సు-భగ ప్రహితా అంతికం|
సందేశం చ అహం ఏవ ఏషా విస్పష్ట-అర్థం బ్రవీమి తే||56||

ఏషః కః శిష్ట-ధర్మః యత్ ప్రవిశ్య హృదయం హఠాత్|
మనః ముషిత్వా ముగ్ధాయాః గమ్యతే స్థగిత-ఆత్మనా||57||

చిత్రం చ యత్ వామ-దృశా తుభ్యం ఏవ తయా అధునా|
మనః-హరాయ దేహః అపి దాతుం ప్రాణైః సహ ఈష్యతే||58||

నిఃశ్వాసాన్ సా హి సంతప్తాన్ విముంచతి దివా-నిశం|
జ్వలతః హృది కందర్ప-వహ్నేః ధూమ-ఉద్గమాన్ ఇవ||59||

సంపతంతి ముహుః చ అస్యాః స-అంజనాః బాష్ప-బిందవః|
వదన-అంభః-జ-సౌగంధ్య-లుబ్ధాః మధు-కరాః ఇవ||60||

తత్ యది ఇచ్ఛసి తత్ వచ్మి శివం వాం ఉభయోః అహం|
ఇతి ఉక్తః మాలతికయా సః అబ్రవీత్ కమలాకరః||61||

భద్రే భయం కరోతి ఏషా వాక్ తవ ఆశ్వాసయతి అపి|
వదంతీ విధుర-అవస్థాం బద్ధ-భావాం చ మే ప్రియాం||62||

తత్ ఏకా గతిః అత్ర త్వం యథా వేత్సి తథా కురు|
ఇతి-ఉక్త-వాక్యే కమలాకరే మాలతికా అబ్రవీత్||63||

అనంగమంజరీం అద్య గుప్తం తాం ప్రాపయామి అహం|
నక్తం స్వ-భవన-ఉద్యానం త్వం తిష్ఠేః తత్ర బాహ్యతః||64||

తతః ప్రవేశయిష్యామి త్వాం అత్ర అంతః స్వ-యుక్తితః|
ఏవం యథా-ఇష్టః యువయోః భవిష్యతి సమాగమః||65||

ఇతి ఉక్త్వా ఆనంద్య తం విప్ర-పుత్రం మాలతికా తతః|
గత్వా కృత-అర్థా సా అనంగమంజరీం అపి అనందయత్||66||

అథ అహ్నా సహ యాతే అర్కే క్వ-అపి సంధ్యా-అనురాగిణి|
$ఐంద్ర్యా దిశా ఇందు-తిలకేన ఆననే సు-ప్రసాధితే||67||

త్యక్త-పద్మ-ఆకరా ప్రాప్తా శ్రీః మయా ఇతి ఇవ హర్షతః|
హసతి ఉఫుల్ల-వదనే విశదే కుముద-ఆకరే||68||

కృత-ప్రసాధనః స-ఉత్కః స్వైరం సః కమలాకరః|
కామీ కాంతా-గృహ-ఉద్యాన-ద్వార-బాహ్యం ఉపాగమత్||69||

తావత్ చ సా మాలతికా తాం యుక్త్యా అనంగమంజరీం|
ఆనినాయ తత్ ఉద్యానం కృచ్ఛ్రాత్ గమిత-వాసరాం||70||

ఉపవేశ్య చ తాం మధ్యే గుల్మకే చూత-శాఖినాం|
ప్రావేశయత్ తం నిర్గత్య తత్ర ఏవ కమలాకరం||71||

సః చ ప్రవిశ్య పత్త్ర-ఓఘ-ఘన-పాద-ప-మధ్య-గాం|
తాం అధ్వ-గః ఇవ ఛాయాం దదర్శ అనంగమంజరీం||72||

ఉపైతి యావత్ చ సః తాం తావత్ దృష్ట్వా ప్రధావ్య సా|
కామ-వేగ-హృత-వ్రీడా కంఠే తం సహసా అగ్రహీత్||73||

క్వ యాసి లబ్ధః అసి మమ ఇతి ఆలపంతీ చ తత్ క్షణం|
సా అతి-హర్ష-భర-స్తబ్ధ-నిఃశ్వాసా పంచతాం అగాత్||74||

పపాత చ మహీ-పృష్ఠే వాత-రుగ్ణా లతా ఇవ సా|
విచిత్రః బత కామస్య విపాక-విషమః క్రమః||75||

తత్ దృష్ట్వా అశని-పాత-ఉగ్రం సద్యః సః కమలాకరః|
హా హా కిం ఏతత్ ఇతి ఉక్త్వా మూర్ఛితః న్యపతత్ భువి||76||

లబ్ధ-సంజ్ఞః క్షణేన అథ తాం అంక-ఆరోపితాం ప్రియాం|
ఆలింగన్ పరిచుంబన్ చ తత్ తత్ చ విలపన్ బహు||77||

తథా దుఖ-అతి-భారేణ సః ప్రసహ్య నిపీడితః|
యథా తస్య టసత్-కృత్య క్షణాత్ హృదయం అస్ఫుటత్||78||

అథ తౌ మాలతికయా శోచ్యమానౌ ఉభౌ అపి |
దృష్ట్వా ప్రాప్త-క్షయౌ శోకాత్ ఇవ క్షీణా అభవత్ క్షపా||79||

ప్రాతః ఉద్యాన-పాలేభ్యః జ్ఞాత్వా బంధు-జనః తయోః|
తత్ర ఆయయౌ త్రపా-ఆశ్చర్య-దుఃఖ-మోహ-ఆకులీ-కృతః||80||

ఆసీత్ కర్తవ్యతా-మూఢః చిరం ఖేదాత్ అవాక్-ముఖః|
కష్టాః కుల-ఖలీ-కార-హేతవః బత కు-స్త్రియః||81||

తావత్ చ తామ్రలిప్తీతః సః తస్యాః పతిః ఆగమత్|
స-ఉత్కంఠః అనంగమంజర్యాః మణివర్మా పితుః గృహాత్||82||

సః శ్వాశురం గృహం ప్రాప్య యథా-తత్త్వం అవేత్య తత్|
బాష్ప-అంధ-లోచనః ధ్యాయన్ తత్ ఏవ ఉద్యానం ఆయయౌ||83||

తత్ర భార్యాం గత-అసుం తాం దృష్ట్వా అన్య-సహితాం అపి|
శోక-అగ్ని-జ్వలితః రాగీ సద్యః సః అపి జహౌ అసూన్||84||

తతః క్రందతి తత్ర-స్థే జనే కోలాహల-ఆకులాః|
ఆయయుః జ్ఞాత-వృత్త-అంతాః పౌరాః సర్వే అత్ర విస్మితాః||85||

అథ అత్ర అనంగమంజర్యాః పిత్రా పూర్వ-అవతారితా|
దేవీ సంనిహితా చండీ విజ్ఞప్తా అభూత్ నిజైః గణైః||86||

త్వత్-ఆకార-ప్రతిష్ఠా-కృత్ అర్థదత్తః సదా ఏషః తే|
భక్తః వణిక్ తత్ అస్య అస్మిన్ దుఃఖే దేవి దయాం కురు||87||

ఏతత్ గణేభ్యః శ్రుత్వా సా శరణ్యా శంకర-ప్రియా|
శాంత-అనంగాః త్రయః అపి ఏతే జీవంతు ఇతి సమాదిశత్||88||

అథ సర్వే అపి తే సుప్త-ప్రతిబుద్ధాః ఇవ క్షణాత్|
తత్-ప్రసాదాత్ సముత్తస్థుః జీవంతః వీత-మన్మథాః||89||

తతః దృష్ట్వా తత్ ఆశ్చర్యం స-ఆనందే స-కలే జనే|
లజ్జా-నత-ముఖః ప్రాయాత్ స్వ-గృహం కమలాకరః||90||

అర్థదత్తః అపి తాం హ్రీతాం ఆదాయ అనంగమంజరీం|
సుతాం స్వ-భర్తృ-సహితాం యయౌ బద్ధ-ఉత్సవః గృహాన్||91||

ఇతి కథయిత్వా తస్యాం రాత్రౌ మార్గే కథాం సః వేతాలః|
నిజగాద తం త్రివిక్రమసేనం క్షోణీ-పతిం భూయః||92||

రాజన్ కస్య వద ఏతేషు అధికః మోహః అనురాగ-మూఢేషు|
సః అత్ర చ పూర్వ-ఉక్తః తే శాపః జానన్ న చేత్ వదసి||93||

ఇతి ఏతత్ వేతాలాత్ శ్రుత్వా సః ప్రత్యువాచ తం నృ-పతిః|
ఏతేషు రాగ-మూఢః ప్రతిభాతి మమ అధికః సః మణివర్మా||94||

ఇతరౌ హి తౌ ఉభౌ అపి కాల-క్రమ-పక్వ-మన్మథ-అవస్థా।
అన్యః-అన్య-స-అనురాగౌ యది జీవితం ఉజ్ఝతః స్మ తత్ భవతు॥95॥

మణివర్మా తు అతి-మూఢః యః భార్యాం అన్య-పురుష-సక్త-మృతాం।
దృష్ట్వా ఏవ కోప-కాలే ప్రత్యుత రక్తః శుచా అముచత్ ప్రాణాన్॥96॥

ఇతి గదిత వతః సః తస్య రాజ్ఞః బత వేతాల-పతిః పునః జగామ।
నిజం ఏవ పదం తత్ అంస-పీఠాత్ అథ రాజా అపి తం అన్వగాత్ సః భూయః॥97॥

---

22 వ కథ

తతః రాజా పునః గత్వా వేతాలం శింశపా-అగ్రతః|
సః త్రివిక్రమసేనః తం ప్రాప్య అంస-ఆరోపితం వ్యధాత్||1||

ఆయాంతం తం చ రాజానం సః వేతాలః అబ్రవీత్ పథి|
రాజన్ సాధుః సు-సత్త్వః త్వం తత్ అ-పూర్వాం కథాం శృణు||2||

బభూవ పూర్వం కుసుమపుర-ఆఖ్య-నగర-ఈశ్వరః|
పృథ్వీ-తలే అస్మిన్ ధరణీవరాహః నామ భూ-పతిః||3||

తస్య బ్రాహ్మణ-భూయిష్ఠే రాష్ట్రే బ్రహ్మస్థల-అభిధః|
అగ్ర-హారః అభవత్ తత్ర విష్ణుస్వామీ ఇతి అభూత్ ద్వి-జః||4||

తస్య అనురూపా భార్యా అభూత్ యథా స్వాహా హవిః భుజః|
తస్యాం చ తస్య చత్వారః క్రమాత్ ఉత్పేదిరే సుతాః||5||

అధీత-వేదేషు ఉత్క్రాంత-శైశవేషు చ తేషు సః|
విష్ణుస్వామీ దివం ప్రాయాత్ భార్యయా అనుగతః తయా||6||

తతః తే తత్ర తత్-పుత్రాః సర్వే అపి ఆనాయ్య దుః-స్థితాః|
గోత్ర-జైః హృత-సర్వ-స్వాః మంత్రయాంచక్రిరే మిథః||7||

న అస్తి ఇహ గతిః అస్మాకం తత్ వ్రజామః వయం న కిం|
ఇతః మాతా-మహ-గృహం గ్రామం యంజస్థల-అభిధం||8||

ఏతత్ ఏవ వినిశ్చిత్య ప్రస్థితాః భైక్ష్య-భోజనాః|
మాతా-మహ-గృహం ప్రాపుః తే అథ తత్ బహుభిః దినైః||9||

తత్ర మాతా-మహ-అ-భావాత్ మాతులైః దత్త-సంశ్రయాః|
భుంజానాః తత్-గృహే తస్థుః స్వ-అధ్యాయ-అభ్యాస-తత్-పరాః||10||

కాల-క్రమాత్ చ తేషాం తే మాతులానాం అ-కిం-చనాః|
అవజ్ఞా-పాత్రతాం జగ్మః భోజన-ఆచ్ఛాదన-ఆదిషు||11||

తతః స్వ-జన-సంస్ఫూర్జత్-అవమాన-హత-ఆత్మనాం|
తేషాం రహః స-చింతానాం జ్యేష్ఠః భ్రాతా అబ్రవీత్ ఇదం||12||

భో భ్రాతరః కిం క్రియతే సర్వం ఆచేష్టతే విధిః|
న శక్యం పురుషస్య ఇహ క్వ-చిత్ కిం-చిత్ కదా-చన||13||

అహం హి ఉద్వేగతః భ్రామ్యన్ ప్రాప్తః అద్య పితృ-కాననే|
విపన్న-స్థితం అద్రాక్షం త్రస్త-అంగం పురుషం భువి||14||

అచింతయం చ దృష్ట్వా తం అహం తాం స్పృహయన్ గతిం|
ధన్యః అయం ఏవం విశ్రాంతః దుఃఖ-భారం విముచ్య యః||15||

ఇతి సంచింత్య తత్ కాలం కృత్వా మరణ-నిశ్చయం|
వృక్ష-అగ్ర-సంగినా పాశేన ఆత్మానం ఉదలంబయం||16||

యావత్ చ మే విసంజ్ఞస్య తదా నిర్యాంతి న అసవః|
తావత్ త్రుటిత-పాశః అత్ర పతితః అస్మి మహీ-తలే||17||

లబ్ధ-సంజ్ఞః చ కేన-అపి పుంసా క్షిప్రాత్ కృపాలునా|
ఆశ్వాస్యమానం ఆత్మానం అపశ్యం పట-మారుతైః||18||

సఖే కథయ విద్వాన్ అపి ఏవం కం ప్రతి ఖిద్యసే|
సుఖం హి సుకృతాత్ దుఃఖం దుః-కృతాత్ ఏతి న అన్యతః||19||

దుఃఖాత్ యది తవ ఉద్వేగః సుకృతం తత్ సమాచర|
కథం తు నారకం దుఃఖం ఆత్మ-త్యాగేన వాంఛసి||20||

ఇతి ఉక్త్వా మాం సమాశ్వాస్య సః చ క్వ అపి గతః పుమాన్|
అహం చ ఇహ ఆగతః త్యక్త్వా తాదృశం మరణ-ఉద్యమం||21||

తత్ ఏవం న ఇచ్ఛతి విధౌ న మర్తుం అపి లభ్యతే|
ఇదానీం చ తనుం తీర్థే తపసా దాహయామి అహం||22||

యేన నిః-ధనతా-దుఃఖ-భాగీ న స్యాం అహం పునః|
ఇతి ఉక్తవంతం జ్యేష్ఠం తం కనిష్ఠాః భ్రాతరః అబ్రువన్||23||

అర్థైః వినా కథం ప్రాజ్ఞః అపి ఆర్య దుఃకేన బాధ్యసే|
కిం న వేత్సి యత్ అర్థానాం శరద్-అభ్ర-చలా గతిః||24||

ఆహృత్య రక్ష్యమాణా అపి యత్నేన అంత-విరాగిణీ|
\$అ-సత్-మైత్రీ చ వేశ్యా చ శ్రీః చ కస్య కదా స్థిరా||25||

తత్ ఉద్యోగేన సః గుణః కః-అపి ఉపార్జ్యః మనస్వినా|
ఆనీయంతే హటాత్ బద్ధ్వా యేన అర్థ-హరిణాః ముహుః||26||

ఇతి ఉక్తః భ్రాతృభిః ధైర్యం క్షణాత్ జ్యేష్ఠః అవలంబ్య సః|
ఉవాచ కః గుణః తాదృక్-అర్జనీయః భవేత్ ఇతి||27||

తతః విచిత్య సర్వే తే వదంతి స్మ పరస్పరం|
విచింత్య పృథ్వీం విజ్ఞానం కిం-చిత్ శిక్షామహే వయం||28||

నిశ్చిత్య ఏతత్ చ సంకేత-స్థానం ఉక్త్వా సమాగమే|
ఏక-ఏకశః తే చత్వారః చతస్రః ప్రయయుః దిశః||29||

యాతి కాలే చ మిలితాః తే సంకేత-నికేతనే|
కిం కేన శిక్షితం ఇతి భ్రాతరః అన్యః-అన్యం అబ్రువన్||30||

అథ అత్ర ఏకః అబ్రవీత్ ఈదృక్ విజ్ఞానం శిక్షితం మయా|
యేన అస్థి-శకలం ప్రాప్య ప్రాణినః యస్య కస్య-చిత్||31||

ఉత్పాదయామి అహం తస్మిన్ మాంసం తత్-ఉచితం క్షణాత్|
ఏతత్ తస్య వచః శ్రుత్వా ద్వితీయః తేషు అభాషత||32||

అహం తత్ర ఏవ సంజాత-మాంసే అస్థి-శకలే కిల|
జానే జనయితుం లోమ-త్వచం తత్-ప్రాణి-సంభవి||33||

తతః తృతీయః అపి అవదత్ జానే తత్ర ఏవ చ \$అస్మి అహం|
తత్-ప్రాని-అవయవాన్ స్రష్టుం జాత-త్వక్-మాంస-లోమని||34||

చతుర్థః చ తతః అవాదీత్ ఉత్పన్న అవయవ-ఆకృతిం|
తం ఏవ ప్రాణినం ప్రానైః యుక్తం కర్తుం అవైమి అహం||35||

ఏవం ఉక్త్వా మిథః స్వ-స్వ-విజ్ఞాన-ప్రథనాయ తే|
చత్వారః అపి అస్థి-ఖండాయ ప్రయయుః భ్రాతరః అటవీం||36||

తత్ర సింహస్య తే ప్రాపుః అస్థి-ఖండం విధేః వశాత్|
అ-విజ్ఞాత-విశేషాః చ గృహ్ణంతి స్మ తథా ఏవ తత్||37||

ఏకః చ తత్ సముచితైః తతః మాంసైః అయోజయత్|
ద్వితీయః అజనయత్ తస్య తద్వత్ త్వక్-లోమ-సంహతీః||38||

తృతీయః చ అ-ఖిలైః అంగైః తత్-యోగ్యైః తత్ అపూరయత్|
చతుర్థః చ దదౌ తస్య సింహ-భూతస్య జీవితం||39||

ఉదతిష్ఠత్ అథ ఉద్ధూత-సటా-భారః అతి-భైరవః|
సః దంష్ట్రా-సంకట-ముఖః సింహః ఖర-నఖ-అంకుశః||40||

ధావిత్వా చ స్వ-నిర్మాత్న్ తాన్ ఏవ చతురః అపి సః|
అవధీత్ కేసరీ తృప్తః వివేశ చ వనం తతః||41||

ఏవం తే సింహ-నిర్మాణ-దోషాత్ నష్టాః ద్వి-జాతయః|
దుష్టం హి జంతుం ఉత్థాప్య కస్య ఆత్మని సుఖం భవేత్||42||

ఇత్థం చ ఉపార్జితః యత్నాత్ గుణః అపి విధురే విధౌ|
సంపత్తయే న న పరం జాయతే తు విపత్తయే||43||

మూలే హి అ-వికృతే దైవే సిక్తే ప్రజ్ఞాన-వారిణా|
నయ-ఆలవాలః ఫలతి ప్రాయః పౌరుష-పాద-పః||44||

ఇతి తస్యాం నిశి మార్గే వేతాలేన అంసతః కథాం తేన|
ఆఖ్యాయ సః త్రివిక్రమసేనః రాజా పునః జగదే||45||

రాజన్ తేషు అపరాధ్యతి చతుర్షు కః తత్ర సింహ-నిర్మాణే|
యత్ న్యవధీత్ తత్-కృన్నః వద సమయః సః అత్ర పూర్వః తే||46||

ఇతి వేతాలాత్ శ్రుత్వా రాజా సః అచింతయత్ విమౌనస్య|
ఇచ్ఛతి గంతుం అయం మే యాతు ఆనేష్యామి అముం భూయః||47||

ఇతి హృది నిశ్చిత్య సః తం మహీ-పతిః ప్రత్యువాచ వేతాలం|
యః తస్య జీవ-దాయీ సింహస్య సః పాప-భాక్ తేషు||48||

ప్రాణి-విశేషం అ-బుద్ధ్వా మాంస-త్వక్-లోమ-గాత్ర-నిర్మాణం|
యుక్తి-బలాత్ తు కృతం యైః తేషాం దోషః అస్తి న అజ్ఞానాత్||49||

యేన తు సింహ-ఆకారం దృష్ట్వా విద్యా-ప్రకాశన-ఉత్కేన|
ప్రాణాః తస్య వితీర్ణాః తేన కృతాః బ్రహ్మ-హత్యాః తాః||50||

ఏతత్ సః రాజ్ఞః వచనం నిశమ్య స్వ-ధామ వేతాల-వరః జగామ|
తస్య అంసతః తత్ పునః ఏవ మాయీ రాజా అపి తం సః అనుససార భూయః||51||

23 వ కథ

తతః గత్వా పునః ప్రాప శింశపా-పాదపాత్ తతః|
సః త్రివిక్రమసేనః తం వేతాలం రాజ-సత్తమః||1||

స్కంధే కృత్వా చ తం మౌనీ దర్శిత-అనేక-వైకృతం|
యావత్ ప్రతిష్ఠతే తావత్ సః వేతాలః తం అబ్రవీత్||2||

రాజన్ అకార్యే అపి ఏతస్మిన్ దుః-వారః అయం గ్రహః తవ|
తత్ తే శ్రమ-వినోదాయ కథయామి కథాం శృణు||3||

ఆసీత్ కలింగ-విషయే నామ్నా శోభావతీ పురీ|
దివి ఇవ శక్ర-నగరీ వసతిః శుభ-కర్మణాం|| 4||

యాం ప్రద్యుమ్నః ఇవ ఐశ్వర్య-వీర్య-అతిశయ-విశ్రుతః|
ప్రద్యుమ్న-నామా నృ-పతిః శశాస ఊర్జిత-శాసనః||5||

గుణ-అపకర్షః చాపేషు మురజేషు కర-ఆహతిః|
యుగేషు అశ్రూయత కలిః యస్యాం ప్రజ్ఞాసు తీక్ష్ణతా||6||

ఏక-దేశే పురః తస్యాః నృ-పేణ ప్రతిపాదితః|
యజ్ఞస్థల-అభిధానః అభూత్ అగ్రహారః బహు-ద్విజః||7||

తత్ర ఆసీత్ యజ్ఞసోమ-ఆఖ్యః బ్రాహ్మణః వేద-పార-గః|
మహా-ధనః అగ్ని-హోత్రీ చ పూజిత-అతిథి-దేవతః||8||

తస్య వ్యతీతే తారుణ్యే మనః-రథ-శతైః సుతః|
భార్యాయాం అనురూపాయాం ఏకః ఏవ ఉదపద్యత||9||

వవృధే చ పితుః సః అస్య గృహే బాలః సు-లక్షణః|
కృత-అభిధానః విధివత్ దేవసోమః ఇతి ద్విజైః||10||

ప్రాప్త-షోడశ-వర్షః చ సః విద్యా-వినయ-ఆదిభిః|
ఆవర్జిత-జనః అ-కస్మాత్ జ్వరేణ ప్రాప పంచతాం||11||

తతః పరాసుం స్నేహాత్ తం ఆశ్లిష్య సహ భార్యయా|
యజ్ఞసేనః పితా శోచన్ న దాహాయ జహౌ చిరం||12||

బ్రహ్మన్ సంసార-గంధర్వ-నగరస్య న వేత్సి కిం|
పర-అవర-జ్ఞః అపి గతిం వారి-బుద్బుద-భంగురాం||13||

యే సైన్యైః పూరిత-ధరాః హర్మ్య-పృష్ఠేషు హారిషు|
లసత్-సంగీత-నాదేషు రత్న-పర్యంక-వర్తినః||14||

శ్రీ-ఖండ-ద్రవ-లిప్త-అంగాః వర-స్త్రీ-పరివారితాః|
వ్యలసన్ అమరం-మన్యాః భూ-లోకే అస్మిన్ నర-అధిపాః||15||

తే అపి ఏకకాః శ్మశానేషు రుదత్-ప్రేత-అనుయాయిషు|
చిత-అధిశయినః యత్ర జగ్ధాః క్రవ్య-అత్-కృశానుభిః||16||

శివాభిః వలిత-ఉపాంతాః కాలేన కవలీ-కృతాః|
న రోద్ధుం శకితాః కైః-చిత్ తత్ర అన్యేషాం కథా ఏవ కా||17||

తత్ ఏతం ప్రేతం ఆశ్లిష్య విద్వన్ వద కరోషి కిం|
ఇతి-ఆది అబోధయన్ వృద్ధాః మిలితాః తం ద్వి-జం తతః||18||

తతః తేన కథం-చిత్ తం ముక్తం ఆరోప్య తత్-సుతం|
శిబికాయాం గత-ప్రాణం కృత-ప్రేత-ప్రసాధనం||19||

బాంధవాః వైశస-ఉదశ్రు-మిలత్-బంధు-జన-అన్వితాః|
శ్మశానం ప్రాపయామాసుః కోలాహల-సమాకులాః||20||

అత్ర అంతరే చ తత్ర ఆసీత్ శ్మశానే కః అపి తాపసః|
వృద్ధః పాశుపతః యోగీ మఠికాయాం కృత-స్థితిః||21||

వయసా తపసా చ అతిభూయసా సు-కృశాం తనుం|
బిభ్రాణః భంగ-భీత్యా ఇవ సిరాభిః పరివేష్టితం||22||

నామ్నా వామశివః భస్మ-పాండు-రోమ-ఆవృత-ఆకృతిః|
విద్యుత్-పింగ-జటా-జూటః మహేశ్వర ఇవ అ-పరః||23||

సః తాపసః అత్ర తత్ కాలం దత్త-ఉపాలంభ-ఖేదితం|
మూర్ఖం శఠం ధ్యాన-యోగ-ఆది-అవలిప్తం అహం-కృతం||24||

భిక్షా-ఫల-వ్రత-ధరం శిష్యం అంతిక-వాసినం|
జగాద దూరాత్ శ్రుత్వా తం జన-కోలాహలం బహిః||25||

ఉత్తిష్ఠ గత్వా అత్ర బహిః విజ్ఞాయ ఆగచ్ఛ స-త్వరం|
కుతః అత్ర అ-శ్రుత-పూర్వః అయం శ్మశానే తుముల-ఆరవః||26||

ఇతి ఉక్తే గురుణా తేన సః శిష్యః ప్రత్యువాచ తం|
న అహం యామి స్వయం యాహి భిక్షా-వేలా హి అపైతి మే||27||

తత్ శ్రుత్వా ఉవాచ సః గురుః ధిక్ మూర్ఖ ఉదర-తత్-పర|
అహ్నః అర్ధ-ప్రహరే యాతే భిక్షా-వేలా అత్ర కా తవ||28||

శ్రుత్వా ఏవ ఏతత్ సః తం క్రుద్ధః కు-శిష్యః ప్రాహ తాపసం|
ధిక్ జరా-జీర్ణ న అహం తే శిష్యః న త్వం గురుః మమ||29||

అహం అన్యత్ర యాస్యామి వహ పాత్రీం ఇమాం స్వయం|
ఇతి ఉక్త్వా ఉత్థాయ సః ప్రాయాత్ త్యక్త్వా అగ్రే దండ-కుండికాం||30||

విహసన్ అథ నిర్గత్య మఠికాయాః సః తాపసః|
తత్ర ఆగాత్ యత్ర దాహ-అర్థం ఆనీతః సః ద్వి-జ-అర్భకః||31||

దృష్ట్వా చ తం జనతయా శోచ్యమాన-అగ్ర్య-యౌవనం|
యోగీ ప్రవేష్టుం తత్-దేహం మతిం చక్రే జరా-అర్దితః||32||

గత్వా చ ద్రుతం ఏక-అంతే ముక్త-కంఠం ప్రరుద్య చ|
ననర్త సః తతః క్షిప్రం అంగ-హారైః యథా-ఉచితైః||33||

తతః వివేశ యోగాత్ తత్ ద్వి-జ-పుత్ర-కలేవరం|
క్షణాత్ సః స్వ-తనుం త్యక్త్వా తపస్వీ యౌవన-ఇచ్ఛయా||34||

తత్ క్షణం రచితాయాం చ చితాయాం సహసా ఏవ సః|
లబ్ధ-జీవః ద్వి-జ-యువా ప్రోత్తస్థౌ కృత-జృంభికః||35||

తత్ దృష్ట్వా బంధు-వర్గస్య దిష్ట్యా జీవతి జీవతి|
ఇతి ఉద్బభూవ నాదః అత్ర నిఖిలస్య జనస్య చ||36||

అథ అ-మోక్ష్యన్ వ్రతం సర్వాన్ మృషా యోగ-ఈశ్వరః స తాన్|
విప్ర-పుత్ర-శరీర-అంతః-ప్రవిష్టః తాపసః అబ్రవీత్||37||

లోక-అంతర-గతస్య అద్య మహా-పాశుపత-వ్రతం|
గ్రాహ్యం సాక్షాత్ మమ అ-భాష్య దత్తం శర్వేణ జీవితం||38||

అధునా ఏవ చ ధార్యం తత్ గత్వా ఏక-అంతే వ్రతం మయా|
జీవితం మే అన్యథా న అస్తి తత్ యూయం యాత యామి అహం||39||

ఇతి సర్వాన్ సః తత్ర-స్థాన్ సంబోధ్య దృఢ-నిశ్చయః|
స్వ-గృహాన్ ప్రేషయామాస హర్ష-శోక-ఆకులాన్ వ్రతీ||40||

స్వయం చ గత్వా శ్వభ్రే తత్ క్షిప్త్వా పూర్వ-కలేవరం|
ఆత్త-వ్రతః మహా-యోగీ యువీ-భూతః అన్యతః యయౌ||41||

ఇతి వ్యాఖ్యాయ వేతాలః కథాం నిశి తదా పథి|
తం త్రివిక్రమసేనం సః రాజానం పునః అబ్రవీత్||42||

రాజన్ బ్రూహి సః యోగీ-ఇంద్రః కస్మాత్ పరపురే వసన్|
ప్రరురోద ననర్త అథ కౌతుకం మహత్ అత్ర మే||43||

ఇతి వేతాలతః శ్రుత్వా శాప-శంకీ సః భూ-పతిః|
విముచ్య మౌనం ఏవం తం అవాదీత్ ధీమతాం వరః||44||

శృణు తత్ర బభూవ అస్య యః అభిప్రాయః తపస్వినః|
సహ వృద్ధం చిరాయ ఇదం శరీరం సిద్ధి-సాధనం||45||

పితృభ్యాం లాలితం బాల్యే త్యజామి అద్య ఇతి దుఃఖితః|
సః జరత్ తాపసః అరోదీత్ దేహ-స్నేహః హి దుః-త్యజః||46||

నవం దేహం ప్రవేక్ష్యామి సాధయిష్యామి అతః అధికం|
ఇతి హర్షాత్ అనృత్యత్ చ కస్య న ఇష్టం హి యౌవనం||47||

ఏతత్ తస్య వచః నిశమ్య నృపతేః అంసత్ సః భూయః|
అపి అగాత్ వేతాలః మృత-పూరుష-అంతరగతః తం శింశపా-పాదపం|
రాజా సః అపి తం అన్వధావత్ అధిక-ఉత్సాహః పునః ప్రేప్సయా కల్ప-అంతే|
అపి అచలం కుల-అద్రి-విజయి స్థైర్యం హి ధీర-ఆత్మనాం||48||

24 వ కథ

తతః తాం తిమిర-శ్యామాం చితా-అగ్ని-జ్వలిత-ఈక్షణాం।
స్మశానే భీషణే తస్మిన్ వీరః రజని-రాక్షసీం॥1॥

ఘోరాం అగణయన్ రాజా గత్వా తాం శింశపాం పునః।
సః త్రివిక్రమసేనః తం తస్యాః వేతాలం ఆదదే॥2॥

స్కంధే కృత్వా చ తం యావత్ ప్రక్రామతి సః పూర్వవత్।
తావత్ భూయః సః వేతాలః నర-దేవం ఉవాచ తం॥3॥

భో రాజన్ అహం ఉద్విగ్నః న పునః త్వం గత-ఆగతైః।
తత్ ఏకం మే మహా-ప్రశ్నం ఇమం కథయతః శృణు॥4॥

ఆసీత్ మాండలికః కః అపి నృ-పతిః దక్షిణా-పథే।
ధర్మ-అభిధానః ధౌరేయః సాధూనాం బహు-గోత్ర-జః॥5॥

తస్య చంద్రవతీ-నామ భార్యా మాలవ-దేశ-జా।
అభూత్ మహా-కుల-ఉత్పన్నా వర-స్త్రీ-మౌలి-మాలికా॥6॥

తస్యాం చ తస్య భార్యాయాం భూ-పతేః ఉదపద్యత।
ఏకా ఏవ లావణ్యవతీ నామ అన్వర్థ-అభిధా సుతా॥7॥

ప్రదేయాయాం చ తస్యాం సః సుతాయాం ధర్మ-భూ-పతిః।
ఉన్మూలితః అభూత్ మిలితైః దాయాదైః రాష్ట్ర-భేదిభిః॥8॥

తతః పలాయ్య నిరగాత్ సః దేశాత్ భార్యయా సహ।
దుహిత్రా చ తయా రాత్రౌ ఆత్త-సత్-రత్న-సంచయః॥9॥

మాలవం ప్రతి చ స్వైరం ప్రస్థితః శ్వశుర-ఆస్పదం।
వింధ్య-అటవీం తయా రాత్ర్యా ప్రాప భార్యా-సుతా-యుతః॥10॥

తస్యాం ప్రవిష్టస్య ఉదశ్రుః ఇవ అవశ్యాయ-శీకరైః।
నిశా అనుయాత్రాం దత్త్వా ఇవ యయౌ తస్య మహీ-క్షితః॥11॥

ఆరురోహ అథ పూర్వ-అద్రిం ఉత్క్షిప్త-అగ్ర-కరః రవిః।
మా గాః చౌర-అటవీం ఏతాం ఇతి తం వారయన్ ఇవ॥12॥

తతః అత్ర స-సుతా-జానిః క్షత-అంఘ్రిః కుశ-కంటకైః।
పదాతిః సః నృ-పః గచ్ఛన్ భిల్లానాం ప్రాప పల్లికాం॥13॥

పరేషాం ప్రాణ-సర్వ-స్వ-హారిభిః పుంభిః ఆవృతాం।
వర్జితాం ధార్మికైః దుర్గాం కృత-అంత-నగరీం ఇవ॥14॥

తత్ర దృష్ట్వా ఏవ తం దూరాత్ స-వస్త్ర-ఆభరణం నృ-పం।
మోషితుం బహవః అధావన్ శబరాః వివిధ-ఆయుధాః॥15॥

తాన్ విలోక్య సుతా-భార్యే రాజా ధర్మః జగాద సః।
పురా స్పృశంతి వాం మ్లేచ్ఛాః తత్ ఇతః విశతం వనం॥16॥

ఇతి రాజ్ఞా ఉదితా రజ్ఞీ వన-మధ్యం వివేశ సా।
లావణ్యవత్యా సుతయా సార్ధం చంద్రవతీ భయాత్॥17॥

రాజా అపి అభిముఖ-ఆయాతాన్ ఖడ్గ-చర్మ-ధరః అత్ర సః।
అవధీత్ తాన్ బహూన్ శూరః శబరాన్ శర-వర్షిణః॥18॥

తతః తేన అ-ఖిలా పల్లీ పత్యా ఆజ్ఞప్తాః నిపత్య తం|
ప్రహార-క్షత-చర్మాణం అవధీత్ నృ-పం ఏకకం||19||

గృహీత-ఆభరణే యాతే దస్యు-సైన్యే విలోక్య తం|
భర్తారం నిహతం దూరాత్ వన-గుల్మ-అంతర-స్థితా||20||

రాజ్ఞీ చంద్రవతీ సా అత్ర దుహిత్రా సహ విహ్వలా|
పలాయమానా గహనం దూరం అన్వక్ అగాత్ వనం||21||

తత్ర మధ్య-అహ్నా-తాప-ఆర్తాసు ఇవ మూలాని శాఖినాం|
ఛాయాసు అపి ప్రవిష్టాసు శిశిరాణి సహ అధ్వ-గైః||22||

ఏక-దేశే అబ్-జ-సరసః తీరే అశోక-తరోః తలే|
శోక-ఆర్తా రుదతీ శ్రాంతా స-సుతా సముపావిశత్||23||

తావత్ తత్ వనం అభ్యర్ణ-నివాసీ మృగయా-కృతే|
మహా-మనుష్యః కః అపి ఆగాత్ అశ్వ-ఆరూఢః స-పుత్రకః||24||

సః చండసింహ-నామా తం పుత్రం సింహపరాక్రమం|
ఉవాచ దృష్ట్వా అత్ర తయోః పాంసు-ఉత్థే పద-పద్ధతీ||25||

ఏతే సురేఖే సుభగే అనుసృత్య ఆప్నువః యది|
స్త్రియౌ తే తత్ తయోః ఏకాం స్వీ-కురుష్వ యథా-రుచి||26||

ఇతి ఉక్తవంతం తం స్మ ఆహ పుత్రః సింహపరాక్రమః|
యస్యాః సూక్ష్మౌ ఇమౌ పాదౌ సా భార్యా ప్రతిభాతి మే||27||

సా హి స్వల్ప-వయాః నూనం జానే సముచితా మమ|
బృహత్-పాదా తు యోగ్యా ఇయం ఏతత్-జ్యేష్ఠ-వయాః తవ||28||

ఇతి సూనోః వచః శ్రుత్వా చండసింహః జగాద తం|
కా ఏషా కథా భవత్-మాతా ప్రత్యగ్రం హి గతా దివం||29||

తాదృశే సు-కలత్రే చ గతే కా అన్యత్ర వాసనా|
తత్ శ్రుత్వా సః అపి పుత్రః తం చండసింహం అభాషత||30||

తాత మా ఏవం అ-భార్యం హి శూన్యం గృహ-పతేః గృహం|
అన్యత్ చ మూలదేవ-ఉక్తా గాథా కిం న శ్రుతా త్వయా||31||

యత్ర ఘన-స్తన-జఘనా న ఆస్తే మార్గ-అవలోకినీ కాంతా|
అ-జడః కః తత్ అ-నిగడం ప్రవిశతి గృహ-సంజ్ఞకం దుర్గం||32||

తత్ జీవితేన మే తాత శాపితః అసి న తాం యది|
ద్వితీయాం మద్-అభీష్టాయాం భార్యా-అర్థే స్వీ-కరిష్యసి||33||

ఏతత్ పుత్ర-వచః శ్రుత్వా ప్రతిపద్య చ తత్-సఖః|
సః చండసింహః అనుసరన్ పద-పంక్తిం శనైః యయౌ||34||

ప్రాప్య తత్ చ సరః-స్థానం ముక్తా-తారా-ఓఘ-మండితాం|
శ్యామాం చణ్ద్రావతీం రాజ్ఞీం తాం దదర్శ అవభాసితాం||35||

లావణ్యావత్యా సుతయా జ్యోత్స్నయా ఇవ అవదాతయా|
నైశీం ద్యాం ఇవ మధ్య-అహ్నే తరు-చ్ఛాయాం ఉపాశ్రితాం||36||

ఉపాయయౌ చ పుత్రేణ సాకం తాం సః స-కౌతుకః|
సా అపి దృష్ట్వా తం ఉత్తస్థౌ విత్రస్తా చౌర-శంకినీ||37||

అలం త్రాసేన న అంభ ఏతౌ చౌరౌ సౌమ్య-ఆకృతీ ఇమౌ|
సు-వేషౌ కౌ-చిత్ ఆఖేట-కృతే నూనం ఇహ ఆగతౌ||38||

ఇతి ఉక్తా సుతయా రాజ్ఞీ యావత్ దోలాయతే అత్ర సా|
తావత్ అశ్వ-అవతీర్ణః తే చండసింఃఅః అబ్రవీత్ ఉభే||39||

కిం సంభ్రమేణ వాం ఆవాం ప్రణయాత్ ద్రష్టుం ఆగతౌ|
తత్ విస్వస్య నిః-ఆతంకే వదతం కే యువాం ఇతి||40||

హర-నేత్ర-అనల-జ్వాలా-దగ్ధ-మన్మథ-దుఃస్థితే|
రతి-ప్రీతీ ఇవ అరణ్యం ఇదం ఏవం ఉపాగతే|| ||41||

ప్రవిష్టే స్థః కథం చ ఇహ బత నిః-మానుషే వనే|
రత్న-ప్రాసాద-వాస-అర్హం ఇదం హి యువయోః వపుః||42||

కథం వర-అంగనా-ఉత్సంగ-యోగ్యౌ కంటకినీం ఇమాం|
భువం వాం చరణౌ భ్రాంతౌ ఇతి నౌ మనసి వ్యథా||43||

ఏషా చ చిత్రం యువయోః పతంతీ ధూలిః ఆననే|
వాత-ఉద్ధూతా హత-ఛాయం ఆవయోః కురుతే ముఖం||44||

భవత్యోః ఏషః చ అంగే అస్మిన్ నిపతన్ పుష్ప-పేశలే|
కిరణ-ఉష్మా దహతి అస్మాన్ ఉచ్చండః చండ-దీధితేః||45||

తత్ బ్రూతం ఆత్మ-వృత్త-అంతం దూయతే హృదయం హి నః|
ద్రష్టుం న శక్నుమః అరణ్యే స్థితిం వాం స్వా-పద-ఆవృతే||46||

ఇతి ఉక్తే చండసింహేన రాజ్ఞీ నిఃస్వస్య సా శనైః|
లజ్జా-శోక-ఆకులా తస్మై స్వం వృత్త-అంతం అవర్ణయత్||47||

తతః $నిఃస్వామికాం మత్వా తాం ఆశ్వాస్య చ స-ఆత్మ-జాం|
స్వీ-చక్రే మధురైః వాక్యైః చండసింహః అనురంజయన్||48||

ఆరోప్య చ అస్వయోః పృష్ఠం స-పుత్రః తాం స-పుత్రికాం|
నినాయ విత్తపపురీ-సమృద్ధాం వసతిం నిజాం||49||

సా అపి జన్మ-అంతర-గతా ఇవ అ-వశా అంగీ-చకార తం|
అ-నాథా కృచ్ఛ్ర-పతితా విదేశే స్త్రీ కరోతి కిం||50||

తతః తాం సూక్ష్మ-పాదత్వాత్ రాజ్ఞీం సింహపరాక్రమః|
చండసింహ-సుతః తత్ర భార్యాం చణ్ద్రవతీం వ్యధాత్||51||

తత్-సుతాం తాం చ లావణ్యవతీం నృ-పతి-కన్యకాం|
బృహత్త్వాత్ పాదయోః భార్యాం చండసింహః చకార సః||52||

ప్రాః హి సూక్ష్మ-బృహత్-పాద-ముద్రా-పంక్తి-ద్వయ-ఈక్షణాత్|
ప్రతిపన్నం తథా తాభ్యాం సత్యం కః చ అతివర్తతే||53||

ఏవం పాద-విపర్యాసాత్ తే పితా-పుత్రయోః తయోః|
దుహితా-మాతరౌ భార్యే జాతే శ్వశ్రూ-స్నుషే తదా||54||

కాలేన చ తయోః తాభ్యాం భర్తృభ్యాం జజ్ఞిరే ద్వయోః|
పుత్రాః దుహితరః చ ఏవ తేషాం అన్యే అపి అథ క్రమాత్||55||

ఇత్థం సంప్రాప్య తౌ చండసింహ-సింహపరాక్రమౌ|
తస్థతుః తత్ర లావణ్యవతీం చంద్రవతీం చ తే||56||

ఇతి వ్యావర్ణ్య వేతాలః తదా పథి కథాం నిశి।
సః త్రివిక్రమసేనం తం పప్రచ్ఛ నృ-పతిం పునః॥57॥

తయోః మాతా-దుహిత్రోః యే పుత్ర-పిత్రోః తయోః నృ-ప।
సకాశాత్ జంతవః జాతాః క్రమాత్ ఉభయ-పక్షయోః॥58॥

జ్ఞాత్వా ఇదం బ్రూహి మే తేషాం అన్యః-అన్యం కే భవంతి తే।
పూర్వ-ఉక్తః సః అత్ర శాపః తే జానానః చేత్ న వక్ష్యసి॥59॥

ఏతత్ వేతాలతః శ్రుత్వా విమృశన్ బహుధా అపి సః।
న అజ్ఞాసీత్ తత్ యదా రాజా తూష్ణీకః ప్రయయౌ తదా॥60॥

తతః తత్-అంస-కూట-స్థః వేతాలః విహసన్ హృది।
మృత-పూరుష-దేహ-అంతః నివిష్టః సమచింతయత్॥61॥

న అయం రాజా మహా-ప్రశ్నే వేత్తి అస్మిన్ దాతుం ఉత్తరం।
తేన తూష్ణీం వ్రజతి ఏషః హృష్టః అతి-చతురైః పదైః॥62॥

న చ వంచయితుం శక్యః సత్త్వ-రాశిః అయం పరం।
క్రీడన్ భిక్షుః సః చ అస్మాభిః ఇయతా ఏవ న శామ్యతి॥63॥

తత్ అద్య వంచయిత్వా తం దుర్-ఆత్మానం ఉపాయతః।
తత్-సిద్ధిం భావి-కల్యాణే రాజని అస్మిన్ నివేశయే॥64॥

ఇతి ఆలోచ్య సః వేతాలః నృ-పం తం అవదత్ తదా।
రాజన్ కృష్ణ-నిశా-ఘోరే స్మశానే అస్మిన్ గత-ఆగతైః॥65॥

ఏతైః క్లిష్టః సుఖ-అర్హః త్వం న వికల్పః చ కః అపి తే।
తత్ ఆశ్చర్యేణ ధైర్యేణ తుష్టః అహం అమునా తవ॥66॥

శవం ఏతం నయ ఇదానీం నిర్గచ్ఛామి అముతః హి అహం।
ఇదం తు శృణు యత్ వచ్మి హితం తవ కురుష్వ చ॥67॥

ఆనీతం ఏతత్ భవతా యస్య అర్థే నృ-కలేవరం।
కు-భిక్షుః సః అద్య మాం అస్మిన్ సమాహూయ అర్చయిష్యతి॥68॥

ఉపహారీ-చికీర్షుః చ త్వాం ఏవ సః శఠః తతః।
భూమౌ ప్రణామం అష్టాభిః అంగైః కురు ఇతి వక్ష్యతి॥69॥

త్వం ప్రాక్ దర్శయ తావత్ మే కరిష్యే అహం తథా ఏవ తత్।
ఇతి సః అపి మహా-రాజ వక్తవ్యః శ్రమణః త్వయా॥70॥

తతః నిపత్య భూతౌ సః ప్రణామం యావత్ ఏవ తే।
దర్శయిష్యతి తావత్ త్వం ఛింద్యాః తస్య అసినా శిరః॥71॥

తతః విద్యాధర-ఐశ్వర్య-సిద్ధిః యా తస్య వాంఛితా।
తాం త్వం ప్రాప్స్యసి భుంక్ష్వా ఇమం భువం తత్-ఉపహారతః॥72॥

అన్యథా తు సః భిక్షుః త్వాం ఉపహారీ-కరిష్యతి।
ఏతత్-అర్థం కృతః విఘ్నః తవ అత్ర ఇయత్ చిరం మయా॥73॥

తత్ సిద్ధిః అస్తు తే గచ్ఛ ఇతి ఉక్త్వా తస్య అంస-పృష్ఠ-గాత్।
నిర్గత్య సః యయౌ తస్మాత్ వేతాలః ప్రేత-కాయతః॥74॥

అథ సః నర-పతిః తం ప్రీత-వేతాల-వాక్యాత్।
శ్రమణం అహితం ఏవ క్షాంతిశీలం విచింత్య।
వట-విటపి-తలం తత్ తస్య పార్శ్వం ప్రతస్థే।
మృత-పురుష-శరీరం తత్ గృహీత్వా ప్రహృష్టః॥75॥

25 వ కథ

తతః తస్య అంతికం భిక్షోః క్షాంతిశీలస్య భూ-పతిః|
సః త్రివిక్రమసేనః అత్ర ప్రాప స్కంధే శవం వహన్||1||

దదర్శ తం చ శ్రమణం మార్గ-అభిముఖం ఏకకం|
కృష్ణ-పక్ష-క్షపా-రౌద్రే శ్మశానే తరు-మూల-గం||2||

అసృగ్-$లిప్త-స్థలే గౌరేణ అస్థి-చూర్ణేన నిర్మితే|
మండలే దిక్షు విన్యస్త-పూర్ణ-శోణిత-కుంభకే||3||

మహా-తైల-ప్రదీప-ఆఢ్యే హుత-పార్శ్వ-స్థ-వహ్నిని|
సంభృత-ఉచిత-సంభారే స్వ-ఇష్ట-దైవత-పూజనే||4||

ఉపాగాత్ చ సః తం రాజా సః అపి భిక్షుః విలోక్య తం|
ఆనీత-మటకం హర్షాత్ ఉత్థాయ ఉవాచ సంస్తువన్||5||

దుః-కరః మే మహా-రాజ విహితః అనుగ్రహః త్వయా|
త్వా దృశాః క్వ క్వ చేష్టా ఇయం దేశ-కాలౌ క్వ చ ఈదృశౌ||6||

నిః-కంపం సత్యం ఏవ ఆహుః ముఖ్యం త్వాం కుల-భూ-భృతాం|
ఏవం ఆత్మ-అన్-అపేక్షేణ పర-అర్థః యేన సాధ్యతే||7||

ఏతత్ ఏవ మహత్త్వం చ మహతాం ఉచ్యతే బుధైః|
ప్రతిపన్నాత్ అచలనం ప్రాణానాం అత్యయే అపి యత్||8||

ఇతి బ్రువన్ సః సిద్ధ-అర్థ-మానీ భిక్షుః మహీ-పతేః|
తస్య అవతారయామాస స్కంధాత్ తం మటకం తదా||9||

స్నపయిత్వా సమాలభ్య బద్ధ-మాల్యం విధాయ చ|
మటకం మండలస్య అంతః స్థాపయామాస తస్య తత్||10||

భస్మ-ఉద్ధూలిత-గాత్రః చ కేశ-యజ్ఞ-ఉపవీత-భృత్|
ప్రావృత-ప్రేత-వసనః భూత్వా ధ్యాన-స్థితః క్షణం||11||

తస్మిన్ మంత్ర-బల-ఆహూతం ప్రవేశ్య నృ-కలేవరే|
తం వేతాల-వరం భిక్షుః పూజయామాస సః క్రమాత్||12||

దదౌ తస్మై కపాల-అర్ఘ-పాత్రేణ అర్ఘ్యం సు-నిః-మలైః|
నర-దంతైః తతః పుష్పం సుగాంధి చ విలేపనం||13||

దత్త్వా మానుష-నేత్రైః చ ధూపం మాంసైః బలిం తథా|
సమాప్య పూజాం రాజానం తం ఉవాచ సః పార్శ్వ-గం||14||

రాజన్ ఇహ అస్య మంత్ర-అధిరాజస్య కృత-సంవిధేః|
ప్రణామం అంగైః అష్టాభిః నిపత్య కురు భూ-తలే||15||

యేన అభిప్రేత-సిద్ధిం తే దాస్యతి ఏషః వర-ప్రదః|
శ్రుత్వా ఏతత్ స్మృత-వేతాల-వచాః రాజా అబ్రవీత్ సః తం||16||

న అహం జానామి తత్ పూర్వం ప్రదర్శయతు మే భవాన్|
తతః తథా ఏవ తత్ అహం కరిష్యే భగవన్ ఇతి||17||

తతః దర్శయితుం యావత్ సః భిక్షుః పతితః భువి|
తావత్ ఖడ్గ-ప్రహారేణ సః రాజా అస్య శిరః అచ్ఛినత్||18||

ఆచకర్ష చ హృత్-పద్మం ఉదరాత్ అస్య పాటితం|
వేతాలాయ చ తస్మై తత్-శిరః-హృత్-కమలం దదౌ||19||

సాధు-వాదే తతః దత్తే ప్రీతైః భూత-గణైః తతః|
తుష్టః అబ్రవీత్ సః వేతాలః నృ-పం తం నృ-కలేవరాత్||20||

రాజన్ విద్యాధర-ఇంద్రత్వం భిక్షోః ఆసీత్ యత్ ఈప్సితం|
తత్ తావత్ భూమి-సామ్రాజ్య-భోగ-అంతే తే భవిష్యతి||21||

క్లేశితః అసి మయా యత్ త్వం తత్ అభీష్టం వరం వృణు|
ఇతి ఉక్తవంతం వేతాలం సః రాజా తం అభాషత||22||

త్వం చేత్ ప్రసన్నః కః నామ న సిద్ధః అభిమతః వరః|
తథా అపి అ-మోఘ-వచనాత్ ఇదం త్వత్తః అహం అర్థయే||23||

ఆద్యాః ప్రశ్న-కథాః ఏతాః నానా-ఆఖ్యాన-మనః-రమాః|
చతుర్వింశతిః ఏషా చ పంచవింశీ సమాప్తి-గా||24||

సర్వాః ఖ్యాతాః భవంతు ఏతాః పూజనీయాః చ భూ-తలే|
ఇతి తేన అర్థితః రాజ్ఞా వేతాలః నిజగాద సః||25||

ఏవం అస్తు విశేషం చ శృణు వచ్మి అత్ర భూ-తలే|
యాః చతుర్వింశతిః పూర్వాః యా ఏషా చ ఏకా సమాపినీ||26||

కథా-ఆవలీ ఇయం వేతాలపంచవింశతిక-ఆఖ్యయా|
ఖ్యాతా జగతి పూజ్యా చ శివా చ ఏవ భవిష్యతి||27||

యః శ్లోక-మాత్రం అపి అస్యాః కథయిష్యతి స-ఆదరః|
యః వా శ్రోష్యతి తౌ సద్యః ముక్త-పాపౌ భవిష్యతః||28||

యక్ష-వేతాల-కూష్మాండ-డాకినీ-రాక్షస-ఆదయః|
న తత్ర ప్రభవిష్యంతి యత్ర ఏషా కీర్తయిష్యతే||29||

ఇతి ఉక్త్వా సః యయౌ తస్మాత్ నిర్గత్య నృ-కలేవరాత్|
యథా అభిరుచితం ధామ వేతాలః యోగ-మాయయా||30||

తతః తత్ర సురైః సార్ధం రాజ్ఞః తస్య మహేశ్వరః|
సాక్షాత్ ఆవిరభూత్ తుష్టః ప్రణతం చ ఆదిదేశ తం||31||

సాధు వత్స హతః అద్య అయం యత్ త్వయా కూట-తాపసః|
విద్యాధర-మహా-చక్ర-వర్తితా-హఠ-కాముకః||32||

త్వం ఆదౌ విక్రమాదిత్యః సృష్టః అభూః స్వ-అంశతః మయా|
మ్లేచ్ఛ-రూప-అవతీర్ణానాం అసురాణాం ప్రశాంతయే||33||

అద్య చ ఉద్దామ-దుః-వృత్త-దమనాయ మయా పునః|
త్వం త్రివిక్రమసేన-ఆఖ్యః \$హీరః సృష్టః అత్ర భూ-పతిః||34||

అతః స-ద్వీప-పాతాలాం స్థాపయిత్వా మహీం వశే|
విద్యాధరాణాం అ-చిరాత్ అధిరాజః భవిష్యసి||35||

భుక్త్వా దివ్యాన్ చిరం భోగాన్ ఉద్విగ్నః స్వ-ఇచ్ఛయా ఏవ తాన్|
త్యక్త్వా మమ ఏవ సాయుజ్యం అంతే యాస్యసి అ-సంశయం||36||

అపరాజిత-నామానం ఖడ్గం చ ఏతం గృహాణ మే|
యస్య ప్రసాదాత్ సర్వం త్వం ప్రాప్స్యసి ఏతత్ యథా ఉదితం||37||

ఇతి ఉక్త్వా ఖడ్గ-రత్నం తత్ దత్త్వా తస్మై మహి-భృతే।
వాక్-పుష్ప-అభ్యర్చితః తేన దేవః శంభుః తిరః-దధే॥38॥

అథ దృష్ట్వా సమాప్తం కార్యం అ-శేషం నిశి ప్రభాతాయాం।
ప్రవివేశ సః త్రివిక్రమసేనః స్వ-పురం నృ-పః ప్రతిష్ఠానం॥39॥

తత్ర క్రమ-అవగత-రాత్రి-విచేష్టితాభిః అభ్యర్చితః ప్రకృతిభిః వితత-ఉత్సవాభిః।
స్నాన-ప్రదాన-గిరిశ-అర్చన-నృత్త-గీత-వాద్య-ఆదిభిః తత్ అ-ఖిలం సః దినం నినాయ॥40॥

అల్పైః ఏవ చ వాసరైః సః నృ-పతిః శార్వస్య వీర్యాత్ అసేః।
స-ద్వీపాం స-రసా తలాం చ బుభుజే నిః-కంటకాం మేదినీం।
సంప్రాప్య అథ హర-ఆజ్ఞయా సు-మహతీం విద్యాధర-అధి-ఈశతాం।
భుక్త్వా తాం సు-చిరం జగామ భగవత్-సాయుజ్యం అంతే కృతీ॥41॥